Journal of Spatial Development and Policy

ISSN: 2985-220x (Online)

September-October 2026
Vol. 4 No. 5

Journal of Spatial Development and Policy ปีที่ 4 ฉบับที่ 5

JSDP

ISSN: 2985-220X (Online)

Journal of Spatial Development and Policy Vol. 4 No. 5

Journal of Spatial Development and Policy

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 080-224-1454, 081-601-5934 อีเมล: ajsdp9900@gmail.com

เจ้าของ: ปัญญาพัฒน์ 3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ:

ศาสตราจารย์ สุวิทย์ ธีรศาศวัต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วิจิตรศรีกมล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ศรีโสมพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิกนิษฐา นาเลาห์	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์สิทธ์ ฆารเลิศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ แย้มเยื้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

ผู้จัดการวารสาร:

นางสาวศิโรรัตน์ ประศรี

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

Journal of Spatial Development and Policy มีกำหนดวงรอบการเผยแพร่ปีละ 6 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index เปิดรับพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

จุดมุ่งหมายและขอบเขต (Aim and Scope)

Journal of Spatial Development and Policy ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ตั้งแต่ระดับองค์กร กลุ่มหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ภูมิภาค ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ วารสารมุ่งเน้นส่งเสริมงานวิชาการที่มีลักษณะเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่ในมิติต่าง ๆ แบบบูรณาการข้ามศาสตร์ที่ผลักดันไปสู่การสร้างนโยบายของพื้นที่ โดยเปิดรับบทความทางด้านการพัฒนาพื้นที่ที่บูรณาการกับศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เกษตรศาสตร์ และงานทางด้านสหวิทยาการที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่และผลักดันสู่การสร้างกรอบนโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ ปีละ 6 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับด้านสังคมศาสตร์ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นบทความในลักษณะวิจารณ์หรืออธิบายเหตุผลสนับสนุนในประเด็นที่เห็นด้วย และ มีความเห็นแตกต่างในมุมมองวิชาการ

บทบรรณาธิการแถลง

Journal of Spatial Development and Policy ฉบับนี้เป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (กันยายน–ตุลาคม 2569) มุ่งเน้นการเผยแพร่ บทความทางด้านการพัฒนาพื้นที่ที่บูรณาการกับศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เกษตรศาสตร์ และงานทางด้านสหวิทยาการที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่และผลักดันสู่การสร้างกรอบนโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ จากหลากหลายหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งนี้ ทางกองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลาง สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาทุกท่าน ที่ประสงค์จะตีพิมพ์เผยแพร่บทความของท่าน ซึ่งจะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์อย่างเข้มข้น จำนวน 3 ท่าน จึงกล่าวได้ว่าบทความที่ทาง Journal of Spatial Development and Policy ได้เผยแพร่ไปนั้น มีมาตรฐานทางวิชาการ

กระผมในฐานะบรรณาธิการวารสาร จึงขอขอบคุณท่านผู้มีส่วนในการสร้างงานวิชาการเหล่านี้ นับตั้งแต่เจ้าของผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้จัดการวารสาร และคณะกองบรรณาธิการ วารสารนี้ยังคงเป็นแหล่งรองรับผลงานดี ๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องทางวิชาการแก่นักวิชาการ และวิญญูชนผู้สนใจโดยทั่วไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการต่อไป ด้วยจิตคารวะและขอบคุณทุกท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
บรรณาธิการ Journal of Spatial Development and Policy

สารบัญ

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกับระดับความสุข ของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 1-20
วรรณศิริ หว่างเชื้อ, กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม 21-32
ณัฐวุฒิ พิมพ์พันธุ์, อภิกนิษฐา นาเลาห์

อิทธิพลของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินที่มีต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร 33-50
ชุตินันท์ หยัดน้ำ, สุนทรีย์ ตั้งศรีวงศ์

โครงสร้างการแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย 51-66
ณัฐชา เพ็ชร์คง, ธนา สมพรเสริม

อิทธิพลของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี ของนักลงทุนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 67-86
นภิศา วิสุทธิพันธุ์, ชนะเกียรติ สมานบุตร

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 87-102
ชาณิดา เจริญจิตต์, พรพรรณ เหมะพันธุ์

การตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย 103-118
วัทธิกร ขวัญจริง, ธีรพล กาญจนากาศ, กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคล จำแนกตามประเภทเทคโนโลยีในประเทศไทย 119-138
ศุภวิชญ์ ศิริรักวงษา, วรดี จงอัศญากุล

อิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุน ต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ 139-152
รัชพล จิรัฐชัย, หนึ่งฤทัย ดารดาษ, Mao Akanann

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด 153-166
ชุติรัตน์ สังข์แก้ว, พัฒน์ พิสิษฐเกษม

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

The Relationship Between Gross Domestic Product and People's Happiness in Selected ASEAN Countries

Wansiri Wangchue[1*] and Kanokwan Chancharoenchai[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: wsrwch@gmail.com*

ABSTRACT

This study aims to examine the relationship between Gross Domestic Product (GDP) and people's happiness, and to investigate other factors associated with happiness in seven ASEAN countries: Thailand, Singapore, Cambodia, the Philippines, Indonesia, Viet Nam, and Malaysia. Annual secondary panel data from 2008–2021 were analyzed. The Happiness Index was used as the dependent variable, while economic, health, social, governance, government effectiveness, and demographic factors served as independent variables. Panel data analysis was conducted, and the Hausman test supported the selection of the Random Effects model. The analysis also incorporated time-fixed effects and lagged variables. The results from the estimation using variables in first-difference form indicate that GDP per capita has no statistically significant relationship with people's happiness. In contrast, the Education Index in the same period demonstrates a consistently positive and statistically significant relationship with happiness, suggesting that educational development is associated with higher levels of people's happiness. In addition, government effectiveness is positively associated with happiness, while the suicide mortality rate and the Corruption Perceptions Index are negatively associated with happiness. The lagged value of the Corruption Perceptions Index, however, is positively associated with happiness, suggesting that the effects of reducing corruption may take time to be reflected in people's happiness. These findings suggest that promoting people's happiness should not rely solely on economic growth but should also emphasize improvements in education, health, and public governance in order to enhance quality of life and achieve sustainable well-being.

Keywords: Happiness, Gross Domestic Product, Panel Data, ASEAN, Governance

Received: 16 June 2026;
Revised: 11 October 2026;
Accepted: 17 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกับระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

วรรณศิริ หว่างเชื้อ[1*] และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: wsrwch@gmail.com*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกับระดับความสุขของประชาชน และศึกษาปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย สิงคโปร์ กัมพูชา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม และมาเลเซีย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิในรูปแบบข้อมูลพาเนลรายปี ครอบคลุมช่วงปี พ.ศ. 2551–2564 ตัวแปรตามคือดัชนีความสุข ส่วนตัวแปรอิสระประกอบด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม ธรรมาภิบาล ประสิทธิผลภาครัฐ และโครงสร้างประชากร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบจำลองข้อมูลพาเนล โดยผลการทดสอบ Hausman Test สนับสนุนการเลือกใช้แบบจำลอง Random Effects จึงประมาณค่าด้วยวิธีดังกล่าว นอกจากนี้ ยังได้รวมการควบคุมผลกระทบเฉพาะช่วงเวลาและตัวแปรล่าช้าไว้ในการวิเคราะห์ด้วย ผลการศึกษาจากการประมาณค่าโดยใช้ตัวแปรในรูปผลต่างลำดับที่ 1 พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสุขของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ดัชนีการศึกษาในช่วงเวลาเดียวกันมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างสม่ำเสมอ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาด้านการศึกษามีความเชื่อมโยงกับระดับความสุขของประชาชนที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ประสิทธิผลของรัฐบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสุข ส่วนอัตราการเสียชีวิตจากฆ่าตัวตายและดัชนีการรับรู้การทุจริตมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับความสุข ขณะที่ค่าล่าช้าของดัชนีการรับรู้การทุจริตมีความสัมพันธ์เชิงบวก สะท้อนว่าผลของการลดการทุจริตอาจต้องใช้ระยะเวลาจึงจะส่งผลต่อระดับความสุขของประชาชน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมความสุขของประชาชนไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา สุขภาพ และธรรมาภิบาลภาครัฐควบคู่กัน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความสุข, ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ, ข้อมูลพาเนล, อาเซียน, ธรรมาภิบาล

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

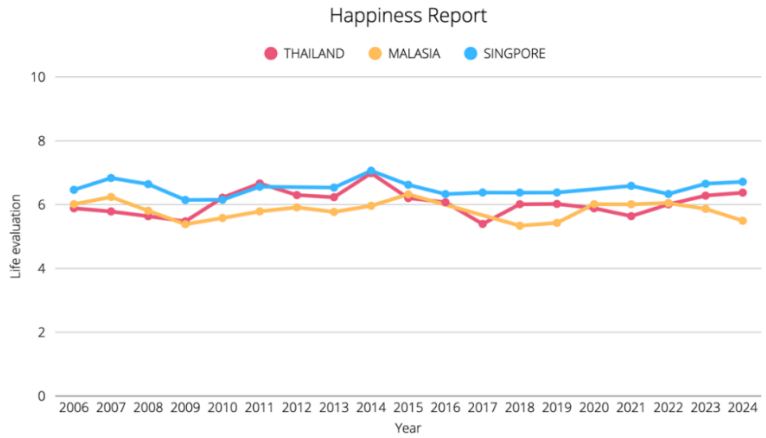
หลายประเทศให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่และความสุขของประชาชนมากขึ้น เนื่องจากเป็นตัวสะท้อนคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางสังคม และศักยภาพการพัฒนาในระยะยาว ขณะเดียวกัน การเติบโตทางเศรษฐกิจยังคงเป็นเป้าหมายสำคัญของนโยบายเศรษฐกิจมหภาค โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะตัวชี้วัดผลการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ เนื่องจากสะท้อนความสามารถในการสร้างรายได้ การจ้างงาน และมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ด้วยเหตุนี้ GDP จึงถูกใช้เป็นตัวชี้วัดหลักที่รัฐบาลของหลายประเทศให้ความสำคัญและมุ่งส่งเสริมให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563)

อย่างไรก็ตาม GDP มีข้อจำกัดในการสะท้อนคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน เนื่องจากไม่สามารถครอบคลุมมิติสำคัญ เช่น ความเหลื่อมล้ำ สุขภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิต ประเทศภูฏานจึงได้พัฒนาแนวคิด “ความสุขมวลรวมประชาชาติ” (Gross National Happiness: GNH) ซึ่งให้ความสำคัญกับความสุขของประชาชนควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ (ธนาคารแห่งประเทศไทย,

2563) และมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมการศึกษาและการประเมินความสุขของประชาชนในระดับโลก รวมถึงการจัดทำรายงานความสุขโลก (World Happiness Report, 2021) ซึ่งสะท้อนว่าความก้าวหน้าของประเทศไม่ควรถูกพิจารณาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงมิติเดียว

ในทางวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความสุขยังคงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง โดย Easterlin (1974) ได้เสนอแนวคิด Easterlin Paradox ซึ่งชี้ว่า ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ประชาชนในประเทศที่มีรายได้สูงมักมีระดับความสุขสูงกว่าประชาชนในประเทศที่มีรายได้ต่ำกว่า อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในระยะยาว การเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของประเทศไม่ได้ส่งผลให้ระดับความสุขเฉลี่ยของประชาชนเพิ่มขึ้นตามไปด้วยเสมอไป ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้อาจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญเพียงประการเดียวที่มีอิทธิพลต่อความสุขในระยะยาวของประชาชน ทั้งนี้ ประเด็นดังกล่าวยังคงเป็นข้อถกเถียงในงานวิจัยเชิงประจักษ์ โดย Stevenson & Wolfers (2008) วิเคราะห์ข้อมูลจากหลายประเทศและหลายช่วงเวลา และพบว่า GDP ต่อหัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ทั้งจากการเปรียบเทียบระหว่างประเทศและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศตามช่วงเวลา อีกทั้งไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนของจุดอิ่มตัวที่รายได้เพิ่มขึ้นแล้วจะไม่สัมพันธ์กับความสุขที่เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม Easterlin et al. (2010) พบว่า แม้รายได้และความสุขอาจเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันในระยะสั้น แต่เมื่อพิจารณาในระยะยาว การเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้สัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของระดับความสุขเฉลี่ยอย่างสม่ำเสมอ ขณะที่งานวิจัยบางส่วนพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่าง GDP ต่อหัวกับความสุขของประชาชน (Fadillah, 2025; กัมลาศ เยาวะนิจ, 2565) ข้อค้นพบที่แตกต่างกันเหล่านี้สะท้อนว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความสุขยังไม่มีข้อสรุปที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และนำไปสู่ข้อถกเถียงสำคัญในทางเศรษฐศาสตร์ว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชนจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของนโยบายเศรษฐกิจมหภาคนั้น สามารถนำไปสู่ความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนได้อย่างแท้จริงหรือไม่

เมื่อพิจารณาบริบทของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งด้านระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพของสถาบันภาครัฐ พบว่า แม้สิงคโปร์จะมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวอยู่ในระดับสูงที่สุดในภูมิภาค และมีระดับความสุขของประชาชนอยู่ในระดับสูง แต่ประเทศไทยและมาเลเซียซึ่งมีระดับรายได้ต่อหัวต่ำกว่ากลับมีระดับความสุขที่ใกล้เคียงกับสิงคโปร์ ข้อสังเกตดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถอธิบายความแตกต่างของระดับความสุขของประชาชนได้อย่างครบถ้วน

ภาพที่ 1 ดัชนีความสุขของประเทศไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์
ที่มา: World Happiness Report (2021)

ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับข้อถกเถียงในงานวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทอาเซียน ซึ่งยังให้ข้อค้นพบที่แตกต่างกัน โดย Giansyah et al. (2024) ได้ศึกษาโดยใช้ข้อมูลในช่วงปี ค.ศ. 2015–2021 พบว่า GDP ต่อหัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสุข ข้อค้นพบที่แตกต่างกันนี้จึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับความสุขในบริบทอาเซียนเพิ่มเติม โดยพิจารณาปัจจัยด้านอื่นร่วมด้วย งานศึกษาที่ผ่านมาในบริบทอาเซียน

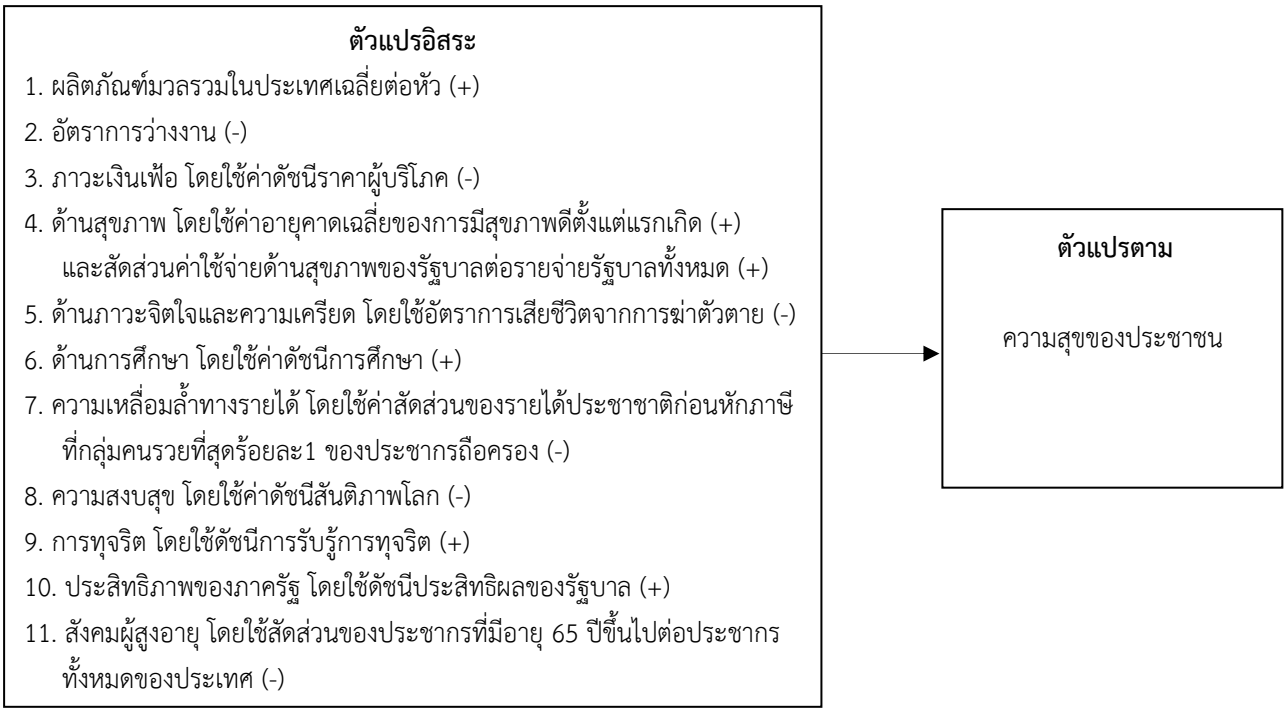
บางส่วนมุ่งเน้นปัจจัยทางเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์บางประการ ขณะที่การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลช่วงปี ค.ศ. 2008–2021 และพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ การศึกษา ธรรมาภิบาล ประสิทธิผลภาครัฐ สังคม และโครงสร้างประชากร รวมทั้งพิจารณาค่าล่าช้าของตัวแปร (lagged variables) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ที่อาจปรากฏในช่วงเวลาถัดไป ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกับระดับความสุขของประชาชน รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มเติมหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขของประชาชน และเป็นข้อมูลสำหรับการกำหนดนโยบายที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product) กับระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค สุขภาพ การศึกษา ความเหลื่อมล้ำ ธรรมาภิบาล ประสิทธิผลภาครัฐ และโครงสร้างประชากร กับระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยกำหนดความสุขของประชาชน โดยพบว่าความสุขเป็นผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ การศึกษา สังคม และคุณภาพของสถาบัน ทั้งนี้ การศึกษาได้นำทฤษฎีขีดความสามารถ (Capability Approach) ของ Sen มาใช้เป็นกรอบในการอธิบาย โดยแนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับสิ่งที่บุคคลสามารถ “เป็น” และ “กระทำ” ได้จริง มากกว่าการพิจารณาจากรายได้หรือทรัพยากรเพียงอย่างเดียว ซึ่งประกอบด้วย Functionings หรือสภาวะและสิ่งที่บุคคลสามารถบรรลุได้จริง เช่น การมีสุขภาพที่ดีและการได้รับการศึกษา และ Capability หรือโอกาสและเสรีภาพในการเลือกดำเนินชีวิตในรูปแบบที่บุคคลให้คุณค่า (Wells, n.d.) ดังนั้น ความสุขและคุณภาพชีวิตจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้เพียงด้านเดียว แต่ยังสัมพันธ์กับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่อาจส่งเสริมหรือจำกัดโอกาสของบุคคลในการบรรลุชีวิตที่มีคุณค่า การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดดัชนีความสุข

เป็นตัวแปรตาม และพิจารณาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ การศึกษา ความเหลื่อมล้ำ สันติภาพ ธรรมาภิบาล และโครงสร้างประชากร ผ่านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 12 ตัว ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเฉลี่ยต่อหัว ผลการศึกษาของ Degutis et al. (2010), Fadillah (2025) และกัมลาศ เยาวะนิจ (2565) พบว่า GDP per capita มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิต เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจช่วยเพิ่มรายได้และมาตรฐานการครองชีพของประชาชน จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับความสุข

2. อัตราการว่างงาน ผลการศึกษาของ Di Tella et al. (2001) พบว่า อัตราการว่างงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสุข เนื่องจากส่งผลกระทบต่อรายได้ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความพึงพอใจในชีวิต จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับความสุข

3. อัตราเงินเฟ้อ ผลการศึกษาของ Fadillah (2025) พบว่า อัตราเงินเฟ้อมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสุข เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้าลดอำนาจซื้อและคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับความสุข

4. สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของรัฐบาล ผลการศึกษาของ Yang et al. (2022) พบว่า การใช้จ่ายด้านสาธารณสุขของภาครัฐมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุข เนื่องจากช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพและสวัสดิการที่จำเป็น จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับความสุข

5. อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีตั้งแต่แรกเกิด ผลการศึกษาของ Mathentamo et al. (2024) พบว่า สุขภาพที่ดีและความสุขมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน โดยผู้ที่มีสุขภาพดีมักมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่า จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับความสุข

6. อัตราการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย ผลการศึกษาของ Choi et al. (2024) พบว่า ระดับความสุขที่ลดลงมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายที่เพิ่มขึ้น ขณะที่ Hsu et al. (2019) พบว่า พื้นที่ที่มีระดับความสุขสูงมีอัตราการฆ่าตัวตายต่ำกว่า แม้ทิศทางการวิเคราะห์ของงานวิจัยดังกล่าวจะแตกต่างจากการศึกษาครั้งนี้ แต่ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามระหว่างความสุขกับการฆ่าตัวตาย โดยไม่ได้แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ดังนั้น จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับความสุข

7. ดัชนีการศึกษา ผลการศึกษาของ Stryzhak (2020) พบว่า ดัชนีการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุข เนื่องจากช่วยเพิ่มศักยภาพ โอกาสทางเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับความสุข

8. สัดส่วนรายได้ประชาชาติก่อนหักภาษีที่กลุ่มคนรวยที่สุดร้อยละ 1 ถือครอง ผลการศึกษาของ Powdthavee et al. (2017) พบว่า การกระจุกตัวของรายได้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความพึงพอใจในชีวิต เนื่องจากสะท้อนความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในสังคม จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับความสุข

9. ดัชนีสันติภาพโลก ผลการศึกษาของ Aribe & Panes (2019) พบว่า ประเทศที่มีระดับสันติภาพสูงกว่ามักมีระดับความสุขสูงกว่า เนื่องจากประชาชนมีความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยค่าดัชนีที่สูงขึ้นสะท้อนระดับสันติภาพที่ลดลง จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับความสุข

10. ดัชนีการรับรู้การทุจริต ผลการศึกษาของ Ma et al. (2022) พบว่า การรับรู้การทุจริตที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ความพึงพอใจต่อรัฐบาลและความพึงพอใจในชีวิตของประชาชนลดลง โดยค่าดัชนีการรับรู้การทุจริตที่สูงขึ้นสะท้อนระดับการทุจริตที่ลดลง จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับความสุข

11. ดัชนีประสิทธิผลของรัฐบาล ผลการศึกษาของ กัมลาศ เยาวะนิจ (2565) พบว่า ประสิทธิผลของรัฐบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุข เนื่องจากการให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน จึงคาดว่าตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับความสุข

12. สัดส่วนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป ผลการศึกษาของ Hudomiet et al. (2021) พบว่า เมื่อบุคคลมีอายุเพิ่มขึ้นหลัง 65 ปี ความพึงพอใจในชีวิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยการลดลงดังกล่าวส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพและการสูญเสียคู่สมรส จึงคาดตัวแปรดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับความสุขของประชาชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ในรูปแบบข้อมูลพาเนล (Panel Data) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลของหลายหน่วยศึกษาและหลายช่วงเวลา ข้อมูลพาเนลอาจมีลักษณะเป็นข้อมูลพาเนลแบบสมดุล (Balanced Panel) หรือข้อมูลพาเนลแบบไม่สมดุล (Unbalanced Panel) ซึ่งบางหน่วยศึกษามีข้อมูลไม่ครบถ้วนในบางช่วงเวลา สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ใช้ข้อมูลรายปีครอบคลุมช่วง พ.ศ. 2551–2564 ของประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย สิงคโปร์ กัมพูชา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม และมาเลเซีย โดยคัดเลือกเฉพาะประเทศที่มีข้อมูลของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วนและมีความต่อเนื่องเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้มีลักษณะเป็นข้อมูลพาเนลแบบไม่สมดุล เนื่องจากข้อมูลดัชนีความสุขของ 2 ประเทศขาดหายไปประเทศละ 2 ปี ส่งผลให้จำนวนค่าสังเกตของข้อมูลดัชนีความสุขตลอดช่วงเวลาที่ศึกษาเท่ากับ 94 ค่าสังเกต จากจำนวนค่าสังเกตสูงสุด 98 ค่าสังเกต ทั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการประมาณค่าอาจจะแตกต่างกันตามการแปลงข้อมูลและชุดตัวแปลที่ใช้ในแต่ละแบบจำลอง ขณะที่ประเทศบรูไน ลาว และเมียนมาถูกตัดออกจากกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านความครบถ้วนและความต่อเนื่องของข้อมูล จึงไม่สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบร่วมกับประเทศอื่นได้ตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา ทั้งนี้ กำหนดช่วงเวลาสิ้นสุดที่ปี พ.ศ. 2564 เนื่องจากข้อมูลของตัวแปรบางรายการหลังจากปีดังกล่าวยังไม่ปรากฏข้อมูลหรือมีข้อมูลไม่ครบถ้วนในหลายประเทศ ทำให้ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบร่วมกันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ในการเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ได้ปรับสเกลดัชนีการรับรู้การทุจริต ให้อยู่ในช่วง 0–10 เพื่อให้ข้อมูลมีมาตรวัดที่สอดคล้องกันตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา โดยการปรับสเกลดังกล่าวเป็นการแปลงเชิงเส้น ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงลำดับและทิศทางของข้อมูล

ตารางที่ 1 ตัวแปรและแหล่งที่มา

ชื่อตัวแปร	สัญลักษณ์ตัวแปร	หน่วยวัด	แหล่งที่มา
ดัชนีความสุข	HAP	-	Cantril Ladder จาก World Happiness Report (2021)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเฉลี่ยต่อหัว	GDP	ดอลลาร์สหรัฐฯ	World Bank (2021)
อัตราการว่างงาน	UR	ร้อยละ	International Labour Organization (2021)
ดัชนีราคาผู้บริโภค	CPI	-	World Bank (2021)
อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีตั้งแต่แรกเกิด	HAL	ปี	World Health Organization (WHO) (2021)
สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของรัฐบาลต่อรายจ่ายรัฐบาลทั่วไปทั้งหมด	GGE	ร้อยละ	World Development Indicators (World Bank, 2021)
อัตราการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย	SMR	จำนวนต่อประชากร 100,000คน	World Health Organization (WHO) (2021)
ดัชนีการศึกษา	EDU	-	Global Data Lab (2021)
สัดส่วนรายได้ประชาชาติก่อนหักภาษีที่กลุ่มคนรวยที่สุดร้อยละ 1 ถือครอง	INC	ร้อยละ	World Inequality Database (2021)
ดัชนีสันติภาพโลก	GPI	-	Institute for Economics and Peace (2021)
ดัชนีการรับรู้การทุจริต	COR	-	Transparency International (2021)
ดัชนีประสิทธิผลของรัฐบาล	GE	-	World Bank (2021)
สัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปต่อประชากรทั้งหมดของประเทศ	AGING	ร้อยละ	World Bank (2021)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิในรูปแบบข้อมูลพาเนล (Panel Data) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross-sectional Data) และข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) ของประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2551–2564 โดยดัชนีประสิทธิผลของรัฐบาล (Government Effectiveness Index) ได้ถูกแปลงเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยกำหนดให้ GE = 1 เมื่อค่าดัชนีมากกว่า 0 และ GE = 0 เมื่อค่าดัชนีน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0 เนื่องจากดัชนีดังกล่าวเป็นค่าประมาณมาตรฐานที่มีค่าอยู่ในช่วงประมาณ −2.5 ถึง +2.5 โดยค่าที่สูงขึ้นสะท้อนถึงประสิทธิผลของรัฐบาลที่ดีขึ้น และค่า 0 เป็นจุดอ้างอิงกลางของมาตรวัด จึงใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเทศออกเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิผลของรัฐบาลเหนือและไม่เหนือจุดอ้างอิงดังกล่าว นอกจากนี้ เนื่องจากดัชนีประสิทธิผลของรัฐบาล เป็นดัชนีมาตรฐานเชิงสัมพัทธ์ที่มีค่าคร่อมศูนย์ การตีความการเปลี่ยนแปลงในเชิงสัดส่วนหรือร้อยละอาจไม่เหมาะสมเมื่อค่าฐานเป็นศูนย์หรือติดลบ การแปลงเป็นตัวแปรหุ่นจึงช่วยให้สามารถตีความและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มได้อย่างชัดเจน

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การวิเคราะห์เชิงพรรณนาใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูลและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยพิจารณาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน (Coefficient of Variation: CV) เพื่อสะท้อนระดับของข้อมูล การกระจายตัวของตัวแปร และความแตกต่างของข้อมูลระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในช่วงเวลาที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณ (Multicollinearity) การตรวจสอบปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่าตัวแปรอิสระในแบบจำลองมีความสัมพันธ์กันสูงเกินไปหรือไม่ เนื่องจากความสัมพันธ์ที่สูงระหว่างตัวแปรอิสระอาจส่งผลให้ค่าประมาณสัมประสิทธิ์และค่า Standard Error มีความคลาดเคลื่อนและกระทบต่อการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษานี้ตรวจสอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรอิสระ ทั้งในรูป ณ ระดับหรือรูปแบบลอการิทึมธรรมชาติ และในรูปการเปลี่ยนแปลงลำดับที่ 1 (First Difference) ร่วมกับการตรวจสอบค่า Variance Inflation Factor (VIF) เพื่อประเมินระดับสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณของตัวแปรอิสระ โดยพิจารณาค่า VIF ประกอบกับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายคู่ เพื่อประเมินความเหมาะสมของตัวแปรก่อนนำเข้าสู่แบบจำลอง

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationarity Test) เนื่องจากข้อมูลพาเนลประกอบด้วยมิติของภาคตัดขวางและอนุกรมเวลา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาอาจมีลักษณะไม่นิ่ง (Non-stationary) ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์มารยา (Spurious Regression) และทำให้ผลการประมาณค่าคลาดเคลื่อน การศึกษานี้จึงตรวจสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยการทดสอบ Panel Unit Root Test โดยใช้วิธี Im–Pesaran–Shin Test (IPS Test) ซึ่งมีสมมติฐานหลักว่าข้อมูลมี Unit Root หรือไม่มีความนิ่ง ทั้งนี้ แม้การศึกษาจะมีจำนวนหน่วยภาคตัดขวาง 7 ประเทศ และช่วงเวลา 14 ปี ซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านขนาดข้อมูล จึงควรพิจารณาประเด็นดังกล่าวประกอบการตีความผลการทดสอบ อย่างไรก็ตาม IPS Test มีข้อได้เปรียบในการรองรับความแตกต่างของกระบวนการ Autoregressive ระหว่างหน่วยภาคตัดขวาง (Heterogeneous Panels) ได้ (Im, Pesaran & Shin, 2003) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะข้อมูลที่ประกอบด้วยหลายประเทศ โดยมีการทดสอบตัวแปรทั้งในรูป ณ ระดับหรือรูปแบบลอการิทึมธรรมชาติ และในรูปการเปลี่ยนแปลงลำดับที่ 1 เพื่อคัดเลือกข้อมูลที่มีคุณสมบัติความนิ่งสำหรับนำไปใช้ในการประมาณค่าแบบจำลอง

ขั้นตอนที่ 4 การประมาณค่าแบบจำลองข้อมูลพาเนล การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และระดับความสุขของประชาชน รวมถึงปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพาเนล (Panel Data Analysis) โดยประมาณค่าด้วยแบบจำลอง Fixed Effect Model และ Random Effect Model ทั้งนี้ ได้ควบคุมผลกระทบตามช่วงเวลา (Time Fixed Effects) เพื่อควบคุมอิทธิพลของเหตุการณ์หรือปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อทุกประเทศ

ในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น วิกฤติเศรษฐกิจโลก การเปลี่ยนแปลงทางนโยบาย และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค เพื่อให้การประมาณค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความเหมาะสมและแม่นยำมากยิ่งขึ้น

Fixed Effect Model เป็นแบบจำลองที่เหมาะสมในกรณีที่ลักษณะเฉพาะของแต่ละหน่วยศึกษา เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือปัจจัยเชิงสถาบันของแต่ละประเทศ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ โดยแบบจำลองนี้จะควบคุมอิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลา โดยมีรูปแบบสมการดังนี้

$$\begin{aligned}\mathrm{D_LnHAP_{it}} = {} & \alpha_i + \beta_1 \mathrm{D_LnGDP_{it}} + \beta_2 \mathrm{D_{UR_{it}}} + \beta_3 \mathrm{D_{LnCPI_{it}}} + \beta_4 \mathrm{D_{GGE_{it}}} + \beta_5 \mathrm{D_{LnHAL_{it}}} + \beta_6 \mathrm{D_{LnSMR_{it}}} \\ & + \beta_7 \mathrm{D_LnEDU_{it}} + \beta_8 \mathrm{D_{INC_{it}}} + \beta_9 \mathrm{D_{LnGPI_{it}}} + \beta_{10} \mathrm{D_{LnCOR_{it}}} + \beta_{11} \mathrm{DummyGE_{it}} \\ & + \beta_{12} \mathrm{D_AGING_{it}} + \gamma_t + \varepsilon_{it}\end{aligned}$$

กำหนดให้

HAP คือ ดัชนีความสุข

GDP คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเฉลี่ยต่อหัว (ดอลลาร์สหรัฐฯ)

UR คือ อัตราการว่างงาน (ร้อยละ)

CPI คือ ดัชนีราคาผู้บริโภค

GGE คือ ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของรัฐบาลเทียบกับรายจ่ายรัฐบาลทั่วไปทั้งหมด (ร้อยละ)

HAL คือ อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีตั้งแต่แรกเกิด (ปี)

SMR คือ อัตราการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย (จำนวนต่อประชากร 100,000 คน)

EDU คือ ดัชนีการศึกษา

INC คือ สัดส่วนของรายได้ประชาชาติก่อนหักภาษีที่กลุ่มคนรวยที่สุดร้อยละ 1 ของประชากรถือครอง (ร้อยละ)

GPI คือ ดัชนีสันติภาพโลก

COR คือ ดัชนีการรับรู้การทุจริต

GE คือ ดัชนีประสิทธิผลของรัฐบาล ถูกแปลงเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยกำหนดให้ GE = 1 เมื่อค่าดัชนีมากกว่า 0 และ GE = 0 เมื่อค่าดัชนีน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0

AGING คือ สัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปต่อประชากรทั้งหมดของประเทศ (ร้อยละ)

D_ คือ การแปลงข้อมูลด้วยผลต่างอันดับที่ 1

Ln คือ การแปลงข้อมูลด้วยลอการิทึมธรรมชาติ

α_i คือ ค่าเฉพาะของแต่ละหน่วย (Individual Fixed Effects)

$\beta_{1,\cdots}\beta_{12}$ คือ สัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

i คือ ประเทศจำนวน 7 ประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ ประเทศไทย สิงคโปร์ กัมพูชา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม และมาเลเซีย ซึ่ง i = 1, 2, ...,7

t คือ ระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึง พ.ศ. 2564 เป็นระยะ 14 ปี หรือ t = 1, 2, ...,14

γ_t คือ ค่าเฉพาะของแต่ละช่วงเวลา (Time Fixed Effects) ซึ่งเกิดจากการกำหนดตัวแปรจำลองเวลา (Time Dummy Variables) เพื่อควบคุมอิทธิพลของปัจจัยภายนอกหรือ เหตุการณ์ร่วมที่ส่งผลต่อทุกประเทศในช่วงเวลาเดียวกัน โดยสามารถเขียนในรูป

$$\sum_{t=2}^{T} \delta_t D_t$$

D_t คือ ตัวแปรจำลองเวลา (Time dummy variables) ใช้ควบคุมอิทธิพลของปัจจัยภายนอกหรือเหตุการณ์ร่วมที่ส่งผลต่อทุกหน่วยในช่วงเวลานั้น เช่น วิกฤติเศรษฐกิจ การแพร่ระบาดของโรค

δ_t คือ สัมประสิทธิ์ของตัวแปรจำลองเวลา (Coefficient of time dummy variable)

ε คือ ค่าคลาดเคลื่อน (Error Term)

Random Effect Model เป็นแบบจำลองที่สมมติว่าลักษณะเฉพาะของแต่ละหน่วยศึกษาเป็นตัวแปรสุ่มและไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ แบบจำลองนี้ใช้ข้อมูลทั้งความแตกต่างภายในประเทศตามช่วงเวลาและความแตกต่างระหว่างประเทศร่วมกันในการประมาณค่า ทั้งนี้ ได้ควบคุมผลกระทบตามช่วงเวลาเช่นเดียวกับแบบจำลอง Fixed Effect Model โดยกำหนดให้ลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศเป็นองค์ประกอบความคลาดเคลื่อนแบบสุ่ม u_i เขียนสมการได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\mathrm{D_LnHAP_{it}} = {} & \alpha_i + \beta_1 \mathrm{D_LnGDP_{it}} + \beta_2 \mathrm{D_{UR_{it}}} + \beta_3 \mathrm{D_{LnCPI_{it}}} + \beta_4 \mathrm{D_{GGE_{it}}} + \beta_5 \mathrm{D_{LnHAL_{it}}} + \beta_6 \mathrm{D_{LnSMR_{it}}} \\ & + \beta_7 \mathrm{D_LnEDU_{it}} + \beta_8 \mathrm{D_{INC_{it}}} + \beta_9 \mathrm{D_{LnGPI_{it}}} + \beta_{10} \mathrm{D_{LnCOR_{it}}} + \beta_{11} \mathrm{DummyGE_{it}} \\ & + \beta_{12} \mathrm{D_AGING_{it}} + \gamma_t + u_i + \varepsilon_{it}\end{aligned}$$

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการประมาณค่าทั้งหมด 8 แบบจำลอง โดยมีการพิจารณาทั้งตัวแปรอิสระในช่วงเวลาปัจจุบันและตัวแปรอิสระล่าช้า 1 ช่วงเวลา รวมทั้งปรับชุดตัวแปรอิสระที่นำเข้าสู่แต่ละแบบจำลองเพื่อลดความซ้ำซ้อนระหว่างตัวแปร และตรวจสอบความคงทนของความสัมพันธ์ของตัวแปรภายใต้ข้อกำหนดของแบบจำลองที่แตกต่างกัน โดยสามารถแสดงแบบจำลองที่ใช้ในการประมาณค่าในรูปฟังก์ชันได้ดังนี้

1. $\mathrm{D_LnHAP_{it}}$ = f($\mathrm{D_LnGDP_{it}}$, $\mathrm{D_GGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnHAL_{it}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{it}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{it}}$, $\mathrm{D_GPI_{it}}$, $\mathrm{D_INC_{it}}$, $\mathrm{DummyGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{it}}$, $\mathrm{D_AGING_{it}}$)
2. $\mathrm{D_LnHAP_{it}}$ = f($\mathrm{D_UR_{it}}$, $\mathrm{D_LnCPI_{it}}$, $\mathrm{D_GGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnHAL_{it}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{it}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{it}}$, $\mathrm{D_GPI_{it}}$, $\mathrm{D_INC_{it}}$, $\mathrm{DummyGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{it}}$)
3. $\mathrm{D_LnHAP_{it}}$ = f($\mathrm{D_LnGDP_{it}}$, $\mathrm{D_GGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{it}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{it}}$, $\mathrm{D_GPI_{it}}$, $\mathrm{D_INC_{it}}$, $\mathrm{DummyGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{it}}$, $\mathrm{D_AGING_{it}}$)
4. $\mathrm{D_LnHAP_{it}}$ = f($\mathrm{D_LnGDP_{it}}$, $\mathrm{D_LnHAL_{it}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{it}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{it}}$, $\mathrm{D_GPI_{it}}$, $\mathrm{D_INC_{it}}$, $\mathrm{DummyGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{it}}$, $\mathrm{D_AGING_{it}}$)
5. $\mathrm{D_LnHAP_{it}}$ = f($\mathrm{D_LnGDP_{it}}$, $\mathrm{D_GGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnHAL_{it}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{it}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{it}}$, $\mathrm{D_GPI_{it}}$, $\mathrm{D_INC_{it}}$, $\mathrm{DummyGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{it}}$, $\mathrm{D_AGING_{it}}$, $\mathrm{D_LnGDP_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_GGE_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnHAL_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_GPI_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_INC_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_AGING_{i,t-1}}$)
6. $\mathrm{D_LnHAP_{it}}$ = f($\mathrm{D_UR_{it}}$, $\mathrm{D_LnCPI_{it}}$, $\mathrm{D_GGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnHAL_{it}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{it}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{it}}$, $\mathrm{D_GPI_{it}}$, $\mathrm{D_INC_{it}}$, $\mathrm{DummyGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{it}}$, $\mathrm{D_UR_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnCPI_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_GGE_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnHAL_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_GPI_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_INC_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{i,t-1}}$)
7. $\mathrm{D_LnHAP_{it}}$ = f($\mathrm{D_LnGDP_{it}}$, $\mathrm{D_GGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{it}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{it}}$, $\mathrm{D_GPI_{it}}$, $\mathrm{D_INC_{it}}$, $\mathrm{DummyGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{it}}$, $\mathrm{D_AGING_{it}}$, $\mathrm{D_LnGDP_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_GGE_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_GPI_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_INC_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_AGING_{i,t-1}}$)
8. $\mathrm{D_LnHAP_{it}}$ = f($\mathrm{D_LnGDP_{it}}$, $\mathrm{D_LnHAL_{it}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{it}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{it}}$, $\mathrm{D_GPI_{it}}$, $\mathrm{D_INC_{it}}$, $\mathrm{DummyGE_{it}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{it}}$, $\mathrm{D_AGING_{it}}$, $\mathrm{D_LnGDP_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnHAL_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnSMR_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnEDU_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_GPI_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_INC_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_LnCOR_{i,t-1}}$, $\mathrm{D_AGING_{i,t-1}}$)

ขั้นตอนที่ 5 การเลือกแบบจำลองที่เหมาะสมด้วย Hausman Test การเลือกแบบจำลองระหว่าง Fixed Effect Model และ Random Effect Model ดำเนินการด้วยการทดสอบ Hausman Test โดยมีสมมติฐานหลัก (H_0) ว่าลักษณะเฉพาะของแต่ละหน่วยศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ และสมมติฐานทางเลือก (H_1) ว่าลักษณะเฉพาะของแต่ละหน่วยศึกษามีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ

หากผลการทดสอบมีค่า p-value มากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 จะไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักได้ จึงเลือกใช้แบบจำลอง Random Effect Model เนื่องจากให้ค่าประมาณที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า แต่หากค่า p-value น้อยกว่า 0.10 จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก แสดงว่าลักษณะเฉพาะของแต่ละหน่วยมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ จึงควรเลือกใช้ Fixed Effect Model เพื่อให้ค่าประมาณมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น (Hausman, 1978)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามีลักษณะการกระจายตัวแตกต่างกัน โดยดัชนีความสุข (HAP) มีค่าเฉลี่ย 5.483 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.723 และมีค่าสัมประสิทธิ์การแปรผัน (CV) ร้อยละ 13.195 สะท้อนว่ามีการกระจายตัวค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่นในการศึกษา ขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว มีค่าเฉลี่ย 11,875.320 ดอลลาร์สหรัฐฯ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงถึง 19,127.250 และมีค่าสัมประสิทธิ์การแปรผันร้อยละ 161.067 ซึ่งสูงที่สุดเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น สะท้อนให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวของประเทศในกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก

นอกจากนี้ อัตราการว่างงาน (UR) มีค่าเฉลี่ย 2.598 และค่าสัมประสิทธิ์การแปรผันร้อยละ 62.870 ขณะที่อัตราการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย (SMR) มีค่าเฉลี่ย 5.931 และค่าสัมประสิทธิ์การแปรผันร้อยละ 57.063 สะท้อนว่าตัวแปรทั้งสองมีการกระจายตัวค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่นในการศึกษา ส่วนดัชนีการศึกษา (EDU) มีค่าเฉลี่ย 0.755 และค่าสัมประสิทธิ์การแปรผันร้อยละ 13.998 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีการกระจายตัวค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น นอกจากนี้ ตัวแปรที่ค่าสัมประสิทธิ์การแปรผันต่ำที่สุดคือ อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีตั้งแต่แรกเกิด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การแปรผันร้อยละ 6.319 แสดงว่าประเทศในกลุ่มตัวอย่างมีความใกล้เคียงกันค่อนข้างมากในด้านอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถิติเชิงพรรณา

ตัวแปร	N	Mean	Standard Deviation	CV (%)	Maximum	Minimum
ดัชนีความสุข	94	5.483	0.723	13.195	7.062	3.674
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเฉลี่ยต่อหัว	98	11875.320	19127.250	161.067	80056.130	866.280
อัตราการว่างงาน	98	2.598	1.634	62.870	7.208	0.119
ดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไป	98	117.476	18.556	15.795	171.880	85.805
สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของรัฐบาลต่อรายจ่ายรัฐบาล	98	9.061	3.094	34.145	19.120	3.915
อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีตั้งแต่แรกเกิด	98	64.700	4.088	6.319	73.800	57.800
อัตราการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย	98	5.931	3.384	57.063	16.600	1.200
ดัชนีการศึกษา	98	0.755	0.106	13.998	0.989	0.614
ดัชนีสันติภาพโลก	98	1.879	0.308	16.386	2.452	1.332
สัดส่วนรายได้ประชาชาติก่อนหักภาษีที่กลุ่มคนรวยที่สุดร้อยละ 1 ถือครอง	98	17.146	2.793	16.287	27.520	13.260
ดัชนีการรับรู้การทุจริต	98	4.138	2.051	49.561	9.300	1.800
สัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปต่อประชากรทั้งหมดของประเทศ	98	6.620	2.415	36.487	13.492	3.284

เมื่อพิจารณาในระดับประเทศ พบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนมีความแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจนทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ การศึกษา ธรรมาภิบาล สันติภาพ และโครงสร้างประชากร ซึ่งสะท้อนถึงระดับการพัฒนาและบริบททางสังคมที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ความแตกต่างในปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน และเป็นปัจจัยหนึ่งที่อาจอธิบายความแตกต่างของระดับความสุขระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนได้ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ลักษณะของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน

ประเทศ	ลักษณะแต่ละประเทศ
ไทย	ระดับความสุขค่อนข้างสูงและเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี 65.8 ปี และมีสัดส่วนประชากรสูงอายุร้อยละ 13.49 สูงที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่อัตราการฆ่าตัวตายสูงที่สุดในกลุ่ม ขณะที่ประสิทธิผลภาครัฐอยู่ในระดับค่อนข้างดี และสันติภาพมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้น ขณะที่การทุจริตและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ยังเป็นประเด็นท้าทาย
สิงคโปร์	ระดับความสุขและรายได้ต่อหัวสูงที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี 73.6 ปี และมีประชากรสูงอายุร้อยละ 12.26 มีคุณภาพการศึกษาสูง การทุจริตต่ำ ประสิทธิผลภาครัฐและสันติภาพอยู่ในระดับสูง แม้อัตราการฆ่าตัวตายจะค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับหลายประเทศในอาเซียน
มาเลเซีย	ระดับความสุขค่อนข้างสูงและเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีประมาณ 63.9 ปี ประชากรสูงอายุร้อยละ 6.95 โครงสร้างประชากรยังไม่เข้าสู่สังคมสูงวัยเต็มรูปแบบ การศึกษาและสาธารณสุขอยู่ในระดับค่อนข้างดี ขณะที่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง อัตราการฆ่าตัวตายอยู่ในระดับปานกลาง และระดับการรับรู้การทุจริต ประสิทธิผลภาครัฐ ตลอดจนระดับสันติภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ดีกว่าหลายประเทศในภูมิภาค
เวียดนาม	ระดับความสุขเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีการเติบโตทางเศรษฐกิจโดดเด่น อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีประมาณ 63.7 ปี และมีประชากรสูงอายุร้อยละ 7.89 โดยมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางและมีแนวโน้มพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง อัตราการฆ่าตัวตายค่อนข้างสูง ขณะที่ความโปร่งใสและประสิทธิผลภาครัฐอยู่ในระดับปานกลาง
ฟิลิปปินส์	ระดับความสุขปานกลางและเป็นประเทศรายได้ปานกลาง เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยการบริโภคและรายได้จากแรงงานต่างประเทศ อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี 58.8 ปี และมีประชากรสูงอายุร้อยละ 4.88 ต่ำที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง อัตราการฆ่าตัวตายอยู่ในระดับต่ำ การศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่การทุจริต และสันติภาพยังเป็นความท้าทายสำคัญ
อินโดนีเซีย	ระดับความสุขปานกลาง และเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในอาเซียน แม้อยู่ในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลาง อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีประมาณ 60.7 ปี และมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปร้อยละ 6.69 สะท้อนโครงสร้างประชากรวัยแรงงานขนาดใหญ่ มีอัตราการฆ่าตัวตายต่ำที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง ขณะที่การศึกษา การควบคุมการทุจริต และประสิทธิผลภาครัฐอยู่ในระดับปานกลาง และมีสันติภาพค่อนข้างดี
กัมพูชา	ระดับความสุขและรายได้ต่อหัวต่ำที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง แม้เศรษฐกิจเติบโตต่อเนื่องแต่ยังมีความเปราะบาง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระดับสูง อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีประมาณ 60.6 ปี และมีสัดส่วนประชากรสูงอายุร้อยละ 5.59 ค่อนข้างต่ำ สะท้อนโครงสร้างประชากรที่ยังอายุน้อย อัตราการฆ่าตัวตายอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่การศึกษา การเข้าถึงบริการสุขภาพ การควบคุมการทุจริต และประสิทธิผลภาครัฐยังอยู่ในระดับต่ำกว่าหลายประเทศในอาเซียน และมีสันติภาพอยู่ในระดับปานกลาง

หมายเหตุ: ข้อมูลอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีตั้งแต่แรกเกิด ปี ค.ศ. 2021 จาก WHO และข้อมูลสัดส่วนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป ปี ค.ศ. 2021 จาก World Bank (2021)

ผลการทดสอบปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณ (Multicollinearity) พบว่า ตัวแปรอิสระในรูป ณ ระดับ หรือลอการิทึมธรรมชาติมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หลายคู่ที่อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งอาจสะท้อนถึงความเป็นไปได้ของการเกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระในรูปอัตราการเปลี่ยนแปลงลำดับที่ 1 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าสัมบูรณ์ของค่าสัมประสิทธิ์น้อยกว่า 0.3 สะท้อนให้เห็นว่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระโดยรวมลดลงเมื่อเทียบกับข้อมูลในรูป ณ ระดับ ทั้งนี้ การศึกษากำหนดค่าสัมบูรณ์ของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.30 เป็นเกณฑ์เชิงปฏิบัติในการพิจารณาขนาดความสัมพันธ์ โดยอ้างอิงแนวทางของ Cohen (1988) ซึ่งเสนอค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ประมาณ 0.10, 0.30 และ 0.50 เป็นขนาดอิทธิพลระดับน้อย ปานกลาง และมาก ตามลำดับ ดังนั้น เกณฑ์ 0.30 จึงใช้เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไปอย่างระมัดระวัง โดยกำหนดขึ้นเพื่อคัดกรองและลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลระหว่างตัวแปรอิสระในการกำหนดแบบจำลอง มิได้หมายความว่าค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไปถือว่าเกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณโดยตรง แม้ว่าจะยังพบตัวแปรบางคู่ที่มีความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไป ได้แก่ D_LnGDP กับ D_UR (-0.4494) D_LnGDP กับ D_LnCPI (0.3953) และ D_LnCPI กับ D_AGING (-0.5597) อย่างไรก็ตาม การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายคู่เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะสรุปการเกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณการศึกษาจึงตรวจสอบเพิ่มเติมด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) โดยผลการทดสอบตัวแปรในรูปอัตราการเปลี่ยนแปลงลำดับที่ 1 พบว่า ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.08–1.84 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.37 ซึ่งไม่พบข้อบ่งชี้ถึงปัญหาสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณในระดับรุนแรง

ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี Im, Pesaran and Shin (IPS) Unit Root Test โดยพิจารณาจากค่าสถิติ W-t-bar พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่ในรูป ณ ระดับ หรือลอการิทึมธรรมชาติยังคงมีปัญหาหน่วยราก (Unit Root) หรือไม่มีคุณสมบัติความนิ่ง (Non-Stationary) ในขณะที่ตัวแปรในรูปอัตราการเปลี่ยนแปลงลำดับที่ 1 มีคุณสมบัติความนิ่ง (Stationary) ทุกตัวแปร ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (P<0.05) จึงแสดงให้เห็นว่าข้อมูลดังกล่าวมีความเหมาะสมสำหรับใช้ในการประมาณค่าแบบจำลองข้อมูลพาเนล

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูลในแต่ละตัวแปรด้วยวิธี IPS Test

ตัวแปรในรูประดับหรือลอการิทึมธรรมชาติ	ผลการทดสอบความนิ่ง		ตัวแปรการเปลี่ยนแปลงลำดับที่ 1	ผลการทดสอบความนิ่ง	
	รูปแบบของสมการ	IPS Test		รูปแบบของสมการ	IPS Test
LnHAP	Intercept and Trend	-2.2770**	D_LnHAP	Intercept	-4.6792***
LnGDP	Intercept and Trend	-2.0343**	D_LnGDP	Intercept and Trend	-3.7088***
UR	Intercept and Trend	-0.4809	D_UR	Intercept and Trend	-7.6434***
LnCPI	Intercept and Trend	-0.1092	D_LnCPI	Intercept and Trend	-2.3125**
GGE	Intercept and Trend	-2.4603***	D_GGE	Intercept	-6.4946***
LnHAL	Intercept and Trend	7.0321	D_LnHAL	Intercept and Trend	-2.6738***
LnSMR	Intercept and Trend	-0.9002	D_LnSMR	Intercept	-5.4084***
LnEDU	Intercept and Trend	1.3033	D_LnEDU	Intercept	-6.4784***
INC	Intercept and Trend	-2.0511**	D_INC	Intercept	-6.9239***
LnGPI	Intercept	-0.1275	D_LnGPI	Intercept	-7.0208***
LnCOR	Intercept and Trend	-0.4809	D_LnCOR	Intercept	-7.0796***
AGING	Intercept and Trend	-3.0453***	D_AGING	Intercept and Trend	-83.5111***

หมายเหตุ: D_ แสดงถึง ค่าผลต่างอันดับที่ 1 และ Ln แสดงถึง การแปลงลอการิทึมธรรมชาติของแต่ละตัวแปร

***, **, * มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05 และ 0.1 ตามลำดับ

เพื่อคัดเลือกแบบจำลองที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลพาเนล ได้ทำการประมาณค่าด้วยแบบจำลอง Fixed Effects และ Random Effects จากนั้นจึงทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองด้วย Hausman Test เป็นเกณฑ์ประกอบการพิจารณาเลือกแบบจำลอง ผลการทดสอบพบว่า ในทุกแบบจำลองไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักได้ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด (p-value > 0.1) จึงยังไม่พบหลักฐานทางสถิติที่แสดงว่าผลเฉพาะของแต่ละประเทศมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ และเลือกใช้แบบจำลอง Random Effects เป็นหลักในการวิเคราะห์ เนื่องจากการแปลงข้อมูลเป็นผลต่างลำดับที่ 1 ทำให้ผลเฉพาะของแต่ละประเทศที่คงที่ตามเวลาถูกขจัดออก ประกอบกับการศึกษาครั้งนี้มีหน่วยภาคตัดขวางจำนวน 7 ประเทศ จึงใช้ผล Hausman Test เป็นเกณฑ์ประกอบการพิจารณาเลือกแบบจำลอง โดยคำนึงถึงข้อจำกัดด้านขนาดของข้อมูลในการตีความผลการทดสอบ ดังนั้น การประมาณค่าและการแปลผลความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกับระดับความสุขของประชาชน รวมถึงปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง จึงอาศัยผลลัพธ์จากแบบจำลอง Random Effects เป็นหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยแบบจำลอง Random Effects ร่วมกับการควบคุมผลกระทบตามช่วงเวลา (Time Fixed Effects) เพื่อควบคุมอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงตามเวลาและส่งผลกระทบต่อทุกประเทศในช่วงเวลาเดียวกัน โดยพิจารณาทั้งผลกระทบในปัจจุบัน (t) และผลกระทบแบบล่าช้า (Lag Effect) ผ่านการนำค่าหน่วงเวลา (t−1) ของตัวแปรอิสระมาร่วมในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ ได้มีการประมาณค่าในหลายแบบจำลอง โดยปรับเปลี่ยนชุดตัวแปรอิสระตามระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และใช้ค่าสัมบูรณ์ของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์เชิงปฏิบัติประกอบการจัดชุดตัวแปร ซึ่งอ้างอิงการแบ่งระดับความสัมพันธ์ของ Cohen (1988) ที่จัดความสัมพันธ์ที่ค่าสัมบูรณ์ตั้งแต่ระดับปานกลางไว้ที่ประมาณ 0.30 ขึ้นไป ทั้งนี้ การศึกษากำหนดเกณฑ์ดังกล่าวในลักษณะที่ค่อนข้าง

เข้มงวด เพื่อคัดกรองและลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลระหว่างตัวแปรอิสระ และประมาณค่าแบบจำลองภายใต้ชุดตัวแปรที่แตกต่างกันเพื่อตรวจสอบความคงทนของผลการประมาณค่า (Robustness) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลอง Random Effects

ตัวแปร	แบบจำลองที่ 1	แบบจำลองที่ 2	แบบจำลองที่ 3	แบบจำลองที่ 4	แบบจำลองที่ 5	แบบจำลองที่ 6	แบบจำลองที่ 7	แบบจำลองที่ 8
Constant	-0.033	-0.049*	-0.027	-0.032	0.036	0.009	0.061	0.017
D_LnGDP $_{(i,t)}$	0.079	-	0.051	0.082	-0.099	-	-0.167	-0.054
D_UR $_{(i,t)}$	-	-0.012	-	-	-	0.015	-	-
D_LnCPI $_{(i,t)}$	-	0.492	-	-	-	0.695	-	-
D_GGE $_{(i,t)}$	-0.001	-0.003	-0.002	-	-0.008	-0.007	-0.011	-
D_LnHAL $_{(i,t)}$	1.419	1.141	-	1.445	2.096	1.243	-	2.309*
D_LnSMR $_{(i,t)}$	-0.089	-0.123	-0.117	-0.088	-0.103	-0.139*	-0.154*	-0.077
D_LnEDU $_{(i,t)}$	0.633**	0.608**	0.595**	0.636**	0.672**	0.698**	0.617**	0.689**
D_LnGPI $_{(i,t)}$	0.273	0.318	0.268	0.274	0.301	0.302	0.278	0.307
D_INC $_{(i,t)}$	0.003	0.002	0.003	0.003	0.000	0.002	0.001	-0.001
Dummy GE	0.030*	0.027	0.023	0.030*	0.042**	0.019	0.030*	0.043**
D_LnCOR $_{(i,t)}$	-0.199	-0.187	-0.159	-0.197	-0.385**	-0.367**	-0.339**	-0.371**
D_AGING $_{(i,t)}$	-0.107	-	-0.085	-0.106	-0.262	-	-0.059	-0.278
D_LnGDP $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	0.165	-	0.156	0.152
D_UR $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	-	0.008	-	-
D_LnCPI $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	-	-0.580	-	-
D_GGE $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	0.005	0.006	0.005	-
D_LnHAL $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	-0.173	-1.355	-	0.418
D_LnSMR $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	-0.005	-0.037	-0.015	0.008
D_LnEDU $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	-0.383	-0.351	-0.296	-0.426
D_LnGPI $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	-0.159	-0.225	-0.245	-0.137
D_INC $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	0.003	0.001	0.002	0.004
D_LnCOR $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	0.221	0.296**	0.244*	0.202
D_AGING $_{(i,t-1)}$	-	-	-	-	0.154	-	-0.028	0.170
จำนวนตัวอย่าง	84	84	84	84	77	77	77	77
จำนวนประเทศ	7	7	7	7	7	7	7	7
Time FE	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
R^2 (Within)	0.4072	0.4269	0.3954	0.4074	0.5879	0.5711	0.5691	0.5719
R^2 (Overall)	0.3996	0.3890	0.3879	0.3995	0.5604	0.5432	0.5363	0.5436
Wald χ^2	40.60***	38.84**	39.29***	41.24***	58.64***	54.71***	55.51***	57.17***
Huasman Test								
$\chi^2(6)$	2.53	5.66	2.44	2.58	6.98	5.92	7.04	6.76
P-value	0.8653	0.4620	0.8752	0.8593	0.3229	0.4322	0.3170	0.3437

หมายเหตุ: ค่าในตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์, ค่า R^2 (Within) แสดงถึง ความสามารถของแบบจำลองในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามภายในหน่วยตัวอย่างตามช่วงเวลา, ค่า R^2 (Overall) แสดงถึง ความสามารถในการอธิบายในภาพรวมของข้อมูลทั้งหมด, Wald χ^2 ใช้ทดสอบนัยสำคัญโดยรวมของแบบจำลอง ***, **, * มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05 และ 0.1 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่าแบบจำลองแต่ละแบบให้ผลการอธิบายที่ไม่แตกต่างกันมากนักในเชิงเปรียบเทียบ แม้จะมีการปรับเปลี่ยนชุดตัวแปรอิสระในแต่ละแบบจำลองเพื่อทดสอบความแข็งแกร่งของผลการประมาณค่า โดยผลการประมาณค่าส่วนใหญ่ยังคงมีทิศทางที่สอดคล้องกันในหลายแบบจำลอง แม้ว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรบางตัวจะแตกต่างกันบ้างในแต่ละแบบจำลอง โดยได้ผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกับระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (D_LnGDP) ซึ่งเป็นตัวแปรหลักของการศึกษา ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความสุขของประชาชนในทุกแบบจำลอง สะท้อนให้เห็นว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะอธิบายความแตกต่างของระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศอาเซียนได้

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค สุขภาพ การศึกษา ความเหลื่อมล้ำ ธรรมาภิบาล ประสิทธิผลภาครัฐ และโครงสร้างประชากร กับระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

ตัวแปรด้านการศึกษา (D_LnEDU) เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสุขของประชาชนอย่างสม่ำเสมอในทุกแบบจำลอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ระหว่าง 0.595–0.698 หมายถึง เมื่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีการศึกษาเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับความสุขที่เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.60–0.70 โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ และเป็นตัวแปรที่ให้ผลการประมาณค่าที่มีความสม่ำเสมอมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน นอกจากนี้ ตัวแปรหุ่นประสิทธิผลของรัฐบาล (Dummy GE) ยังพบค่าสัมประสิทธิ์ในทิศทางบวกกับระดับความสุขในส่วนใหญ่ของแบบจำลอง และพบความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายแบบจำลอง โดยประเทศที่มีค่าดัชนีประสิทธิผลของรัฐบาลตั้งแต่ 0 ขึ้นไป (GE = 1) มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับความสุขสูงกว่าประเทศที่มีค่าดัชนีประสิทธิผลของรัฐบาลต่ำกว่า 0 (GE = 0) สะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะและการดำเนินนโยบายภาครัฐอาจมีส่วนช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน สำหรับดัชนีการรับรู้การทุจริต (D_LnCOR) ซึ่งค่าที่สูงขึ้นสะท้อนถึงระดับการทุจริตที่ลดลง พบว่าในหลายแบบจำลองตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับความสุขในช่วงเวลาเดียวกัน โดยค่าสัมประสิทธิ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ระหว่าง –0.385 ถึง –0.339 แสดงว่า เมื่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีการรับรู้การทุจริตเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับความสุขที่ลดลงประมาณร้อยละ 0.34–0.39 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรูปแบบค่าหน่วงเวลา (t–1) กลับพบความสัมพันธ์เชิงบวกในบางแบบจำลอง โดยค่าสัมประสิทธิ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ระหว่าง 0.244–0.296 แสดงว่า เมื่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีการรับรู้การทุจริตในช่วงเวลาก่อนหน้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับความสุขในช่วงเวลาปัจจุบันที่เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 0.24–0.30 อาจสะท้อนว่าผลของการปรับปรุงธรรมาภิบาลและการลดปัญหาการทุจริตอาจต้องอาศัยระยะเวลาก่อนที่จะสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของระดับความสุขของประชาชน

สำหรับอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี (D_LnHAL) พบค่าสัมประสิทธิ์มีทิศทางบวกในทุกแบบจำลองที่นำตัวแปรดังกล่าวเข้าสู่การวิเคราะห์ อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่อัตราการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย (D_LnSMR) มีค่าสัมประสิทธิ์ในทิศทางลบอย่างสม่ำเสมอ และพบความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในบางแบบจำลอง โดยค่าสัมประสิทธิ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ระหว่าง –0.154 ถึง –0.139 แสดงว่า เมื่ออัตราการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับความสุขที่ลดลงประมาณร้อยละ 0.14–0.15 อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวปรากฏเฉพาะบางแบบจำลอง จึงยังไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนและสม่ำเสมอในทุกแบบจำลอง ส่วนอัตราการว่างงาน อัตราเงินเฟ้อ ดัชนีสันติภาพโลก และโครงสร้างประชากรส่วนใหญ่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความสุขในแบบจำลองส่วนใหญ่ ผลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่าความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนอาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยด้านการศึกษา คุณภาพการบริหารภาครัฐ และธรรมาภิบาล รวมถึงปัจจัยด้านสุขภาพจิตในบางแบบจำลอง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกับระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว ซึ่งเป็นตัวแปรหลักของการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งทิศทางของค่าสัมประสิทธิ์ยังไม่สอดคล้องกันในแต่ละแบบจำลอง สะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อความสุขของประชาชนยังไม่ชัดเจน เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า Easterlin et al. (2010) ชี้ว่า ในระยะสั้นความสุขมักเปลี่ยนแปลงตามวัฏจักรเศรษฐกิจ ขณะที่ในระยะยาว การเติบโตของรายได้ไม่ได้สัมพันธ์กับความสุขอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Easterlin Paradox ของ Easterlin (1974) โดยผลการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบดังกล่าวในแง่ที่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พิจารณาการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลรายปี จึงไม่สามารถนำผลไปยืนยัน Easterlin Paradox ในระยะยาวได้โดยตรง นอกจากนี้ Proto & Rustichini (2013) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวกับความพึงพอใจในชีวิตมีลักษณะไม่เป็นเส้นตรง โดยความพึงพอใจเพิ่มขึ้นตามรายได้ในประเทศรายได้ต่ำถึงปานกลางก่อนที่ความสัมพันธ์จะลดลงหรือค่อนข้างคงที่ในประเทศรายได้สูง ซึ่งสะท้อนว่าลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความสุขอาจแตกต่างกันตามระดับรายได้ของประเทศ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้แตกต่างจากการศึกษาของ Degutis et al. (2010), Fadillah (2025) และกัมลาศ เยาวะนิจ (2565) ที่พบว่า รายได้ต่อหัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขของประชาชน

ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค สุขภาพ การศึกษา ความเหลื่อมล้ำ ธรรมาภิบาล ประสิทธิผลภาครัฐ และโครงสร้างประชากร กับระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ในด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค พบว่า อัตราการว่างงานและอัตราเงินเฟ้อยังไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความสุข ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ Fadillah (2025) ที่พบว่า อัตราเงินเฟ้อมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสุข และการศึกษาของ Di Tella et al. (2001) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของอัตราการว่างงานส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตลดลงรุนแรงกว่าอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวจึงอาจสะท้อนว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับความสุขได้อย่างเพียงพอ

ในด้านการศึกษา พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่แสดงผลอย่างสม่ำเสมอมากที่สุด โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกแบบจำลอง สะท้อนให้เห็นว่าการยกระดับการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มขึ้นของความสุขของประชาชน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ Stryzhak (2020) ที่พบว่าการศึกษาช่วยเสริมสร้างศักยภาพของบุคคล เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ และขยายทางเลือกในการดำเนินชีวิต ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและความสุขโดยรวม นอกจากนี้ ในด้านประสิทธิผลและธรรมภิบาล ประสิทธิผลของภาครัฐยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกและปรากฏนัยสำคัญทางสถิติในหลายแบบจำลอง สอดคล้องกับการศึกษาของกัมลาศ เยาวะนิจ (2565) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ และการกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน สามารถส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและความสุขของประชาชนได้ สำหรับการรับรู้การทุจริต พบว่า ในช่วงเวลาปัจจุบัน ตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับความสุขและปรากฏนัยสำคัญทางสถิติในหลายแบบจำลอง ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ Ma et al. (2022) ที่พบว่าการลดการทุจริตควรส่งผลเชิงบวกต่อความสุขของประชาชน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของกัมลาศ เยาวะนิจ (2565) ที่เสนอว่า มาตรการควบคุมการทุจริตที่เข้มงวดอาจเพิ่มต้นทุนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานของภาครัฐในระยะสั้น จนส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของประชาชนได้ ในทางตรงกันข้าม เมื่อพิจารณาค่าหน่วงเวลาของตัวแปรดังกล่าว พบว่าการลดลงของการทุจริตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสุขในบางแบบจำลอง สะท้อนให้เห็นว่าผลประโยชน์จากการปรับปรุงธรรมาภิบาลอาจต้องอาศัยระยะเวลาในการส่งผ่านไปสู่คุณภาพชีวิตและความสุขของประชาชน

ในด้านสุขภาพ พบว่า อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสุข แต่ไม่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่า แม้ทิศทางของความสัมพันธ์จะเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ แต่ยังไม่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนและสม่ำเสมอเพียงพอที่จะยืนยันความสัมพันธ์ดังกล่าว ขณะที่อัตราการเสียชีวิตจากการฆ่า

ตัวตายมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับความสุขอย่างสม่ำเสมอ และมีนัยสำคัญทางสถิติในบางแบบจำลอง ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางที่คาดการณ์ไว้ โดย Choi et al. (2024) พบว่า ระดับความสุขที่ลดลงมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายที่เพิ่มขึ้น ขณะที่ Hsu et al. (2019) พบว่า พื้นที่ที่มีระดับความสุขสูงมีอัตราการฆ่าตัวตายต่ำกว่า แม้ทิศทางการวิเคราะห์จะแตกต่างจากการศึกษาครั้งนี้ แต่ผลดังกล่าวสะท้อนถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามระหว่างการฆ่าตัวตายกับความสุขของประชาชน ส่วนสัดส่วนรายจ่ายภาครัฐด้านสุขภาพไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความสุข ซึ่งสะท้อนว่าการศึกษาครั้งนี้ยังไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายดังกล่าวกับระดับความสุขของประชาชน

สำหรับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ซึ่งวัดจากสัดส่วนรายได้ของกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 1 ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความสุขในทุกแบบจำลอง ผลการศึกษาดังกล่าวขัดแย้งกับ Powdthavee et al. (2017) ที่พบว่าการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้สูงมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความพึงพอใจในชีวิตของประชาชนโดยรวม โดยเฉพาะในประเทศแถบยุโรป เช่นเดียวกับ Lous & Graafland (2022) ที่พบว่า สัดส่วนรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 1 มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในชีวิต โดยความเหลื่อมล้ำที่สูงขึ้นอาจเชื่อมโยงกับข้อจำกัดด้านโอกาสในการยกระดับสถานะทางสังคมและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างของผลการศึกษาอาจสะท้อนถึงบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างการกระจายรายได้ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะเมื่อการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะประเทศในภูมิภาคอาเซียน

ในด้านโครงสร้างประชากร พบว่า สัดส่วนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความสุข ซึ่งขัดแย้งผลการศึกษาของ Hudomiet et al. (2021) ที่พบว่า เมื่อบุคคลมีอายุเพิ่มขึ้นหลัง 65 ปี ความ พึงพอใจในชีวิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพและการสูญเสียคู่สมรส อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้อาจสะท้อนว่า การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุยังไม่พบความสัมพันธ์โดยตรงอย่างชัดเจนกับระดับความสุขของประชาชน และความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นร่วมด้วย สำหรับด้านสันติภาพและความปลอดภัย ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความสุขในทุกแบบจำลอง ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ Aribe & Panes (2019) ที่พบว่าประเทศที่มีระดับสันติภาพสูงมักมีระดับความสุขของประชาชนสูงกว่า

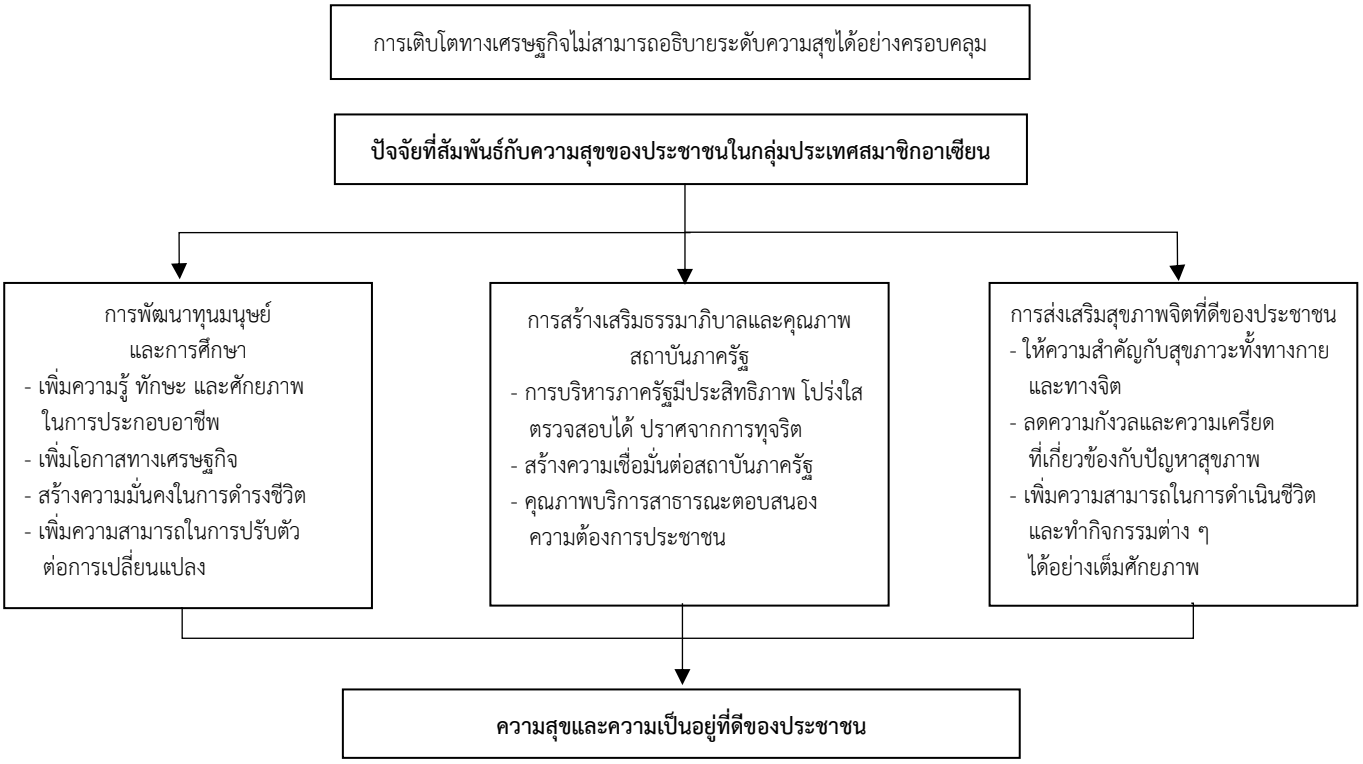
ผลการศึกษาครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาประเทศไม่ควรพิจารณาเพียงมิติทางเศรษฐกิจหรือการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงปัจจัยด้านการศึกษา ธรรมาภิบาล และคุณภาพชีวิตของประชาชนควบคู่กัน เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยดังกล่าวมีบทบาทต่อระดับความสุขของประชาชนมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจในหลายกรณี ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า ความสุขของประชาชนเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากปัจจัยหลายมิติ และการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนได้อย่างชัดเจนและยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ในช่วงเวลา 14 ปี เนื่องจากข้อจำกัดด้านความครบถ้วนของข้อมูล ผลการศึกษาจึงสะท้อนความสัมพันธ์ภายใต้ขอบเขตของประเทศและช่วงเวลาที่ศึกษา นอกจากนี้ ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลระดับประเทศ ผลการศึกษาจึงสะท้อนความสัมพันธ์ในระดับมหาภาค โดยมีประเทศเป็นหน่วยวิเคราะห์ อีกทั้งการศึกษามุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร จึงมิได้มุ่งยืนยันความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ทั้งนี้ จำนวนหน่วยภาคตัดขวางและช่วงเวลาที่ศึกษามีขนาดค่อนข้างจำกัด ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้วิธีตรวจสอบปัญหาและปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานบางวิธีสำหรับปัญหา Heteroskedasticity, Serial Correlation และ Cross-sectional Dependence ดังนั้น การแปลผลการประมาณค่าจึงพิจารณาภายใต้โครงสร้างข้อมูลและวิธีการประมาณค่าที่กำหนดไว้ในการศึกษาครั้งนี้

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นผลลัพธ์ของการพัฒนาหลายมิติที่เชื่อมโยงกัน โดยการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวไม่สามารถอธิบายระดับความสุขของประชาชนได้อย่างครอบคลุม แม้รายได้และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา แต่ปัจจัยที่สะท้อนคุณภาพของประชาชนและคุณภาพของสถาบันภาครัฐกลับมีบทบาทต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนมากกว่า

จากผลการศึกษา สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ โดยเฉพาะด้านการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่มีความเชื่อมโยงกับความสุขของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากการศึกษาไม่เพียงช่วยเพิ่มความรู้ ทักษะ และศักยภาพในการประกอบอาชีพ แต่ยังส่งเสริมโอกาสทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงในการดำรงชีวิต ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการเข้าถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ อันนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การสร้างเสริมธรรมาภิบาลและคุณภาพสถาบันภาครัฐมีความเชื่อมโยงกับความสุขของประชาชน โดยการบริหารภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และลดปัญหาการทุจริต ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อสถาบันภาครัฐ ขณะที่สุขภาวะและสุขภาพจิตที่ดีมีความเชื่อมโยงกับการลดความกังวลและความเครียด รวมถึงส่งเสริมความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยผลการศึกษาที่พบว่าอัตราการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย ซึ่งสะท้อนปัญหาด้านสุขภาวะทางจิต มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับความสุขในบางแบบจำลอง สนับสนุนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างสุขภาวะทางจิตกับความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จึงช่วยต่อยอดจากงานศึกษาในบริบทอาเซียนที่ผ่านมา ซึ่งยังพบข้อสรุปที่แตกต่างกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับความสุข โดยขยายการพิจารณาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์ไปสู่ปัจจัยหลายมิติ ทั้งด้านทุนมนุษย์ สุขภาวะ และคุณภาพสถาบันภาครัฐ รวมทั้งพิจารณาความสัมพันธ์ที่อาจปรากฏในช่วงเวลาถัดไป ทำให้เห็นว่าการทำความเข้าใจความสุขของประชาชนในภูมิภาคอาเซียนควรพิจารณาปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตและสถาบันควบคู่กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกับระดับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสุขของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และทิศทางของความสัมพันธ์ไม่สอดคล้องกันในแต่ละแบบจำลอง แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความสุขของประชาชนในกลุ่มประเทศที่ศึกษายังไม่ชัดเจน และความสุขของประชาชนอาจไม่สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

เมื่อพิจารณาปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านเศรษฐกิจมหภาค สุขภาพ การศึกษา ความเหลื่อมล้ำ ธรรมาภิบาล ประสิทธิผลภาครัฐ และโครงสร้างประชากร พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสุขอย่างชัดเจนและสม่ำเสมอที่สุด ขณะที่ประสิทธิผลของรัฐบาลและธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับระดับความสุขในหลายแบบจำลอง โดยผลของการรับรู้การทุจริตที่แตกต่างกันตามช่วงเวลาอาจสะท้อนว่าการปรับปรุงธรรมาภิบาลต้องอาศัยระยะเวลาก่อนที่จะสัมพันธ์กับระดับความสุขที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับระดับความสุขในบางแบบจำลอง ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าความสุขของประชาชนมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยหลายมิติ จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา การส่งเสริมสุขภาวะ และการเสริมสร้างธรรมาภิบาลและคุณภาพการบริหารภาครัฐควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสุขของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในมิติอื่นควบคู่กัน โดยเฉพาะด้านสุขภาพ การศึกษา ความเท่าเทียม และคุณภาพชีวิต เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถสะท้อนความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

1.2 ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพและการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกกลุ่ม เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสุขของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาการศึกษาจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงาน สร้างความมั่นคงในชีวิต และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

1.3 ภาครัฐควรยกระดับประสิทธิผลในการดำเนินงานควบคู่กับการลดปัญหาการทุจริต โดยปรับปรุงการให้บริการสาธารณะให้มีความสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใสมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเปิดเผยข้อมูล และกลไกการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในระยะยาว

1.4 แม้ว่าปัจจัยด้านสุขภาพ สังคม และโครงสร้างประชากรส่วนใหญ่จะไม่พบความสัมพันธ์กับระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในช่วงเวลาที่ศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นผลจากการดำเนินนโยบายด้านสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมอย่างต่อเนื่องของหลายประเทศในอาเซียน ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง ประกอบกับในช่วงเวลาที่ศึกษายังคงมีการอยู่อาศัยในครัวเรือนขนาดใหญ่และการดูแลกันภายในครอบครัว ซึ่งสมาชิกในครอบครัวอาจสามารถช่วยแบ่งเบาภาระในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งด้านการดำเนินชีวิตประจำวันและการสนับสนุนทางสังคม จึงช่วยรองรับภาระการดูแลผู้สูงอายุได้บางส่วน อย่างไรก็ตาม ภาครัฐควรติดตามการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร สุขภาวะ ความเหลื่อมล้ำ และระบบสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการเข้าสู่สังคมสูงวัยและการเพิ่มขึ้นของครอบครัวขนาดเล็กอาจส่งผลต่อระดับความสุขของประชาชนมากขึ้นในอนาคต โดยเสนอให้หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมในแต่ละประเทศ พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุและการสนับสนุนครอบครัวในระดับนโยบายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครัวเรือน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 พิจารณาจัดกลุ่มประเทศตามลักษณะร่วมที่สำคัญ เช่น ระดับรายได้หรือระดับการพัฒนา โดยอาจแบ่งออกเป็นกลุ่มประเทศรายได้สูงและรายได้ปานกลาง แล้วทำการวิเคราะห์แยกตามแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ประเทศภายในกลุ่มมีความใกล้เคียงกันมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความแตกต่างเชิงโครงสร้างระหว่างประเทศ ทำให้ผลการประมาณค่ามีความแม่นยำและตีความได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเอื้อต่อการเปรียบเทียบผลลัพธ์ระหว่างกลุ่มประเทศได้อย่างเป็นระบบ

2.2 พิจารณาขยายช่วงเวลาที่ศึกษาและเพิ่มจำนวนประเทศ รวมถึงหากมีข้อมูลที่เหมาะสม อาจใช้ข้อมูลระดับบุคคลหรือการวิเคราะห์แบบพหุระดับ (Multilevel) เพื่อให้สามารถพิจารณาความแตกต่างทั้งในระดับบุคคลและระดับประเทศได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 พิจารณาศึกษาปัจจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น วัฒนธรรมครอบครัวผ่านการดูแลระหว่างช่วงวัย ทุนทางสังคม (Social Capital) บทบาทของนโยบายสวัสดิการของภาครัฐ หรือการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อช่วยอธิบายระดับความสุขของประชาชนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวอาจมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิต ความรู้สึกมั่นคง และรูปแบบการดำรงชีวิตของประชาชนที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ดังนั้น การศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นเหล่านี้อาจช่วยให้เข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัมลาศ เยาวะนิจ. (2565). องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและประสิทธิผลของรัฐบาลที่มีอิทธิพลต่อความสุขมวลรวมประชาชาติ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 12*(2), 151–161.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). *เศรษฐศาสตร์เล่มเดียวอยู่ ฉบับปรับปรุง.* สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/economics-book.html.

Aribe Jr, S. G., & Panes, J. M. M. (2019). Will State of Happiness Assure Global Peace?. *Asia Pacific Journal of Social and Behavioral Sciences, 16*, 87-98.

Choi, M., Sempungu, J. K., Kim, M. H., Han, J., & Lee, Y. H. (2024). Happiness and its association with suicide ideation and attempt in Korea: The roles of socio-environmental, psychological, and health-related factors. *Journal of Korean Medical Science, 39*(44), e283.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Degutis, M., Urbonavičius, S., & Gaižutis, A. (2010). Relation between life satisfaction and GDP in the European Union. *Ekonomika, 89*(1), 9–21.

Di Tella, R., MacCulloch, R. J., & Oswald, A. J. (2001). Preferences over inflation and unemployment: Evidence from surveys of happiness. *American Economic Review, 91*(1), 335–341.

Easterlin, R. A. (1974). *Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence*. In P. A. David & M. W. Reder (Eds.), *Nations and households in economic growth: Essays in honor of Moses Abramovitz* (pp. 89–125). New York: Academic Press.

Easterlin, R. A., McVey, L. A., Switek, M., Sawangfa, O., & Zweig, J. S. (2010). The happiness–income paradox revisited. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 107*(52), 22463-22468.

Fadillah, M. I. (2025). Inflation, income, and happiness: Contrasting low-income developing countries and advanced economies. *American Journal of Economic and Management Business, 4*(1), 106–114.

Giansyah, R. W., Sambodo, H., Binardjo, G., & Suharno, S. (2024). Happiness index in ASEAN-9 2015–2021: Macroeconomic and demographic perspectives. *Economics Development Analysis Journal, 12*(4), 537–547.

Global Data Lab. (2021). *Educational index*. Retrieved from https://globaldatalab.org/shdi/.

Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica, 46*(6), 1251–1271.

Hsu, C. Y., Chang, S. S., & Yip, P. S. F. (2019). Subjective wellbeing, suicide and socioeconomic factors: an ecological analysis in Hong Kong. *Epidemiology and psychiatric sciences, 28*(1), 112-130.

Hudomiet, P., Hurd, M. D., & Rohwedder, S. (2021). The age profile of life satisfaction after age 65 in the US. *Journal of Economic Behavior & Organization, 189*, 431-442.

Im, K. S., Pesaran, M. H., & Shin, Y. (2003). Testing for unit roots in heterogeneous panels. *Journal of econometrics, 115*(1), 53-74.

Institute for Economics and Peace. (2021). *Global Peace Index*. Retrieved from https://www.visionofhumanity.org/maps/.

International Labour Organization. (2021). *ILOSTAT database*. Retrieved from https://ilostat.ilo.org/data/.

Lous, B., & Graafland, J. (2022). Who becomes unhappy when income inequality increases?. *Applied Research in Quality of Life, 17(1)*, 299–316.

Ma, J., Guo, B., & Yu, Y. (2022). Perception of official corruption, satisfaction with government performance, and subjective wellbeing-An empirical study from China. *Frontiers in Psychology, 13*, 748704.

Mathentamo, Q., Lawana, N., & Hlafa, B. (2024). Interrelationship between subjective wellbeing and health. *BMC Public Health, 24*(1), 2213.

Powdthavee, N., Burkhauser, R. V., & De Neve, J. E. (2017). Top incomes and human well-being: Evidence from the Gallup World Poll. *Journal of Economic Psychology, 62*, 246-257.

Proto, E., & Rustichini, A. (2013). A reassessment of the relationship between GDP and life satisfaction. *PloS one, 8*(11), e79358.

Stevenson, B., & Wolfers, J. (2008). *Economic growth and subjective well-being: Reassessing the Easterlin paradox (NBER Working Paper No. 14282)*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.

Stryzhak, O. (2020). The relationship between education, income, economic freedom and happiness. *SHS Web of Conferences, 75*, 03004.

Transparency International. (2021). *Corruption Perceptions Index*. Retrieved from https://www.transparency.org/en/cpi/2021.

Wells, T. (n.d.). Sen's capability approach. *Internet Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved from https://iep.utm.edu/sen-cap/.

World Bank. (2021). *Worldwide Governance Indicators*. Retrieved from https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators.

World Happiness Report. (2021). *World Happiness Report data*. Retrieved from https://data.worldhappiness.report/map.

World Health Organization. (2021). *WHO data: Indicators*. Retrieved from https://data.who.int/indicators.

World Inequality Database. (2021). *World Inequality Database*. Retrieved from https://wid.world/data/.

Yang, Y., Zhao, L., & Cui, F. (2022). How does public health investment affect subjective well-being? Empirical evidence from China. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(9), 5035.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

Factors Affecting the Efficiency of Public Policies of Local Administrative Organizations in Nakhon Phanom Province

Nattawut Phimphan[1] and Apikanittha Nalao[2*]

[1] *Students of the Master of Public Administration Program, Nakhon Phanom University, Thailand*

[2] *Lecturer in the Master of Public Administration Program, Nakhon Phanom University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: apikanittha@npu.ac.th*

ABSTRACT

The purposes of this research were to (1) study the levels of public policy factors and the levels of public policy efficiency in local administrative organizations, (2) investigate the factors affecting the public policy efficiency of local administrative organizations, and (3) explore guidelines for developing the public policy efficiency of local administrative organizations. This study employed a mixed-methods research design. The quantitative sample consisted of 337 personnel from local administrative organizations, with the sample size determined using Taro Yamane's formula and the participants selected through stratified random sampling. For the qualitative research, purposive sampling was used to select 12 key informants for in-depth interviews, including executives, civil servants, subdistrict headmen (Kamnan), village headmen, and community representatives. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.989. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, correlation coefficients, and multiple regression analysis. The results indicated that (1) the levels of public policy factors and the overall level of public policy efficiency in local administrative organizations were high; (2) budget factors (β = .292), leadership factors (β = .048), management factors (β = .028), and public participation factors (β = .027) significantly affected the public policy efficiency of local administrative organizations at the .001 level of statistical significance; and (3) the guidelines for developing the public policy efficiency of local administrative organizations suggested that emphasis should be placed on area-based strategic planning, ensuring that policy implementation aligns with designated plans and timelines, and regularly reporting performance outcomes to the public. Furthermore, attention should be directed toward encouraging public participation, adopting digital technologies, and enhancing personnel capacity to sustainably address community needs. Additionally, budget management, as well as the utilization of human resources, materials, and equipment, should be optimized to ensure cost-effectiveness. This will ensure that public service delivery responds to community needs in a prompt, targeted, sustainable, transparent, and accountable manner.

Keywords: Factors, Efficiency, Public Policies, Local Administrative Organization

Received: 25 June 2026;
Revised: 29 September 2026;
Accepted: 18 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดนครพนม

ณัฐวุฒิ พิมพ์พันธุ์[1] และ อภิกนิษฐา นาเลาห์[2*]

[1] *นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ประเทศไทย*

[2] *อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: apikanittha@npu.ac.th*

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับปัจจัยทางนโยบายสาธารณะและระดับประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้วิธีการคำนวณจากสูตรของของทาโร่ ยามาเน่ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 337 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนประชาชน เลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.989 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับปัจจัยทางนโยบายสาธารณะ และระดับประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ปัจจัยด้านงบประมาณ (β = .292) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (β = .048) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (β = .028) และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (β = .027) มีส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มุ่งเน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์พื้นที่ โดยการดำเนินงานตามนโยบายเป็นไปตามแผนงาน และกรอบเวลาที่กำหนดมีการรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน ควรมุ่งเน้นการบริหารจัดการงบประมาณ การใช้ทรัพยากรบุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ให้คุ้มค่าสูงสุด เพื่อให้การบริการสาธารณะตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน รวดเร็ว ตรงจุด ยั่งยืน โปร่งใส และตรวจสอบได้

คำสำคัญ: ปัจจัย, ประสิทธิภาพ, นโยบายสาธารณะ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ดำเนินนโยบายสาธารณะสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศคือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน”ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรพยากรมนุษย์ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และ 5) ด้านการสรางการเติบโตบนคณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) จังหวัดนครพนม แบ่งเขตการปกครองเป็น 12 อำเภอ 99 ตำบล 1,128 หมู่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 21 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 81 แห่ง รวมเป็น 104 แห่ง ซึ่งแต่ละองค์กรมีบทบาทหน้าที่ในการจัดทำและดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่บริการสาธารณะ

ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชนสังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 6) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองมีอิสระในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น บุคคลสำคัญที่เป็นผู้บริหารให้เป็นไปตามแนวทางคือผู้บริหาร และบุคลากรมรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การดำเนินการนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนมยังพบว่าปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ระบบการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสม การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น (สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดนครพนม, 2568)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม มีความแตกต่างกันในระดับประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายสาธารณะ บางองค์กรสามารถดำเนินนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาของพื้นที่ในขณะที่บางองค์กรยังคงประสบปัญหาในการดำเนินนโยบายให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความแตกต่างนี้น่าจะเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายสาธารณะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จึงมีการกำหนดระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของการ “ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติราชการและนิเทศองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตั้งแต่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา และพัฒนาวิธีการรูปแบบหลักเกณฑ์และมาตรฐานการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเดิมกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรียกกันว่า "การประเมิน Core Team " ในปี พ.ศ. 2558 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้เปลี่ยนชื่อเครื่องมือ การประเมินนี้ว่า การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LPA) เพื่อให้ทั้งส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคคลทั่วไปทราบว่าการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานภาครัฐทุกแห่ง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) มีมาตรฐานขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกันทั้งประเทศ ประชาชนสามารถได้รับบริการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตรฐานที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งทราบสถานะของตนเอง เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานต่อไปโดยไม่หยุดนิ่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2558)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ตะหนัก และเห็นความสำคัญของการดำเนินนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นภารกิจหลักและตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องกระทำ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ซึ่งผลของการศึกษาในครั้งนี้จะใช้เป็นข้อมูลในพัฒนาการดำเนินนโยาบายสาธารณะต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

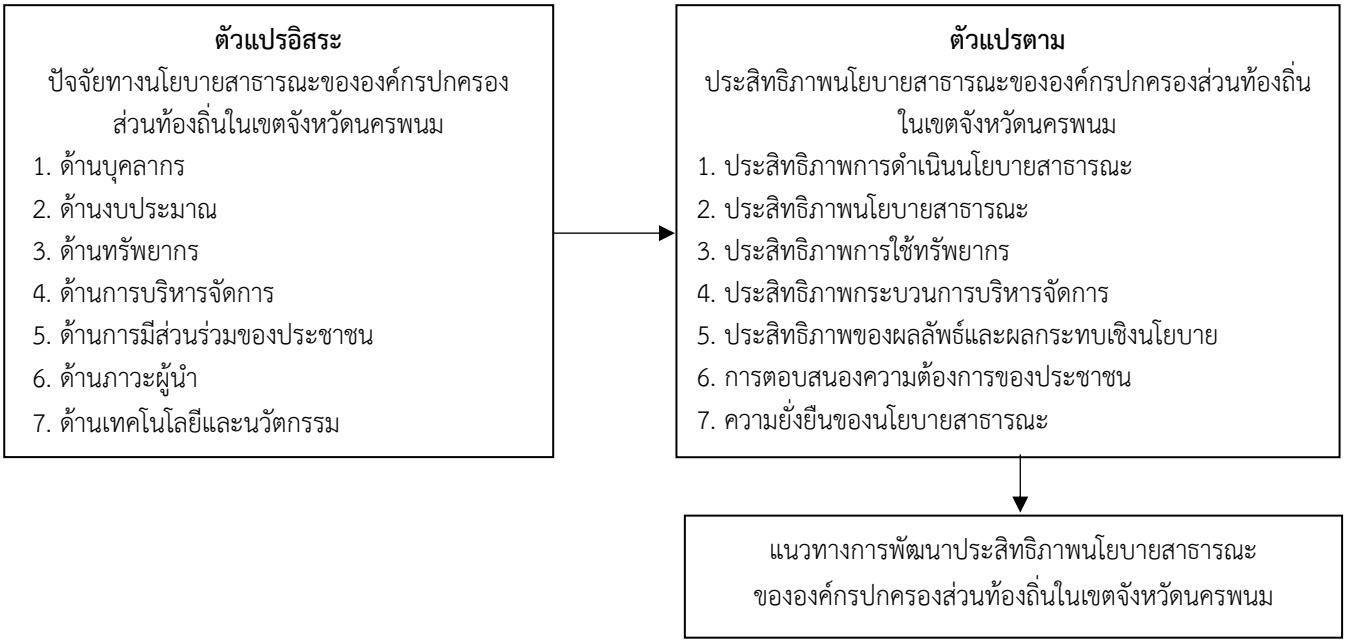
1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยทางนโยบายสาธารณะ และระดับประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ผู้ศึกษานำทฤษฎีสามด้านหลักของระบบบริหาร (Three Ms: Man, Money, Material) หรือแนวคิดเรื่องทฤษฎีทรัพยากร (Resource-Based View - RBV) ของ Barney (1991) ที่เน้นย้ำว่า ทรัพยากรภายในองค์กรทั้งคน

เงิน และสิ่งของ เป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายให้ประสบความสำเร็จ ทฤษฎีการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management - NPM) ของ Hood (1991) และแนวคิด POSDCORB ของ Gulick & Urwick (1937) ที่อธิบายถึงกระบวนการจัดวางระบบงาน การวางแผน และการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ แนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) และทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ของ Arnstein (1969) ที่ระบุว่าการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ เป็นปัจจัยหนุนให้เกิดความโปร่งใสและความสำเร็จในระดับท้องถิ่น ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ของ Bass (1985) หรือภาวะผู้นำในภาครัฐ (Public Leadership) ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการตัดสินใจนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่น และ แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) หรือ ทฤษฎีการยอมรับและเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model - TAM) ของ Davis (1989) ที่ระบุว่าการประยุกต์ใช้นวัตกรรมสมัยใหม่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถและความรวดเร็วในการบริการสาธารณะ นำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดตัวแปรอิสระ ของการวิจัยครั้งนี้

ตัวแปรตามทั้ง 7 ข้อ คือตัวชี้วัด “ประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะ” ซึ่งสอดคล้องกับวรรณกรรมด้านการประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) และประสิทธิผลองค์กร:ประสิทธิภาพการดำเนินงาน การใช้ทรัพยากร และกระบวนการบริหารจัดการ ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ของ Easton (1965) ที่มองนโยบายเป็นกระบวนการ Input-Process-Output โดยเน้นเรื่องความคุ้มค่า (Efficiency) ในการเปลี่ยนทรัพยากรเป็นผลผลิตประสิทธิภาพภาพรวม ผลลัพธ์และผลกระทบเชิงนโยบาย โมเดลการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation Model) ของ Van Meter & Van Horn (1975) และ Sabatier & Mazmanian (1980) ที่เน้นวัดผลสัมฤทธิ์ (Effectiveness) และผลกระทบ (Impact) ที่เกิดขึ้นจริงกับกลุ่มเป้าหมายการตอบสนองความต้องการของประชาชน และความยั่งยืน แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service - NPS) ของ Denhardt & Denhardt (2000) ที่เน้นว่าเกณฑ์สูงสุดของการวัดผลนโยบายรัฐคือ "การตอบสนองและรับใช้ประชาชน" (Responsiveness) รวมถึงแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งเป็นการวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ทั้งหมด 104 แห่ง จำนวน 2,110 คน (สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดนครพนม, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ทั้งหมด 104 แห่ง จำนวน 337 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (วนิดา วาดีเจริญ และคณะ, 2560)

1.3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนประชาชน จำนวน 12 คน โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง มีขั้นตอนในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1.1การพัฒนาแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนไปถึงความชัดเจนและการใช้ภาษาที่เหมาะสมของข้อคำถาม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม

2.1.2 แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งมีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 1.00

2.1.3 นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนและนำแบบสอบถามที่ได้จากการทดสอบ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น 0.989

2.2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองมีขั้นตอนในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 พัฒนาเครื่องมือให้มีความครอบคลุมตัวแปรและวัตถุประสงค์ โดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง(Item Objective Congruence Index = IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC = 0.80 ขึ้นไป ผลการทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2.2 หลังจากนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้ได้เครื่องมือการวิจัยที่มีความสมบูรณ์และสามารถเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้ตรงตามวัตถุประสงค์และนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านภาวะผู้นำ และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมาก

3.2 ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านภาวะผู้นำ และด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ

4.1.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูลศึกษา ถึง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกเทศเทศบาลตำบล ในเขตจังหวัดนครพนม ทั้งหมด 104 แห่ง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากข้อราชการในสังกัด และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองลงพื้นที่ด้วยตนเอง

4.1.2 ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวณผลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2 การเก็บข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 คน โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกดำเนินการแบบตัวต่อตัว โดยบันทึกเสียง โดยขออนุญาตบันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูลและการให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

5.1.1 สถิติพื้นฐานที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.1.2. การหาคุณภาพของเครื่องมือ ใช้สถิติเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญและใช้ค่าดัชนีระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC) หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

5.1.3. วิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม โยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1.4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลตลอดระยะเวลาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวทางการสัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ โดยใช้เทคนิควิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง โดยใช้การเขียนเชิงพรรณนาจากการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า

1. ระดับปัจจัยทางนโยบายสาธารณะและระดับประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัจจัยทางนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านที่	ปัจจัยทางนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านบุคลากร	4.21	.560	มาก
2	ด้านงบประมาณ	4.32	.536	มาก
3	ด้านทรัพยากร	4.33	.573	มาก
4	ด้านการบริหารจัดการ	4.20	.511	มาก
5	ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	4.36	.525	มาก
6	ด้านภาวะผู้นำ	4.26	.542	มาก
7	ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	4.24	.507	มาก
รวม		**4.27**	**.537**	**มาก**

1.1 ระดับปัจจัยทางนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = *4.27, S.D.=.537*) (ตามตารางที่ 1) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X}$ = *4.36, S.D.=.525*) ด้านทรัพยากร ($\bar{X}$ = *4.33, S.D.=.573*) ด้านงบประมาณ ($\bar{X}$ = *4.32, S.D.=.536*) ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = *4.26, S.D.=.542*) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ($\bar{X}$ = *4.24, S.D.=.507*) ด้านบุคลากร ($\bar{X}$ = *4.21, S.D.=.560*) และด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = *4.20, S.D.=.511*) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านที่	ประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	*S.D.*	แปลผล
1	ประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายสาธารณะ	*4.34*	*.520*	มาก
2	ประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะ	*4.27*	*.461*	มาก
3	ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร	*4.27*	*.557*	มาก
4	ประสิทธิภาพกระบวนการบริหารจัดการ	*4.07*	*.689*	มาก
5	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์และผลกระทบเชิงนโยบาย	*4.04*	*.723*	มาก
6	การตอบสนองความต้องการของประชาชน	*4.14*	*.686*	มาก
7	ความยั่งยืนของนโยบายสาธารณะ	*4.54*	*.489*	มากที่สุด
รวม		***4.24***	***.590***	**มาก**

1.2 ระดับประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = *4.24, S.D.=.590*) (ตามตารางที่ 2) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ความยั่งยืนของนโยบายสาธารณะ ($\bar{X}$ = *4.54, S.D.=.489*) และอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายสาธารณะ ($\bar{X}$ = *4.34, S.D.=.520*) ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ($\bar{X}$ = 4.27, S.D.=.557) และประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะ ($\bar{X}$ = *4.27, S.D.=.461*) การตอบสนองความต้องการของประชาชน ($\bar{X}$ = *4.14, S.D.=.686*) ประสิทธิภาพกระบวนการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = *4.07, S.D.=.689*) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์และผลกระทบเชิงนโยบาย ($\bar{X}$ = *4.04, S.D.=.723*)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficient		Standardized Coefficient	*t*	*Sig F*
	b	*SE*	β		
ค่าคงที่	*3.100*	*.456*		*6.797*	*.000***
ปัจจัยด้านบุคลากร	*0.52*	*.036*	*.078*	*1.451*	*.148*
ปัจจัยด้านงบประมาณ	*.234*	*.043*	*.292*	*5.474*	*.000***
ปัจจัยด้านทรัพยากร	*.042*	*.047*	*.053*	*.898*	*.070*
ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	*.025*	*.053*	*.028*	*.461*	*.005**
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	*.031*	*.044*	*.027*	*.703*	*.023**
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ	*.039*	*.047*	*.048*	*.835*	*.005**
ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม	*.032*	*.059*	*.033*	*.540*	*.589*
R = .611, Adjusted R^2 = .592, F-Value = 57.111, Sig F= 0.001					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม พบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณ (B = .234, β = .292, Sig. = .000) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (B = .039, β = .048, Sig. = .005) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (B = .025, β = .028, Sig. = .005) และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (B = .031, β = .027, Sig. = .023) มีส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในขณะที่ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม (Adjusted R^2 = .592) แสดงว่าปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 59.20 ขณะที่อีกร้อยละ 40.80 มาจากปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ได้ศึกษา

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1. ปัจจัยด้านบุคลากร มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ปฏิเสธสมมติฐาน (Beta = .078, Sig.= .148)

2. ปัจจัยด้านงบประมาณ มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ยอมรับสมมติฐาน (Beta = .292, Sig.= .000)

3. ปัจจัยด้านทรัพยากร มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ปฏิเสธสมมติฐาน (Beta = .053, Sig.= .070)

4. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ยอมรับสมมติฐาน (Beta = .028, Sig.= .005)

5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ยอมรับสมมติฐาน (Beta = .027, Sig.= .023)

6. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ยอมรับสมมติฐาน (Beta = .048, Sig.= .005)

7. ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมไม่มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ปฏิเสธสมมติฐาน (Beta = .033, Sig.= .589)

3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 การกำหนดนโยบายบนฐานข้อมูลและการมีส่วนร่วม (Data-Driven & Participatory Policy) โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นหลัก ออกแบบการบริการสาธารณะที่ตอบโจทย์ปัญหาแท้จริงของคนในท้องถิ่น ดึงภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจนโยบายทุกขั้นตอน และขับเคลื่อนด้วยข้อมูลจริง เลิกใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา แต่ใช้การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่เพื่อกำหนดทิศทางนโยบาย

3.2 การบริหารจัดการทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Resource Management) โดยจัดสรรงบประมาณคุ้มค่า มีการวางแผนการคลังและงบประมาณแผ่นดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ลดความสิ้นเปลือง บริหารจัดการบุคลากรท้องถิ่นและวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้ทำงานได้เต็มศักยภาพและตรงจุด และนำระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในกระบวนการบริหารจัดการนโยบาย เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว แม่นยำ และสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การจัดหาทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ บุคลากรมีความสามารถ มีการทำงานเป็นทีมและประสานงานระหว่างหน่วยงานได้ดี และประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ และตรวจสอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีระบบการเบิกจ่ายงบประมาณมีความรวดเร็วและไม่ซับซ้อน มีความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณ และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม มีการพัฒนาศักยภาพในการให้บริการสาธารณะที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและการตอบสนองความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับ เรียวฤดี รันศรี (2565) ที่พบว่า ระดับปัจจัยทางการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

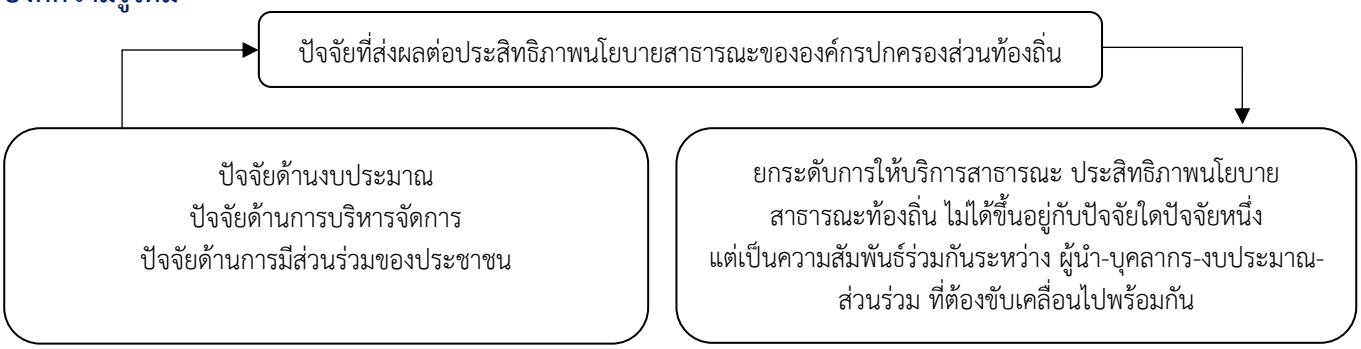
2. ระดับประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ต้องมีการผ่านการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LPA) ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในการติดตาม ยกระดับ และพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยกำหนดเกณฑ์ผ่านผลการประเมินเฉลี่ย 5 ด้าน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เพื่อยกระดับบริการสาธารณะสู่มาตรฐานสากล ดังนั้นทุกองค์กรจึงต้องมีการจัดทำบริการสาธารณะตามอำนาจ หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ กระบวนการดำเนินงานมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ นโยบายสาธารณะมีความสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติและระดับจังหวัดและมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่ โดยผู้บริหารมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนให้นโยบายสาธารณะสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นนที่ได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับ วีรศักดิ์ หะติง และคณะ (2567) ที่พบว่า ประสิทธิภาพการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรียวฤดี รันศรี (2565) พบว่า ระดับประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณ (β = .292) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ (β = .048) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (β = .028) และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (β = .027) ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านงบประมาณ เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริงจะช่วยให้ท้องถิ่นดำเนินโครงการบริการสาธารณะต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น ปัจจัยด้านภาวะ ผู้นำองค์กรมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ การตัดสินใจ และสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์การ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีมาใช้ล้วนส่งผลต่อคุณภาพของนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับ วีรศักดิ์ หะติง และคณะ (2567) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครพนม ประกอบด้วย ด้านความสามารถของบุคลากร ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยปัจจัยด้านความสามารถของบุคลากรส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครพนมมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครพนมได้ร้อยละ 67.30

4. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม ควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้ข้อมูลจริงในการกำหดนโยบาย เพื่อให้การบริการสาธารณะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนการบริหารจัดการงบประมาณ การใช้ทรัพยากรบุคลากร และวัสดุ

อุปกรณ์ให้คุ้มค่า นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการนโยบาย เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื่องจากท้องถิ่นเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องแก้ปัญหาให้ตรงจุด ลดความซ้ำซ้อน และบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ เสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี (2566) ที่พบว่า นโยบายสาธารณะท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะตามบริบทของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารนโยบายจึงควรยึดความต้องการของประชาชนเป็นหลักตามหลักการกระจายอำนาจ เพื่อลดการกำหนดนโยบายซ้ำซ้อนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคควรมีบทบาทสนับสนุนภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยปราศจากการบังคับบัญชาหรือสั่งการที่ไม่มีกฎหมายรองรับ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมสะท้อนปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมกลไกการเข้าถึงการบริหารนโยบาย การมีส่วนร่วมในการประเมินและตรวจสอบนโยบาย และเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามความก้าวหน้าของนโยบายสาธารณะท้องถิ่นได้อย่างสะดวกและยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยา คลังสิน (2565) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนมไว้เป็นประเด็นสำคัญได้ 4 ด้านหลัก ดังนี้ 1) การเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญกับการทำประชาคมและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมสะท้อนปัญหา ใช้ข้อมูลจริง (Evidence-based data) จากพื้นที่มาเป็นตัวตั้งในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้โครงการและการบริการสาธารณะตอบสนองความต้องการที่ตรงจุดและยั่งยืน 2) การบริหารจัดการทรัพยากรที่จำกัดอย่างคุ้มค่า มุ่งเน้นการจัดการ งบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของแต่ละแผนงาน เพื่อแก้ปัญหาภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณของท้องถิ่น 3) การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ปรับปรุงและขับเคลื่อนนโยบายโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะเพื่อเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำในการตอบสนองประชาชน และ 4) การยึดหลักความใกล้ชิดและความคุ้มค่าสูงสุด ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ท้องถิ่นคือหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ดังนั้น นโยบายสาธารณะที่ดีจึงต้องมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่ชุมชนได้รับ ประชาชนมีความพึงพอใจ และใช้ทรัพยากรทุกบาททุกสตางค์ให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากงานวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม มีกระบวนการงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) การเปิดรับฟังและตัดสินใจโดยชุมชน ประสิทธิภาพของนโยบายสาธารณะจะสูงขึ้นเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมจัดสรร และร่วมตรวจสอบงบประมาณ ช่วยลดความขัดแย้งเชิงนโยบาย กระบวนการนี้ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถจัดสรรงบประมาณได้ตรงใจสาธารณชน ลดการต่อต้าน และเพิ่มความร่วมมือในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การบริหารงานด้วยความถูกต้อง เที่ยงธรรม และปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเป็นธรรม การใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่มีจำกัดในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ความมุ่งมั่นพร้อมรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจและการดำเนินนโยบาย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ระดับปัจจัยทางนโยบายสาธารณะและประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาในเชิงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) พบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณมีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของการขับเคลื่อนนโยบายท้องถิ่นขึ้นอยู่กับการจัดสรรและบริหารงบประมาณเป็นเสาหลักควบคู่ไปกับวิสัยทัศน์ของผู้นำและระบบการจัดการที่ดี

ในส่วนของแนวทางการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะอย่างยั่งยืน สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาออกเป็น 3 มิติหลัก ดังนี้ (1) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์และผลสัมฤทธิ์ (Strategic & Output Management) มุ่งเน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์บริบทพื้นที่จริง ดำเนินงานตามแผนงานและกรอบเวลาอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งสร้างระบบการรายงานผลต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอเพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (2) การพัฒนาขีดความสามารถและการมีส่วนร่วม (Capacity & Participation Building) เสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรท้องถิ่นและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ควบคู่ไปกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย เพื่อให้การบริการสาธารณะตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง (3) การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (Resource Optimization) มุ่งเน้นการบริหารจัดการงบประมาณ บริหารกำลังคน และใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด เพื่อผลักดันให้การบริการสาธารณะมีความรวดเร็ว ตรงจุด และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นโยบายปฏิรูประบบการบริหารจัดการงบประมาณและการคลังท้องถิ่น การจัดสรรงบประมาณเชิงรุก (Strategic Budgeting) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายการจัดสรรงบประมาณที่ยึดโยงกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่จริง (Area-based) มากกว่าการจัดสรรแบบเดิม เพื่อให้เม็ดเงินตรงกับความต้องการของชุมชน

1.2 นโยบายการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์และดิจิทัล ส่งเสริมให้ผู้บริหารท้องถิ่นใช้นโยบายที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-driven Policy) มีการกำหนดแผนงานและกรอบเวลาที่ชัดเจน วัดผลได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเน้นการพัฒนาผู้นำให้มีวิสัยทัศน์ เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร จัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอ สร้างโครงสร้างองค์กรที่คล่องตัว และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการนำนโยบายไปปฏิบัติ

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการนโยบายสาธารณะท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละประเภท เช่น อบจ., เทศบาล, อบต. เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไขความสำเร็จที่แตกต่างกันไปในแต่ละโครงสร้างองค์กร

3.2 ควรนำผลการศึกษาด้านกระบวนการนโยบายและบริบทพื้นที่มาวิเคราะห์ร่วมกับตัวชี้วัดประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อประเมินความคุ้มค่า ผลกระทบ และความสามารถในการส่งมอบบริการสาธารณะที่ตรงจุดและรวดเร็ว

3.3 ควรต่อยอดไปสู่การสร้างหรือจัดทำตัวแบบ (Model) นโยบายสาธารณะท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นการสร้างกลไกการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อเป็นต้นแบบหรือแนวทางมาตรฐานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ นำไปปรับใช้ให้ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2558). *สรุปสาระสำคัญมาตรฐานการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2561.

เรียวฤดี รันศรี. (2565). *อิทธิพลของปัจจัยทางการบริหาร ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

วนิดา วาดีเจริญ, รังสรรค์ เลิศในสัตย์ และ สมบัติ ทีฆทรัพย์. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัย จากแนวคิดทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วีรศักดิ์ หะติง, จารุกัญญา อุดานนท์ และ กชกร เดชะคำภู. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครพนม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 4*(3), 1070–1082.

สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดนครพนม. (2568). *ข้อมูลอัตรากำลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครพนม.* นครพนม: สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดนครพนม.

สุริยา คลังสิน. (2565). *แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครพนม* (รายงานผลการวิจัย). นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.

เสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี. (2566). การบริหารนโยบายสาธารณะท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 15*(1), 37-52.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners, 35*(4), 216-224.

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of management, 17*(1), 99-120.

Bass, B.M. (1985). *Leadership and Performance Beyond Expectations*. New York: The Free Press

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS quarterly, 13*, 319-340.

Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V. (2000). The new public service: Serving rather than steering. *Public administration review, 60*(6), 549-559.

Easton, D. (1965). *A Systems Analysis of Political Life.* New York: John Wiley & Sons.

Gulick, L., & Urwick, L. (1937). *Papers on the science of administration*. New York: Institute of Public Administration.

Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The policy implementation process: A conceptual framework. *Administration & society, 6*(4), 445-488.

Yamane, T. (1973). *Statistic: An introductory analysis.* (3rd ed.). New York: Harper &Row.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

The Influence of Financial Knowledge, Attitude, and Behavior on Household Debt Size among Farmers in Taphan Hin District, Phichit Province

Chutinan Yadnam[1*] and Suntaree Tungsriwong[2]

[1] *Students of the Master's Program in Accounting, Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University, Thailand*

[2] *Faculty of Business, Economics and Communications, Naresuan University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: Chutinany67@nu.ac.th*

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the levels of financial knowledge, attitudes, and behaviors among agricultural households in Taphan Hin District, Phichit Province; 2) to study the size of household debt among farmers in Taphan Hin District, Phichit Province; and 3) to analyze the influence of financial knowledge, attitudes, and behaviors on the size of household debt among farmers in Taphan Hin District, Phichit Province. This study was quantitative research utilizing a survey research approach. The sample consisted of 400 agricultural households covering 13 sub-districts in Taphan Hin District, Phichit Province. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis included descriptive statistics, correlation coefficient analysis, and multiple regression analysis. The research findings revealed that: 1) The farmers possessed low levels of financial knowledge and financial behavior, while their financial attitudes were at a moderate level. 2) The household debt of the majority of farmers was relatively high, concentrated in the range of 500,001 Baht and above. 3) The multiple regression analysis demonstrated that financial behavior was the most influential factor determining farmer household debt size within the model, exhibiting a statistically significant inverse relationship. This indicates that more appropriate, correct, and disciplined daily personal financial management behaviors among agricultural households were associated with lower farmer household debt size. Similarly, financial attitudes exerted a statistically significant inverse influence on the household debt of farmers, demonstrating that appropriate and correct financial perspectives, beliefs, and awareness among farmers were associated with lower farmer household debt size. Conversely, financial knowledge did not exhibit a statistically significant influence on farmer household debt size, reflecting that whether farmers possessed high or low levels of financial knowledge did not directly affect the expansion or reduction of their household debt size.

Keywords: Financial Knowledge, Financial Attitude, Financial Behavior, Farmer Household Debt

Received: 15 June 2026;
Revised: 13 October 2026;
Accepted: 20 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

อิทธิพลของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินที่มีต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

ชุตินันท์ หยัดน้ำ[1*] และ สุนทรีย์ ตั้งศรีวงศ์[2]

[1] *นักศึกษาหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย*

[2] *คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Chutinany67@nu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร 2) ศึกษาขนาดหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร 3) วิเคราะห์อิทธิพลของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรในเขตอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ครอบคลุมพื้นที่ 13 ตำบล จำนวน 400 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรมีระดับความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ และมีพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับน้อย ในส่วนของทัศนคติทางการเงินนั้นอยู่ในระดับปานกลาง 2) ขนาดหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดหนี้สินอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยกระจุกตัวอยู่ในช่วง 500,001 บาทขึ้นไป และ 3) ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณพบว่า พฤติกรรมทางการเงินเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดหนี้สินมากที่สุดในแบบจำลอง โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า หากครัวเรือนเกษตรกรมีระดับพฤติกรรมการบริหารจัดการเงินส่วนบุคคลในชีวิตประจำวันที่มีความเหมาะสม ถูกต้อง และมีวินัยมากขึ้น จะส่งผลให้ขนาดหนี้สินสะสมลดลง เช่นเดียวกับทัศนคติทางการเงินที่มีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า แง่มุมความคิด ความเชื่อ และการตระหนักรู้ทางการเงินที่เหมาะสมและถูกต้องของเกษตรกร จะส่งผลให้ขนาดหนี้สินรวมของครัวเรือนปรับตัวลดลง อย่างไรก็ตาม ความรู้ทางการเงินไม่แสดงอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนว่าการที่เกษตรกรจะมีระดับความรู้ทางการเงินสูงหรือต่ำ ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงขยายตัวหรือลดลงของขนาดหนี้สินของเกษตรกร

คำสำคัญ: ความรู้ทางการเงิน, ทัศนคติทางการเงิน, พฤติกรรมทางการเงิน, ขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

ปัญหาภาวะหนี้สินครัวเรือนของประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงและกลายเป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อน ยืดเยื้อและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลล่าสุดจากธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ชี้ให้เห็นว่า สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ยังคงอยู่ในระดับสูงถึงประมาณร้อยละ 86.8 ซึ่งสะท้อนถึงความเปราะบางทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนและความเสี่ยงเชิงระบบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ครัวเรือนเกษตรกร” ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญของการผลิตในประเทศ เป็นกลุ่มที่ประสบปัญหาหนี้สินเกินตัวอย่างรุนแรง เนื่องจากมีความจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายนอกเพื่อใช้เป็นต้นทุนทางการผลิตและเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดการสะสมของภาระหนี้สินในระดับสูง ซึ่งแม้ว่าหนี้สินส่วนใหญ่จะมาจากแหล่งเงินกู้ในระบบอย่างธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) แต่ความผันผวนของราคาผลผลิต

และสภาวะอากาศได้ทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ของกลุ่มนี้ลดลงอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2568)

อย่างไรก็ตาม แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรของภาครัฐในอดีตมักมุ่งเน้นไปที่ “ปัจจัยภายนอก” เป็นหลัก เช่น มาตรการพักชำระหนี้ การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ หรือการประกันราคาผลผลิต ซึ่งงานวิจัยหลายชิ้นได้ตั้งข้อสังเกตเชิงวิพากษ์ว่า แนวทางการแก้ไขเช่นนี้ยังไม่สามารถทำให้ครัวเรือนเกษตรกรหลุดพ้นจากวงจรหนี้ได้อย่างยั่งยืน เพราะเป็นการจัดการที่ปลายเหตุและละเลยมิติของปัจจัยภายในตัวบุคคล (วรัญญา ไชยทารินทร์ และธัญทิพย์ คฤหโยธิน, 2562) สาเหตุของภาวะหนี้สินเกินตัวมิได้เกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ “ปัจจัยภายในตัวบุคคล” ได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงิน แม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับหนี้สินแล้ว (แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี และคณะ, 2567) แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านขอบเขตของกลุ่มประชากรและบริบทพื้นที่ และมีการศึกษาที่พิจารณาปัจจัยภายในทั้งสามด้านร่วมกันกับ “ขนาดหนี้สินครัวเรือน” ของเกษตรกรในบริบทพื้นที่เฉพาะไม่มากนัก โดยเฉพาะเกษตรกรที่ต้องเผชิญกับความผันผวนของผลผลิต รายได้ตามฤดูกาล และปัจจัยทางธรรมชาติ

ปัจจัยภายในทั้ง 3 ด้านนี้ได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงิน ทำหน้าที่เป็นกลไกที่กำหนดทิศทางขนาดหนี้สินของครัวเรือนอย่างเป็นระบบ โดย “ความรู้ทางการเงิน” เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ แต่ในบริบทความเป็นจริงประสิทธิภาพของความรู้มักถูกบดบังด้วยความเปราะบางทางเศรษฐกิจ โครงสร้างค่าครองชีพ และภาระรายจ่ายภายในครัวเรือนที่ปรับตัวสูงขึ้น (แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี และคณะ, 2567) จนทำให้ความรู้ในตำราไม่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมการลดหนี้ได้สำเร็จหากไม่แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างควบคู่กันไป (ชญานี ชวะโนทย์ และ สฤณี อาชวานันทกุล, 2562) ขณะที่ “ทัศนคติทางการเงิน” ทำหน้าที่เป็นกรอบความคิดเชิงจิตวิทยา หากเกษตรกรมีทัศนคติที่มุ่งตอบสนองความต้องการปัจจุบันมากกว่าอนาคต ขาดการควบคุมตนเอง หรือมองว่าหนี้สินเป็นเรื่องปกติธรรมดา ค่านิยมบริโภคนิยมและวัตถุสิ่งอำนวยความสะดวกภายนอกจะเข้ามามีอิทธิพลและเร่งรัดให้ครัวเรือนตัดสินใจพึ่งพาเงินกู้อย่างง่ายดาย (พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์, 2564) ซึ่งจะส่งผลเชื่อมโยงปลายน้ำไปสู่ “พฤติกรรมทางการเงิน” อันเป็นแนวทางการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เช่น การสร้างวินัยทางการเงิน การจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ตลอดจนการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ก่อนการตัดสินใจกู้ยืม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดขนาดและจัดการภาวะหนี้สินของครัวเรือน (กานต์มณี การินทร์, 2567)

นอกจากนี้ งานวิจัยก่อนหน้าได้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยทางประชากรศาสตร์และสถานะทางเศรษฐกิจกายภาพของครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิก ประสบการณ์ รายได้ ค่าใช้จ่าย ตลอดจนจำนวนพื้นที่ทำกินและกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ถือครอง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกรอบเงื่อนไขและขีดจำกัดทางอรรถประโยชน์ สอดคล้องกับทฤษฎีวงจรชีวิตรายได้ และทฤษฎีทุนมนุษย์ รวมถึงงานวิจัยของ กมลพรรณ โคจรตระกูล และศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566), สมศิริ พันธุ์ศักดิ์ศิริ และเสาวนีย์ สมันต์ตรีพร (2568), Thompson & Dahling (2019) ที่กำหนดขอบเขตและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของแต่ละครัวเรือน การควบคุมตัวแปรทางกายภาพและโครงสร้างเศรษฐกิจเหล่านี้ในแบบจำลองทางสถิติ จะช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์ และทำให้ผลการศึกษาสามารถสะท้อนอิทธิพลของตัวแปรความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินที่มีต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนได้อย่างแม่นยำ

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว โดยการนำกรอบแนวคิดทฤษฎีความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม (Knowledge, Attitude, Practice Theory หรือ KAP Theory) มาใช้เป็นตัวแปรหลักในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจกลไกเชิงพฤติกรรมภายในที่ส่งผลต่อสภาวะและการตัดสินใจก่อหนี้ ในการศึกษาเชิงประจักษ์นี้ ผู้วิจัยได้เลือกอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากจังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดที่มีประชากรประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมเป็นหลักในสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 43.79 ของประชากรทั้งหมด อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีขนาดพื้นที่เพาะปลูกและปริมาณผลผลิตทางการเกษตรรวมอยู่ในระดับสูงเป็นอันดับต้นเมื่อเทียบกับหลายจังหวัดในภาคเหนือ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567) ขณะที่อำเภอตะพานหินเป็นพื้นที่เกษตรกรรมหลักที่มีความพึ่งพารายได้จากภาคเกษตรเป็นสำคัญ ซึ่งต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากความผันผวนของฤดูกาลและราคาผลผลิต (สำนักงานสถิติจังหวัดพิจิตร, 2567)

การศึกษาพื้นที่เฉพาะเจาะจงนี้ จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยควบคุมทางประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ และกายภาพควบคู่ไปกับปัจจัยความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการเชิงพื้นที่และให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการอธิบายปรากฏการณ์หนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในบริบทพื้นที่เฉพาะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาขนาดหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ ทฤษฎีความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (Knowledge, Attitude, and Practice Theory: KAP Theory) เป็นกรอบพื้นฐานในการอธิบายพฤติกรรมการจัดการหนี้สิน โดย Rogers (1977) ระบุว่ากระบวนการรับรู้เริ่มต้นจากการได้รับสารสนเทศจนเกิดเป็น ความรู้ (Knowledge) ซึ่งจะหล่อหลอมเป็น ทัศนคติ (Attitude) และนำไปสู่การแสดงออกเป็น พฤติกรรม (Practice) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงมักพบปรากฏการณ์ KAP-GAP กล่าวคือ บุคคลที่มีความรู้และทัศนคติดี แต่อาจไม่นำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์เสมอไป เนื่องจากมีปัจจัยแวดล้อมและแรงกดดันทางสังคม Rogers (1977) จึงเสนอแนวทางปิดช่องว่างดังกล่าวผ่าน 4 วิธีการ คือ 1) การให้ความรู้เชิงกระบวนการ 2) การให้คำแนะนำใกล้ชิด 3) การสร้างระบบสิ่งจูงใจ และ 4) การใช้กลยุทธ์โน้มน้าวใจเชิงรุก

ในบริบททางการเงิน ทฤษฎี KAP สอดคล้องกับกรอบการประเมินทักษะความรอบรู้ทางการเงินของ OECD และธนาคารแห่งประเทศไทย (2565ก) ซึ่งบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านเข้าด้วยกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารจัดการหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรอย่างเป็นระบบ รวมถึงผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นฐานรากสำคัญในการกำหนดตัวแปรและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีรายละเอียดการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

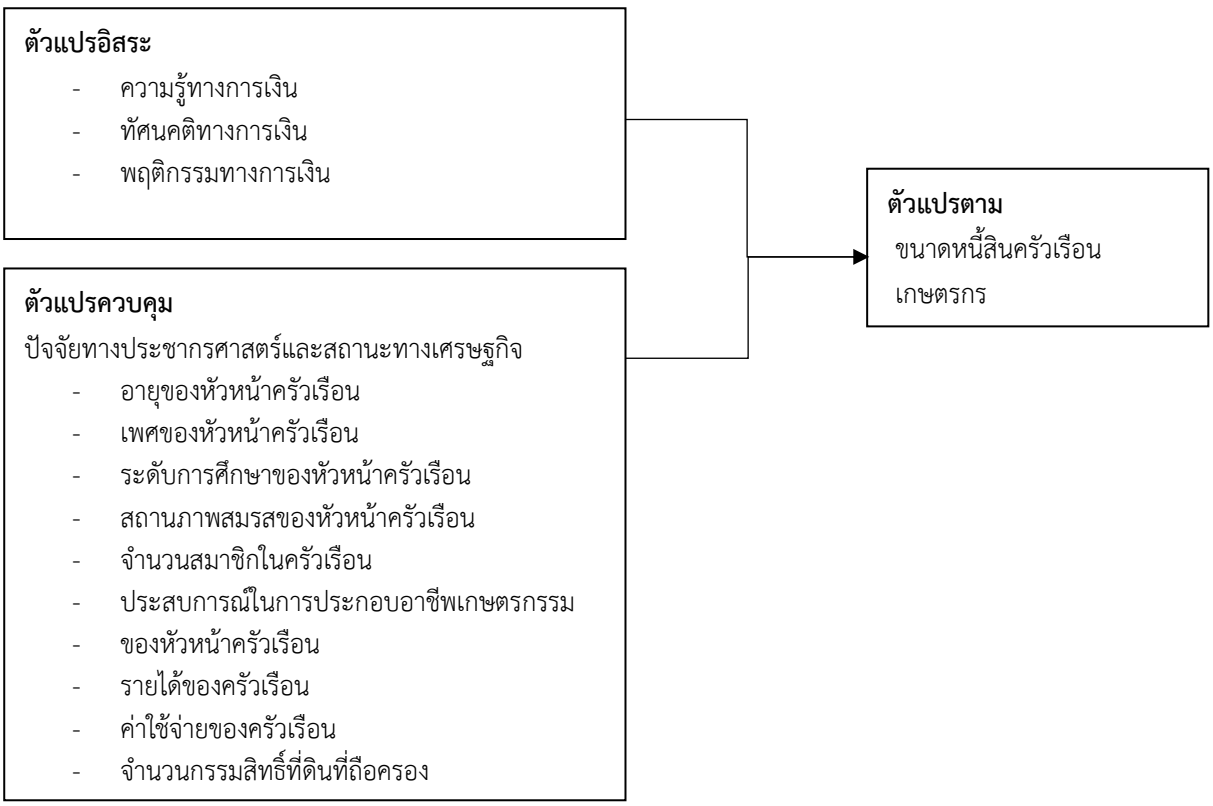
1. ความรู้ทางการเงินกับขนาดหนี้สินครัวเรือน การทบทวนวรรณกรรมพบว่าความรู้ทางการเงินเป็นตัวแปรที่มีความย้อนแย้งต่อการกำหนดขนาดหนี้สิน โดย วรัญญา ไชยทารินทร์ และ ธัญทิพย์ คฤหโยธิน (2562) ชี้ว่าการขาดความรู้ทางการเงินส่งผลให้เกษตรกรไม่เท่าทันกลไกตลาดและต้นทุนเงินกู้ จนตกอยู่ใต้วงจรหนี้สินพอกพูนอย่างต่อเนื่อง ในทางกลับกัน งานวิจัยเชิงพื้นที่ของ กานต์มณี การินทร์ (2567) และ รัศมิ์จันทร์ ขวัญเมือง และคณะ (2564) กลับพบว่าความรู้ทางการเงินไม่ได้ส่งอิทธิพลต่อภาวะหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากประสิทธิภาพของความรู้มักถูกบดบังด้วยปัจจัยกดดันด้านค่าใช้จ่ายและต้นทุนปัจจัยการผลิตที่ปรับตัวสูงขึ้น (แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี และคณะ, 2567) อีกทั้งหลักสูตรความรู้ในอดีตมักเป็นแบบสำเร็จรูปที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง (ชญานี ชวะโนทย์ และ สฤณี อาชวานันทกุล, 2562) ความรู้ทางการเงินจึงเป็นเพียงเงื่อนไขจำเป็นแต่ยังไม่เพียงพอต่อการลดขนาดหนี้สินหากขาดการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างควบคู่กันไป

2. ทัศนคติทางการเงินกับขนาดหนี้สินครัวเรือน ทัศนคติทางการเงินทำหน้าที่เป็นกรอบความคิดเชิงจิตวิทยาที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจก่อหนี้ โดย กานต์มณี การินทร์ (2567) พบว่าเกษตรกรที่มีหนี้สินสูงมักมีทัศนคติเน้นการใช้จ่ายในปัจจุบันมากกว่าการออม สอดคล้องกับ ศรัญญา ศึกสงคราม และอนงค์นุช เทียนทอง (2563) ที่ระบุว่าทัศนคติเชิงลบและการมองว่าหนี้สินเป็นเรื่องปกติส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเปิดรับภาระหนี้ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ทัศนคติการก่อหนี้ยังถูกเร่งเร้าด้วยกระแสบริโภคนิยม ค่านิยมทางสังคม (พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์, 2564) ตลอดจนความไม่แน่นอนของรายได้และภัยธรรมชาติซ้ำซากที่สร้างทัศนคติแบบยอมจำนน จนมองว่าการกู้ยืมเป็นกลไกเดียวในการประคับประคองชีวิตรอด

3. พฤติกรรมทางการเงินกับขนาดหนี้สินครัวเรือน พฤติกรรมทางการเงินถือเป็นตัวแปรขั้นปลายน้ำที่มีอิทธิพลเชิงประจักษ์ต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรอย่างรุนแรงที่สุด (กานต์มณี การินทร์, 2567; รัศมิ์จันทร์ ขวัญเมือง และคณะ , 2564) โดยการขาดวินัยทางการเงิน การใช้จ่ายเกินฐานะ พฤติกรรมเสี่ยงจากการเล่นการพนัน ตลอดจนการกู้ยืมเงินผิดวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความสะดวกสบาย ล้วนเป็นปัจจัยเร่งรุนแรงที่ทำให้เกิดการสะสมมูลค่าหนี้สินและขาดสภาพคล่อง (สุวรัฐ แลสันกลาง และคณะ, 2563; พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์, 2564; แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี และคณะ, 2567) ในทางกลับกัน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การทำบัญชีครัวเรือนและการจัดการเงินสดหมุนเวียนอย่างมีระบบ จะทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการช่วยลดขนาดหนี้สินลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ตัวแปรควบคุมกับขนาดหนี้สินครัวเรือน การควบคุมปัจจัยทางประชากรศาสตร์และสถานะทางเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการลดอิทธิพลรบกวนภายนอกแบบจำลอง โดยปัจจัยด้านอายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับวงจรชีวิตและการแบกรับภาระผูกพันคงที่ ซึ่งส่งผลต่อความจำเป็นในการกู้ยืมและระยะเวลาในการสะสมหนี้ (กมลพรรณ โคจรตระกูล และศิวพงศ์ ธีรอำพน, 2566; สมศิริ พันธุ์ศักดิ์ศิริ และเสาวนีย์ สมันต์ตรีพร, 2568) ขณะที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจและกายภาพ ได้แก่ ประสบการณ์ รายได้ ค่าใช้จ่าย และจำนวนกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ถือครอง ทำหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดสภาพคล่องและขีดความสามารถทางอุปทานในการนำหลักทรัพย์ค้ำประกัน (Collateral) เพื่อเข้าถึงวงเงินสินเชื่อที่สูงขึ้น (แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี และคณะ, 2567)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครัวเรือนเกษตรกรอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ปี พ.ศ. 2568 จำนวน 9,025 ครัวเรือน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครัวเรือนเกษตรกรอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ปี พ.ศ. 2568 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน 5% จากสูตรสามารถได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้จำนวน 384 ครัวเรือน โดยผู้วิจัยได้สำรองกลุ่มตัวอย่างไว้ร้อยละ 5 เพื่อขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมและป้องกันข้อผิดพลาด การศึกษาครั้งจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จำนวน 400 ครัวเรือน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตาตามสัดส่วน (Proportionate Quota Sampling) จำแนกตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือนเกษตรกรในแต่ละตำบลทั้ง 13 ตำบล ดังแสดงในตารางที่ 1

สำหรับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการประชุมเกษตรกรประจำปี พ.ศ. 2569 ของแต่ละตำบล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) คือ ผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรหรือบุคคลในครัวเรือนที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการตัดสินใจด้านการเงิน และกำหนดให้ 1 ครัวเรือนตอบแบบสอบถามได้เพียง 1 ชุดเท่านั้น ในการลงพื้นที่สามารถแจกและเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาได้ครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 400 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับ ร้อยละ 100 อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลจากการประชุมประจำปีอาจมีความเสี่ยงต่อความลำเอียงในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Selection Bias) เนื่องจากไม่ครอบคลุมเกษตรกรที่ไม่มาร่วมประชุม ผู้วิจัยจึงได้ควบคุมโดยการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ตอบให้เป็นไปตามเกณฑ์คัดเข้าและควบคุมสัดส่วนตามโควตาของแต่ละตำบลอย่างเคร่งครัด

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและจำนวนตัวอย่างแบ่งตามตำบล

ชั้นที่	ตำบล	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่าง
1	คลองคูณ	825	37
2	งิ้วราย	598	26
3	ดงตะขบ	784	35
4	ตะพานหิน	317	14
5	ทับหมัน	747	33
6	ทุ่งโพธิ์	348	15
7	วังสำโรง	892	40
8	วังหลุม	1,237	55
9	วังหว้า	677	30
10	หนองพยอม	1,186	53
11	ห้วยเกตุ	641	28
12	ไทรโรงโขน	246	10
13	ไผ่หลวง	527	24
รวม		**9,025**	**400**

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บข้อมูลจากครัวเรือนเกษตรกรโดยตรง และผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเติมคำตอบลงในช่องว่าง จำนวน 7 ข้อ และลักษณะแบบสอบถามปลายปิด (Close Ended Questionnaire) เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบจากหลายตัวเลือกที่ผู้วิจัยกำหนดให้ จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงิน โดยประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ความรู้ทางการเงิน ประกอบด้วยข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบจากหลายตัวเลือกที่ผู้วิจัยกำหนดให้ จำนวน 7 ข้อ คะแนนเต็ม 7 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน และตอบผิด ได้ 0 คะแนน ซึ่งปรับจากแนวทางการวัดความรู้ทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวเหมาะสำหรับการประเมินความรู้และความเข้าใจทางการเงินอย่างเป็นระบบ และมีเกณฑ์การแบ่งระดับคะแนน เพื่อดูภาพรวมของความรู้ทางการเงินเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับสูง	คือ ร้อยละ 80–100 หรือสามารถผิดได้ 1 ข้อ
ระดับปานกลาง	คือ ร้อยละ 60–79 หรือสามารถผิดได้ 2 ข้อ
ระดับต่ำ	คือ ต่ำกว่าร้อยละ 60 (Bloom, 1976)

2.2 ทัศนคติทางการเงิน ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบจาก 5 ระดับความเห็นด้วย รวมถึงในข้อคำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้นจึงได้มีการกลับค่าคะแนน (Reverse Score) ข้อคำถามเชิงลบก่อนนำไปวิเคราะห์ เพื่อให้ทิศทางของคะแนนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีจำนวน 6 ข้อ

2.3 พฤติกรรมทางการเงิน ประกอบด้วยข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบจาก 5 ระดับความเห็นด้วย รวมถึงในข้อคำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้นจึงได้มีการกลับค่าคะแนน (Reverse Score) ข้อคำถามเชิงลบก่อนนำไปวิเคราะห์ เพื่อให้ทิศทางของคะแนนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีจำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร ผู้วิจัยใช้วิธีการตอบในลักษณะแบบสอบถามแบบปลายปิด (Close Ended Questionnaire) เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบจากหลายตัวเลือกที่ผู้วิจัยกำหนดให้ จำนวน 3 ข้อ โดยข้อแรกเป็นเรื่องขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร ซึ่งการกำหนดขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงจากการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนไทยตามมูลค่าหนี้ ซึ่งพบว่ากลุ่มที่มีหนี้ในช่วง 100,001–1,000,000 บาท มีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 43 ของผู้ที่มีหนี้ทั้งหมด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565ข) ดังนั้น เพื่อสะท้อนความแตกต่างของภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรอย่างละเอียด ผู้วิจัยจึงได้แตกช่วงหนี้ดังกล่าวออกเป็น 5 ขนาดตามช่วงมูลค่าหนี้ที่กำหนด ดังนี้

น้อยกว่า 100,001 บาท	คือ หนี้ต่ำมาก
100,001–300,000 บาท	คือ หนี้ต่ำ
300,001–500,000 บาท	คือ หนี้ปานกลาง
500,001–1,000,000 บาท	คือ หนี้สูง
1,000,001 ขึ้นไป	คือ หนี้สูงมาก

การพัฒนาเครื่องมือวิจัยนี้เริ่มจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.867 ซึ่งกำหนดเกณฑ์การยอมรับข้อคำถามที่ค่า IOC มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับขั้นต่ำที่ 0.70 ซึ่งผลการทดสอบพบว่า ส่วนที่วัดทัศนคติทางการเงินได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.804 และส่วนที่วัดพฤติกรรมทางการเงินได้ค่าสูงถึง 0.912 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือวิจัยนี้มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก และพร้อมนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง (Winkler, 2022)

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความรู้ทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกรมีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2 ทัศนคติทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกรมีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 3 พฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกรมีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินของเกษตรกร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Data) ใช้แนวทางในการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับของความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมทางการเงิน และขนาดหนี้สินครัวเรือน และวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยเก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ฉบับที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ดำเนินการให้การรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากลแล้ว จำนวน 400 ชุด ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมผ่านการประชุมเกษตรกรประจำปี พ.ศ. 2569 ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2569 ของแต่ละตำบลในอำเภอตะพานหิน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือนเกษตรกรในแต่ละตำบลทั้ง 13 ตำบลในเขตอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากงานวิจัย บทความ วารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาใช้เรียบเรียงและอ้างอิงประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic Analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือข้อมูลค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ใช้การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของ Pearson เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเบื้องต้น

5.3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงิน และตัวแปรควบคุมที่มีต่อขนาดหนี้สินครัวเรือน เนื่องจากตัวแปรอิสระในแบบจำลองมีหน่วยวัดและช่วงของข้อมูลที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบความทนทานของแบบจำลอง โดยทดสอบเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระหว่างข้อมูลดิบและการแปลงตัวแปรทั้งหมดให้เป็นค่ามาตรฐาน (Standardization หรือ z-score) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการพิจารณาชี้วัดจากค่าสถิติ Tolerance และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 81.00 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 58.00 และมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 78.50 โดยมีอายุเฉลี่ย 57.25 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.12 คน มีระยะเวลาในการทำเกษตรเฉลี่ย 29.12 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 658,552.50 บาท มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปี 524,700.00 บาท มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 54.43 ไร่ และมีจำนวนที่ดินที่ถือครองเฉลี่ย 43.83 ไร่ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปร	รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	Mean	S.D.
เพศ	ชาย	324	81.00		
	หญิง	76	19.00		
ระดับการศึกษา	ระดับประถมศึกษา	140	35.00		
	ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	232	58.00		
	ระดับปริญญาตรี	26	6.50		
	ระดับสูงกว่าปริญญาตรี	2	0.50		
สถานภาพ	โสด	25	6.25		
	สมรส	314	78.50		
	หม้าย	53	13.25		
	หย่าร้าง	8	2.00		
อายุ (ปี)				57.25	9.084
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)				4.12	3.277
ระยะเวลาในการทำเกษตร (ปี)				29.12	10.488
รายได้เฉลี่ยต่อปี (บาท)				658,552.50	397,318.597
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปี (บาท)				524,700.00	633,409.887
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (ไร่)				54.43	38.298
จำนวนที่ดินที่ถือครอง (ไร่)				43.83	37.458

2. ระดับของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

2.1 ระดับของความรู้ทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

จากการศึกษาเมื่อพิจารณาจากคะแนนรวมความรู้ คะแนนเต็ม 7 คะแนน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.55 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.611 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 81.75 รองลงมาคือระดับสูง และระดับปานกลางตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางสรุปรวมความรู้ทางการเงิน

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูง (80–100%)	41	10.25
ปานกลาง (60–79%)	32	8.00
ต่ำ (ต่ำกว่า 60%)	327	81.75
รวม	**400**	**100.00**

2.2 ระดับของทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.11 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.727 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การใช้จ่ายเพื่อรักษาหน้าตาทางสังคมหรือเอาใจผู้อื่น โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 3.62 อยู่ในระดับมาก และมีพฤติกรรมทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.38 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.887 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การจัดสรรเงินเพื่อการออมก่อนการใช้จ่าย และการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจทางการเงิน โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 2.72 อยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงิน

	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความเห็นด้วย
ทัศนคติทางการเงิน	3.11	0.727	ปานกลาง
พฤติกรรมทางการเงิน	2.38	0.887	น้อย

3. ขนาดหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีขนาดหนี้สินอยู่ในช่วง 500,001–1,000,000 บาท จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.50 รองลงมาคือหนี้สินมากกว่า 1,000,001 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 ขณะที่กลุ่มที่มีหนี้สินต่ำกว่า 100,001 บาท มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25 และช่วง 100,001–300,000 บาท และ 300,001–500,000 บาท มีสัดส่วนเท่ากันคือร้อยละ 9.75 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามขนาดหนี้สินครัวเรือน

ขนาดหนี้สิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 100,001 บาท	41	10.25
100,001–300,000 บาท	39	9.75
300,001–500,000 บาท	39	9.75
500,001–1,000,000 บาท	214	53.50
1,000,001 ขึ้นไป	67	16.75
รวม	**400**	**100.00**

4. อิทธิพลของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

4.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson พบว่าตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยความรู้ทางการเงินมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเงินในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเงินกับพฤติกรรมทางการเงิน และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางการเงินกับทัศนคติทางการเงินตามลำดับ ในขณะเดียวกัน พบว่าตัวแปรทั้งสามมีความสัมพันธ์กับขนาดหนี้สินในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพฤติกรรมทางการเงินมีความสัมพันธ์กับขนาดหนี้สินในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือทัศนคติทางการเงิน และความรู้ทางการเงินตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson

	ความรู้ทางการเงิน	ทัศนคติทางการเงิน	พฤติกรรมทางการเงิน	ขนาดหนี้สิน
ความรู้ทางการเงิน	1	0.612**	0.720**	-0.514**
ทัศนคติทางการเงิน		1	0.644**	-0.559**
พฤติกรรมทางการเงิน			1	-0.596**
ขนาดหนี้สิน				1

4.2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สมการ:

$$\text{DebtAmount} = \alpha + \beta_1 \text{ Knowledge} + \beta_2 \text{ Attitude} + \beta_3 \text{ Behavior} + \beta_4 \text{ Age} + \beta_5 \text{ Gender} + \beta_6 \text{ Education} + \beta_7 \text{ Marital} + \beta_8 \text{ Member} + \beta_9 \text{ Experience} + \beta_{10} \text{ Income} + \beta_{11} \text{ Expense} + \beta_{12} \text{ LandRight} + \varepsilon$$

โดยกำหนดให้

α	หมายถึง ค่าคงที่
β_1-β_{12}	หมายถึง สัมประสิทธิ์การถดถอย
ε	หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อน
DebtAmount	หมายถึง ขนาดหนี้สินครัวเรือน วัดเป็นปริมาณหนี้รวมทั้งหมดของครัวเรือน
Knowledge	หมายถึง ความรู้ทางการเงิน วัดเป็นแบบทดสอบ 7 ข้อ ข้อละ 4 ตัวเลือก ให้ตอบถูก คือ 1 และตอบผิด คือ 0 โดยคะแนนรวม 7 คะแนน
Attitude	หมายถึง ทัศนคติทางการเงิน วัดเป็นมาตราส่วน 5 ระดับ (1–5 คะแนน)
Behavior	หมายถึง พฤติกรรมทางการเงิน วัดเป็นมาตราส่วน 5 ระดับ (1–5 คะแนน)
Age	หมายถึง อายุของหัวหน้าครัวเรือน วัดเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหน่วยเป็นปี
Gender	หมายถึง เพศของหัวหน้าครัวเรือน วัดเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยกำหนดเป็นตัวแปรกลุ่ม ได้แก่ ชาย คือ 1 หญิง คือ 2 และเพศทางเลือก คือ 3
Education	หมายถึง ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน วัดเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยกำหนดเป็นตัวแปรกลุ่ม ได้แก่ ประถมศึกษา คือ 1 มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คือ 2 ปริญญาตรี คือ 3 สูงกว่าปริญญาตรี คือ 4
Marital	หมายถึง สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน วัดเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยกำหนดเป็นตัวแปรกลุ่ม ได้แก่ โสด คือ 1 สมรส คือ 2 หม้าย คือ 3 และหย่าร้าง คือ 4
Member	หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน วัดเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหน่วยเป็นคน
Experience	หมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของหัวหน้าครัวเรือน หรือระยะเวลาในการทำเกษตรกรรม วัดเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหน่วยเป็นปี
Income	หมายถึง รายได้รวมของครัวเรือน วัดเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหน่วยเป็นบาทต่อปี
Expense	หมายถึง ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน วัดเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหน่วยเป็นบาทต่อปี
LandRight	หมายถึง จำนวนกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ถือครอง นับเฉพาะที่ดินที่ตนเองเป็นเจ้าของ วัดเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหน่วยเป็นไร่

ผลการวิเคราะห์การทดสอบสัมประสิทธิ์การถดถอย (Coefficients) พบว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมในการอธิบายขนาดหนี้สินของครัวเรือน โดยมีค่า F เท่ากับ 26.438 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อีกทั้งสามารถอธิบายความแปรปรวนของขนาดหนี้สินได้ร้อยละ 43.30 เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรอิสระ พบว่า พฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือทัศนคติทางการเงิน ซึ่งมีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ พบว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ตัวแปรความรู้ทางการเงิน อายุ เพศ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ รายได้ ค่าใช้จ่าย และจำนวนกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ถือครอง ไม่พบอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การทดสอบสัมประสิทธิ์การถดถอย (Coefficients)

ตัวแปร (Variable)	Unstandardized Coefficients		Standardize Coefficients	t	Sig.	Tolerance	VIF
	B	Std.Error	β				
ค่าคงที่ (Constant)	7.101	0.509		13.956	0.000		
Knowledge	-0.027	0.043	-0.037	-0.639	0.523	0.415	2.409
Attitude	-0.442	0.084	-0.272	-5.238	0.000**	0.526	1.903
Behavior	-0.472	0.080	-0.355	-5.877	0.000**	0.389	2.570
Gender	-0.201	0.116	-0.067	-1.731	0.084	0.955	1.048
Education	-0.394	0.094	-0.200	-4.180	0.000**	0.620	1.614
Marital	0.062	0.091	0.027	0.682	0.495	0.911	1.098
Age	-0.001	0.008	-0.007	-0.110	0.913	0.345	2.899
Member	0.025	0.014	0.071	1.819	0.070	0.941	1.063
Experience	-0.007	0.007	-0.065	- 1.007	0.315	0.336	2.976
Income	0.000	0.000	0.110	1.096	0.274	0.142	7.030
Expense	0.000	0.000	0.070	1.553	0.121	0.689	1.451
LandRight	-0.004	0.003	-0.125	-1.259	0.209	0.143	6.996
F-test = 26.438, Sig. = 0.000, Adj R-squared = 0.433, N = 400							

อภิปรายผล

จากการศึกษาอิทธิพลของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า

1. อิทธิพลของพฤติกรรมทางการเงินที่มีต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณผลการวิเคราะห์พบว่า พฤติกรรมทางการเงินเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดหนี้สินมากที่สุดในแบบจำลอง และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่า หากครัวเรือนเกษตรกรมีระดับพฤติกรรมการบริหารจัดการเงินส่วนบุคคลในชีวิตประจำวันที่มีความเหมาะสม ถูกต้อง และมีวินัยมากขึ้น มีแนวโน้มที่จะมีขนาดหนี้สินสะสมลดลงอย่างเด่นชัด

เมื่อนำผลสถิติเชิงปริมาณดังกล่าวมาอภิปรายร่วมกับผลสถิติเชิงพรรณนา อาจช่วยอธิบายลักษณะพฤติกรรมทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างได้ เนื่องจากในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างในอำเภอตะพานหินมีพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับน้อย โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ “การจดบันทึกรายรับ–รายจ่าย” และ “การชำระค่าใช้จ่ายให้ตรงเวลา” ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีข้อจำกัดด้านการวางแผนและการบริหารจัดการทางการเงินในชีวิตประจำวัน การไม่ได้จดบันทึกรายรับ–รายจ่ายอาจทำให้การติดตามโครงสร้างรายรับ รายจ่าย และกระแสเงินสดของครัวเรือนที่แท้จริงในแต่ละรอบฤดูกาลเพาะปลูกนั้นทำได้ยากขึ้น ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับข้อสังเกตของ วรัญญา ไชยทารินทร์ และธัญทิพย์ คฤหโยธิน (2562) ที่ระบุว่า การดำเนินชีวิตทางการเงินที่ขาดระบบระเบียบจะเร่งให้เกิดปัญหาหนี้สินสะสม ยิ่งเมื่อประกอบกับการชำระค่าใช้จ่ายที่ไม่ตรงเวลา ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการเกิดภาระดอกเบี้ยค้างชำระหรือค่าปรับ และอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการสะสมของหนี้สิน ซึ่งสร้างความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือนในระยะยาว ตามที่ อานันท์ เกียรติสารพิภพ (2566) ได้เคยอธิบายไว้ว่า พฤติกรรมการผิดนัดหรือล่าช้าทางการเงินจะเป็นตัวแปรเร่งทำให้เกิดภาวะมีหนี้สินเกินกำลังความสามารถในการชำระคืน

ในทางกลับกัน ผลทางสถิติที่พบว่าพฤติกรรมทางการเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับขนาดหนี้สิน อาจสะท้อนว่า หากเกษตรกรมีการจัดสรรเงินเพื่อการออมก่อนการใช้จ่าย และมีการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจทางการเงิน ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมเชิงบวกเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันในการคัดกรองความจำเป็นก่อนก่อหนี้ ทำให้ครัวเรือนตระหนักถึงภาระผูกพันที่จะตามมาและไม่ตัดสินใจกู้เงินเกินตัว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564) เสนอว่า พฤติกรรมการจัดการเงินอย่างมีวินัย มีการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างรอบคอบ และมีพฤติกรรมการควบคุมหนี้สินในชีวิตประจำวัน มีความเกี่ยวข้องกับการควบคุมภาระหนี้สินของครัวเรือน

2. อิทธิพลของทัศนคติทางการเงินที่มีต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร

ผลการวิจัยเชิงประจักษ์พบว่า ทัศนคติทางการเงินมีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่า เกษตรกรที่มีทัศนคติทางการเงินในลักษณะที่เหมาะสมมีแนวโน้มที่จะมีขนาดหนี้สินต่ำกว่า

เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงพรรณนารายข้อ ค้นพบประเด็นที่สำคัญคือ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติในข้อ “การใช้จ่ายเพื่อรักษาหน้าตาทางสังคมหรือเอาใจผู้อื่น” สูงที่สุด ในขณะเดียวกันก็มีความเชื่อในการออมเงินเพื่อความมั่นคงระยะยาวควบคู่กันไป ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่า ค่านิยมทางสังคมและความต้องการรักษาภาพลักษณ์อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทัศนคติการยอมรับรายจ่ายลักษณะนี้ อาจเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจก่อหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคหรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในกลุ่มหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค สอดคล้องกับ อานันท์ เกียรติสารพิภพ (2566) ที่ระบุว่า การก่อหนี้ในลักษณะที่ไม่สร้างรายได้นี้เป็นตัวแปรหลักที่ทำให้โครงสร้างหนี้สินขยายตัวเกินขีดความสามารถในการชำระ และสอดรับกับข้อวิเคราะห์ของ พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564) ที่อธิบายร่วมกันว่า กรอบทัศนคติทางการเงินที่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ทางสังคมและค่านิยมบริโภคนิยมภายนอกจะเป็นเชิงจิตวิทยาที่ให้ครัวเรือนตัดสินใจพึ่งพาแหล่งเงินกู้ยืมอย่างง่ายดายเพื่อตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน มากกว่าการคำนึงถึงภาระผูกพันทางการเงินระยะยาว

3. กรณีความรู้ทางการเงินที่ไม่มีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร

ข้อค้นพบที่สำคัญในงานวิจัยชิ้นนี้คือ ความรู้ทางการเงินไม่แสดงอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ไม่พบหลักฐานทางสถิติที่เพียงพอที่จะสรุปว่าความรู้ทางการเงินมีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงพรรณนาประกอบ จะพบว่า ภาพรวมความรู้ทางการเงินของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะเรื่องมูลค่าของเงินตามเวลา เงินเฟ้อ และดอกเบี้ยทบต้น ทว่ามีเพียงประเด็นเดียวที่เกษตรกรตอบถูกในสัดส่วนสูง คือ “การคำนวณดอกเบี้ยสินเชื่อ” เนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เกษตรกรต้องรับรู้และเผชิญอยู่เป็นประจำในสัญญากู้ยืมกับธนาคารของรัฐ ซึ่งสอดรับกับสถิติที่พบว่า แหล่งหนี้สินหลักของกลุ่มตัวอย่างมาจากธนาคารของรัฐ

เช่น ธ.ก.ส. และออมสิน สูงถึงร้อยละ 89.75 อาจเป็นเพราะประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำธุรกรรมสินเชื่อที่กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์

การที่ความรู้ทางการเงินไม่ส่งผลต่อขนาดหนี้สิน สามารถอภิปรายเชิงลึกตามกรอบวรรณกรรมได้ว่า ในบริบทของเกษตรกรอำเภอตะพานหิน ข้อค้นพบดังกล่าวอาจอธิบายได้ว่า ในบริบทของกลุ่มตัวอย่าง ขนาดหนี้สินอาจเกี่ยวข้องกับ “ข้อจำกัดและแรงกดดันเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจในชีวิตจริง” สอดรับกับข้อมูลทั่วไปที่พบว่า เกษตรกรในพื้นที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปีค่อนข้างสูง และหนี้สินส่วนใหญ่เป็นหนี้สินระยะยาวที่มีภาระผูกพันผูกติดอยู่กับเม็ดเงินลงทุนเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการดำรงชีพ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี และคณะ (2567) ที่ชี้ว่าแม้เกษตรกรจะมีความรู้ทางการเงิน แต่ศักยภาพดังกล่าวกลับถูกลดทอนด้วยเงื่อนไขความเปราะบางทางเศรษฐกิจ โครงสร้างค่าครองชีพ ตลอดจนภาระค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับลักษณะหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรที่ อานันท์ เกียรติสารพิภพ (2566) และ วรัญญา ไชยทารินทร์ และธัญทิพย์ คฤหโยธิน (2562) ได้วิเคราะห์ร่วมกันไว้ว่า ความเปราะบางด้านรายได้ภาคเกษตรและโครงสร้างค่าครองชีพที่สูง เป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้ระดับความรู้ทางการเงินไม่สามารถส่งอิทธิพลโดยตรงในการกำหนดหรือลดขนาดหนี้สินได้ในทางปฏิบัติ

4. อิทธิพลของปัจจัยควบคุมต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร

ข้อค้นพบที่สำคัญอีกประการ คือ ตัวแปรควบคุมทุกตัวในแบบจำลอง ไม่แสดงนัยสำคัญทางสถิติต่อขนาดหนี้สิน มีเพียงตัวแปรระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งผลลัพธ์นี้สามารถนำมาอภิปรายร่วมกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

เมื่อพิจารณาผ่านกรอบ ทฤษฎีวงจรชีวิตรายได้ (Life Cycle Hypothesis - LCH) ของ Modigliani & Brumberg (1954) ที่เสนอหลักการว่า อายุ รายได้ และค่าใช้จ่าย จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการจัดสรรเงิน การออม และการก่อหนี้ตามช่วงวัยของบุคคล ทว่าในบริบทของเกษตรกรตะพานหิน ปัจจัยด้านอายุ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคนถึงสูงอายุ รวมถึงรายได้และค่าใช้จ่ายกลับไม่มีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญ ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่า ในบริบทภาคเกษตรกรรมไทย ขนาดหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรอาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงโครงสร้างของการประกอบอาชีพและความไม่แน่นอนของรายได้ มากกว่าปัจจัยด้านอายุหรือระดับรายได้เพียงอย่างเดียว โดยประเด็นความเปราะบางของรายได้ที่เกี่ยวข้องกับภาระหนี้สินสอดคล้องอย่างยิ่งกับข้อค้นพบของ แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี และคณะ (2567) และลักษณะหนี้สินของ อานันท์ เกียรติสารพิภพ (2566) ที่เคยระบุว่ารายได้และค่าใช้จ่ายในภาคเกษตรมีความผันผวนสูงจนทำให้แบบจำลองทฤษฎีวงจรชีวิตรายได้ไม่สามารถอธิบายขนาดหนี้สินได้อย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาผ่านกรอบทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ซึ่งระบุว่า ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำหน้าที่เป็นต้นทุนทางปัญญาในการเพิ่มพูนศักยภาพและประสิทธิภาพการตัดสินใจบริหารจัดการของบุคคล (Thompson & Dahling, 2019) ผลการวิจัยเชิงประจักษ์ในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวแปรควบคุมที่แสดงอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าระดับการศึกษาในระบบโรงเรียนของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 58.00 จบระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า มีบทบาทสำคัญในการกำหนดขอบเขตความคิด การเข้าถึงโอกาส และการวิเคราะห์เงื่อนไขทางการเงินที่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์พบว่าระดับการศึกษามีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามต่อขนาดหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันอาจเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและการตัดสินใจทางการเงิน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของทฤษฎีทุนมนุษย์ ทว่าเมื่อพิจารณาในส่วนของประสบการณ์การทำเกษตรกรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยยาวนานถึง 29.12 ปี กลับปรากฏผลว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่า จำนวนปีของประสบการณ์ทำการเกษตรเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการอธิบายความแตกต่างของขนาดหนี้สิน ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อสังเกตของ วรัญญา ไชยทารินทร์ และ ธัญทิพย์ คฤหโยธิน (2562) ที่ระบุว่าประสบการณ์ทำกินเพียงลำพังอาจไร้อำนาจในการควบคุมขนาดหนี้หากครัวเรือนยังเผชิญกับสภาวะต้นทุนการผลิตที่สูงเรื้อรัง

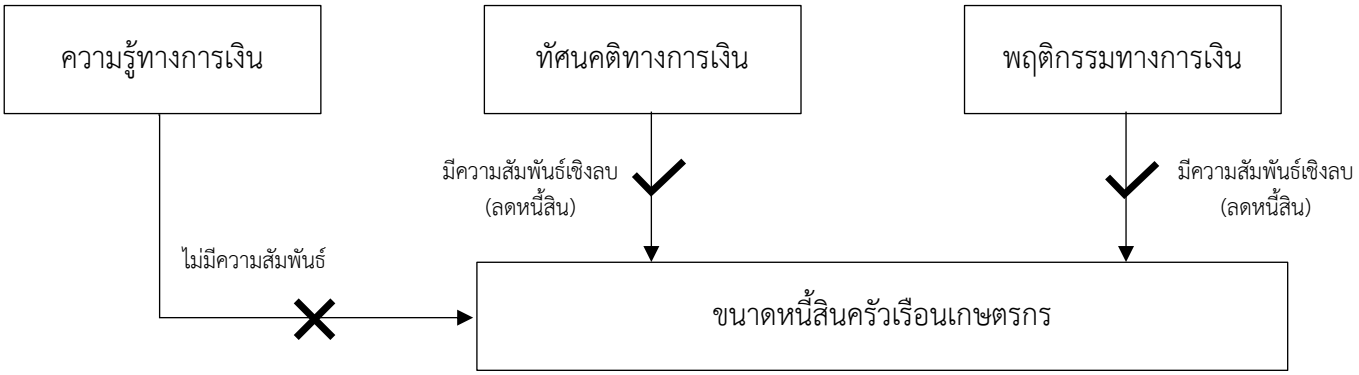
สำหรับปัจจัยควบคุมด้านประชากรศาสตร์และกายภาพอื่น ๆ เช่น เพศ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ตามผลการวิจัยของ พลอยปภัส ไชยยานนท์ และวิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2564) รวมถึงจำนวนกรรมสิทธิ์ที่ดิน

ที่ถือครอง ตามแนวคิดของ วรัญญา ไชยทารินทร์ และ ธัญทิพย์ คฤหโยธิน (2562) ต่างก็ปรากฏผลว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการกำหนดขนาดหนี้สินเช่นเดียวกัน ผลการวิเคราะห์ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างขนาดที่ดินหรือลักษณะครัวเรือนดังกล่าวกับขนาดหนี้สินในแบบจำลอง ทั้งนี้ ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่า เกษตรกรในพื้นที่ศึกษามีลักษณะการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะการพึ่งพาสินเชื่อจากสถาบันการเงินของรัฐในสัดส่วนที่สูง ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความแตกต่างด้านขนาดที่ดินหรือลักษณะครัวเรือนไม่ปรากฏความสัมพันธ์กับขนาดหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยสรุป ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ความรู้ทางการเงินไม่พบอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรควบคุมมีผลแตกต่างกันตามลักษณะของตัวแปรและผลการวิเคราะห์ในแบบจำลอง ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่าทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินมีความเกี่ยวข้องกับขนาดหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา และสามารถใช้กรอบแนวคิด KAP เป็นแนวทางในการอธิบายความเกี่ยวข้องระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคลกับการจัดการทางการเงินได้

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงบริบทของครัวเรือนเกษตรกรอำเภอตะพานหิน ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินที่มีต่อขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร ดังแสดงในภาพที่ 2 โดยพบว่า พฤติกรรมทางการเงิน และ ทัศนคติทางการเงิน มีอิทธิพลโดยตรงในทิศทางตรงกันข้ามกับขนาดหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติภายใต้การควบคุมปัจจัยทางประชากรศาสตร์และกายภาพ ขณะที่ ความรู้ทางการเงิน ไม่ปรากฏความสัมพันธ์โดยตรงกับขนาดหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญ ข้อค้นพบเฉพาะพื้นที่นี้สะท้อนองค์ความรู้ใหม่ว่า ในบริบทของครัวเรือนเกษตรกรอำเภอตะพานหิน การลดหรือควบคุมขนาดหนี้สินมีความผูกพันกับทัศนคติและการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน มากกว่าการมีเพียงระดับความรู้ทางการเงินตามตำราเพียงอย่างเดียว

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

จากการศึกษาระดับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนเกษตรกร พบว่าภาพรวมความรู้ทางการเงินส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ ทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมการจัดการเงินอยู่ในระดับน้อย ขณะที่ภาระหนี้สินส่วนใหญ่มีขนาดค่อนข้างสูง (กระจุกตัวอยู่ในช่วง 500,001–1,000,000 บาท) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้สินระยะยาวที่มีภาระผูกพันเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป และต้องพึ่งพาแหล่งเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธ.ก.ส. และธนาคารออมสินเป็นหลัก

เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลที่มีต่อขนาดหนี้สินครัวเรือน พบว่าตัวแปรทั้งหมดร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 43.30 โดยระดับความรู้ทางการเงินไม่มีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทางตรงกันข้าม ทั้งทัศนคติทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงินกลับมีอิทธิพลต่อขนาดหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางเชิงลบ กล่าวคือ การมีทัศนคติทางการเงินที่ดีและการแสดงออกถึงพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสม โดยเฉพาะการวางแผนใช้จ่ายและการควบคุมหนี้ในชีวิตประจำวัน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยลดขนาดหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรลงได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มีการส่งเสริมควบคู่ระหว่างความรู้และการปรับพฤติกรรมทางการเงิน จากการที่ผลวิจัยพบว่าความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) หรือเกษตรอำเภอ จึงควรบูรณาการการให้ความรู้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การสร้างแรงจูงใจในการทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง การใช้แอปพลิเคชันจัดการรายรับ-รายจ่ายที่ใช้งานง่าย และการมีพี่เลี้ยงทางการเงินเพื่อติดตามผลในระดับชุมชน

1.2 มีการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับระดับการศึกษาและบริบทพื้นที่ โดยภาครัฐควรออกแบบหลักสูตรการจัดการการเงินที่เข้าใจง่ายและไม่ซับซ้อน และใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาหลากหลาย โดยเน้นการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อการออมและการสร้างวินัยทางการเงินมากกว่าการเน้นเพียงการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อ เพื่อช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและแก้ปัญหาหนี้สินในระยะยาวตามบริบทพื้นที่อำเภอตะพานหิน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควรมีการศึกษาเชิงลึกโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อค้นหาปัจจัยเชิงลึกว่าเหตุใดความรู้ทางการเงินจึงไม่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมการปฏิบัติได้ เพื่อให้เข้าใจอุปสรรคที่แท้จริงของเกษตรกรในทางปฏิบัติ

2.2 การศึกษาปัจจัยภายนอกและปัจจัยมหภาค เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของหนี้สินได้ร้อยละ 43.30 จึงควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไป เช่น ความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร นโยบายการพักชำระหนี้ของภาครัฐ หรืออิทธิพลของแหล่งเงินกู้นอกระบบ เพื่อเพิ่มอำนาจการอธิบายของแบบจำลองให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.3 การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเกษตรกรที่ปลูกพืชต่างชนิดกันหรือเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบชลประทานที่ต่างกัน เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยทางกายภาพที่ต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมการก่อหนี้ที่แตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กมลพรรณ โคจรตระกูล และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 5*(4), 171–186.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2568). *Fast BI (Farmer Analytic System of Thailand)*. สืบค้นจาก https://aiu.doae.go.th/bi_report/bi_report1/.

กานต์มณี การินทร์. (2567). ผลกระทบของทักษะทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อภาวะหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 ในตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารการบัญชีและการจัดการ, 16*(1), 90–104.

ชญานี ชวะโนทย์ และ สฤณี อาชวานันทกุล. (2562). *พฤติกรรมและสถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือนที่มีปัญหาหนี้สิน* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิชีวิตไท (Local Act).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565ก). *รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2565*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/image/research-andpublications/2565ThaiFLsurvey.pdf.

_____. (2565ข). *หนี้ครัวเรือนไทยวิกฤติแค่ไหนทำไมถึงไม่ควรมองข้าม*. สืบค้นจาก https://projects.pier.or.th/household-debt/.

_____. (2568). *เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน (Q1/2555 - Q2/2568)*. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=985&language=TH.

พลอยปภัส ไชยยานนท์ และ วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์. (2564). การวิเคราะห์สภาวะหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในเขตภาคเหนือ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 10*(1), 63–75.

แพรวไพลิน จันทรโพธิ์ศรี, วิชนี เอี่ยมชุ่ม และ เบญจมาภรณ์ สมบัติธีระ. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร กรณีศึกษา อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารการจัดการและการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11*(1), 227-240.

รัศมิ์จันทร์ ขวัญเมือง, กลางใจ แสงวิจิตร, พเนิน อินทะระ และ พรทิพย์ จิระธำรง. (2564). ผลกระทบของทักษะทางการเงินที่มีผลต่อสภาวะหนี้สินของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 16*(1), 1-16.

วรัญญา ไชยทารินทร์ และ ธัญทิพย์ คฤหโยธิน. (2562). หนี้สินในระบบของครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดพะเยา. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 7*(3), 283-294.

ศรัญญา ศึกสงคราม และ อนงค์นุช เทียนทอง. (2563). อิทธิพลของความรู้และทัศนคติทางการเงินต่อการก่อหนี้ส่วนบุคคลในวัยเริ่มทำงาน: หลักฐานการศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2*(5), 73–87.

สมศิริ พันธุ์ศักดิ์ศิริ และ เสาวนีย์ สมันต์ตรีพร. (2568). อิทธิพลของพฤติกรรมการเป็นหนี้และการจัดการหนี้ต่อภาระหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลสระบุรี. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 25*(3), 277–292.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2567). *สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2567*. สืบค้นจาก https://www.opsmoac.go.th/chumphon-dwl-files-471091791226.

_____. (2568). *ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรไตรมาส 3 ปี 2568*. สืบค้นจาก https://oae.go.th/uploads/files/2025/12/08/d7ef6d4c168abf5b.pdf

สำนักงานสถิติจังหวัดพิจิตร. (2567). *รายงานสถิติจังหวัดพิจิตร 2566*. สืบค้นจาก https://phichit.nso.go.th/reports-publications/provincial-statistics-report/รายงานสถิติจังหวัดพิจิตร-2566.html.

สุวรัฐ แลสันกลาง, พิบูลย์ ชยโอว์สกุล, ฐิฏิกานต์ สุริยะสาร และชุตินิษฐ์ ปานคำ. (2563). การบริหารจัดการหนี้สินครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมจังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 10*(2), 31-44.

อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2566). *หนี้ครัวเรือน*. สืบค้นจาก https://prt.parliament.go.th/server/api/core/bitstreams/b02665aa-db6f-42b8-9f7d-121ec4aec5f8/content.

Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning*. New York: McGraw-hill.

Modigliani, F., & Brumberg, R. (1954). Utility analysis and the consumption function: An interpretation of cross-section data. In K. K. Kurihara (Ed.), *Post-Keynesian Economics* (pp. 388–436). New Jersey: Rutgers University Press.

Rogers, D. G. (1977). *The psychology of adolescence*. (3rd ed.). Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Thompson, M. N., & Dahling, J. J. (2019). Employment and poverty: Why work matters in understanding poverty. *American Psychologist, 74*(6), 673-684.

Winkler, C. E. (2022). Advanced skills in quantitative assessment. *New Directions for Student Services, 2022*(178–179), 133–148.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

The Competitive Structure of the Housing Loan Market of Thai Commercial Banks

Nuttcha Petkhong[1*] and Thana Sompornserm[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: nuttcha.pe@ku.th*

ABSTRACT

The objectives were 1) to study the market structure and level of market concentration in the housing loan market of Thai commercial banks and 2) to study the characteristics of price and non-price competition in the housing loan market of Thai commercial banks. This research employed a quantitative research approach using secondary data from financial reports and outstanding residential housing loan data of 10 Thai commercial banks during the period 2019–2025. Data were obtained on outstanding residential housing loans, market shares, housing loan interest rates, and housing loan product information. Data were analyzed using market share analysis, the Concentration Ratio (CR), the Herfindahl–Hirschman Index (HHI), the Horvath Index or Comprehensive Concentration Index (CCI), as well as price and non-price competition analysis. The results showed that 1) outstanding housing loans among the ten commercial banks studied were concentrated in large commercial banks, which accounted for a substantial proportion of the total outstanding housing loans within the group. The average four-firm concentration ratio (CR4) was 0.69, indicating that the four largest commercial banks accounted for a substantial share of outstanding housing loans within the group studied. The average values of HHI and CCI were 0.16 and 0.42, respectively, indicating a moderate level of concentration within the group. HHI and CCI declined slightly, suggesting a modest reduction in market concentration. 2) Price and non-price competition among the selected commercial banks was reflected in differences in housing loan interest rates and loan service conditions. Price competition was reflected in differences in housing loan interest rates among the banks, while non-price competition was reflected in loan conditions, including maximum loan tenure, borrower eligibility requirements, the number of permitted co-borrowers, and branch network coverage.

Keywords: Housing Loan, Market Structure, Market Concentration

Received: 5 July 2026;
Revised: 17 October 2026;
Accepted: 21 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

โครงสร้างการแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย

ณัฐชา เพ็ชร์คง[1*] และ ธนา สมพรเสริม[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: nuttcha.pe@ku.th*

บทคัดย่อ

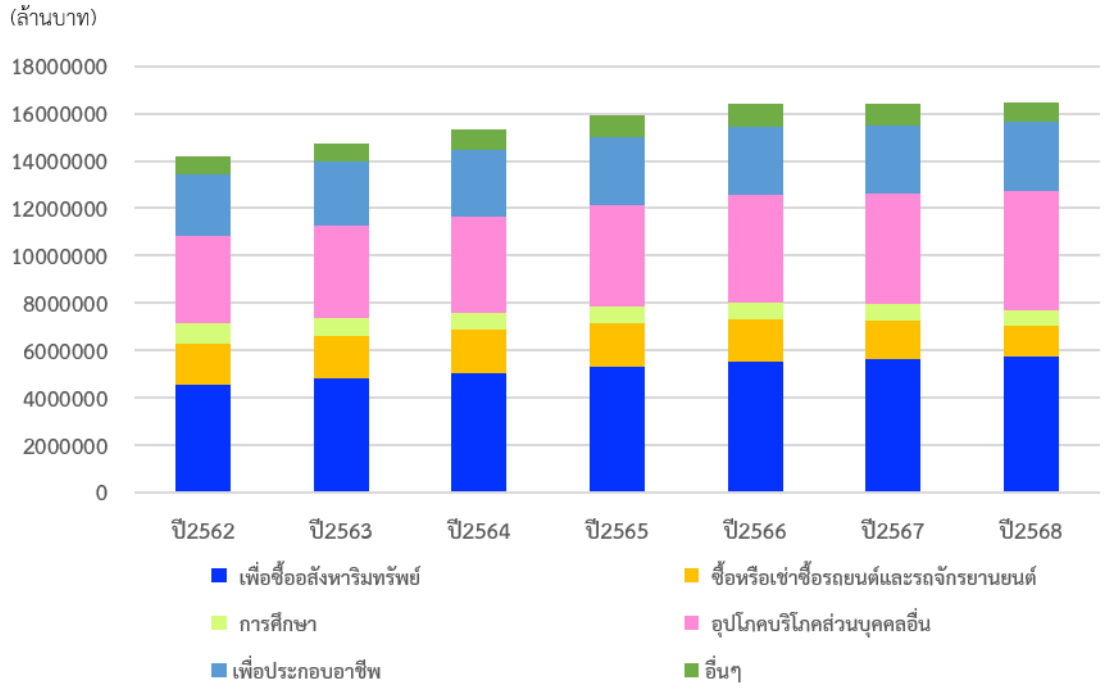
บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโครงสร้างและระดับการกระจุกตัวของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย และ 2) ศึกษาลักษณะการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันที่ไม่ใช่ราคาของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากรายงานทางการเงินและข้อมูลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคงค้างของธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 10 ธนาคาร ในช่วงปี พ.ศ. 2562–2568 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคงค้าง ส่วนแบ่งการตลาด อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ณ ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2569 และข้อมูลผลิตภัณฑ์สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) ดัชนีอัตราส่วนความกระจุกตัวของตลาด (Concentration Ratio: CR) ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล-เฮิร์ชแมน (Herfindahl–Hirschman Index: HHI) และดัชนีฮอร์วัช (Horvath Index หรือ Comprehensive Concentration Index: CCI) รวมถึงการวิเคราะห์การแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันที่ไม่ใช่ราคา ผลการศึกษาพบว่า 1) โครงสร้างเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยภายในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทย 10 แห่งที่ศึกษา มีลักษณะการกระจุกตัวอยู่ในธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ โดยมีค่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ 4 อันดับแรก (CR4) เฉลี่ยเท่ากับ 0.69 แสดงให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีสัดส่วนสินเชื่อคงค้างรวมในระดับสูงเมื่อเทียบกับกลุ่มธนาคารที่ศึกษา ขณะที่ดัชนี HHI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.16 และดัชนี CCI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.42 ซึ่งสะท้อนระดับการกระจุกตัวปานกลางและมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วงเวลาที่ศึกษา 2) การแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาของธนาคารพาณิชย์ที่ศึกษามีความแตกต่างกัน โดยการแข่งขันด้านราคาสะท้อนผ่านการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของแต่ละธนาคาร ขณะที่การแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาสะท้อนผ่านเงื่อนไขการให้บริการ ได้แก่ ระยะเวลากู้สูงสุด คุณสมบัติเบื้องต้นของผู้กู้ จำนวนผู้กู้ร่วม และจำนวนสาขาที่เปิดให้บริการ

คำสำคัญ: สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย, โครงสร้างตลาด, การกระจุกตัวของตลาด

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

ภาคอสังหาริมทรัพย์เป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายภาคส่วน ทั้งภาคการก่อสร้าง การผลิตวัสดุก่อสร้าง การจ้างงาน และภาคการเงิน โดยธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีบทบาทในการสนับสนุนการลงทุนภาคเอกชนและการบริโภคภาคครัวเรือน ซึ่งส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ นอกจากนี้ การพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนการขยายตัวของเมืองและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยในภาคการเงิน สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยถือเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างภาคอสังหาริมทรัพย์กับภาคการธนาคาร เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหลักในการสนับสนุนการซื้อที่อยู่อาศัยของประชาชนและการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ ส่งผลให้ตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและระบบการเงินของประเทศ (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, 2568)

ภาพที่ 1 สถิติยอดคงค้างเงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนจำแนกตามวัตถุประสงค์ของปี พ.ศ. 2562 - 2568 (หน่วย: ล้านบาท)
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2568)

จากข้อมูลสถิติยอดคงค้างเงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนจำแนกตามวัตถุประสงค์ในช่วงปี พ.ศ. 2562–2568 พบว่า สินเชื่อเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์เป็นหนึ่งในประเภทสินเชื่อที่มีมูลค่ายอดคงค้างสูงของภาคครัวเรือน โดยในปี พ.ศ. 2568 สินเชื่อเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าสินเชื่อคงค้าง 5.72 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 34.76 ของยอดสินเชื่อคงค้างทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยยังคงมีความสำคัญต่อโครงสร้างหนี้ภาคครัวเรือนและระบบเศรษฐกิจของประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568ก)

อย่างไรก็ตาม ตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของประเทศไทยเผชิญกับข้อจำกัดจากภาวะหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูง โดยสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ณ ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2568 อยู่ที่ร้อยละ 86.8 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2569) ประกอบกับการชะลอตัวของตลาดอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งส่งผลต่อกำลังซื้อและความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อของประชาชน (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, 2568) นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศผ่อนคลายเกณฑ์การกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (Loan-to-Value: LTV) เป็นการชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2569 เพื่อประคับประคองภาคอสังหาริมทรัพย์และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2568ข)

ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยและเงื่อนไขการให้สินเชื่อที่แตกต่างกัน ทั้งระยะเวลากู้ คุณสมบัติของผู้กู้ จำนวนผู้กู้ร่วม และช่องทางการให้บริการ เพื่อดึงดูดลูกค้าและรักษาส่วนแบ่งทางการตลาด ขณะเดียวกัน การที่ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีส่วนแบ่งตลาดในสัดส่วนสูงอาจส่งผลต่อโครงสร้างการแข่งขันและอำนาจตลาดของผู้ประกอบการ ซึ่งอาจมีผลต่อทางเลือกและต้นทุนทางการเงินของผู้บริโภค ดังนั้น การวิเคราะห์ระดับการกระจุกตัวของตลาดจึงมีความสำคัญในการประเมินโครงสร้างตลาดและบทบาทของธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ ควบคู่กับการศึกษาลักษณะการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันที่ไม่ใช่ราคา เพื่อให้เข้าใจสภาพการแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างและระดับการกระจุกตัวของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย

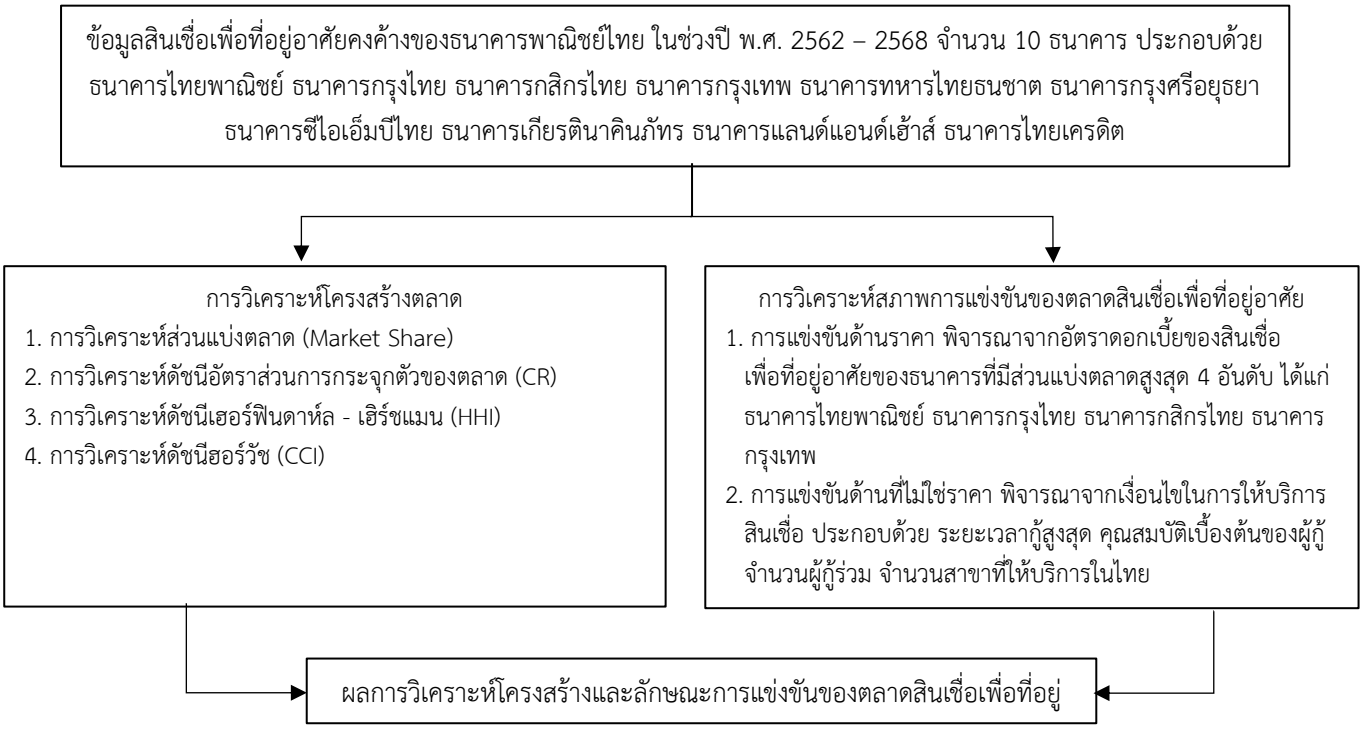
2. เพื่อศึกษาลักษณะการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนแนวคิดโครงสร้างตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) (Bain, 1956; Tirole, 1988) ซึ่งอธิบายลักษณะของตลาดที่มีผู้ประกอบการรายใหญ่เพียงไม่กี่รายและมีการคำนึงถึงพฤติกรรมของคู่แข่งขันในการตัดสินใจ ร่วมกับแนวคิดโครงสร้างตลาด พฤติกรรมการแข่งขัน และผลการดำเนินงาน ที่ใช้พิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างลักษณะโครงสร้างตลาดกับพฤติกรรมการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ โดยจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาการกระจุกตัวของผลิตภัณฑ์สินเชื่อธนาคารพาณิชย์โดยใช้ดัชนีอัตราส่วนการกระจุกตัวของตลาด (Concentration Ratio: CR) ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล–เฮิร์ชแมน (Herfindahl–Hirschman Index: HHI) และดัชนีฮอร์วัช (Comprehensive Concentration Index: CCI) พบว่าตลาดสินเชื่อโดยรวมมีการกระจุกตัวระดับปานกลางและมีลักษณะตลาดผู้ขายน้อยราย (ประภัสสร ศรีจำปา และปรีชา วิจิตรธรรมรส, 2565)

ขณะที่กัญญารัตน์ ไชยสงคราม และคณะ (2563) พบว่าการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ไทยมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการเงินในช่วงเวลาก่อนหน้า เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝาก นอกจากนี้ การศึกษาการแข่งขันและความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยโดยใช้ทั้งดัชนีการกระจุกตัวและดัชนีวัดการแข่งขัน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาโครงสร้างตลาดควบคู่กับการแข่งขัน (Paukmongkol, 2024) ซึ่งสำหรับการแข่งขันด้านราคาและด้านที่ไม่ใช่ราคา มณีรัตน์ พุทธประเสริฐ (2563) ได้ศึกษากลยุทธ์การแข่งขันด้านสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยโดยเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม วงเงินสินเชื่อ ระยะเวลาผ่อนชำระ คุณสมบัติผู้กู้ และช่องทางการให้บริการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการแข่งขันที่ครอบคลุมทั้งด้านราคาและเงื่อนไขการให้บริการ

จากการทบทวนงานวิจัยและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ การศึกษาโครงสร้างและระดับการกระจุกตัวของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงปี พ.ศ. 2562–2568 โดยใช้ข้อมูลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคงค้างในการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด (Market Share) อัตราส่วนการกระจุกตัวของตลาด (Concentration Ratio: CR4) ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล–เฮิร์ชแมน (Herfindahl–Hirschman Index: HHI) และดัชนฮอร์วัช (Comprehensive Concentration Index: CCI) ควบคู่กับการศึกษาลักษณะการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคา โดยพิจารณาอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและเงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เพื่อศึกษาโครงสร้างการแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ศึกษา

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) รายปี ในช่วงปี พ.ศ. 2562 – 2568 ของธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 10 แห่ง โดยคัดเลือกจากธนาคารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรืออยู่ภายใต้กลุ่มธุรกิจการเงินที่มีบริษัทแม่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้ การศึกษามุ่งวิเคราะห์เฉพาะกลุ่มธนาคารพาณิชย์ 10 แห่งที่คัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยไม่ครอบคลุมสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์และธนาคารออมสิน ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ระดับการกระจุกตัวจึงสะท้อนเฉพาะกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่ศึกษา มิใช่ระดับการกระจุกตัวของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของประเทศไทยทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ข้อมูลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคงค้าง ส่วนแบ่งการตลาด อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย และข้อมูลเงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และดัชนีที่ใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างตลาด ได้แก่ ดัชนีอัตราส่วนความกระจุกตัวของตลาด (CR) ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล-เฮิร์ชแมน (HHI) และดัชนีฮอร์วัช หรือดัชนีความกระจุกตัวแบบครอบคลุม (CCI)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) แบบอนุกรมเวลา (Time Series Data) ในช่วงปี พ.ศ. 2562 – 2568 เป็นระยะเวลา 7 ปี จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานประจำปีและรายงานทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ งานวิจัย วารสารวิชาการ บทความวิชาการ และรายงานวิเคราะห์จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา รายละเอียดดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างและระดับการกระจุกตัวของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยภายในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 10 แห่งที่ศึกษา โดยใช้ข้อมูลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคงค้างในช่วงปี พ.ศ. 2562–2568 ประกอบด้วยการวิเคราะห์ดังนี้

1) การวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) เป็นการคำนวณส่วนแบ่งตลาดของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งจากมูลค่าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคงค้างของแต่ละธนาคาร เมื่อเทียบกับมูลค่าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคงค้างรวมของธนาคารพาณิชย์ที่ศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ระดับการกระจุกตัวของตลาดในขั้นตอนถัดไป ทั้งนี้ ส่วนแบ่งการตลาดที่คำนวณได้เป็นส่วนแบ่งเฉพาะภายในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่ศึกษา มิใช่ส่วนแบ่งการตลาดของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในประเทศไทยทั้งหมด

2) การวิเคราะห์ดัชนีอัตราส่วนความกระจุกตัวของตลาด (Concentration Ratio: CR) เป็นการวิเคราะห์ระดับการกระจุกตัวของตลาดโดยใช้ดัชนีอัตราส่วนความกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ 4 อันดับแรก (CR4) ซึ่งคำนวณจากผลรวมของส่วนแบ่งตลาดของธนาคารพาณิชย์ที่มีส่วนแบ่งตลาดสูงสุด 4 อันดับแรก โดยอาศัยข้อมูลส่วนแบ่งตลาดที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนแรก เพื่อสะท้อนสัดส่วนสินเชื่อคงค้างรวมของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก เมื่อเทียบกับยอดสินเชื่อคงค้างรวมของธนาคารพาณิชย์ที่ศึกษา

สูตรการคำนวณ $CR_n = \sum_{i=1}^{n} S_i$

S_i = ส่วนแบ่งการตลาดของแต่ละธนาคารพาณิชย์

n = จำนวนของธนาคารพาณิชย์ที่นำมาพิจารณา

3) การวิเคราะห์ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล-เฮิร์ชแมน (Herfindahl-Hirschman Index: HHI) เป็นการวิเคราะห์ระดับการกระจุกตัวของตลาดจากผลรวมกำลังสองของส่วนแบ่งตลาดของธนาคารพาณิชย์ทุกแห่ง เพื่อสะท้อนระดับการกระจุกตัวของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยภายในกลุ่มธนาคารที่ศึกษา โดยพิจารณาสัดส่วนสินเชื่อคงค้างของธนาคารพาณิชย์ที่ศึกษา

สูตรการคำนวณ $HHI = \sum_{i=1}^{n} S_i^{\,2}$

S_i = ส่วนแบ่งการตลาดของแต่ละธนาคารพาณิชย์

n = จำนวนของธนาคารพาณิชย์ที่นำมาพิจารณา

4) การวิเคราะห์ดัชนีฮอร์วัช (Horvath Index หรือ Comprehensive Concentration Index: CCI) เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันของตลาดที่เน้นบทบาทของธนาคารพาณิชย์ที่มีส่วนแบ่งตลาดสูงที่สุด โดยให้น้ำหนักกับผู้นำตลาดมากกว่าธนาคารรายอื่น ขณะเดียวกันยังนำส่วนแบ่งตลาดของธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อสะท้อนความแตกต่างของสัดส่วนสินเชื่อคงค้างระหว่างธนาคารขนาดใหญ่และธนาคารรายอื่น รวมถึงระดับการกระจุกตัวภายในกลุ่มธนาคารที่ศึกษา

สูตรการคำนวณ $CCI = S_1 + \sum_{j=2}^{n} S_i^{\,2}\,(2 - S_j)$

S_1 = ส่วนแบ่งการตลาดของธนาคารที่มีส่วนแบ่งตลาดสูงที่สุด

S_j = ผลรวมส่วนแบ่งตลาดของธนาคารรายอื่นทั้งหมด ที่ไม่ใช่ผู้มีส่วนแบ่งตลาดสูงสุด

4.2 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการวิเคราะห์ลักษณะการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย โดยเปรียบเทียบข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ที่มีสัดส่วนสินเชื่อคงค้างสูงสุด 4 อันดับแรกภายในกลุ่มธนาคารที่ศึกษา ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารกรุงเทพ ซึ่งการแข่งขันด้านราคาพิจารณาจากอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ขณะที่การแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคา พิจารณาจากเงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อ ได้แก่ ระยะเวลากู้สูงสุด คุณสมบัติเบื้องต้นของผู้กู้ จำนวนผู้กู้ร่วม และจำนวนสาขาที่เปิดให้บริการของแต่ละธนาคาร ทั้งนี้ การเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยใช้ข้อมูลอัตรา

ดอกเบี้ยเฉลี่ย 3 ปีแรกของแต่ละธนาคาร โดยไม่รวมส่วนลดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.50 ซึ่งเป็นเงื่อนไขเฉพาะของบางธนาคาร เพื่อให้การเปรียบเทียบเป็นไปภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานของแต่ละธนาคาร

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการแข่งขันและระดับการกระจุกตัวของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยธนาคารพาณิชย์ไทย

ผลการศึกษาสภาพการแข่งขันและระดับการกระจุกตัวของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย เริ่มจากการวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาดของธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 10 แห่ง โดยคำนวณจากยอดคงค้างสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในช่วงปี พ.ศ. 2562–2568 ดังแสดงในตารางที่ 1 พบว่า ธนาคารไทยพาณิชย์มีส่วนแบ่งการตลาดสูงที่สุดตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา โดยมีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ระหว่าง 0.23–0.25 รองลงมาคือธนาคารกรุงไทย ซึ่งมีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ระหว่าง 0.18–0.20 ขณะที่อันดับของธนาคารพาณิชย์รายอื่นมีการเปลี่ยนแปลงในบางปี โดยในปี พ.ศ. 2562 ธนาคารทหารไทยธนชาตมีส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับ 0.13 สูงกว่าธนาคารกรุงศรีอยุธยาและธนาคารกรุงเทพ ซึ่งมีส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับ 0.12 และ 0.11 ตามลำดับ ขณะที่ในปี พ.ศ. 2566 ธนาคารทหารไทยธนชาตมีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นเป็น 0.15 สูงกว่าธนาคารกสิกรไทยและธนาคารกรุงเทพ ซึ่งมีส่วนแบ่งการตลาดเท่ากับ 0.13 และ 0.12 ตามลำดับ นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2568 ธนาคารกรุงเทพและธนาคารทหารไทยธนชาตมีส่วนแบ่งการตลาดเท่ากันที่ 0.12

เมื่อพิจารณายอดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคงค้างรวมของธนาคารพาณิชย์ทั้ง 10 แห่ง พบว่าเพิ่มขึ้นจากประมาณ 2.18 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2562 เป็น 2.68 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2568 โดยมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงในบางปี การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้ธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ยังคงมีบทบาทสำคัญภายในกลุ่มที่ศึกษา แต่อันดับและสัดส่วนสินเชื่อคงค้างของธนาคารแต่ละแห่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา

ตารางที่ 1 สัดส่วนของส่วนแบ่งตลาดของธนาคารพาณิชย์ไทย

(หน่วย: ล้านล้านบาท)

ส่วนแบ่งตลาดของของธนาคารพาณิชย์							
ธนาคารพาณิชย์	**ปี 2562**	**ปี 2563**	**ปี 2564**	**ปี 2565**	**ปี 2566**	**ปี 2567**	**ปี 2568**
ไทยพาณิชย์	0.25	0.23	0.23	0.23	0.23	0.24	0.23
กรุงไทย	0.18	0.18	0.18	0.18	0.18	0.19	0.20
กสิกรไทย	0.15	0.16	0.17	0.15	0.13	0.14	0.15
กรุงเทพ	0.11	0.13	0.13	0.13	0.12	0.13	0.12
ไทยธนชาต	0.13	0.12	0.12	0.12	0.15	0.12	0.12
กรุงศรีอยุธยา	0.12	0.12	0.11	0.11	0.10	0.09	0.08
ซีไอเอ็มบีไทย	0.04	0.03	0.03	0.04	0.04	0.04	0.04
เกียรตินาคินภัทร	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.02	0.02
แลนด์แอนด์เฮ้าส์	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.02	0.03
ไทยเครดิต	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01	0.01	0.01
ยอดสินเชื่อคงค้างรวม	2.18	2.38	2.50	2.59	2.71	2.65	2.67

ที่มา: ผู้วิจัยคำนวณจากข้อมูลยอดคงค้างสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยที่รวบรวมจากหมายเหตุประกอบงบการเงินในรายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์

หมายเหตุ: ยอดสินเชื่อคงค้างรวมเป็นผลรวมของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยคงค้างของธนาคารพาณิชย์ 10 แห่งที่ศึกษาในแต่ละปี

ตารางที่ 2 อัตราส่วนการกระจุกตัวของยอดคงค้างสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย

อัตราส่วนการกระจุกตัวของธนาคาร 4 อันดับแรก (CR4)							
ปี 2562	**ปี 2563**	**ปี 2564**	**ปี2565**	**ปี 2566**	**ปี 2567**	**ปี 2568**	**ค่าเฉลี่ย**
0.71	0.70	0.71	0.69	0.69	0.70	0.70	0.69

ที่มา: การคำนวณโดยผู้วิจัย

จากการพิจารณาตารางที่ 2 พบว่า ดัชนีอัตราส่วนการกระจุกตัวของตลาด 4 อันดับแรก (CR4) ของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.69 โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.66–0.70 ตลอดช่วงปีที่ศึกษา แสดงให้เห็นว่าธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารกรุงเทพ เป็นกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่ครองส่วนแบ่งตลาดรวมกันประมาณร้อยละ 69 ของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยทั้งหมด นอกจากนี้ ค่าดัชนี CR4 มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยในแต่ละปี แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างการแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยมีความค่อนข้างคงที่ และธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการครองส่วนแบ่งตลาดอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 3 ค่าดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล-เฮิร์ชแมนที่คำนวณจากยอดคงค้างของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย

ค่าดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล (HHI)							
ปี 2562	**ปี 2563**	**ปี 2564**	**ปี 2565**	**ปี 2566**	**ปี 2567**	**ปี 2568**	**ค่าเฉลี่ย**
0.16	0.16	0.16	0.15	0.15	0.15	0.15	0.16

ที่มา: การคำนวณโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 3 พบว่า ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล-เฮิร์ชแมน (HHI) ของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในช่วงปี พ.ศ. 2562–2568 มีค่าอยู่ระหว่าง 0.15–0.16 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.16 แสดงให้เห็นว่าตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทยมีการกระจุกตัวของตลาดในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ค่าดัชนี HHI มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วงปี พ.ศ. 2565-2568 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการกระจายตัวของส่วนแบ่งตลาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4 ค่าดัชนีฮอร์วัชที่คำนวณจากยอดคงค้างของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย

ค่าดัชนีฮอร์วัช (CCI)							
ปี 2562	**ปี 2563**	**ปี 2564**	**ปี 2565**	**ปี 2566**	**ปี 2567**	**ปี 2568**	**ค่าเฉลี่ย**
0.44	0.43	0.42	0.42	0.42	0.42	0.41	0.42

ที่มา: การคำนวณโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 4 พบว่า ดัชนีฮอร์วัช (CCI) ของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในช่วงปี พ.ศ. 2562–2568 มีค่าอยู่ระหว่าง 0.41–0.44 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.42 แสดงให้เห็นว่าตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทยมีการกระจุกตัวของตลาดอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ค่าดัชนี CCI มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยจาก 0.44 ในปี พ.ศ. 2562 เป็น 0.41 ในปี พ.ศ. 2568 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้ธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการครองส่วนแบ่งตลาด แต่ธนาคารพาณิชย์รายอื่นยังสามารถรักษาบทบาทในการแข่งขันได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้โครงสร้างตลาดโดยรวมยังคงมีความสมดุลและเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) ดัชนีอัตราส่วนความกระจุกตัวของตลาด 4 รายแรก (CR4) ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล-เฮิร์ชแมน (HHI) และดัชนีฮอร์วัช (CCI) พบว่า พบว่า ตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงปีที่ศึกษา มีธนาคารพาณิชย์รายใหญ่เป็นผู้ครองส่วนแบ่งตลาดหลัก โดยธนาคารพาณิชย์ 4 อันดับแรกมีส่วนแบ่งตลาดรวมประมาณร้อยละ 69 ขณะที่ค่าดัชนี HHI และ CCI สะท้อนว่าตลาดมีการกระจุกตัวในระดับปานกลาง

และมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์จากทั้ง 4 ดัชนีร่วมกัน แสดงให้เห็นว่าตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทยมีโครงสร้างตลาดแบบผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) โดยธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการครองส่วนแบ่งตลาด ขณะที่ธนาคารพาณิชย์รายอื่นยังคงมีส่วนแบ่งตลาดและสามารถแข่งขันในตลาดได้

2. ผลศึกษาลักษณะการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย

ผลการศึกษาลักษณะการแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย พิจารณาจากการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคา

2.1 กลยุทธ์การแข่งขันด้านราคา

ผลการศึกษาการแข่งขันด้านราคา ซึ่งศึกษาจากการเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย 3 ประเภท ในไตรมาสที่ 1 ปีพ.ศ. 2569 ประกอบด้วย สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยใหม่ในโครงการที่ได้รับการสนับสนุน สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับลูกค้าทั่วไป และสินเชื่อเพื่อรีไฟแนนซ์จากสถาบันการเงินอื่น โดยศึกษาจากธนาคารพาณิชย์ที่มีส่วนแบ่งตลาดสูง 4 แห่ง ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารกรุงเทพ

ตารางที่ 5 อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยใหม่ในโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคาร

อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย			
ธนาคารพาณิชย์	**รูปแบบอัตราดอกเบี้ย**	**MRR หรือ MLR**	**อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย 3 ปี**
ไทยพาณิชย์	ปีที่1=2.800% ปีที่2-3=MRR-3.570% หลังจากนั้น MRR-1.550%	MRR=6.575%	2.940%
กรุงไทย	ปีที่1-3=2.900% หลังจากนั้น MLR-1.000%	MLR=6.300%	2.900%
กสิกรไทย	ปีที่1=2.240% ปีที่2-3=MRR-2.810% หลังจากนั้น MRR-1.500%	MRR=6.580%	3.260%
กรุงเทพ	ปีที่1=2.490% ปีที่2-3=MRR-3.170% หลังจากนั้น MRR-1.500%	MRR=6.500%	3.050%

หมายเหตุ: ผู้กู้ที่ทำประกันชีวิตคุ้มครองวงเงินสินเชื่อตามเงื่อนไขธนาคาร จะได้รับส่วนลดอัตราดอกเบี้ยปีแรกร้อยละ 0.50
ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 5 แสดงถึงอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยใหม่ในโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารของธนาคารพาณิชย์ทั้ง 4 แห่ง มีรูปแบบการกำหนดอัตราดอกเบี้ยแตกต่างกัน โดยทุกธนาคารเสนออัตราดอกเบี้ยพิเศษในช่วงเริ่มต้นของสัญญา ก่อนปรับเป็นอัตราดอกเบี้ยลอยตัวที่อ้างอิงกับ MRR หรือ MLR ภายหลัง เมื่อพิจารณาจากอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยในช่วง 3 ปีแรก พบว่า ธนาคารกรุงไทยเสนออัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยต่ำที่สุดที่ร้อยละ 2.90 รองลงมา ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ ร้อยละ 2.94 ธนาคารกรุงเทพ ร้อยละ 3.05 และธนาคารกสิกรไทย ร้อยละ 3.26 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับลูกค้าทั่วไป

อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย			
ธนาคารพาณิชย์	**รูปแบบอัตราดอกเบี้ย**	**MRR หรือ MLR**	**อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย 3 ปี**
ไทยพาณิชย์	อัตราดอกเบี้ย = MRR	MRR=6.575%	6.575%
กรุงไทย	เดือนที่1-3=1.900% เดือนที่4-12=2.900% ปีที่2=3.600% ปีที่3=4.600% หลังจากนั้น MLR-1.000%	MLR=6.300%	3.625%
กสิกรไทย	ปีที่1=5.240% ปีที่2-3=MRR+0.220% หลังจากนั้น MRR+1.500%	MRR=6.580%	6.280%
กรุงเทพ	ปีที่1-3=MRR-1.250% หลังจากนั้น MRR-0.500%	MRR=6.500%	5.250%

หมายเหตุ: ผู้กู้ที่ทำประกันชีวิตคุ้มครองวงเงินสินเชื่อตามเงื่อนไขธนาคาร จะได้รับส่วนลดอัตราดอกเบี้ยปีแรกร้อยละ 0.50
ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาตารางที่ 6 พบว่า ธนาคารพาณิชย์ทั้ง 4 แห่ง มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับลูกค้าทั่วไปแตกต่างกัน โดยบางธนาคารกำหนดอัตราดอกเบี้ยคงที่ในช่วงเริ่มต้นของสัญญา ขณะที่บางธนาคารใช้อัตราดอกเบี้ยลอยตัวที่อ้างอิงกับ MRR หรือ MLR ตั้งแต่เริ่มต้น เมื่อพิจารณาอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย 3 ปีแรก พบว่า ธนาคารกรุงไทยเสนออัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยต่ำที่สุดที่ร้อยละ 3.62 รองลงมา ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ร้อยละ 5.25 ธนาคารกสิกรไทย ร้อยละ 6.28 และธนาคารไทยพาณิชย์ ร้อยละ 6.58 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับลูกค้ารีไฟแนนซ์

อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย			
ธนาคารพาณิชย์	**รูปแบบอัตราดอกเบี้ย**	**MRR หรือ MLR**	**อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย 3 ปี**
ไทยพาณิชย์	ปีที่1=1.990% ปีที่2-3=4.615% หลังจากนั้น MRR-1.550%	MRR=6.575%	3.740%
กรุงไทย	ปีที่1=1.830% ปีที่2=2.980% ปีที่3=3.860% หลังจากนั้น MLR-0.825%	MLR=6.300%	2.890%
กสิกรไทย	ปีที่1=2.240% ปีที่2-3=MRR-2.810% หลังจากนั้น MRR-1.50%	MRR=6.580%	3.260%
กรุงเทพ	ปีที่1=2.490% ปีที่2-3=MRR-3.170% หลังจากนั้น MRR-1.500%	MRR=6.500%	3.050%

หมายเหตุ: ผู้กู้ที่ทำประกันชีวิตคุ้มครองวงเงินสินเชื่อตามเงื่อนไขธนาคาร จะได้รับส่วนลดอัตราดอกเบี้ยปีแรกร้อยละ 0.50
ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

ผลการศึกษาในตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยในช่วง 3 ปีแรกของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับลูกค้ารีไฟแนนซ์ของธนาคารทั้ง 4 แห่ง มีความแตกต่างกัน โดยทุกธนาคารกำหนดอัตราดอกเบี้ยพิเศษในช่วงเริ่มต้นของสัญญา ซึ่งธนาคารกรุงไทยเสนออัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยต่ำที่สุดที่ร้อยละ 2.89 รองลงมา ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ร้อยละ 3.05 ธนาคารกสิกรไทย ร้อยละ 3.26 และธนาคารไทยพาณิชย์ ร้อยละ 3.74 ตามลำดับ ทั้งนี้ อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับรีไฟแนนซ์ของทุกธนาคารอยู่ในระดับต่ำกว่าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับลูกค้าทั่วไป

2.2 กลยุทธ์การแข่งขันที่ไม่ใช่ราคา

ผลการศึกษาการแข่งขันที่ไม่ใช่ราคา ซึ่งศึกษาจากการเปรียบเทียบเงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ที่มีส่วนแบ่งตลาดสูง 4 แห่ง ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารกรุงเทพ โดยพิจารณาจากระยะเวลากู้สูงสุด รายได้ขั้นต่ำของผู้กู้ จำนวนผู้กู้สูงสุด และจำนวนสาขาที่เปิดให้บริการ

ตารางที่ 8 เงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์	ระยะเวลากู้สูงสุด	รายได้ขั้นต่ำของผู้กู้	จำนวนผู้กู้ (คน)	จำนวนสาขา
ไทยพาณิชย์	30 ปี (อายุรวมไม่เกิน 65 ปี)	รายได้ไม่น้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	4 5	593
กรุงไทย	40 ปี (อายุรวมไม่เกิน 70 ปี)	ไม่กำหนดรายได้ขั้นต่ำ	4	923
กสิกรไทย	30 ปี (อายุรวมไม่เกิน 70 ปี)	รายได้ไม่น้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	3 5	720
กรุงเทพ	พนักงานประจำ 35 ปี (อายุรวมไม่เกิน 65 ปี) ธุรกิจส่วนตัว 30 ปี (อายุรวมไม่เกิน 70 ปี)	รายได้ไม่น้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน	4	711

หมายเหตุ: ทุกธนาคารกำหนดให้ผู้กู้ต้องมีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี
ที่มา: จากการรวบรวมโดยผู้วิจัย

จากตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบเงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีการกำหนดเงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยแตกต่างกันทั้งในด้านระยะเวลากู้สูงสุด รายได้ขั้นต่ำของผู้กู้ จำนวนผู้กู้ร่วม และจำนวนสาขาที่เปิดให้บริการ โดยธนาคารกรุงไทยกำหนดระยะเวลากู้สูงสุด 40 ปี และมีจำนวนสาขามากที่สุด 923 สาขา อีกทั้งไม่ได้กำหนดรายได้ขั้นต่ำของผู้กู้อย่างชัดเจน ขณะที่ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารกรุงเทพ กำหนดรายได้ขั้นต่ำของผู้กู้ไม่น้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน สำหรับจำนวนผู้กู้ร่วม พบว่า ธนาคารส่วนใหญ่กำหนดได้ไม่เกิน 4 คน ยกเว้นธนาคารกสิกรไทยที่กำหนดผู้กู้ร่วมได้ไม่เกิน 3 คน สะท้อนให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีการกำหนดเงื่อนไขการให้บริการที่แตกต่างกันตามนโยบายและกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

จากผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การแข่งขันด้านราคาและด้านที่ไม่ใช่ราคา พบว่า ธนาคารพาณิชย์ทั้ง 4 แห่ง ใช้กลยุทธ์การแข่งขันที่แตกต่างกันเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยในการแข่งขันด้านราคา พบว่า ธนาคารกรุงไทยมีความโดดเด่นจากการเสนออัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยต่ำที่สุดทั้งสำหรับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยใหม่ในโครงการที่ได้รับการสนับสนุนสำหรับกลุ่มลูกค้าทั่วไป และสินเชื่อเพื่อรีไฟแนนซ์ ขณะที่การแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคา แต่ละธนาคารมีความแตกต่างด้านเงื่อนไขการให้บริการสินเชื่อ เช่น ระยะเวลากู้ รายได้ขั้นต่ำของผู้กู้ จำนวนผู้กู้ร่วม และจำนวนสาขา ส่งผลให้แต่ละธนาคารสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และบริการในตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย

อภิปรายผล

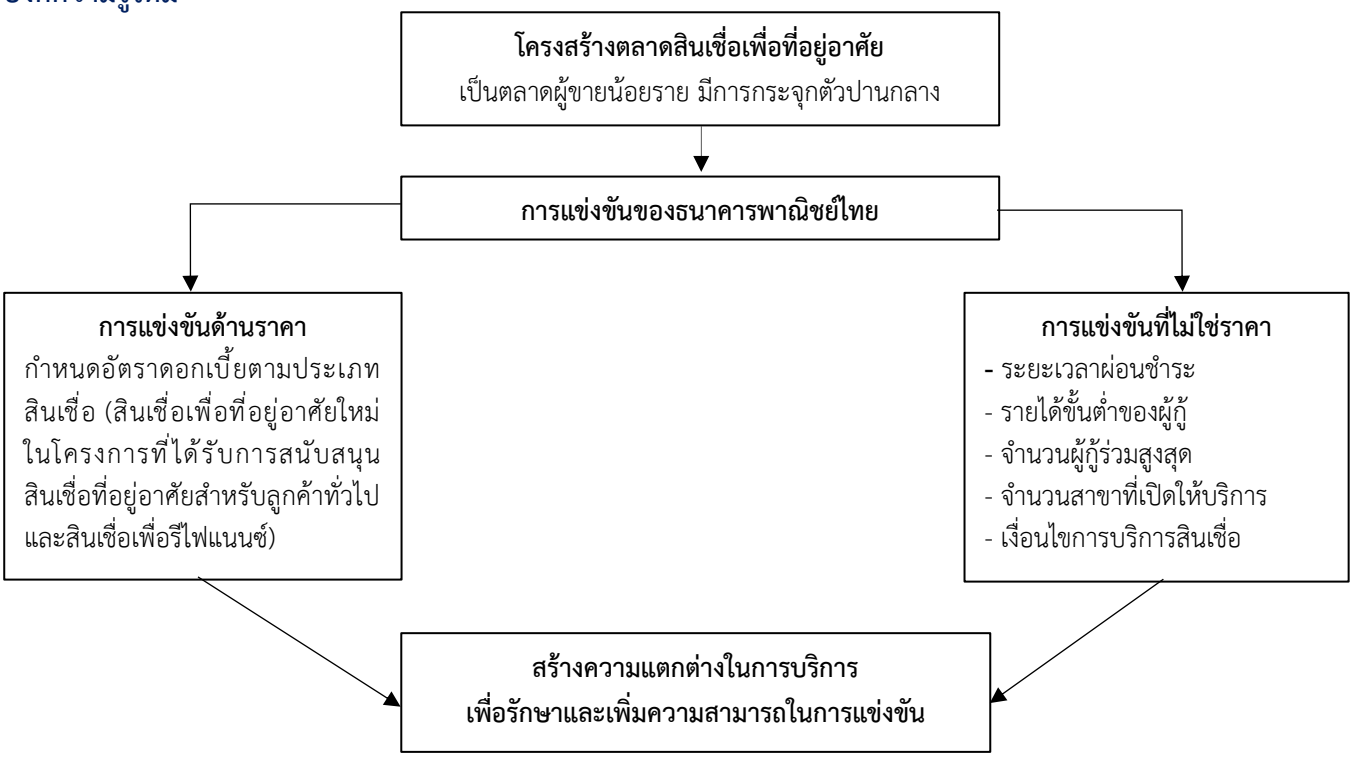
จากผลการศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาโครงสร้างและระดับการกระจุกตัวของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย พบว่า สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยภายในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทย 10 แห่งที่ศึกษา มีการกระจุกตัวของตลาดในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาร่วมกันจากส่วนแบ่งตลาด ดัชนีอัตราส่วนการกระจุกตัวของตลาด 4 อันดับแรก (CR4) ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล-เฮิร์ชแมน (HHI) และดัชนีฮอร์วัช (CCI) พบว่า ค่า CR4 เฉลี่ยเท่ากับ 0.69 สะท้อนให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ยังคงมีบทบาทสำคัญในตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย โดยธนาคารไทยพาณิชย์มีส่วนแบ่งการตลาดสูงที่สุดตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา ขณะที่อันดับส่วนแบ่งการตลาดของธนาคารพาณิชย์รายอื่นมีการเปลี่ยนแปลงในบางปี ส่งผลให้องค์ประกอบของธนาคารพาณิชย์ที่มีส่วนแบ่งการตลาดสูงสุด 4 อันดับแรกแตกต่างกันในแต่ละปี อย่างไรก็ตาม ค่า HHI และ CCI มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างปีแรกและปีสุดท้ายของการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าส่วนแบ่งการตลาดภายในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่ศึกษามีการกระจายตัวมากขึ้นเล็กน้อย ธนาคารพาณิชย์รายอื่นยังคงสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดและให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้โครงสร้างตลาดยังคงมีการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการหลายราย ภายใต้ลักษณะตลาดผู้ขายน้อยราย ทั้งนี้ การลดลงของค่าดัชนีการกระจุกตัวไม่ได้หมายความว่าระดับการแข่งขันเพิ่มขึ้นโดยตรง เนื่องจากการแข่งขันยังขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและกลยุทธ์ของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งด้วย ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร ศรีจำปา และปรีชา วิจิตรธรรมรส (2565) ที่ศึกษาการกระจุกตัวของผลิตภัณฑ์สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และพบว่า สินเชื่อรวมสุทธิและสินเชื่อจำแนกตามประเภทธุรกิจ รวมถึงสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย มีการกระจุกตัวของตลาดในระดับปานกลางและมีลักษณะโครงสร้างตลาดแบบผู้ขายน้อยราย ขณะที่ กัญญารัตน์ ไชยสงคราม และคณะ (2563) พบว่า การกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และระดับการกระจุกตัวในช่วงเวลาก่อนหน้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการกระจุกตัวของตลาดธนาคารพาณิชย์อาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการเงินร่วมด้วย นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงกับแนวทางการศึกษาของ Paukmongkol (2024) ที่ศึกษาโครงสร้างตลาดและการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้ทั้งดัชนีการกระจุกตัวและดัชนีการแข่งขัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาโครงสร้างตลาดควบคู่กับระดับการแข่งขัน เนื่องจากดัชนีการกระจุกตัวเพียงอย่างเดียวไม่สามารถอธิบายระดับการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ได้ทั้งหมด

2. ผลการศึกษาลักษณะการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย พบว่า ตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทยมีการแข่งขันทั้งด้านราคาและด้านที่ไม่ใช่ราคา โดยการแข่งขันด้านราคาปรากฏจากการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่แตกต่างกันตามประเภทของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ได้แก่ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยใหม่ในโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคาร สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับลูกค้าทั่วไป และสินเชื่อเพื่อรีไฟแนนซ์ ส่วนการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาปรากฏจากความแตกต่างของเงื่อนไขการให้บริการทั้งในด้านระยะเวลาผ่อนชำระ รายได้ขั้นต่ำของผู้กู้ จำนวนผู้กู้ร่วมสูงสุด และจำนวนสาขาที่เปิดให้บริการในประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยแต่ละประเภทมีวัตถุประสงค์ในการปล่อยสินเชื่อ กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และระดับความเสี่ยงที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์กำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของสินเชื่อแต่ละประเภท โดยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยใหม่ในโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารและสินเชื่อเพื่อรีไฟแนนซ์มีอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย 3 ปี ต่ำกว่าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับลูกค้าทั่วไป เนื่องจากสินเชื่อในโครงการที่ได้รับการสนับสนุนเกิดจากความร่วมมือระหว่างธนาคารกับผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ ขณะที่สินเชื่อเพื่อรีไฟแนนซ์มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในระดับที่สามารถแข่งขันได้ เพื่อจูงใจให้ผู้กู้โอนย้ายสินเชื่อจากสถาบันการเงินอื่น ขณะที่สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับลูกค้าทั่วไป ธนาคารจะพิจารณาความเสี่ยงของผู้กู้ร่วมกับคุณภาพและสภาพคล่องของหลักประกัน เนื่องจากอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้เป็นหลักประกันอาจมีมูลค่าและความสามารถในการเปลี่ยนเป็นเงินสดแตกต่างกัน จึงส่งผลให้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยในระดับสูงกว่าสินเชื่ออีกสองประเภท ดังนั้น แม้ว่าการกำหนดอัตราดอกเบี้ยจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขันด้านราคา แต่ธนาคารพาณิชย์ยังใช้เงื่อนไขการให้บริการควบคู่กัน เพื่อสร้างความแตกต่างในการแข่งขันและตอบสนองความต้องการของลูกค้า

แต่ละกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ นริศรา ลันสุชีพ (2555) พบว่า ธนาคารพาณิชย์ใช้กลยุทธ์การแข่งขันด้านราคาโดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมของสินเชื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย อีกทั้งยังสอดคล้องกับ มณีรัตน์ พุทธประเสริฐ (2563) พบว่า ธนาคารพาณิชย์มีการใช้กลยุทธ์ทั้งด้านราคาและด้านที่ไม่ใช่ราคา โดยกลยุทธ์ที่ไม่ใช่ราคามีการกำหนดเงื่อนไขการให้บริการ เช่น วงเงินสินเชื่อ ระยะเวลาผ่อนชำระ คุณสมบัติเบื้องต้นของผู้กู้ จำนวนผู้กู้ทั้งหมด และระยะเวลาในการพิจารณาสินเชื่อ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา พบว่า ตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทยมีลักษณะเป็นตลาดผู้ขายน้อยรายและมีการกระจุกตัวของตลาดในระดับปานกลาง โดยการแข่งขันในตลาดยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องผ่านการใช้กลยุทธ์ทั้งด้านราคาและด้านที่ไม่ใช่ราคา ซึ่งการแข่งขันด้านราคาสะท้อนผ่านการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่แตกต่างกันตามประเภทของสินเชื่อ ขณะที่การแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาสะท้อนผ่านการกำหนดเงื่อนไขการให้บริการ เช่น ระยะเวลาผ่อนชำระ รายได้ขั้นต่ำของผู้กู้ จำนวนผู้กู้ร่วม และจำนวนสาขาที่ให้บริการ ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาครั้งนี้ คือ การอธิบายว่าภายใต้โครงสร้างตลาดผู้ขายน้อยรายที่มีการกระจุกตัวของตลาดในระดับปานกลาง ธนาคารพาณิชย์ไม่ได้แข่งขันด้วยราคาเพียงอย่างเดียว แต่ใช้การแข่งขันด้านราคาและด้านที่ไม่ใช่ราคาควบคู่กัน เพื่อสร้างความแตกต่างของบริการ รักษาส่วนแบ่งตลาด และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้การบริหารความเสี่ยงของแต่ละธนาคาร

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาโครงสร้างการแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทย พบว่า ตลาดมีลักษณะเป็นตลาดผู้ขายน้อยรายและมีการกระจุกตัวของตลาดในระดับปานกลาง แม้ว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่จะยังคงครองส่วนแบ่งตลาดในสัดส่วนสูง แต่ธนาคารพาณิชย์รายอื่นยังสามารถแข่งขันได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ตลาดยังคงมีการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการหลายราย ภายใต้โครงสร้างตลาดดังกล่าว ธนาคารพาณิชย์ใช้ทั้งการแข่งขันด้านราคาและการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาเป็นกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยการแข่งขันด้านราคาปรากฏผ่านการกำหนดอัตรา

ดอกเบี้ยที่แตกต่างกันตามประเภทของสินเชื่อ ขณะที่การแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาปรากฏผ่านการกำหนดเงื่อนไขการให้บริการที่แตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของลูกค้าและระดับความเสี่ยงของสินเชื่อแต่ละประเภท ดังนั้น การแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในประเทศไทยจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับการแข่งขันด้านราคาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการแข่งขันเชิงกลยุทธ์ที่ผสมผสานทั้งด้านราคาและด้านที่ไม่ใช่ราคา เพื่อสร้างความแตกต่างในการให้บริการ รักษาส่วนแบ่งตลาด และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย

เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ไทยมีลักษณะเป็นตลาดผู้ขายน้อยรายและมีการกระจุกตัวของตลาดในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนว่าธนาคารพาณิชย์รายใหญ่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการครองส่วนแบ่งตลาดและอาจมีอำนาจทางการตลาดสูงกว่าธนาคารรายอื่น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงควรติดตามระดับการกระจุกตัวของตลาดและพฤติกรรมการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการลดลงของระดับการแข่งขัน ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และเพิ่มทางเลือกของผู้บริโภคในการเข้าถึงสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย

2. ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ของธนาคารพาณิชย์

2.1 ด้านการแข่งขันด้านราคา เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ธนาคารพาณิชย์มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยแตกต่างกันตามประเภทของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์ควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยและออกแบบผลิตภัณฑ์สินเชื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของลูกค้า ระดับความเสี่ยง และคุณภาพของหลักประกัน เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งรักษาสมดุลระหว่างการขยายสินเชื่อและการบริหารความเสี่ยง

2.2 ด้านการแข่งขันที่ไม่ใช่ราคา เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ธนาคารพาณิชย์ใช้เงื่อนไขการให้บริการเป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขัน ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์ควรพัฒนาเงื่อนไขและรูปแบบการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

3. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมผู้ให้บริการสินเชื่อประเภทอื่น เช่น สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ และผู้ให้บริการสินเชื่อดิจิทัล เพื่อเปรียบเทียบระดับการแข่งขันของตลาดสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในภาพรวม

3.2 ผู้ศึกษาอาจทำการศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยนโยบาย มาตรการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย หรือมาตรการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับภาคอสังหาริมทรัพย์ต่อโครงสร้างตลาดและพฤติกรรมการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ในแต่ละช่วงเวลา

3.3 ผู้ศึกษาอาจทำการศึกษาปัจจัยการแข่งขันด้านที่ไม่ใช่ราคาในมิติอื่นเพิ่มเติม เช่น คุณภาพการให้บริการ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินเชื่อ เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์

เอกสารอ้างอิง

กัญญารัตน์ ไชยสงคราม, ชิดชนก วงศ์เครือ, อารยา อริยา, จิระประภา คำราช และ ประเสริฐ ยังปากน้ำ. (2563). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการเงินและการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. *วารสารการบัญชีและการจัดการ, 12*(2), 54–70.

ธนาคารกรุงเทพ. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารกรุงเทพ*. สืบค้นจาก https://www.bangkokbank.com/-/media/files/investor-relations/56-1onereport/2025/56-1_onereport2025_th.pdf.

_____. (2569). *อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อบัวหลวง*. สืบค้นจาก https://www.bangkokbank.com/-/media/files/personal/my-home/home-loan/productcatalog-salessheet/homeloan_all.pdf.

ธนาคารกรุงไทย. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารกรุงไทย*. สืบค้นจาก https://krungthai.com/Download/investorrelations/InvestorRelationsDownload_271ar_krungthai_2025_th.pdf.

_____. (2569). *อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อบ้านกรุงไทย*. สืบค้นจาก https://krungthai.com/th/personal/loan/housing-loan/16.

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารกรุงศรีอยุธยา*. สืบค้นจาก https://www.krungsri.com/getmedia/02cf2e95-6c8d-40a4-a394-28a22d890373/one-report-2025-th.PDF

ธนาคารกสิกรไทย. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารกสิกรไทย*. สืบค้นจาก https://www.kasikornbank.com/th/ir/finaninforeports/pages/financialreports.aspx?utm_source=chatgpt.com.

_____. (2569). *รายละเอียดดอกเบี้ยสินเชื่อบ้าน*. สืบค้นจาก https://www.kasikornbank.com/th/personal/loan/homeloan/pages/home.aspx.

ธนาคารเกียรตินาคินภัทร. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารเกียรตินาคินภัทร*. สืบค้นจาก https://kkp.listedcompany.com/misc/one-report/kkp-one-report2025-th.pdf.

ธนาคารซีไอเอ็มบี ไทย. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารซีไอเอ็มบีไทย*. สืบค้นจาก https://www.cimbthai.com/content/dam/cimbth/personal/documents/investor-relations/annualreport/th/One20Report%202568%20CIMB_website_24-03-2026.pdf.

ธนาคารทหารไทยธนชาต. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารทหารไทยธนชาติ*. สืบค้นจาก https://media.ttbbank.com/1/irannualreport/7945-th.pdf.

ธนาคารไทยเครดิต. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารไทยเครดิต*. สืบค้นจาก https://investor.thaicreditbank.com/th/document/viewer/188280/form-56-1-one-report-2025-e-one-report.

ธนาคารไทยพาณิชย์. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารไทยพาณิชย์*. สืบค้นจาก https://investor.scbx.com/th/document/viewer/187381/annual-report-2025-form-56-1-one-report.

_____. (2569). *อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อบ้าน*. สืบค้นจาก https://www.scb.co.th/th/personalbanking/loans/home-loans/scb-new-loan.html?utm_campaign=dmo_ret_nhl_awo_026&utm_source=gg_sem&utm_medium=paid&utm_content=brand&gad_source=1.html.

ธนาคารแลนด์แอนด์เฮ้าส์. (2568). *รายงานประจำปีของธนาคารแลนด์แอนด์เฮ้าส์*. สืบค้นจาก https://www.lhbank.co.th/getattachment/7d508236-f021-44b8-be27-1f6ec3f71ba7/investor-relations-annual-reports-content-Annual-Report-2024-(1).

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568ก). *เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนจำแนกตามวัตถุประสงค์*. สืบค้นจาก https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=891.

_____. (2568ข). *ธปท. ผ่อนคลายเกณฑ์ LTV ชั่วคราว เพื่อประคับประคองภาคอสังหาริมทรัพย์*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news-20250320.html.

_____. (2569). *เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนจำแนกตามวัตถุประสงค์ [ชุดข้อมูลสถิติ]*. https://app.bot.or.th/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?language=TH&reportID=1005.

นริศรา ลันสุชีพ. (2555). *กลยุทธ์การแข่งขันด้านสินเชื่อที่อยู่อาศัยของสถาบันการเงินกับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการของกลุ่มผู้บริโภค*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ประภัสสร ศรีจำปา และ ปรีชา วิจิตรธรรมรส. (2565). การกระจุกตัวด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์สินเชื่อ ของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 18*(1), 20–40.

มณีรัตน์ พุทธประเสริฐ. (2563). *กลยุทธ์การแข่งขันด้านสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ศูนย์วิจัยกรุงศรี. (2568). *แนวโน้มธุรกิจและอุตสาหกรรมไทย ปี 2568-2570*. สืบค้นจาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/summary-outlook/thailand-industry-outlook-summary-2025-2027.

Bain, J. S. (1956). *Barriers to New Competition: Their Character and Consequences in ManufacturingIndustries*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Paukmongkol, W. (2024). Competition and Profitability of Commercial Banks in Thailand under The Financial Sector Master Plan Phase II-III. *Asia Social Issues, 18*(1), e267949.

Tirole, J. (1988). *The Theory of Industrial Organization*. Cambridge, MA: MIT Press.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

The Influence of Perceived Digital Financial Literacy on Cryptocurrency Investment Behavior of Investors in the Bangkok Metropolitan Region

Napisa Wisuttipun[1*] and Chanakiat Samarnbutra[1]

[1] *College of Business Administration, Rangsit University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: w.napisa@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aimed to develop and examine the goodness of fit of the causal relationship model. In addition, examine the direct effects, the indirect effect mediated by cognitive bias, and the moderating effect of investing experience on cryptocurrency investment behavior among investors in the Bangkok Metropolitan Region. This study was quantitative research. The sample consisted of 421 investors who had experience investing in cryptocurrency and resided in the Bangkok Metropolitan Region, selected by convenience sampling. Data were collected using an online questionnaire, and the statistics used for data analysis were descriptive statistics including frequency and percentage, confirmatory factor analysis, and structural equation modeling. The results showed that the causal relationship model of cryptocurrency investment behavior developed in this study demonstrated a good fit with the empirical data across all fit indices, and all latent variables showed acceptable reliability, convergent validity, and discriminant validity. Hypotheses 1, 3, 4, and 5 were statistically supported at the .01 level, whereas Hypothesis 2 was not supported. Perceived digital financial literacy had a significant positive direct effect on cryptocurrency investment behavior and, contrary to the hypothesized direction, a significant positive direct effect on cognitive bias. Cognitive bias had a significant positive direct effect on cryptocurrency investment behavior and showed complementary partial mediation between perceived digital financial literacy and cryptocurrency investment behavior. Finally, investing experience significantly moderated the relationship between cognitive bias and cryptocurrency investment behavior; the positive effect of cognitive bias was stronger among more experienced investors.

Keywords: Perceived Digital Financial Literacy, Cognitive Bias, Investing Experience, Cryptocurrency Investment Behavior

Received: 3 June 2026;
Revised: 5 October 2026;
Accepted: 22 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

อิทธิพลของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี ของนักลงทุนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

นภิศา วิสุทธิพันธุ์[1*] และ ชนะเกียรติ สมานบุตร[1]

[1] *วิทยาลัยบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: w.napisa@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ นอกจากนี้ยังศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมผ่านอคติทางปัญญาในฐานะตัวแปรส่งผ่าน และอิทธิพลกำกับของประสบการณ์การลงทุน ที่มีต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักลงทุนที่เคยลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีและพำนักอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 421 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงบรรยาย ค่าความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่า 1) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดีทุกค่าดัชนี โดยตัวแปรแฝงทุกตัวมีความเชื่อมั่น ความต รงเชิงสอดคล้อง และความตรงเชิงจำแนกอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ 2) สมมติฐานที่ 1, 3, 4 และ 5 ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสมมติฐานที่ 2 ไม่ได้รับการสนับสนุน โดยการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี และมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่ออคติทางปัญญา ซึ่งตรงข้ามกับทิศทางที่ตั้งสมมติฐานไว้ อคติทางปัญญามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี และทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านบางส่วนแบบเสริมกันระหว่างการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลกับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี และประสบการณ์การลงทุนมีบทบาทกำกับความสัมพันธ์ระหว่างอคติทางปัญญากับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ อิทธิพลเชิงบวกของอคติทางปัญญาต่อพฤติกรรมการลงทุนแรงขึ้นในกลุ่มนักลงทุนที่มีประสบการณ์สูงกว่า

คำสำคัญ: การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล, อคติทางปัญญา, ประสบการณ์การลงทุน, พฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่เทคโนโลยีทางการเงินได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตและการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของประชาชนอย่างกว้างขวาง คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) ได้กลายเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลประเภทหนึ่งที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ โดยมีมูลค่าตลาดรวมทั่วโลกสูงถึง 2.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ ไตรมาส 1 ปี พ.ศ. 2569 สะท้อนให้เห็นถึงกระแสการเติบโตของตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลที่มิอาจมองข้ามได้ ประเทศไทยเองก็มิได้อยู่นอกเหนือกระแสดังกล่าว โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ออกพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 เพื่อกำกับดูแลและสร้างกรอบกฎหมายรองรับการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลในประเทศ แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในเชิงนโยบายของภาครัฐต่อสินทรัพย์ประเภทนี้อย่างเป็นทางการ (Coingecko, 2026)

แนวคิดด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ถือเป็นรากฐานสำคัญที่นักวิชาการและองค์กรระหว่างประเทศให้ความสำคัญมาอย่างต่อเนื่อง โดย OECD ได้นิยามว่าเป็นการผสมผสานระหว่างความตระหนักรู้ ความรู้

ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการตัดสินใจทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ (OECD, 2026) ในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัล แนวคิดดังกล่าวได้พัฒนาต่อยอดสู่ “ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล” (Digital Financial Literacy) ซึ่งครอบคลุมความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินดิจิทัล เทคโนโลยีบล็อกเชน ความปลอดภัยทางไซเบอร์ และความสามารถในการประเมินความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัล ขณะเดียวกัน ทฤษฎีการเงินเชิงพฤติกรรม (Behavioral Finance Theory) โดย Yadav (2024) ยังแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจทางการเงินของมนุษย์ถูกกำหนดโดยอคติทางปัญญา (Cognitive Bias) และปัจจัยทางจิตวิทยาในระดับที่มีนัยสำคัญ

แม้ตลาดคริปโทเคอร์เรนซีในประเทศไทยจะมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยปรากฏว่ามีจำนวนบัญชีนักลงทุนในตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลที่ฝากไว้ที่ศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset Exchange) สูงถึง 3.09 ล้านบัญชี ณ สิ้นปี พ.ศ. 2568 และมีมูลค่าการซื้อขายทั้งปีอยู่ที่ 79,563 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2569) แต่พบว่านักลงทุนจำนวนมากโดยเฉพาะในกลุ่มนักลงทุนรายย่อยยังขาดความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับกลไกของสินทรัพย์ดิจิทัลส่งผลให้การตัดสินใจลงทุนมักถูกขับเคลื่อนด้วยอคติทางปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งความมั่นใจเกินจริง (Overconfidence Bias) ที่ทำให้นักลงทุนประเมินความสามารถของตนสูงเกินความเป็นจริง อคติจากความพร้อมของข้อมูล (Availability Bias) ที่ทำให้การตัดสินใจถูกชี้นำโดยเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นหรือข้อมูลที่หาได้ง่ายเท่านั้น และความกลัวการพลาดโอกาส (Fear of Missing Out: FOMO Bias) ที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการลงทุนตามกระแสโดยปราศจากการวิเคราะห์ที่รอบคอบ ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลให้นักลงทุนรายย่อยจำนวนมากประสบกับความสูญเสียทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ

เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและดิจิทัลของประเทศ ซึ่งมีความหนาแน่นของนักลงทุนในตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลสูงที่สุด (บริษัท หลักทรัพย์จัดการกองทุน ไทยพาณิชย์ จำกัด, 2568) ประชากรในพื้นที่ดังกล่าวมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มการลงทุนดิจิทัลในระดับสูง อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์และข้อมูลข่าวสารทางการเงินที่ไหลเวียนอย่างรวดเร็ว จึงเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการตัดสินใจลงทุนภายใต้อิทธิพลของอคติทางปัญญา ในเชิงการพัฒนาพื้นที่ ความหนาแน่นของกิจกรรมการลงทุนดิจิทัลที่กระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ (Spatial Disparity) ในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินดิจิทัลระหว่างเขตเมืองและภูมิภาคอื่นของประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่และนโยบายสาธารณะ การทำความเข้าใจพฤติกรรมการลงทุนของประชากรในพื้นที่ศูนย์กลางเศรษฐกิจดิจิทัลเช่นนี้จึงเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการออกแบบนโยบายส่งเสริมความรู้ทางการเงินดิจิทัลที่คำนึงถึงบริบทเชิงพื้นที่ ก่อนขยายผลไปสู่การพัฒนานโยบายระดับภูมิภาคอื่นต่อไป อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่ายังมีช่องว่างทางวิชาการที่สำคัญกล่าวคือ งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีมักมุ่งเน้นศึกษาผลกระทบทางตรง (ศุขจิภา ศรีภิรมย์ และคณะ, 2568; ศิริลักษณ์ ทัดเทียม และนนทร์ วรพาณิชช์, 2565) โดยยังไม่พบการศึกษาบทบาทของอคติทางปัญญาในฐานะตัวแปรส่งผ่าน (Mediating Variable) ซึ่งอาจเป็นกลไกสำคัญที่อธิบายว่าความรู้ทางการเงินดิจิทัลส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนได้อย่างไร และยังขาดการนำประสบการณ์การลงทุน (Investing Experience) มาพิจารณาในฐานะตัวแปรกำกับ (Moderating Variable) ทั้งที่ระดับประสบการณ์อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อิทธิพลของอคติทางปัญญาต่อพฤติกรรมการลงทุนแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มนักลงทุน งานวิจัยในบริบทของประเทศไทยที่บูรณาการตัวแปรเหล่านี้ไว้ในกรอบแนวคิดเดียวกันจึงยังมีอยู่อย่างจำกัด

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของ การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลที่มีต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยที่ได้คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางส่งเสริมความรู้ทางการเงินดิจิทัลให้แก่นักลงทุนรายย่อย ตลอดจนเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานกำกับดูแล เช่น ก.ล.ต. และสถาบันการศึกษา ในการออกแบบนโยบายและหลักสูตรที่ส่งเสริมการลงทุนอย่างมีวินัยและเข้าใจความเสี่ยงอย่างแท้จริงในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลและอคติทางปัญญา อิทธิพลทางอ้อมของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลผ่านอคติทางปัญญาในฐานะตัวแปรส่งผ่าน และอิทธิพลกำกับของประสบการณ์การลงทุน ที่มีต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

1. แนวคิดความรู้ด้านการเงินดิจิทัล (Digital Financial Literacy) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Koskelainen et al. (2023) มาใช้เป็นกรอบหลักในการนิยามและวัดตัวแปร โดยได้ขยายความจากแนวคิดความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ดั้งเดิมของ Lusardi & Mitchell (2014) ซึ่งนิยามว่าเป็นความสามารถในการประมวลผลข้อมูลทางเศรษฐกิจและตัดสินใจวางแผนทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ครอบคลุมมิติของยุคดิจิทัลมากขึ้น กล่าวคือ ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลประกอบด้วยความตระหนักรู้ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการใช้เครื่องมือทางการเงินดิจิทัล ความเข้าใจกลไกของเทคโนโลยีบล็อกเชน การตระหนักถึงความเสี่ยงด้านไซเบอร์ และความสามารถในการประเมินความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ OECD (2026) ที่นิยามความรู้ทางการเงินดิจิทัลว่าเป็นองค์ประกอบร่วมของความตระหนักรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการตัดสินใจทางการเงินในบริบทที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้นักลงทุนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างมีเหตุผลมากขึ้น ทั้งนี้ ในการศึกษาครั้งนี้วัดตัวแปรดังกล่าวด้วยการประเมินตนเองของผู้ตอบ จึงเรียกตัวแปรนี้ว่า “การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล” (Perceived Digital Financial Literacy) ตลอดทั้งบทความ

2. แนวคิดอคติทางปัญญา (Cognitive Bias) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Lipshits et al. (2025) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งประยุกต์ใช้ทฤษฎีระบบคู่ (Dual Process Theory) แบ่งกระบวนการคิดของมนุษย์ออกเป็น 2 ระบบ คือ ระบบที่ 1 (System 1) ซึ่งเป็นการคิดที่รวดเร็ว อัตโนมัติ และขับเคลื่อนด้วยอารมณ์และสัญชาตญาณ อันเป็นบ่อเกิดของอคติทางปัญญาต่าง ๆ และระบบที่ 2 (System 2) ซึ่งเป็นการคิดเชิงวิเคราะห์ที่ใช้เหตุผลและใคร่ครวญอย่างรอบคอบ แนวคิดดังกล่าวมีรากฐานมาจากทฤษฎีความคาดหวัง (Prospect Theory) ของ Yadav (2024) และแนวคิด Heuristics and Biases ที่ Ahmad et al. (2025) นำมาประยุกต์ใช้อธิบายว่ามนุษย์มักใช้กฎเกณฑ์อย่างง่าย (Heuristics) ในการตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน ส่งผลให้เกิดความเบี่ยงเบนจากการตัดสินใจที่มีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ ในบริบทของการลงทุน อคติทางปัญญาที่พบบ่อย ได้แก่ ความมั่นใจเกินจริง (Overconfidence Bias) อคติจากความพร้อมของข้อมูล (Availability Bias) และความกลัวการพลาดโอกาส (FOMO Bias) ซึ่งล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนที่ขับเคลื่อนด้วยอารมณ์มากกว่าการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

3. แนวคิดประสบการณ์การลงทุน (Investing Experience) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Ruiz-Dotras & Llados-Masllorens (2026) มาใช้เป็นกรอบในการนิยามตัวแปร ซึ่งอธิบายว่าประสบการณ์การลงทุนเป็นผลสะสมจากกระบวนการลงทุนที่บุคคลได้เผชิญมาในอดีต ทั้งในด้านระยะเวลาการลงทุน ความถี่ในการทำธุรกรรม และการเผชิญกับความผันผวนของตลาด ซึ่งหล่อหลอมให้เกิดทักษะและวิจารณญาณในการตัดสินใจที่แตกต่างจากนักลงทุนที่ขาดประสบการณ์ จึงอาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์การลงทุนมีบทบาทเป็นตัวแปรที่ช่วยเสริมหรือลดทอนอิทธิพลของปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการลงทุน

4. ทฤษฎีการเงินเชิงพฤติกรรม (Behavioral Finance Theory) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Katenova et al. (2025) มาใช้เป็นกรอบทฤษฎีหลักในการอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรทั้งหมด ซึ่งยืนยันผ่านการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบว่าการตัดสินใจทางการเงินของมนุษย์มิได้เป็นไปตามสมมติฐานของนักลงทุนที่มีเหตุผลสมบูรณ์ (Rational Investor) ตามทฤษฎีการเงินดั้งเดิม หากแต่ถูกกำหนดโดยปัจจัยทางจิตวิทยา อารมณ์ และอคติทางปัญญาร่วมด้วย

สอดคล้องกับ Bosch-Rosa & Corgnet (2022) ที่อธิบายแนวคิดการเงินเชิงรู้คิด (Cognitive Finance) ว่ากระบวนการคิดและข้อจำกัดทางปัญญาของมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการลงทุนในตลาดที่มีความไม่แน่นอนสูง เช่น ตลาดคริปโทเคอร์เรนซี ทั้งนี้ Addo et al. (2025) ยังพบว่าความรู้ทางการเงินเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดทอนผลกระทบของอคติทางปัญญาและนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายกลไกการส่งผ่าน (Mediation) โดยความรู้ทางการเงินดิจิทัลไม่ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนโดยตรงเพียงทางเดียว แต่ยังทำงานผ่านกระบวนการลดระดับอคติทางปัญญาของนักลงทุนอีกด้วย

5. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่สนับสนุนความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรในแต่ละเส้นของกรอบแนวคิด ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลกับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี Lusardi and Mitchell (2014) พบว่าความรู้ทางการเงินเป็นตัวกำหนดสำคัญของพฤติกรรมการออมและการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Chen & Volpe (1998) ที่พบว่าบุคคลที่มีความรู้ทางการเงินสูงกว่ามีแนวโน้มตัดสินใจทางการเงินอย่างเป็นระบบมากกว่า และ Hadiwidjaja et al. (2026) พบว่าความรู้เท่าทันทางการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุน วรรณกรรมดังกล่าวจึงเป็นฐานในการพัฒนาสมมติฐาน ดังนี้ สมมติฐานที่ 1: การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลกับอคติทางปัญญา Maheshwari & Samantaray (2026) พบว่าความรู้ด้านการเงินมีบทบาทสำคัญในการลดผลกระทบของอคติทางพฤติกรรมในการตัดสินใจลงทุน วรรณกรรมดังกล่าวจึงเป็นฐานในการพัฒนาสมมติฐาน ดังนี้ สมมติฐานที่ 2: การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่ออคติทางปัญญา

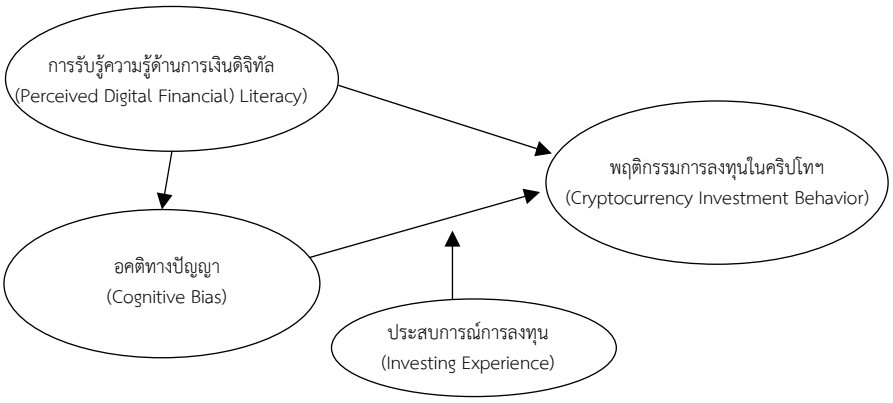
ความสัมพันธ์ระหว่างอคติทางปัญญากับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี Bosch-Rosa & Corgnet (2022) อธิบายผ่านแนวคิดการเงินเชิงรู้คิด (Cognitive Finance) ว่ากระบวนการคิดและข้อจำกัดทางปัญญาของมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการลงทุนในตลาดที่มีความไม่แน่นอนสูง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Babu et al. (2025) ที่พบว่าอคติทางปัญญาหลายรูปแบบมีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการตัดสินใจลงทุน วรรณกรรมดังกล่าวจึงเป็นฐานในการพัฒนาสมมติฐาน ดังนี้ สมมติฐานที่ 3: อคติทางปัญญามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

บทบาทของอคติทางปัญญาในฐานะตัวแปรส่งผ่าน Baron & Kenny (1986) เสนอกรอบการวิเคราะห์ตัวแปรส่งผ่าน ซึ่ง Nofsinger (2017) นำมาอธิบายว่าความรู้ทางการเงินเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดทอนผลกระทบของอคติทางปัญญาและนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ Aftab et al. (2025) ที่พบว่าอคติทางปัญญาทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีนัยสำคัญระหว่างความรู้และทักษะทางการเงินกับพฤติกรรมการลงทุน วรรณกรรมดังกล่าวจึงเป็นฐานในการพัฒนาสมมติฐาน ดังนี้ สมมติฐานที่ 4: อคติทางปัญญาเป็นตัวแปรส่งผ่านความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลกับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

บทบาทของประสบการณ์การลงทุนในฐานะตัวแปรกำกับ Kolb (1984) เสนอแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ว่าประสบการณ์เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการตัดสินใจผ่านวงจรการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Babu et al. (2025) พบว่าประสบการณ์การลงทุนมีบทบาทเป็นตัวแปรกำกับที่มีนัยสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างอคติทางพฤติกรรมกับการตัดสินใจลงทุน วรรณกรรมดังกล่าวจึงเป็นฐานในการพัฒนาสมมติฐาน ดังนี้ สมมติฐานที่ 5: ประสบการณ์การลงทุนมีบทบาทกำกับความสัมพันธ์ระหว่างอคติทางปัญญากับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล (Perceived Digital Financial Literacy) พัฒนามาจาก Koskelainen et al. (2023) แนวคิดอคติทางปัญญา (Cognitive Bias) พัฒนามาจาก Lipshits et al. (2025) แนวคิดประสบการณ์การลงทุน (Investing Experience) พัฒนามาจาก Ruiz-Dotras & Llados-Masllorens (2026) และทฤษฎีการเงินเชิงพฤติกรรม (Behavioral Finance Theory) พัฒนามาจาก Katenova et al.

(2025) เพื่ออธิบายพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency Investment Behavior) โดยนำมาบูรณาการเพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยที่เหมาะสมกับการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ดังรายละเอียดในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักลงทุนที่เคยลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีและมีภูมิลำเนาหรือพำนักอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งครอบคลุมกรุงเทพมหานครและ 5 จังหวัดปริมณฑล ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม โดยประชากรกลุ่มนี้ไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่ชัดได้ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บข้อมูล จำนวนนักลงทุนคริปโทเคอร์เรนซีแยกตามพื้นที่ที่อยู่อาศัยโดยตรง อย่างไรก็ตามจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (2569) พบว่ามีจำนวนบัญชีนักลงทุนในตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลทั่วประเทศสูงถึง 3.09 ล้านบัญชี ซึ่งเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของนักลงทุนกลุ่มนี้สูงที่สุด (บริษัท หลักทรัพย์จัดการกองทุน ไทยพาณิชย์ จำกัด, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักลงทุนที่เคยลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 421 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง Kline (2011) เสนอว่าตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัวแปร ควรมีจำนวนตัวอย่างอย่างน้อย 20 เท่า หรือพิจารณาจากค่าสถิติ Hoelter ที่ต้องมีค่ามากกว่า 200 (Hoelter, 1983) โดยงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัวแปร ดังนั้นจึงใช้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 300 คน ทั้งนี้ เพื่อยืนยันความเพียงพอของขนาดกลุ่มตัวอย่างให้รัดกุมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เสริมการวิเคราะห์กำลังการทดสอบทางสถิติแบบภายหลัง (Post-hoc) ตามแนวทางของ MacCallum, Browne, & Sugawara (1996) สำหรับการทดสอบสมมติฐานความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล (Close-fit Hypothesis: RMSEA ≤ .05) โดยกำหนดค่า RMSEA ภายใต้สมมติฐานหลัก (Null RMSEA) เท่ากับ .05 ค่า RMSEA ภายใต้สมมติฐานทางเลือก (Alternative RMSEA) เท่ากับ .08 ระดับนัยสำคัญ .05 และองศาอิสระ (Degrees of Freedom: df) ของโมเดลเท่ากับ 87 (ค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกตได้ 15 ตัว จำนวน 120 ค่า หักพารามิเตอร์อิสระ 33 ค่า) คำนวณจากการแจกแจงไคสแควร์แบบไม่ศูนย์กลาง (Noncentral Chi-square Distribution) ตามสูตรของ MacCallum et al. (1996) ด้วยภาษา Python (ไลบรารี SciPy) ผลการวิเคราะห์พบว่าขนาดกลุ่มตัวอย่าง 421 คน ให้ค่ากำลังการทดสอบ (Statistical Power) มากกว่า .99 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ .80 ที่ยอมรับได้โดยทั่วไป (Cohen, 1988) แสดงว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีความเพียงพอเมื่อพิจารณาร่วมกับความซับซ้อนของโมเดลที่มีตัวแปรแฝง 3 ตัว และตัวแปรสังเกตได้ 15 ตัว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คำถามคัดกรองเบื้องต้น 2 ข้อ (เคยลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี และพำนักในกรุงเทพมหานครหรือ 5 จังหวัดปริมณฑล) ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไป 5 ข้อ ตอนที่ 3 ประสบการณ์การลงทุน 5 ข้อ โดยใช้ข้อ “ระยะเวลาการลงทุน” (ปี) เป็นตัวชี้วัดตัวแปรกำกับ (INE) ในการทดสอบสมมติฐานที่ 5 แปลงเป็นคะแนนมาตรฐานก่อนคำนวณตัวแปรปฏิสัมพันธ์ (Chalissery et al., 2023) และตอนที่ 4 ข้อคำถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, 1967) แบ่งเป็น 3 ด้าน (DFL, COB, CIB) รวม 15 ข้อ ทั้งนี้ ข้อคำถามของ DFL วัดความเชื่อของผู้ตอบว่าตน “เข้าใจ” หรือ “สามารถ” ซึ่งเป็นการประเมินตนเอง มิใช่แบบทดสอบความรู้ที่มีคำตอบถูกผิด การศึกษานี้จึงเรียกตัวแปรนี้ว่า “การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล” (Perceived Digital Financial Literacy) ส่วน CIB นิยามเชิงปฏิบัติการว่าเป็นระดับของพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีอย่างต่อเนื่องและมีแบบแผนตามการรายงานตนเอง ได้แก่ การลงทุนสม่ำเสมอ การจัดสรรเงินตามความสามารถรับความเสี่ยง การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนลงทุน การกระจายความเสี่ยง และการวางแผนระยะยาว คะแนน CIB ที่สูงจึงหมายถึงการรายงานพฤติกรรมดังกล่าวในระดับสูง มิใช่พฤติกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยอารมณ์หรืออคติ ข้อคำถามทุกข้อของ DFL, COB และ CIB เป็นข้อความในทิศทางเดียวกับตัวแปร ไม่มีข้อคำถามที่ต้องกลับคะแนน และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสนับสนุนความเป็นโครงสร้างมิติเดียวของแต่ละตัวแปร (Factor Loading > 0.70, CR และ AVE ผ่านเกณฑ์) ก่อนเก็บข้อมูลจริง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (IOC = 0.80-1.00) ปรับถ้อยคำ 3 ข้อ แล้วทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างจริง 30 คน ผลความเชื่อมั่นรายด้านจากข้อมูลจริง (n = 421): DFL = .82, COB = .80, CIB = .85 (รวม .84) ผ่านเกณฑ์ 0.70 (Hair et al., 2010)

3. สมมติฐานการวิจัย

จากการพัฒนาสมมติฐานตามการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อกรอบแนวคิดในการวิจัย ข้อ 5 สามารถสรุปสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่ออคติทางปัญญา

สมมติฐานที่ 3 อคติทางปัญญามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

สมมติฐานที่ 4 อคติทางปัญญาเป็นตัวแปรส่งผ่านความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลกับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

สมมติฐานที่ 5 ประสบการณ์การลงทุนมีบทบาทกำกับความสัมพันธ์ระหว่างอคติทางปัญญากับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ จากนักลงทุนที่เคยลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีและพำนักอยู่ในกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล โดยคัดออกผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวหรือตอบไม่ครบถ้วน เผยแพร่ลิงก์ผ่านกลุ่มเฟซบุ๊กและ Line OpenChat ด้านการลงทุนคริปโทเคอร์เรนซี เช่น Bitcoin Thai Community ในช่วงมีนาคม-เมษายน 2569 รวม 2 เดือน หน้าแรกของแบบสอบถามชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความยินยอมก่อนตอบ แบบสอบถามไม่เก็บชื่อ อีเมล หรือข้อมูลที่ระบุตัวตนได้ไว้ในชุดคำตอบ ส่วนการป้องกันการตอบซ้ำ ระบบจำกัดการส่ง 1 ครั้งต่อบัญชีผู้ใช้ และผู้วิจัยใช้หมายเลข IP เพื่อตรวจหาการตอบซ้ำเท่านั้น โดยอาศัยฐานความยินยอมของผู้ตอบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ข้อมูล IP จัดเก็บแยกจากชุดคำตอบในไฟล์ที่เข้ารหัสด้วยรหัสผ่าน ผู้วิจัยเพียงผู้เดียวมีสิทธิ์เข้าถึงและลบทิ้งทันทีเมื่อตรวจสอบข้อมูลเสร็จสิ้นก่อนนำเข้าสู่การวิเคราะห์ ได้รับแบบสอบถามทั้งสิ้น 468 ชุด คัดออก 47 ชุด (ไม่ผ่านเกณฑ์คัดกรอง 31 ชุด ตอบไม่สมบูรณ์ 16 ชุด) คงเหลือ 421 ชุด คิดเป็นอัตราข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ได้ (Usable Data Rate) ร้อยละ 89.96 ของแบบสอบถามที่ได้รับ ทั้งนี้ ไม่สามารถคำนวณอัตราการตอบกลับ (Response Rate) ได้ เนื่องจากไม่ทราบจำนวนผู้ที่เห็นหรือได้รับลิงก์ทั้งหมด สำหรับแบบสอบถามที่ตอบไม่สมบูรณ์ 16 ชุด หมายถึงผู้ที่ออกจาก

แบบสอบถามก่อนกดส่ง ซึ่งระบบบันทึกไว้เป็นการตอบบางส่วน (Partial Response) เนื่องจาก Force Response บังคับให้ตอบครบก่อนส่งเท่านั้น แต่ไม่สามารถป้องกันการออกจากแบบสอบถามกลางคันได้ แบบสอบถามที่ใช้วิเคราะห์ทั้ง 421 ชุดจึงเป็นชุดที่กดส่งและตอบครบทุกข้อ ทั้งนี้ เนื่องจากเผยแพร่ผ่านชุมชนออนไลน์เฉพาะกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างจึงอาจเอนเอียงไปทางนักลงทุนที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัลสูงกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งเป็นข้อจำกัดด้านความเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่ควรพิจารณาประกอบการตีความผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดดำเนินการด้วยโปรแกรม SPSS version 28 และ AMOS version 28 โดยประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี Maximum Likelihood (ML) ทั้งนี้ แบบสอบถามออนไลน์กำหนดให้ตอบครบทุกข้อก่อนส่ง (Force Response) จึงไม่มีข้อมูลสูญหาย (Missing Data) ใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการลงทุนของกลุ่มตัวอย่าง และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Chi-square/df < 5.00; CFI > 0.90; RMR < 0.08; GFI > 0.90; AGFI > 0.85; IFI > 0.90; TLI > 0.90; RMSEA < 0.08; SRMR < 0.08 และ Hoelter > 200 (Bentler, 2005)

ก่อนการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Statistical Assumptions) ของข้อมูล ดังนี้ 1) การตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ โดยพิจารณาค่าความเบ้ และค่าความโด่งของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 15 ตัว พบว่ามีค่าอยู่ในช่วง -0.42 ถึง 0.35 และ -0.58 ถึง 0.71 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Kline, 2011) 2) การตรวจสอบความแปรปรวนสม่ำเสมอ ด้วยการพิจารณากราฟกระจายระหว่างค่าคาดการณ์กับค่าคลาดเคลื่อน พบว่าการกระจายของข้อมูลมีลักษณะสม่ำเสมอไม่เป็นรูปกรวย แสดงว่าข้อมูลมีคุณสมบัติ Homoscedasticity ตามข้อตกลงเบื้องต้น 3) การตรวจสอบค่าผิดปกติแบบพหุตัวแปร ด้วยค่า Mahalanobis Distance (D^2) ที่ระดับนัยสำคัญ $p < .001$ ($df = 15$, ค่าวิกฤต = 37.70) พบว่าไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีค่า D^2 เกินเกณฑ์ดังกล่าว จึงไม่มีการตัดข้อมูลกลุ่มตัวอย่างออกจากการวิเคราะห์ และ 4) การตรวจสอบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ ด้วยค่า VIF และค่า Tolerance พบว่าตัวแปรทำนายทุกตัวมีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.14-2.38 และค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.42-0.88 แสดงว่าไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุระหว่างตัวแปรทำนาย (Hair et al., 2010) นอกจากนี้ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัคเท่ากับ 0.84 และตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าความเชื่อมั่นรวม (CR) มากกว่า 0.70 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (AVE) มากกว่า 0.50 ดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (Hair et al., 2010) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติพหุตัวแปร (Multivariate Normality) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ความโด่งพหุตัวแปรของ Mardia ได้ค่า Critical Ratio เท่ากับ 3.87 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 5.00 (Bentler, 2005) แสดงว่าข้อมูลไม่มีปัญหาการไม่เป็นปกติพหุตัวแปรอย่างรุนแรง จึงเหมาะสมกับการประมาณค่าแบบ ML และได้ตรวจสอบปัญหาความคลาดเคลื่อนจากวิธีการวัดร่วม (Common Method Bias) ด้วย Harman's Single-Factor Test พบว่าตัวแปรทั้งหมดเมื่อบังคับให้สกัดเป็นองค์ประกอบเดียวสามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 34.2 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 จึงไม่พบหลักฐานการครอบงำขององค์ประกอบเดียว อย่างไรก็ตาม การทดสอบด้วยวิธีนี้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสรุปว่าไม่มีความคลาดเคลื่อนจากวิธีการวัดร่วม เนื่องจากตัวแปรทั้งหมดวัดด้วยแบบรายงานตนเองในช่วงเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยจึงระบุประเด็นนี้ไว้ในข้อจำกัดของการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 421 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 58.5 มีอายุอยู่ในช่วง 21–30 ปี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 43 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 37 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001–35,000 บาท จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 และผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเคยลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีและมีภูมิลำเนาหรือพำนักอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.2 ข้อมูลประสบการณ์การลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี พบว่า ส่วนใหญ่ระยะเวลาการลงทุน 3–5 ปี จำนวน 158 คน เป็นร้อยละ 37.5 มีมูลค่าพอร์ตคริปโทเคอร์เรนซี 10,001–50,000 บาท จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 ระยะเวลาถือครอง 1–6 เดือน จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 ซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซีโดยใช้ Spot Trading จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 69.4 และใช้ Bitkub เป็นแพลตฟอร์มหลักที่ใช้ซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5

1.3 ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า การตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement Model) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าความเชื่อมั่นรวม มากกว่า 0.70 สรุปได้ว่าการวัดตัวแปรแฝงทั้งหมดในโมเดลมีความน่าเชื่อถือ (Hair et al., 2010) การวิเคราะห์ความตรงเชิงสอดคล้อง (Convergent Validity) พบว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้มากกว่า 0.50 แสดงว่ามีความตรงเชิงสอดคล้องในทุกตัวแปรแฝงของโมเดล (Hair et al., 2010) และการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของตัวแปรสังเกตได้ (Indicator Reliability) พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายนอก (Factor Loading) มากกว่า 0.70 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดในโมเดลมีความน่าเชื่อถือ (Hair et al., 2010) และเมื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทุกค่า ได้แก่ Chi-square/df = 2.14, CFI = 0.97, GFI = 0.95, AGFI = 0.92, IFI = 0.97, TLI = 0.96, RMR = 0.04, RMSEA = 0.05, SRMR = 0.04 และ Hoelter = 312 แสดงว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และโมเดลการวัด

ตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้	Mean	SD	χ^2	df	p	RMSEA	GFI	CR	AVE
ด้านการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล (DFL)	3.21	.78	3.12	5	.68	.00	.99	.81	.512
1. เข้าใจกลไกการทำงานของเทคโนโลยีบล็อกเชนและคริปโทเคอร์เรนซี (DFL1)	3.18	1.1	Factor Loading = .72						
2. สามารถประเมินความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลก่อนตัดสินใจลงทุน (DFL2)	3.22	1.05	Factor Loading = .74						
3. มีความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์และการป้องกันการสูญเสียสินทรัพย์ดิจิทัล (DFL3)	3.19	1.08	Factor Loading = .71						
4. เข้าใจกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลในประเทศไทย (DFL4)	3.24	1.06	Factor Loading = .70						
5. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและแหล่งข่าวสารทางการเงินดิจิทัลได้อย่างมีวิจารณญาณ (DFL5)	3.2	1.09	Factor Loading = .73						
ด้านอคติทางปัญญา (COB)	3.05	.82	2.87	4	0.58	.00	.99	.8	.507
1. มั่นใจในการตัดสินใจลงทุนของตนเองเกินกว่าความเป็นจริง (COB1)	3.08	1.07	Factor Loading = .72						
2. ตัดสินใจลงทุนโดยอิงจากข่าวสารหรือเหตุการณ์ล่าสุดที่จดจำได้ง่าย (COB2)	3.04	1.05	Factor Loading = .71						

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และโมเดลการวัด (ต่อ)

ตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้	Mean	SD	χ^2	df	p	RMSEA	GFI	CR	AVE
ด้านอคติทางปัญญา (COB) (ต่อ)	3.05	.82	2.87	4	0.58	.00	.99	.8	.507
3. รู้สึกกังวลว่าจะพลาดโอกาสทำกำไร เมื่อเห็นราคาคริปโทเคอร์เรนซีปรับตัวสูงขึ้น (COB3)	3.06	1.09	Factor Loading = .73						
4. ตัดสินใจซื้อคริปโทเคอร์เรนซีตามกระแส โดยไม่ได้วิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ (COB4)	3.03	1.06	Factor Loading = .70						
5. ประเมินผลตอบแทนที่คาดหวังสูงเกินกว่าความเสี่ยงที่แท้จริง (COB5)	3.05	1.08	Factor Loading = .71						
ด้านพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี (CIB)	3.08	.91	3.98	4	.41	.00	.99	.86	0.553
1. ลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (CIB1)	3.05	1.14	Factor Loading = .73						
2. จัดสรรเงินลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีในสัดส่วนที่เหมาะสม กับความสามารถรับความเสี่ยง (CIB2)	3.07	1.12	Factor Loading = .74						
3. ศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ตลาดก่อนตัดสินใจลงทุนทุกครั้ง (CIB3)	3.09	1.15	Factor Loading = .75						
4. มีการกระจายความเสี่ยงโดยลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีหลาย ประเภท (CIB4)	3.06	1.13	Factor Loading = .74						
5. วางแผนการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีในระยะยาวอย่างมีระบบ (CIB5)	3.11	1.16	Factor Loading = .76						

ตารางที่ 2 รากที่สองของค่า AVE ของตัวแปรแฝง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

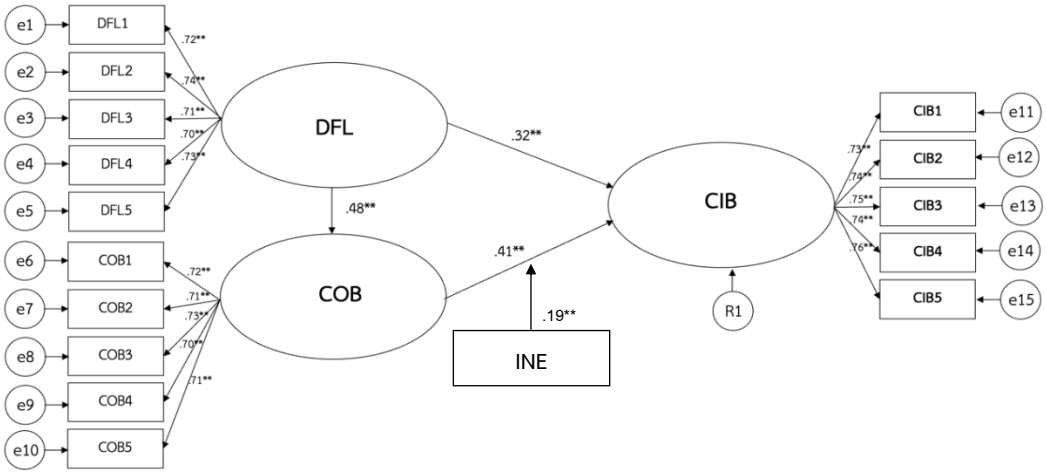
Fornell-Larcker Criterion			
	DFL	COB	CIB
DFL	**.716**		
COB	.548**	**.712**	
CIB	.537**	.672**	**0.743**

หมายเหตุ: **p<.01, ตัวเลขในแนวทแยงมุม (ตัวหนา) คือรากที่สองของค่า AVE (√AVE) DFL = ด้านการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล, COB = ด้านอคติทางปัญญา, CIB = ด้านพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

จากตารางที่ 2 พบว่า รากที่สองของค่า AVE (Square Root of AVE: √AVE) ของตัวแปรแฝงทุกตัว (.716, .712 และ .743) มีค่าสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงทุกคู่ (.537–.672) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ Fornell-Larcker Criterion (Fornell & Larcker, 1981) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงจำแนกเพิ่มเติมด้วยอัตราส่วน Heterotrait-Monotrait (HTMT) ตามแนวทางของ Henseler et al. (2015) โดยคำนวณจากเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ที่ได้จากโมเดลการวัด (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบในตารางที่ 1 และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงในตารางที่ 2) และประมาณช่วงความเชื่อมั่น 95% ด้วยการแปลง Fisher's z (n = 421) พบว่า ค่า HTMT ของคู่ DFL–COB เท่ากับ .548 (95% CI [.477, .612]) คู่ DFL–CIB เท่ากับ .537 (95% CI [.465, .602]) และคู่ COB–CIB เท่ากับ .672 (95% CI [.616, .721]) ซึ่งทุกคู่ต่ำกว่าเกณฑ์ .85 และช่วงความเชื่อมั่นไม่ครอบคลุมค่า 1 แสดงว่าตัวแปรแฝงทุกตัวมีความตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ทั้งนี้ ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง DFL กับ COB มีทิศทางบวก (r = .548) ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางของเส้นอิทธิพล DFL ⟶ COB ในภาพที่ 2 และตารางที่ 3

2. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการศึกษาพบว่า มีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (Chi-square/df) = 1.133 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า Chi-square/df ต้องมีค่าน้อยกว่า 5.0 ค่าดัชนี CFI = 0.994, GFI = 0.960, IFI = 0.994 และ TLI = 0.993 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า CFI, GFI, IFI และ TLI ต้องมีค่ามากกว่า 0.90 ค่า AGFI = 0.947 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า AGFI ต้องมีค่ามากกว่า 0.85 ค่า RMR = 0.048 และ RMSEA = 0.018 เป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า RMR และ RMSEA ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.08 และค่า SRMR = 0.036 เป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า SRMR ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.08 และค่า Hoelter = 423 เป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า Hoelter ต้องมีค่ามากกว่า 200 ซึ่งบ่งชี้ได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานอิทธิพลทางตรง (DE) และทางอ้อม (IE)

สมมติฐาน	β	b	SE	t	p	ผลการทดสอบ	f^2
H1: DFL ⟶ CIB	.320**	.318	.047	6.851	< .001	สนับสนุน	.142
H2: DFL ⟶ COB	.480**	.476	.052	9.154	< .001	ไม่สนับสนุน	.299
H3: COB ⟶ CIB	.410**	.408	.055	7.418	< .001	สนับสนุน	.219
H4: DFL ⟶ COB ⟶ CIB	.197**	.195	.038	5.132	< .001	สนับสนุน	–

หมายเหตุ: **p < .01 | H2 ตั้งสมมติฐานว่ามีอิทธิพลเชิงลบ แต่ผลการวิเคราะห์พบอิทธิพลเชิงบวก จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน | H4 ทดสอบอิทธิพลทางอ้อม (.480 × .410 ≈ .197) ด้วย Bootstrapping 5,000 รอบ ช่วงความเชื่อมั่นแบบ Bias-Corrected 95% = .131 ถึง .267 | ค่า p ที่ต่ำกว่า .001 รายงานเป็น p < .001

ตารางที่ 4 อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ของตัวแปรในโมเดล

ตัวแปรผล	ตัวแปรเหตุ	DE	IE	TE	R^2
COB	DFL	.480**	–	.480**	.230
CIB	DFL	.320**	.197**	.517	.465
	COB	.410**	–	.410**	

หมายเหตุ: **p < .01 | DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลรวม (DE + IE) | อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลทางตรงของ DFL ต่อ CIB มีทิศทางเดียวกัน (Complementary Partial Mediation) | นัยสำคัญของ TE ให้ตรวจจาก AMOS bootstrap output

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานอิทธิพลของตัวแปรกำกับ (ประสบการณ์การลงทุน)

สมมติฐาน	β	b	SE	t	p	ผลการทดสอบ	f^2
H5: INE × COB ⟶ CIB	.193**	.19	.061	3.163	.002	สนับสนุน	.06

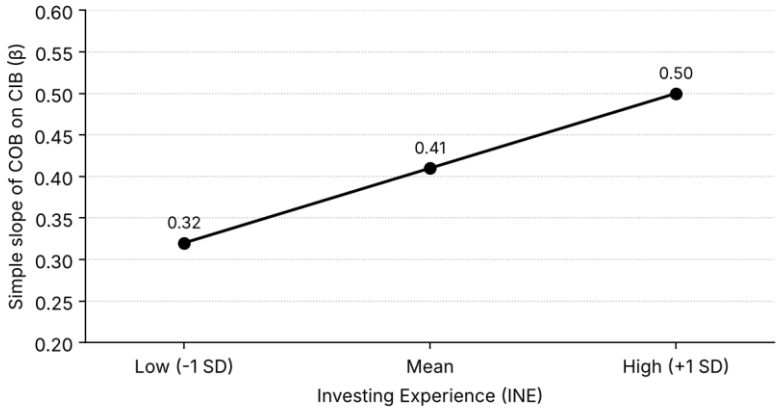
หมายเหตุ: **p < .01 | DFL = การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล, COB = อคติทางปัญญา, INE = ประสบการณ์การลงทุน, CIB = พฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี

สำหรับการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรกำกับ (ประสบการณ์การลงทุน) ต่อความสัมพันธ์ระหว่างอคติทางปัญญาและพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี (สมมติฐานที่ 5) ผู้วิจัยทดสอบด้วยการวิเคราะห์ตัวแปรปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effect) ระหว่างตัวแปรอคติทางปัญญา (COB) กับตัวแปรประสบการณ์การลงทุน (INE) โดยปรับค่าเฉลี่ยของตัวแปรประสบการณ์การลงทุน (ระยะเวลาการลงทุน) และคะแนนองค์ประกอบของอคติทางปัญญาให้เป็นศูนย์ (Mean-Centering) ก่อนคำนวณผลคูณเป็นตัวแปรปฏิสัมพันธ์ (INE × COB) เพื่อลดปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรหลักกับตัวแปรปฏิสัมพันธ์ (Aiken & West, 1991) เนื่องจากตัวแปรกำกับ (INE) เป็นตัวแปรสังเกตได้เพียงตัวเดียว การทดสอบจึงใช้แนวทางตัวแปรปฏิสัมพันธ์แบบสังเกตได้ (Observed-Variable Interaction) มิใช่ Latent Interaction เต็มรูปแบบ แล้วนำเข้าสู่โมเดลสมการโครงสร้างร่วมกับตัวแปรหลัก เพื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี โดยใช้เกณฑ์การพิจารณานัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกับตารางที่ 3 ผลการทดสอบแสดงดังตารางที่ 5 เพื่อให้ตีความทิศทางของตัวแปรกำกับได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ Simple Slopes ที่ระดับประสบการณ์การลงทุนต่ำ (-1 SD) ปานกลาง (Mean) และสูง (+1 SD) พบว่าความชันของอิทธิพลอคติทางปัญญาต่อพฤติกรรมการลงทุนมีค่าเท่ากับ .32, .41 และ .50 ตามลำดับ แสดงว่ายิ่งนักลงทุนมีประสบการณ์สูงขึ้น อคติทางปัญญายิ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนมากขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 6 และภาพที่ 3

ตารางที่ 6 อิทธิพลแบบมีเงื่อนไข (Conditional Effects) ของอคติทางปัญญาต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี จำแนกตามระดับประสบการณ์การลงทุน

ระดับประสบการณ์การลงทุน	Simple Slope (β)	SE	t	p	95% CI
ต่ำ (−1 SD)	.32	.062	5.168	< .001	[.199, .441]
ปานกลาง (Mean)	.41	.055	7.418	< .001	[.302, .518]
สูง (+1 SD)	.50	.062	8.074	< .001	[.379, .621]

หมายเหตุ: Simple Slope = อิทธิพลของ COB ต่อ CIB ที่ระดับ INE ต่ำ (−1 SD) ปานกลาง (Mean) และสูง (+1 SD) | ค่าที่ระดับปานกลางเท่ากับสัมประสิทธิ์เส้นทาง COB ⟶ CIB ในตารางที่ 3

ภาพที่ 3 กราฟปฏิสัมพันธ์แสดงอิทธิพลแบบมีเงื่อนไขของอคติทางปัญญาต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี ตามระดับประสบการณ์การลงทุน

จากตารางที่ 3 ตารางที่ 4 และตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า สมมติฐานที่ 1, 3, 4 และ 5 ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนสมมติฐานที่ 2 ไม่ได้รับการสนับสนุนเนื่องจากพบอิทธิพลในทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล (DFL) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี (CIB) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (β = 0.320, p < .001) จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลที่สูงขึ้นสัมพันธ์กับการรายงานพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีอย่างต่อเนื่องและมีแบบแผนในระดับที่สูงขึ้น

2) การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล (DFL) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่ออคติทางปัญญา (COB) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (β = 0.480, p < .001) ซึ่งมีทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐานที่ 2 ที่คาดว่าเป็นอิทธิพลเชิงลบ จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 2 กล่าวคือ นักลงทุนที่ประเมินว่าตนมีการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลสูงกลับมีแนวโน้มมีอคติทางปัญญาสูงขึ้น ทั้งนี้ ทิศทางบวกดังกล่าวสอดคล้องกันทั้งในภาพที่ 2 ตารางที่ 3 และค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง DFL กับ COB ในตารางที่ 2 (r = .548)

3) อคติทางปัญญา (COB) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี (CIB) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (β = 0.410, p < .001) จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 3 เนื่องจากข้อคำถามของ CIB วัดพฤติกรรมการลงทุนอย่างต่อเนื่องและมีแบบแผน ได้แก่ การลงทุนสม่ำเสมอ การจัดสรรเงินตามความสามารถรับความเสี่ยง การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนลงทุน การกระจายความเสี่ยง และการวางแผนระยะยาว ผลนี้จึงหมายความว่านักลงทุนที่มีอคติทางปัญญาสูงกว่ารายงานว่าตนมีพฤติกรรมการลงทุนดังกล่าวมากกว่า มิได้หมายความว่าพฤติกรรมการลงทุนถูกขับเคลื่อนด้วยอารมณ์มากขึ้น

4) การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล (DFL) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี (CIB) ผ่านอคติทางปัญญา (COB) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (β = 0.197, p < .001) จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 4 ทั้งนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบนัยสำคัญของอิทธิพลทางอ้อมด้วยวิธี Bootstrapping จำนวน 5,000 รอบ ร่วมกับช่วงความเชื่อมั่นแบบ Bias-Corrected 95% แทนการอ้างอิงเกณฑ์ขั้นตอนเชิงเหตุผลของ Baron & Kenny (1986) เพียงอย่างเดียว ผลพบว่าช่วงความเชื่อมั่น 95% ของอิทธิพลทางอ้อมอยู่ระหว่าง .131 ถึง .267 ซึ่งไม่ครอบคลุมค่าศูนย์ อิทธิพลทางอ้อม (.480 × .410 ≈ .197) มีทิศทางเดียวกับอิทธิพลทางตรง (.320) จึงเป็นการส่งผ่านบางส่วนแบบเสริมกัน (Complementary Partial Mediation) และมีอิทธิพลรวมเท่ากับ .517 ดังตารางที่ 4 กล่าวคือ ผู้ที่ประเมินว่าตนมีการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลสูงมีแนวโน้มมีอคติทางปัญญาสูงขึ้น และอคติดังกล่าวสัมพันธ์กับการรายงานพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีในระดับที่สูงขึ้น ผลนี้จึงไม่สามารถตีความได้ว่าการรับรู้ความรู้ช่วยลดอคติและทำให้พฤติกรรมการลงทุนรอบคอบขึ้น

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 ในตารางที่ 5 พบว่า ประสบการณ์การลงทุน (INE) มีบทบาทกำกับความสัมพันธ์ระหว่างอคติทางปัญญา (COB) กับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี (CIB) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (β = 0.193, p = .002) จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 5 โดยสัมประสิทธิ์ของตัวแปรปฏิสัมพันธ์มีทิศทางบวก และ Simple Slopes เพิ่มขึ้นจาก .32 (ประสบการณ์ต่ำ) เป็น .41 (ประสบการณ์ปานกลาง) และ .50 (ประสบการณ์สูง) ดังตารางที่ 6 และภาพที่ 3 แสดงว่าประสบการณ์การลงทุนที่สูงขึ้นทำให้อิทธิพลเชิงบวกของอคติทางปัญญาต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีแรงขึ้น มิใช่ลดลง ทั้งนี้ แบบจำลองทดสอบเฉพาะตัวแปรปฏิสัมพันธ์ INE × COB มิได้ทดสอบ INE × DFL ผลการวิจัยนี้จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าอิทธิพลของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลแตกต่างหรือคงที่ตามระดับประสบการณ์การลงทุน

ผลการวิเคราะห์อำนาจการทำนายของโมเดล พบว่าการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลสามารถอธิบายความแปรปรวนของอคติทางปัญญาได้ร้อยละ 23.0 (R^2 = .230) และตัวแปรทำนายทั้งหมดในโมเดลสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีได้ร้อยละ 46.5 (R^2 = .465) โดยการรับรู้ความรู้ด้านการเงิน

ดิจิทัลมีอิทธิพลรวม (Total Effect) ต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีเท่ากับ .517 (อิทธิพลทางตรง .320 บวกอิทธิพลทางอ้อม .197) ดังตารางที่ 4

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโมเดลที่พัฒนาขึ้นได้รับการออกแบบบนพื้นฐานของทฤษฎีการเงินเชิงพฤติกรรม (Behavioral Finance Theory) ของ Yadav (2024) ซึ่งอธิบายว่าการตัดสินใจทางการเงินของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางจิตวิทยาและอคติทางปัญญาอย่างมีนัยสำคัญ ประกอบกับแนวคิดความรู้ทางการเงินดิจิทัล (Digital Financial Literacy) ของ Lusardi & Mitchell (2014) ที่แสดงให้เห็นว่าความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดคุณภาพของการตัดสินใจลงทุน และทฤษฎีความคาดหวัง (Prospect Theory) ของ Yadav (2024) ที่อธิบายถึงรูปแบบการประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนของนักลงทุนภายใต้ความไม่แน่นอน การบูรณาการทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวเข้าด้วยกันจึงทำให้โมเดลสามารถอธิบายพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีได้อย่างครอบคลุม สะท้อนให้เห็นว่าการนำทฤษฎีทางการเงินเชิงพฤติกรรมมาบูรณาการกับแนวคิดความรู้ทางการเงินดิจิทัลเป็นกรอบในการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุมีความเหมาะสมและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการลงทุนในบริบทของสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรงของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลและอคติทางปัญญา อิทธิพลทางอ้อมของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลผ่านอคติทางปัญญาในฐานะตัวแปรส่งผ่าน และอิทธิพลกำกับของประสบการณ์การลงทุนที่มีต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า

สมมติฐานที่ 1 พบว่า การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักลงทุนที่มีการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลสูงกว่าจะมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลตลาด ประเมินความเสี่ยง และเข้าใจกลไกการทำงานของสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างถูกต้องมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lusardi & Mitchell (2014) ที่พบว่าความรู้ทางการเงินเป็นตัวกำหนดสำคัญของพฤติกรรมการออมและการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ Hadiwidjaja et al. (2026) พบว่า การรู้เท่าทันทางการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนของวิสาหกิจขนาดกลางขนาดเล็กของอินโดนีเซีย อย่างไรก็ดี เนื่องจาก DFL ในการศึกษานี้วัดจากการรับรู้ของตนเอง ผลดังกล่าวจึงสะท้อนว่าผู้ที่เชื่อมั่นในความรู้ของตนมีแนวโน้มรายงานพฤติกรรมการลงทุนอย่างต่อเนื่องและมีแบบแผนมากกว่า ซึ่งอาจไม่เท่ากับความสามารถในการลงทุนที่แท้จริง

สมมติฐานที่ 2 พบว่า การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่ออคติทางปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐาน จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 2 และแตกต่างจากข้อค้นพบของ Maheshwari & Samantaray (2026) ที่พบว่าความรู้ด้านการเงินมีบทบาทในการลดผลกระทบของอคติทางพฤติกรรม รวมทั้งแนวคิดของ van den Akker (2025) และทฤษฎีระบบคู่ (Dual Process Theory) ที่ Lipshits et al. (2025) นำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งคาดว่าความรู้และการคิดเชิงวิเคราะห์จะช่วยยับยั้งการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยอคติ (System 1) ความแตกต่างนี้อาจอธิบายได้จากลักษณะการวัด กล่าวคือ DFL ในการศึกษานี้วัดจากการประเมินตนเอง มิใช่ความรู้ที่มีคำตอบถูกผิด ผู้ที่ประเมินว่าตนมีความรู้สูงจึงอาจมีความมั่นใจในการตัดสินใจของตนสูงตามไปด้วย ซึ่งตรงกับลักษณะของอคติความมั่นใจเกินจริง (Overconfidence Bias) ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของตัวแปร COB อีกทั้งนักลงทุนที่ติดตามข่าวสารและเทคโนโลยีคริปโทเคอร์เรนซีอย่างใกล้ชิดย่อมได้รับข้อมูลล่าสุดและสัญญาณราคาบ่อยครั้ง จึงอาจเผชิญอคติจากความพร้อมของข้อมูล (Availability Bias) และความกลัวการพลาดโอกาส (FOMO Bias) มากขึ้น ผลการวิจัยนี้จึงชี้ว่าการรับรู้ว่าตนมีความรู้ไม่ได้ทำหน้าที่ลดอคติโดยอัตโนมัติ

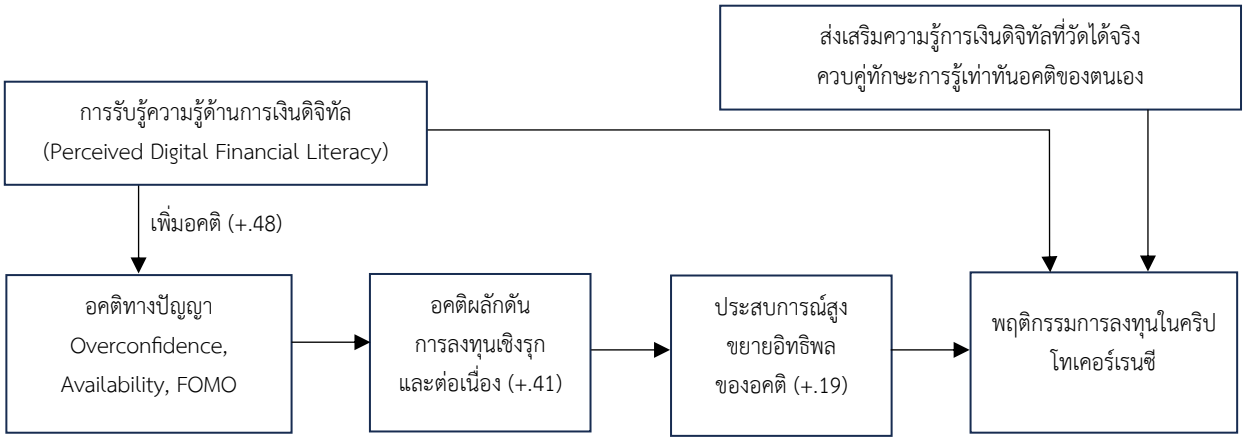
สมมติฐานที่ 3 พบว่า อคติทางปัญญามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ต้องตีความโดยคำนึงถึงนิยามเชิงปฏิบัติการของ CIB ซึ่งวัดระดับการลงทุนอย่างต่อเนื่องและมีแบบแผนตามการรายงานตนเอง (การลงทุนสม่ำเสมอ การจัดสรรเงินตามความสามารถรับความเสี่ยง การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนลงทุน การกระจายความเสี่ยง และการวางแผนระยะยาว) คะแนน CIB ที่สูงจึงมิได้หมายถึงพฤติกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยอารมณ์ ผลที่พบอาจอธิบายได้ว่า ความมั่นใจเกินจริง ความกลัวการพลาดโอกาส และการตอบสนองต่อข่าวสารล่าสุดเพิ่มแรงจูงใจให้นักลงทุนเข้าร่วมตลาดอย่างต่อเนื่อง ติดตามข้อมูลตลาด และถือครองคริปโทเคอร์เรนซีหลายประเภทขณะเดียวกัน นักลงทุนที่มีความมั่นใจเกินจริงอาจประเมินความรอบคอบในการลงทุนของตนสูงกว่าความเป็นจริงเมื่อตอบแบบรายงานตนเอง ผลนี้สอดคล้องกับ Babu et al. (2025) ที่พบว่าอคติทางปัญญามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ และ Bosch-Rosa & Corgnet (2022) ที่อธิบายว่าข้อจำกัดทางปัญญาเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการลงทุนในตลาดที่มีความไม่แน่นอนสูง ทั้งนี้อิทธิพลของอคติทางปัญญายังมีลักษณะเฉพาะบริบท ดังนั้นผลการศึกษานี้จึงไม่ควรตีความว่าอคติทางปัญญาทำให้การลงทุนมีคุณภาพดีขึ้น แต่สะท้อนว่าอคติสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการลงทุนที่สูงขึ้นตามการรับรู้ของนักลงทุนเอง

สมมติฐานที่ 4 พบว่า อคติทางปัญญาทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลกับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอิทธิพลทางอ้อม (.197) มีทิศทางเดียวกับอิทธิพลทางตรง (.320) จึงเป็นการส่งผ่านบางส่วนแบบเสริมกัน (Complementary Partial Mediation) กลไกที่พบจึงแตกต่างจากที่คาดไว้ตามกรอบแนวคิดของ Addo et al. (2025) Aftab et al. (2025) ซึ่งมองว่า ความรู้ทางการเงินช่วยลดอคติและนำไปสู่การตัดสินใจที่มีเหตุผลมากขึ้น ในการศึกษานี้ การรับรู้ความรู้ที่สูงขึ้นสัมพันธ์กับอคติที่สูงขึ้น และอคติที่สูงขึ้นสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการลงทุนที่สูงขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่าง DFL กับ CIB ส่วนหนึ่งจึงส่งผ่านความมั่นใจและอคติของนักลงทุน มิได้มาจากความสามารถเชิงเหตุผลเพียงอย่างเดียว ผลดังกล่าวจึงไม่ควรตีความว่าเป็นผลดีทั้งสองเส้นทาง แต่ชี้ว่าการส่งเสริมการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลที่ทำให้นักลงทุน “รู้สึกว่ารู้” โดยไม่ฝึกการรู้เท่าทันอคติของตนเอง อาจเพิ่มความมั่นใจเกินจริงควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้ วิธีการทดสอบอิทธิพลทางอ้อมด้วย Bootstrapping

สมมติฐานที่ 5 พบว่า ประสบการณ์การลงทุนมีบทบาทกำกับความสัมพันธ์ระหว่างอคติทางปัญญากับพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอิทธิพลเชิงบวกของอคติทางปัญญาต่อพฤติกรรมการลงทุนแรงขึ้นเมื่อประสบการณ์การลงทุนสูงขึ้น (Simple Slopes = .32, .41 และ .50 ที่ระดับประสบการณ์ต่ำ ปานกลาง และสูงตามลำดับ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักลงทุนที่ลงทุนมานานสะสมความมั่นใจจากความสำเร็จในอดีต จึงนำความเชื่อและอคติของตนไปใช้ในการลงทุนอย่างต่อเนื่องได้มากกว่านักลงทุนหน้าใหม่ที่ยังลังเล ผลนี้สอดคล้องกับ Iamin (2025) ที่พบว่า อคติมั่นใจมากเกินไปสัมพันธ์เชิงบวกกับประสบการณ์การลงทุน และสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ในแง่ที่ว่าประสบการณ์หล่อหลอมรูปแบบการตัดสินใจของบุคคล แต่แตกต่างจาก Babu et al. (2025) ที่พบว่าประสบการณ์ช่วยลดผลกระทบของอคติ ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากการวัดประสบการณ์ด้วยระยะเวลาการลงทุนเพียงตัวชี้วัดเดียว ซึ่งไม่ได้สะท้อนคุณภาพของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทั้งนี้ แบบจำลองไม่ได้ทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การลงทุนกับการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าผลของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลคงที่ในทุกระดับประสบการณ์

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้นำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่อธิบายกลไกความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล อคติทางปัญญา ประสบการณ์การลงทุน และพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ “โมเดลกลไกคู่ของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลที่มีอคติทางปัญญาเป็นตัวแปรส่งผ่านและมีประสบการณ์การลงทุนเป็นตัวแปรกำกับ” ซึ่งบูรณาการกลไกทางตรง กลไกทางอ้อมผ่านอคติทางปัญญา และเงื่อนไขกำกับจากประสบการณ์การลงทุนไว้ในโมเดลเดียว อันเป็นมุมมองที่ยังไม่ปรากฏร่วมกันชัดเจนในงานวิจัยพฤติกรรมการลงทุนคริปโทเคอร์เรนซีที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่ศึกษาความรู้ทางการเงินดิจิทัลหรืออคติทางปัญญาแยกจากกัน

องค์ความรู้นี้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมิได้ทำหน้าที่เป็นกลไกลดอคติดังที่คาดไว้ แต่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการลงทุนผ่านสองเส้นทางที่มีทิศทางเดียวกัน คือ เส้นทางตรง และเส้นทางอ้อมที่ผ่านอคติทางปัญญาซึ่งสูงขึ้นตามการรับรู้ความรู้ของตนเอง ขณะเดียวกัน อิทธิพลของอคติทางปัญญาต่อพฤติกรรมการลงทุนไม่คงที่ แต่แรงขึ้นในกลุ่มนักลงทุนที่มีประสบการณ์การลงทุนยาวนาน สะท้อนว่า “การรู้สึกว่ารู้” และ “การลงทุนมานาน” อาจทำให้นักลงทุนมั่นใจในการตัดสินใจของตนมากขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องรอบคอบขึ้น องค์ความรู้นี้จึงเสนอกรอบสำหรับการออกแบบมาตรการส่งเสริมการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลที่วัดความรู้จริงควบคู่กับการฝึกการรู้เท่าทันอคติของตนเอง และคำนึงถึงระดับประสบการณ์ของนักลงทุนแต่ละกลุ่ม แทนที่จะมุ่งเพิ่มความรู้เพียงอย่างเดียว

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ว่า

1. โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตัวแปรแฝงทุกตัวมีคุณภาพการวัดอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทั้งด้านความเชื่อมั่นและความตรง

2. การรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี และมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่ออคติทางปัญญา ซึ่งตรงข้ามกับสมมติฐานที่ 2 อคติทางปัญญามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุนและทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านบางส่วนแบบเสริมกันระหว่างการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลกับพฤติกรรมการลงทุน และประสบการณ์การลงทุนมีบทบาทกำกับโดยทำให้อิทธิพลของอคติทางปัญญาต่อพฤติกรรมการลงทุนแรงขึ้นในกลุ่มที่มีประสบการณ์สูง ผลการวิจัยจึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 1, 3, 4 และ 5 แต่ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 2

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่ออคติทางปัญญา ซึ่งเป็นเส้นอิทธิพลที่มีขนาดมากที่สุดในโมเดล (β = .480) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงควรพัฒนาหลักสูตรการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลที่มีการวัดความรู้จริงด้วยแบบทดสอบ ควบคู่กับการฝึกทักษะการรู้เท่าทันอคติทางปัญญาของตนเอง เช่น การให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับความมั่นใจของตนกับผลการทดสอบจริง เพื่อป้องกันไม่ให้การเพิ่มความรู้กลายเป็นการเพิ่มความมั่นใจเกินจริง ควบคู่กับความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีบล็อกเชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.2 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าอคติทางปัญญามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการลงทุน และอิทธิพลดังกล่าวแรงขึ้นในกลุ่มนักลงทุนที่มีประสบการณ์การลงทุนยาวนาน ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลจึงควรพัฒนาเครื่องมือแจ้งเตือนและตรวจสอบอคติทางปัญญาบนแพลตฟอร์มสำหรับนักลงทุนทุกกลุ่ม โดยไม่ควรมุ่งเฉพาะนักลงทุนหน้าใหม่ แต่ควรให้ความสำคัญกับนักลงทุนที่มีระยะเวลาการลงทุนยาวนานซึ่งอาจมีความมั่นใจในการตัดสินใจของตนสูง เช่น การแสดงสรุปผลการซื้อขายย้อนหลังเทียบกับความคาดหวังของผู้ลงทุน

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่าอคติทางปัญญาเป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีนัยสำคัญ และการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลที่สูงขึ้นสัมพันธ์กับอคติทางปัญญาที่สูงขึ้น สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรบรรจุเนื้อหาด้านการเงินดิจิทัลควบคู่กับการเงินเชิงพฤติกรรมในหลักสูตร โดยเน้นการฝึกฝนทักษะการรู้เท่าทันอคติทางปัญญาของตนเองเป็นองค์ประกอบหลัก มิใช่เพียงการให้ความรู้ด้านเทคนิคการลงทุน เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักลงทุนรุ่นใหม่สามารถตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลได้อย่างมีเหตุผลมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังนักลงทุนในภูมิภาคอื่น เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลของตัวแปรในบริบทที่หลากหลายทางสังคมและเศรษฐกิจ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายส่งเสริมความรู้ทางการเงินดิจิทัลในระดับประเทศ

2.2 ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซี เช่น อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์และผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด (Influencer) บุคลิกภาพของนักลงทุน ทัศนคติต่อความเสี่ยง หรือปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.3 ควรพิจารณาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผสานการวิจัยเชิงปริมาณกับการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการทางจิตวิทยาการลงทุนได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2.4 ควรใช้การศึกษาแบบระยะยาว (Longitudinal Design) เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัล อคติทางปัญญา และพฤติกรรมการลงทุนของนักลงทุนกลุ่มเดิมในหลายช่วงเวลา หรือใช้การออกแบบวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยแก้ข้อจำกัดด้านการอนุมานเชิงสาเหตุของงานวิจัยแบบภาคตัดขวางในการศึกษาครั้งนี้

2.5 ควรพิจารณาใช้ข้อมูลพฤติกรรมการซื้อขายจริง (Actual Trading Data) จากแพลตฟอร์มซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น ความถี่ในการทำธุรกรรม มูลค่าการลงทุน หรือรูปแบบการซื้อขาย ควบคู่กับข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อลดข้อจำกัดของการวัดพฤติกรรมด้วยวิธีรายงานตนเอง และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ใช้การเลือกตัวอย่างแบบสะดวก จากนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ผลการวิจัยจึงอาจไม่สามารถอ้างอิงไปยังนักลงทุนภูมิภาคอื่นหรือบริบททางสังคมเศรษฐกิจที่แตกต่างกันได้ทั้งหมด

2. ตัวแปรการรับรู้ความรู้ด้านการเงินดิจิทัลวัดจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง ไม่ใช่การทดสอบความรู้ตามข้อเท็จจริง จึงอาจคลาดเคลื่อนจากความสามารถที่แท้จริง

3. ตัวแปรประสบการณ์การลงทุนวัดด้วยตัวชี้วัดเดียวคือระยะเวลาการลงทุน ยังไม่ครอบคลุมมิติอื่น เช่น ความถี่ในการซื้อขายหรือมูลค่าเงินลงทุนสะสม ผลการวิเคราะห์บทบาทกำกับของประสบการณ์การลงทุนจึงควรตีความด้วยความระมัดระวัง

4. ตัวแปรทั้งหมดวัดด้วยแบบสอบถามรายงานตนเองในช่วงเวลาเดียวกัน แม้ไม่พบหลักฐานการครอบงำขององค์ประกอบเดียวจาก Harman's Single-Factor Test แต่ยังไม่สามารถตัดความคลาดเคลื่อนจากวิธีการวัดร่วมได้ทั้งหมด และคะแนน CIB สะท้อนพฤติกรรมตามการรับรู้ของผู้ตอบ ซึ่งอาจสูงกว่าพฤติกรรมจริงในกลุ่มที่มีความมั่นใจเกินจริง

เอกสารอ้างอิง

บริษัท หลักทรัพย์จัดการกองทุน ไทยพาณิชย์ จำกัด. (2568). *รายงานประจำปี กองทุนรวมโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมดิจิทัล ปี 2568*. สืบค้นจาก https://www.scbam.com/medias/fund-doc/annual/DIF_ANN_TH.pdf.

ศิริลักษณ์ ทัดเทียม และ นนทร์ วรพาณิชย์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้คริปโทเคอร์เรนซี การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างและการวิเคราะห์เส้นทาง. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 4*(3), 31–44.

ศุขจิภา ศรีภิรมย์, พัชรา ตันติประภา และ อรชร มณีสงฆ์. (2568). การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีของเจเนอเรชันซีเพศชายและหญิง. *วารสารปัญญาภิวัฒน์, 17*(2), 143–158.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2569). *รายงานสรุปภาวะตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลรายเดือน*. สืบค้นจาก https://www.sec.or.th/TH/Pages/DAMonthlyReport.aspx.

Addo, J. O., Cúg, J., Keelson, S. A., Amoah, J., & Petráková, Z. (2025). Behavioral risk management in investment strategies: Analyzing investor psychology. *International Journal of Financial Studies, 13*(2), 53.

Aftab, R., Fazal, A., & Andleeb, R. (2025). Behavioral biases and Fintech adoption: Investigating the role of financial literacy. *Acta psychologica, 257*, 105065.

Ahmad, U., Van Keulen, M., Briassouli, A., & Saad, M. (2025). Cognitive biases, Robo advisor and investment decision psychology: An investor's perspective from New York stock exchange. *Acta psychologica, 256*, 105048.

Aiken, L. S., West, S. G., & Reno, R. R. (1991). *Multiple Regression: Testing and Interpreting Interactions*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika, 49*(2), 155-173.

Babu, D. R., Sreenivas, T., Kumar, N. H., Panda, H. K., & Reddy, B. R. (2025). Behavioural biases and the diversification puzzle: Why investors fail to build optimal portfolios. *International Journal of Business and Management Sciences, 1*(1), 23-26.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology, 51*(6), 1173–1182.

Bentler, P. M. (2005). *EQS 6 Structural Equations Program Manual*. Encino, CA: Multivariate Software.

Bosch-Rosa, C., & Corgnet, B. (2022). Cognitive finance. In S. Füllbrunn & E. Haruvy (Eds.), *Handbook of experimental finance* (pp. 73-88). Cheltenham: Edward Elgar.

Chen, H., & Volpe, R. P. (1998). An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial services review, 7*(2), 107-128.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences.* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Coingecko. (2026). *2026 Q1 crypto industry report*. Retrieved from https://www.coingecko.com/research/publications/2026-q1-crypto-industry-report.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research, 18*(1), 39-50.

Hadiwidjaja, R. D., Trisnowati, Y., & Kahar, M. R. (2026). The digital financial literacy and current financial behavior in Indonesia small medium enterprise. *Jurnal Akuntansi, Keuangan, Pajak dan Informasi, 6*(1), 47-58.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the academy of marketing science, 43*(1), 115-135.

Hoelter, J. W. (1983). The effects of role evaluation and commitment on identity salience. *Social Psychology Quarterly, 46*(2), 140–147.

Iamin, G. (2025). Are crypto-investors overconfident? The role of risk propensity and demographics. Evidence from Brazil and Portugal. *The Journal of Risk Finance, 26*(1), 147-173.

Katenova, M., Frolova, Y., & Schmunkamp, P. (2025). Behavioral Finance in the sphere of investment: Systematic Review of Literature between 2020 and 2025. *F1000Research, 14*, 949.

Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. (3rd ed.). New York: Guilford Press.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Koskelainen, T., Kalmi, P., Scornavacca, E., & Vartiainen, T. (2023). Financial literacy in the digital age-A research agenda. *Journal of Consumer Affairs, 57*(1), 507-528.

Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement* (pp. 90–95). New York: Wiley.

Lipshits, R., Goldstein, K., Goldstein, A., Eichel, R., & Goldstein, A. (2025). Novel Approach to Modeling Investor Decision-Making Using the Dual-Process Theory: Synthesizing Experimental Methods from Within-Subjects to Between-Subjects Designs. *Mathematics, 13*(19), 3090.

Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of economic literature, 52*(1), 5-44.

MacCallum, R. C., Browne, M. W., & Sugawara, H. M. (1996). Power analysis and determination of sample size for covariance structure modeling. *Psychological Methods, 1*(2), 130–149.

Maheshwari, H., & Samantaray, A. K. (2026). Navigating investment challenges: financial literacy and digital advisory services in countering behavioural biases. *International Journal of Sociology and Social Policy, 46*(3-4), 409-425.

Nofsinger, J. R. (2017). *The psychology of investing*. (6th ed.). New York: Routledge.

OECD. (2026). *Digital financial literacy core competency framework for adults in ASEAN*. Paris, France: OECD Publishing.

Ruiz-Dotras, E., & Llados-Masllorens, J. (2026). Investment Experience and Financial Vulnerability: The Role of Financial Literacy, Gender and Social Context. *Journal of Risk and Financial Management, 19*(5), 369.

van den Akker, M. M. L. H. (2025). The adaptive nudge framework: advancing ethical behavioural design in financial decision-making. *Journal of Social Impact in Business Research, 1*(2), 3-19.

Yadav, M. (2024). Behavioral biases of cryptocurrency investors: a prospect theory model to explain cryptocurrency returns. *Review of Behavioral Finance, 16*(4), 643-667.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

Factors Related to Core Competency among Civil Servants in the Secretariat of The House of Representatives

Chanida Jaroenjit[1*] and Pornphan Hemaphan[2]

[1] *Master's Student in Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Laktip.ja@ku.th*

ABSTRACT

This study aimed to 1) examine the level of core competencies among civil servants of the Secretariat of the House of Representatives; 2) compare the core competencies of civil servants of the Secretariat of the House of Representatives classified by personal factors; and 3) investigate the relationships between individual-level interventions, organizational climate, and the core competencies of civil servants of the Secretariat of the House of Representatives. The study employed quantitative research methodology. The sample size was determined based on the concept of Krejcie and Morgan (1970), with a 95% confidence level and a 5% margin of error, resulting in a group of 332 samples from the population of 1,938 civil servants of the Secretariat of the House of Representatives. The samples were selected using non-probability sampling through convenience sampling. The statistical methods employed included descriptive statistics, namely mean and standard deviation, and inferential statistics, namely the t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Pearson's product-moment correlation coefficient. Statistical significance was determined at the .05 level. The findings revealed that the overall level of core competencies among civil servants of the Secretariat of the House of Representatives was at the highest level. The hypothesis testing indicated that: 1) civil servants with different levels of education had significantly different levels of core competencies; 2) there were no statistically significant differences found in core competencies based on gender, age, length of work experience, position type, or monthly income; and 3) individual-level interventions and organizational climate were positively correlated with the development of core competencies among civil servants of the Secretariat of the House of Representatives, which was consistent with the established hypotheses. Therefore, the organization should place importance on individual-level organizational development alongside the promotion of an organizational climate that facilitates civil servants' self-development. Such an approach would contribute to the long-term success of building and strengthening the organization's identity.

Keywords: Core Competency, Individual-Level Intervention, Organizational Climate, Civil Servants, Secretariat of the House of Representatives

Received: 4 July 2026;
Revised: 18 September 2026;
Accepted: 6 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ชาณิดา เจริญจิตต์[1*] และ พรพรรณ เหมะพันธุ์[2]

[1] *นิสิตบริญญาโท ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Laktip.ja@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2) เปรียบเทียบสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของการแทรกแซง ระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การกับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงแนวคิดของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 332 คน จากประชากรข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 1,938 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก สถิติที่ใช้ได้แก่ สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ประกอบด้วย การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีสมรรถนะหลัก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการทดสอบสมมติฐานระบุว่า 1) ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีสมรรถนะหลักแตกต่างกัน 2) ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ประเภทตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้น องค์กรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรในระดับบุคคลอย่างควบคู่กับการส่งเสริมบรรยากาศองค์กรที่เอื้อการพัฒนาตนเองของข้าราชการ เพื่อความสำเร็จในการสร้างอัตลักษณ์ขององค์กรในระยะยาว

คำสำคัญ: สมรรถนะหลัก, การแทรกแซงระดับบุคคล, บรรยากาศองค์การ, ข้าราชการ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกส่งผลต่อวิถีชีวิตและการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน ทั้งการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูล ความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน การทำงานและธุรกิจที่เผชิญการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล (Digital Transformation) และความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ทุกองค์การจึงต้องปรับตัว โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ข้าราชการมีความรู้ความสามารถ ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2561ก) ข้าราชการเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การและนโยบายรัฐบาล ทั้งแผนปฏิรูปประเทศและแผนขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 ภายใต้ความท้าทายและบริบทการทำงานที่เปลี่ยนไป การพัฒนาองค์การภาครัฐจึงสำคัญต่อการบริการประชาชน การสร้างความเชื่อมั่น และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน รัฐบาลไทยจึงขับเคลื่อนนโยบายระบบราชการ 4.0 (Government 4.0) เพื่อให้การบริหารราชการโปร่งใส ยืดหยุ่น และตอบสนองประชาชนมากขึ้น ด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม โดยมีบุคลากรสมรรถนะสูงเป็นแกนหลัก อย่างไรก็ตาม การยกระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการยังเผชิญปัญหากรอบสมรรถนะที่ไม่ชัดเจนในการรองรับอนาคต การขาดงบประมาณและทรัพยากรเพื่อฝึกอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาที่ไม่เชื่อมโยงกับการประเมินผลงาน

ส่งผลให้การพัฒนาสมรรถนะไม่บรรลุเป้าหมายและกระทบประสิทธิภาพขององค์การ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2566) ประกอบกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งพัฒนาคนทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง มีคุณภาพ และมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้สำหรับทุกคนทุกระดับ โดยเฉพาะทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มุ่งพัฒนาคนทุกช่วงวัยในทุกมิติให้พร้อมสำหรับโลกยุคใหม่ พัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงตามความต้องการของภาคการผลิตให้สามารถสร้างงานอนาคต และสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะที่สามารถสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ผ่านการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน่วยงานราชการสังกัดรัฐสภา มีหน้าที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมาธิการ และสมาชิกรัฐสภา ทั้งด้านเลขานุการ วิชาการ กฎหมาย และการอำนวยความสะดวกทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถาบันนิติบัญญัติ ประเทศชาติ และประชาชน มีวิสัยทัศน์ว่า “สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ก้าวสู่การเป็น SMART Parliament” หมายถึง การเป็นองค์การที่มีระบบบริหารจัดการทันสมัย สมรรถนะสูง มีคุณธรรมจริยธรรมและความโปร่งใส พร้อมปรับสู่รัฐสภาดิจิทัล (Digital Parliament) เพื่อสนับสนุนงานนิติบัญญัติอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน โดยใช้แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และแผนปฏิบัติราชการตามยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566 - 2570) เป็นกรอบดำเนินงานของหน่วยงานภายใน เพื่อพัฒนาองค์การด้านนิติบัญญัติให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนเป้าหมายการพัฒนาประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี และแผนที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566ก)

การศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของบุคลากรและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาองค์การ จึงได้รับความสนใจและมีการดำเนินการอย่างแพร่หลาย ทั้งในภาครัฐและเอกชน เพื่อทำความเข้าใจถึงกลไกและปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและยกระดับขีดความสามารถขององค์การ งานวิจัยหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับสมรรถนะของบุคลากรอย่างชัดเจน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนมากสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การฝึกอบรม และบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ล้วนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร ทั้งในด้านประสิทธิภาพการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์การในยุคปัจจุบัน (ทศพร พีสะระ, 2566) สำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรและองค์การในหลายประเด็น โดย ชลธิชา ทิพย์วัฒน์ (2564) ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการเพื่อก้าวสู่การเป็น SMART Parliament โดยเน้นระดับสมรรถนะ สมรรถนะที่คาดหวัง และรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขณะที่ พิมพ์สุดา แสงเกร็ด (2566) ศึกษาบรรยากาศองค์การและทัศนคติด้านธรรมาภิบาลของบุคลากร และพบว่าทั้งสองปัจจัยมีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม การศึกษาความสัมพันธ์ของการแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การกับสมรรถนะหลักของข้าราชการโดยตรงยังมีไม่มากนัก การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าว เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาสมรรถนะและการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์การต่อไป

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล และการค้นหาความสัมพันธ์ของการแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การกับสมรรถนะหลักของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นแนวทางในการนำไปสู่การพัฒนาคนในทุกมิติ และการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายขององค์การ อันจะนำไปสู่องค์การที่มีขีดสมรรถนะสูง (High Performance Organization) เพื่อสนับสนุนบทบาทและภารกิจของสถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ดังนั้น เพื่อให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้มีข้อมูลในการพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การกับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดโดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีหลัก 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาองค์การ (Organizational Development: OD) แนวคิดบรรยากาศองค์การ (Organizational Climate) และแนวคิดสมรรถนะ (Competency) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การแทรกแซงระดับบุคคล และบรรยากาศองค์การกับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

แนวคิดการพัฒนาองค์การ (Organizational Development: OD) ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดของ Cummings & Worley (2015) ซึ่งอธิบายว่าการพัฒนาองค์การสามารถดำเนินการได้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้น การพัฒนาองค์การระดับบุคคล (Individual Level) เนื่องจากเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาองค์การทั้งหมด และเป็นระดับที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร การแทรกแซงระดับบุคคลประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา (Education) ด้านการฝึกอบรม (Training) และด้านการพัฒนา (Development) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากแนวคิดของ Bandura (1977), Piaget (1952), Vygotsky (1978), Skinner (1938), McClelland (1973), Maslow (1943) และ Rogers (1959) ที่ต่างอธิบายว่าการเรียนรู้ การฝึกอบรม การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของบุคลากร อันนำไปสู่การเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงาน

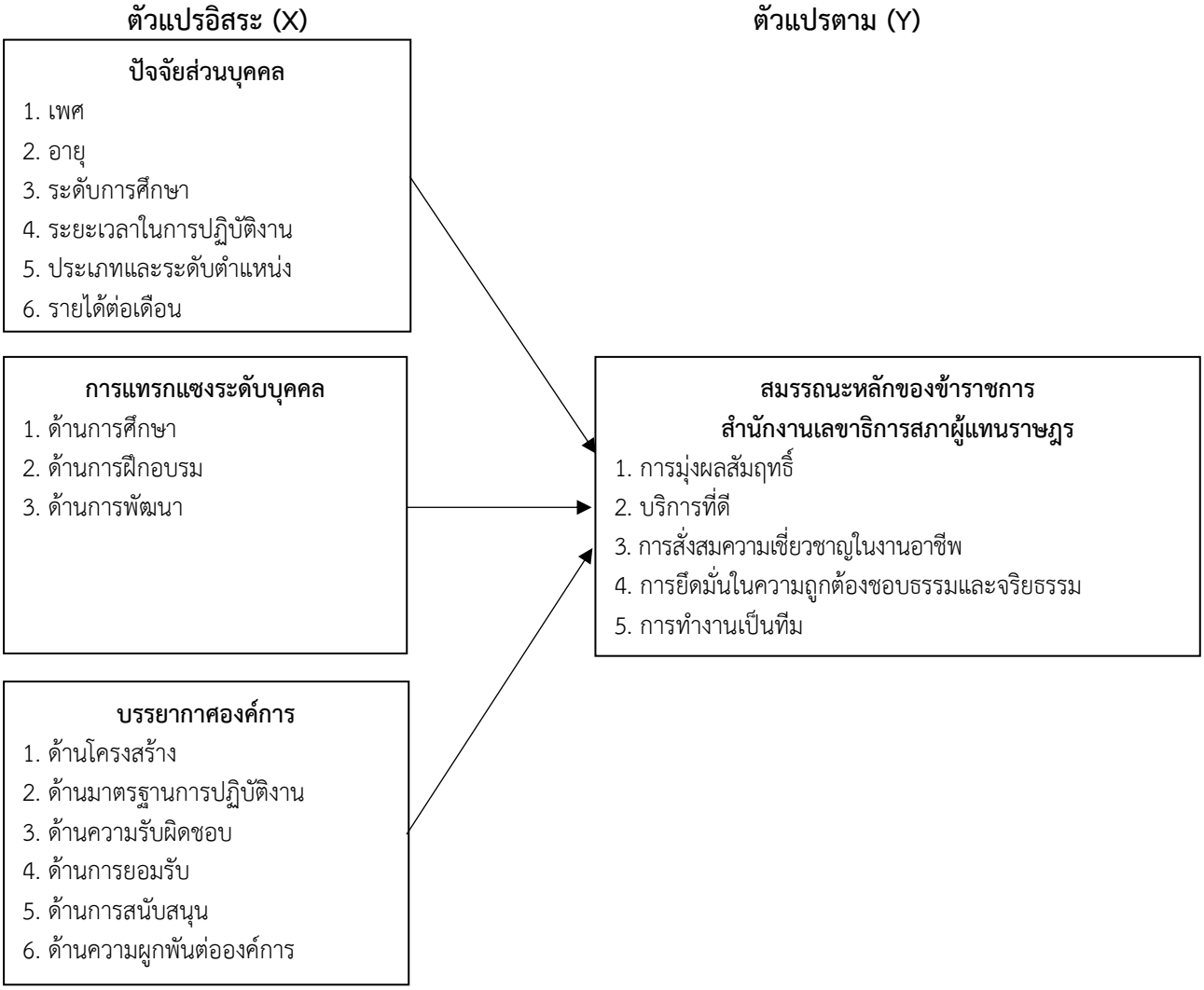
ในส่วนของ บรรยากาศองค์การ (Organizational Climate) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Litwin & Stringer (1968) เป็นกรอบหลัก ร่วมกับแนวคิดของ Halpin & Croft (1963) และ Payne & Pugh (1976) ซึ่งอธิบายว่าบรรยากาศองค์การเกิดจากการรับรู้ของบุคลากรต่อสภาพแวดล้อมภายในองค์การ และมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจ ทัศนคติ พฤติกรรม และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบของบรรยากาศองค์การที่เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการยอมรับ ด้านการสนับสนุน และด้านความผูกพันต่อองค์การ เพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของข้าราชการ

สำหรับตัวแปรตาม ผู้วิจัยใช้ แนวคิดสมรรถนะ (Competency) ของ McClelland (1973) และแนวคิดสมรรถนะของสำนักงาน ก.พ. (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2561ข) ซึ่งอธิบายว่าสมรรถนะเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรตามกรอบสมรรถนะของสำนักงาน ก.พ. และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และการทำงานเป็นทีม ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมหลักที่องค์การคาดหวังจากข้าราชการทุกคน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังนำปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ระดับตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน มาใช้เป็นตัวแปรอิสระ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะหลักของข้าราชการตามลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาทั้งความแตกต่างและความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะหลัก

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยเลือกใช้ แนวคิดการพัฒนาองค์การระดับบุคคลของ Cummings & Worley (2015) เป็นพื้นฐานของตัวแปรการแทรกแซงระดับบุคคล แนวคิดบรรยากาศ

องค์การของ Litwin & Stringer (1968) และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานของตัวแปรบรรยากาศองค์การ และใช้แนวคิดสมรรถนะของ McClelland (1973) และกรอบสมรรถนะของสำนักงาน ก.พ. เป็นกรอบของตัวแปรตาม โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พร้อมทั้งกำหนดปัจจัยส่วนบุคคลเป็นตัวแปรอิสระสำหรับการเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะหลัก กรอบแนวคิดนี้สะท้อนความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่คาดว่า การแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การที่เหมาะสม รวมทั้งลักษณะส่วนบุคคลของข้าราชการ จะมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการกำหนดแนวทางพัฒนาทรัพยากรบุคคลและการยกระดับขีดสมรรถนะขององค์การในอนาคต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 24 สำนัก 3 กลุ่มงาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,938 คน (ฐานข้อมูลกำลังคนส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2568)

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยอ้างอิงแนวคิดของ Krejcie & Morgan (1970) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 จากการคำนวณ พบว่า ประชากรจำนวน 1,938 คน ควรมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 322 คน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าขนาดขั้นต่ำที่กำหนด เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ลดผลกระทบจากการตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ และเพิ่มความครอบคลุมของกลุ่มตัวอย่าง ให้สามารถเป็นตัวแทนของประชากรได้ดียิ่งขึ้น ภายหลังการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) ด้วยการคัดเลือกข้าราชการที่สามารถเข้าถึงได้และสมัครใจตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาและการเข้าถึงประชากร ซึ่งเป็นบุคลากรภายในองค์การที่มีภารกิจและหน้าที่เฉพาะ อย่างไรก็ตาม เพื่อเพิ่มความเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างและลดโอกาสเกิดความเอนเอียงในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Selection Bias) ผู้วิจัยได้กระจายการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมข้าราชการในแต่ละประเภทและระดับตำแหน่ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายและสามารถสะท้อนลักษณะของประชากรได้ใกล้เคียงมากที่สุด

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามประเภทและระดับตำแหน่งของข้าราชการ

ประเภทข้าราชการที่ใช้ศึกษา	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. ประเภทวิชาการ		
1.1 ระดับปฏิบัติการ	287	94
1.2 ระดับชำนาญการ	350	60
1.3 ระดับชำนาญการพิเศษ	364	48
1.4 ระดับเชี่ยวชาญ	284	48
2. ประเภททั่วไป		
2.1 ระดับปฏิบัติงาน	88	13
2.2 ระดับชำนาญงาน	213	13
2.3 ระดับอาวุโส	352	56
รวม	1,938	332

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงาน ระดับตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ส่วนที่ 2 ปัจจัยการแทรกแซงระดับบุคคล 3 ด้าน ได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ส่วนที่ 3 ปัจจัยบรรยากาศองค์การ 6 ด้าน ได้แก่ โครงสร้าง มาตรฐานการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบ การยอมรับ การสนับสนุน และความผูกพันต่อองค์การ และ ส่วนที่ 4 สมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 5 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ บริการที่ดี การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และการทำงานเป็นทีม โดยส่วนที่ 2–4 ใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ (Likert, 1967)

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ และทดลองใช้ (Try Out) กับข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา จากนั้นตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ไม่น้อยกว่า 0.70 ผลการทดสอบพบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.935 และเมื่อจำแนกรายตัวแปร พบว่า การแทรกแซงระดับบุคคล บรรยากาศองค์การ และสมรรถนะหลัก มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.883, 0.947 และ 0.975 ตามลำดับ แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้และเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 สมมติฐานที่ 1 ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีระดับสมรรถนะหลักที่แตกต่างกัน

3.2 สมมติฐานที่ 2 การแทรกแซงระดับบุคคลมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

3.3 สมมติฐานที่ 3 บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประเภทตำแหน่งทั่วไป และวิชาการ ในช่วงเดือน ตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2568 และทำการรวบรวมแบบสอบถามกลับเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยคำนึงถึงความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลก่อนดำเนินการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับการแทรกแซงระดับบุคคล บรรยากาศองค์การ และสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะหลักจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Fisher’s Least Significant Difference (LSD) นอกจากนี้ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การกับสมรรถนะหลัก โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังนี้

ค่า r	ระดับความสัมพันธ์
0.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
0.71 - 0.90	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
0.51 - 0.70	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
0.31 - 0.50	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
0.00 - 0.30	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านบริการที่ดี ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และด้านการทำงานเป็นทีม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(n=332)

ระดับสมรรถนะหลัก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์	*4.22*	*0.735*	มากที่สุด
2. บริการที่ดี	*4.27*	*0.774*	มากที่สุด
3. การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ	*4.15*	*0.737*	มาก
4. การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม	*4.32*	*0.766*	มากที่สุด
5. การทำงานเป็นทีม	*4.37*	*0.759*	มากที่สุด
ภาพรวมระดับสมรรถนะหลัก	***4.27***	***0.690***	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ *= 4.27, S.D. = 0.690)* เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ *= 4.22, S.D. = 0.735*) ด้านบริการที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ *= 4.27, S.D. = 0.774*) ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ *= 4.15, S.D. = 0.737*) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ *= 4.32, S.D. = 0.766*) ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ *= 4.37, S.D. = 0.759*)

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n=332)

ปัจจัยส่วนบุคคล	t/F	Sig.
1. เพศ	0.008	0.57
2. อายุ	1.691	0.169
3. ระดับการศึกษา	2.86	**.037***
4. ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	1.583	0.164
5. ประเภทและระดับตำแหน่ง	0.519	0.605
6. รายได้ต่อเดือน	1.446	0.207

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาเป็นปัจจัยเดียวที่มีความแตกต่างของระดับสมรรถนะหลักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 2.860$, $p = .037$) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Post Hoc Comparison) ของกลุ่มระดับการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ว่าระดับ

การศึกษาคู่ใดมีความแตกต่างของระดับสมรรถนะหลักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยของระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	$\bar{X}$	ระดับการศึกษา			
			ต่ำกว่าปริญญาตรี (4.03)	ปริญญาตรี (4.17)	ปริญญาโท (4.35)	ปริญญาเอก (4.8)
(1) ต่ำกว่าปริญญาตรี	11	4.03	-	-.135	-.316	-.760
				(.528)	(.138)	(.089)
(2) ปริญญาตรี	144	4.17		-	**-.181***	-.625
					(.019)	(.118)
(3) ปริญญาโท	174	4.35			-	-.444
						(.266)
(4) ปริญญาเอก	3	4.80				-

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีผลต่อระดับสมรรถนะหลักแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ คือ ระหว่างกลุ่มข้าราชการที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีกับปริญญาโท โดยพบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ($\bar{X}$ = *4.17*) มีระดับสมรรถนะหลักต่ำกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท ($\bar{X}$ = 4.35) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสัมพันธ์ของการแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การกับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ใช้การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สถิติค่าสหสัมพันธ์เพียรสัน หรือ Pearson's Correlation และตัวแปรจะมีความสัมพันธ์ต่อกันที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าน้อยกว่า 0.05 ผลดังนี้

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างการแทรกแซงระดับบุคคล บรรยากาศองค์การ และระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตัวแปรอิสระ	ED	TR	DE	ST	SD	RP	SP	SU	RE	DV
การแทรกแซง										
การศึกษา (ED)	1									
การฝึกอบรม (TR)	.703**	1								
การพัฒนา (DE)	.703**	.779**	1							
บรรยากาศองค์การ										
โครงสร้าง (ST)	.632**	.655**	.802**	1						
มาตรฐาน (SD)	.649**	.721**	.742**	.808**	1					
ความรับผิดชอบ (RP)	.521**	.661**	.676**	.607**	.636**	1				
การยอมรับ (SP)	.653**	.716**	.763**	.733**	.755**	.734**	1			
การสนับสนุน (SU)	.641**	.683**	.798**	.778**	.787**	.645**	.828**	1		
ความผูกพัน (RE)	.585**	.708**	.706**	.657**	.722**	.669**	.789**	.746**	1	
สมรรถนะ (DV)	.562**	.664**	.692**	.615**	.656**	.817**	.743**	.700**	.761**	1

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรกับการแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การ

ตัวแปรอิสระ	สมรรถนะหลักของข้าราชการ		ความสัมพันธ์	ลำดับความสัมพันธ์
	r	p-value (Sig.)		
การแทรกแซงระดับบุคคล				
การศึกษา (ED)	*.562***	*.000*	ปานกลาง	3
การฝึกอบรม (TR)	*.664***	*.000*	ปานกลาง	2
การพัฒนา (DE)	*.692***	*.000*	ปานกลาง	1
ภาพรวมการแทรกแซงระดับบุคคล	***.708****	***.000***	**สูง**	
บรรยากาศองค์การ				
โครงสร้าง (ST)	*.615***	*.000*	ปานกลาง	6
มาตรฐาน (SD)	*.656***	*.000*	ปานกลาง	5
ความรับผิดชอบ (RP)	*.817***	*.000*	สูง	1
การยอมรับ (SP)	*.743***	*.000*	สูง	3
การสนับสนุน (SU)	*.700***	*.000*	สูง	4
ความผูกพัน (RE)	*.761***	*.000*	สูง	2
ภาพรวมบรรยากาศองค์การ	***.809****	***.000***	**สูง**	

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า การแทรกแซงระดับบุคคล มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = .708) และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หมายความว่า เมื่อมีการส่งเสริมการแทรกแซงระดับบุคคลเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้สมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การแทรกแซงระดับบุคคลทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะหลักในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการพัฒนามีความสัมพันธ์มากที่สุด (r = .692) รองลงมา ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม (r = .664) และด้านการศึกษา (r = .562) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ในส่วนของบรรยากาศองค์การ พบว่า มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = .809) และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หมายความว่า เมื่อองค์การมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานมากขึ้น จะส่งผลให้สมรรถนะหลักของข้าราชการมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบ (r = .817) ด้านความผูกพันต่อองค์การ (r = .761) ด้านการยอมรับ (r = .743) และด้านการสนับสนุน (r = .700) มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักในระดับสูง ขณะที่ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน (r = .656) และด้านโครงสร้าง (r = .615) มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง โดยทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะหลักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พบว่า สมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าข้าราชการส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับสมรรถนะหลักขององค์กร ทั้งด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การให้บริการที่ดี การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และการทำงานเป็นทีม ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ข้าราชการสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทและภารกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการสนับสนุนงานด้านนิติบัญญัติ การอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการให้บริการประชาชน ตลอดจนมีความพร้อมในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของการบริหารราชการและการพัฒนาองค์กรในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ผลที่พบยังสะท้อนว่าบุคลากรส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานที่องค์กรกำหนด และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสนับสนุนการบรรลุภารกิจขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิผล อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ผ่านมาไม่ได้ส่งผลเฉพาะต่อการยกระดับศักยภาพของบุคลากรรายบุคคลเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความพร้อมขององค์กรในการรองรับภารกิจที่มีความซับซ้อนมากขึ้น และเพิ่มความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทการบริหารราชการได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่อง ทั้งการส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน ควบคู่กับการกำหนดกรอบสมรรถนะหลักและระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างเป็นระบบ จึงเอื้อให้บุคลากรสามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และรักษาระดับสมรรถนะหลักไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1973) ที่อธิบายว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ เพชรรัตน์ อรุณภาคมงคล และคณะ (2566) ที่พบว่า สมรรถนะหลักของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเสนอให้มีการพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานให้บรรลุพันธกิจและเป้าหมายขององค์การ ผลการศึกษาครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า สมรรถนะหลักของบุคลากรไม่เพียงเป็นทุนมนุษย์ที่สำคัญของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หากแต่ยังเป็นกลไกที่เชื่อมโยงการพัฒนาบุคลากรกับประสิทธิผลขององค์การ โดยเฉพาะในบริบทของหน่วยงานที่มีภารกิจสนับสนุนงานด้านนิติบัญญัติ ซึ่งต้องอาศัยบุคลากรที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

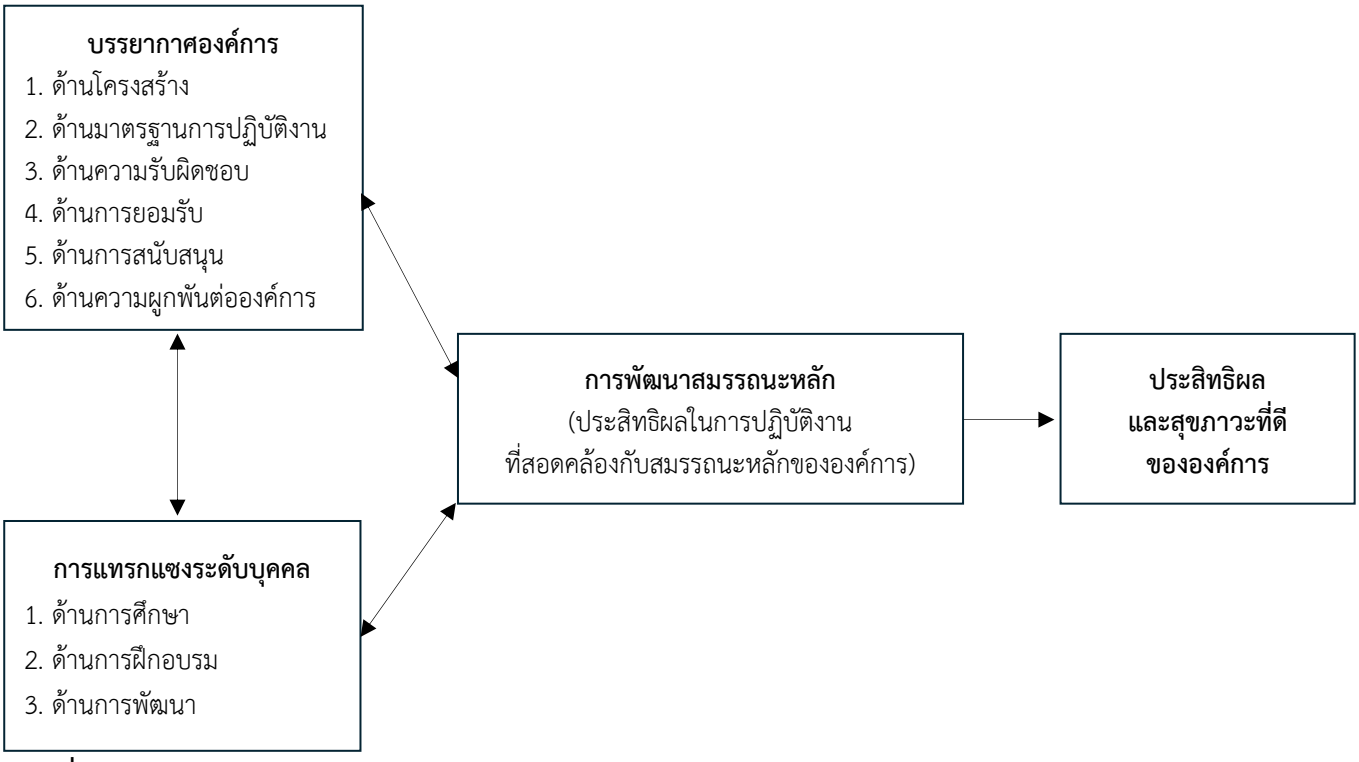
2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่วนใหญ่ ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาปฏิบัติงาน ประเภทและระดับตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ไม่มีความแตกต่างของสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ระดับการศึกษามีความแตกต่างของสมรรถนะหลักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการมีสมรรถนะหลักของข้าราชการไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนบุคคลเป็นสำคัญ แต่ขึ้นอยู่กับโอกาสในการพัฒนา การเรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้บุคลากรส่วนใหญ่มีระดับสมรรถนะใกล้เคียงกัน แม้จะมีความแตกต่างด้านเพศ อายุ ระยะเวลาปฏิบัติงาน หรือประเภทและระดับตำแหน่ง ทั้งนี้ยังสะท้อนว่าระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนช่วยลดความแตกต่างของบุคลากรในด้านสมรรถนะ โดยการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการพัฒนาบุคลากรที่ครอบคลุมทุกกลุ่มอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้บุคลากรมีโอกาสพัฒนาศักยภาพภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน และสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานที่องค์กรคาดหวัง อย่างไรก็ตาม การที่ระดับการศึกษามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการศึกษายังคงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้สิ่งใหม่ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะในระยะยาว

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลที่กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพ และการประเมินผลการปฏิบัติงานภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน ทำให้ข้าราชการทุกกลุ่มได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียม จึงไม่ปรากฏความแตกต่างของสมรรถนะตามปัจจัยส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม บุคลากรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าย่อมมีพื้นฐานด้านองค์ความรู้และศักยภาพในการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1973) ที่อธิบายว่าความรู้และทักษะเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ และสอดคล้องกับ สุภารัตน์ เมืองโสภา (2565) ที่พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับสมรรถนะหลักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าพื้นฐานทางการศึกษาอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร ผลการศึกษาครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า การยกระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการควรมุ่งเน้นการสร้างระบบการเรียนรู้และการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาสมรรถนะตามสายงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของงานและตอบสนองต่อความคาดหวังขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของการแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การกับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พบว่า การแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยด้านการพัฒนามีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักสูงที่สุดในปัจจัยด้านการแทรกแซงระดับบุคคล ขณะที่ด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์สูงที่สุดในปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการยกระดับสมรรถนะหลักของข้าราชการไม่ได้เกิดจากการพัฒนาความรู้หรือการฝึกอบรมเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องและการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และองค์การ ซึ่งช่วยให้บุคลากรสามารถนำศักยภาพของตนเองมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านองค์การมีความสัมพันธ์เกื้อหนุนกัน กล่าวคือ แม้องค์กรจะจัดให้มีการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง แต่หากขาดบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการสนับสนุน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความร่วมมือในการปฏิบัติงาน การพัฒนาสมรรถนะหลักก็อาจไม่เกิดผลอย่างเต็มศักยภาพ ในทางกลับกัน เมื่อองค์กรสามารถพัฒนาบุคลากรควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม จะช่วยให้บุคลากรสามารถเรียนรู้ ปรับตัว และถ่ายทอดศักยภาพสู่ผลการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการที่ด้านการพัฒนามีความสัมพันธ์สูงที่สุด สะท้อนว่าการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถเรียนรู้ ปรับตัว และรับผิดชอบต่อภารกิจที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ขณะที่ด้านการสนับสนุนที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดในปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ แสดงให้เห็นว่าการได้รับการสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากร คำปรึกษา และกำลังใจจากองค์การ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรสามารถแสดงศักยภาพและปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่ช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ขณะที่บรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการทำงานช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน และความมั่นใจในการปฏิบัติงาน จึงมีส่วนสำคัญต่อการยกระดับสมรรถนะหลักของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ Nadler & Wiggs (1989) และแนวคิดบรรยากาศองค์การของ Litwin & Stringer (1968) และสอดคล้องกับ พิเชษฐกิตติ์ บุณพสิษฐโศธิน และชนะพล ศรีฤาชา (2564) ที่พบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามสมรรถนะเชิงวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยด้านการสนับสนุนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามสมรรถนะของบุคลากร ผลการศึกษาครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการระหว่างการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรรายบุคคลและการสร้างบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร และเสริมสร้างความพร้อมขององค์กรในการรองรับการเปลี่ยนแปลงของการบริหารราชการและการพัฒนาองค์กรในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า บรรยากาศองค์การทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมระหว่างการแทรกแซงระดับองค์การเพื่อการพัฒนาองค์การกับผลลัพธ์ขององค์การ กล่าวคือ การแทรกแซงระดับองค์การผ่านบรรยากาศองค์การช่วยสร้างระบบและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานในระดับองค์การ ในขณะที่การแทรกแซงระดับบุคคลช่วยยกระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของบุคลากร โดยเมื่อทั้งสองระดับดำเนินการสอดประสานกัน จะก่อให้เกิดบรรยากาศองค์การเชิงบวก ซึ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ ความผูกพัน และนวัตกรรม อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิผลและสุขภาวะที่ดีขององค์การอย่างยั่งยืน เนื่องจากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะหลักของข้าราชการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์เกิดจากการบูรณาการระหว่างการแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การ ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การสนับสนุนขององค์การ เช่น การเปิดโอกาสให้บุคคลากรเสนอความคิดเห็น ฯลฯ เป็นปัจจัยบรรยากาศองค์การที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคคลากรมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยการแทรกแซงระดับบุคคลด้านการพัฒนา เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลากร ฯลฯ ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคคลากรมากที่สุดเช่นกัน ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การยกระดับสมรรถนะหลักของบุคลากรภาครัฐจะประสบผลสำเร็จเมื่อองค์การให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการสร้างบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการสนับสนุน การเรียนรู้ร่วมกัน และการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์การ โดยสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนด นโยบายและวางแผนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของหน่วยงานภาครัฐที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการยกระดับสมรรถนะบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างเป็นระบบและยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีสมรรถนะหลักโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าข้าราชการมีสมรรถนะหลักในระดับที่สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่และภารกิจขององค์การ

ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีสมรรถนะหลักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีสมรรถนะหลักสูงกว่า ขณะที่เพศ อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ประเภทและระดับตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแทรกแซงระดับบุคคล บรรยากาศองค์การ และสมรรถนะหลัก พบว่า การแทรกแซงระดับบุคคลและบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะหลักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการแทรกแซงระดับบุคคลทั้งด้านการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลัก ซึ่งด้านการพัฒนามีความสัมพันธ์สูงที่สุด สำหรับบรรยากาศองค์การ พบว่า องค์ประกอบทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะหลัก โดยด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์สูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความผูกพันต่อองค์การ ด้านการยอมรับ และด้านการสนับสนุน ตามลำดับ ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาบุคลากรและบรรยากาศองค์การเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรกำหนดนโยบายการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพให้เหมาะสมกับบทบาทและภารกิจที่รับผิดชอบ เพื่อให้ข้าราชการสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และพัฒนาสมรรถนะหลักให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาองค์การ

1.2 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรส่งเสริมบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความรับผิดชอบในหน้าที่ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และสามารถใช้ความรู้ความสามารถ และดุลยพินิจในการปฏิบัติงานตามขอบเขตหน้าที่อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคลากรเกิดความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะงานและความรับผิดชอบ เพื่อให้บุคลากรสามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังหน่วยงานภาครัฐหรือกลุ่มบุคลากรที่มีลักษณะงานแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักในบริบทที่หลากหลาย

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับผลลัพธ์ระดับองค์การ เช่น ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คุณภาพการให้บริการ หรือความพึงพอใจของผู้รับบริการ รวมทั้งประยุกต์ใช้สถิติขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) หรือการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่ออธิบายอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชลธิชา ทิพย์วัฒน์. (2563). *การพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อก้าวไปสู่การเป็น SMART Parliament*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

เชษฐกิตติ์ บุณพสิษฐโศธิน และ ชนะพล ศรีฤาชา. (2564). บรรยากาศองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามสมรรถนะเชิงวิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 14*(1), 441-449.

ทศพร พีสะระ. (2566). สมรรถนะกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. *วารสารวิจยวิชาการ, 6*(3), 341–358.

พิมพ์สุดา แสงเกร็ด. (2566). *ทัศนคติของข้าราชการต่อธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต).

เพชรรัตน์ อรุณภาคมงคล, ฉัตรสุมน พฤฒิภิญโญ และ ณัฐนารี เอมยงค์. (2566). สมรรถนะหลักของบุคลากรศูนย์อนามัยแห่งหนึ่งในสังกัดกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข, 9*(1), 35-47.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561ก). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. สืบค้นจาก https://www.ocsc.go.th/wp-content/uploads/2024/01/PDF-%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%A7%E0%B8%A2-%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B0%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%94%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A5%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%84%E0%B8%A5%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%90%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B1.pdf.

_____. (2561ข). *คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2566). *ทิศทางการพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2566ก). *แผนปฏิบัติราชการตามยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2566ข). *แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570).* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุภารัตน์ เมืองโสภา. (2565). *การศึกษาสมรรถนะหลักของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี* (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Cummings, T. G., & Worley, C. G. (2015). *Organization Development & Change*. (10th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.

Halpin, A. W., & Croft, D. B. (1963). *The Organizational Climate of Schools*. Chicago, IL: Midwest Administration Center, University of Chicago.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Likert, R. (1967). *The Human Organization: Its Management and Value*. New York: McGraw-Hill.

Litwin, G. H., & Stringer, R. A. (1968). *Motivation and Organizational Climate*. Boston, MA: Harvard University Press.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370-396.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist*, *28*(1), 1-14.

Nadler, L., & Wiggs, G. D. (1989). *Managing Human Resource Development.* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Payne, R. L., & Pugh, D. S. (1976). Organizational structure and climate. In M. D. Dunnette (Ed.), *Handbook of Industrial and Organizational Psychology* (pp. 1125-1173). Chicago, IL: Rand McNally.

Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press.

Rogers, C. R. (1959). A theory of therapy, personality and interpersonal relationships. In S. Koch (Ed.), *Psychology: A Study of a Science* (Vol. 3, pp. 184-256). New York: McGraw-Hill.

Skinner, B. F. (1938). *The Behavior of Organisms: An Experimental Analysis*. New York: Appleton-Century.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

Political Awareness Leading to Public Political Participation in the area of Sukhothai Provincial Administrative Organization

Wattikhon Khuanching[1*] Theerapol Karnchanakas[1] and Kittiwat Rattanadilok Na Phuket[1]

[1] *Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: wattikhon08@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aims to study (1) the levels of political awareness and political participation among citizens; (2) the influence of political awareness on political participation among citizens; and (3) approaches to developing political participation among citizens in the Sukhothai Provincial Administrative Organization area. This study employed a mixed-methods research design. The population consisted of residents aged 18 years and older in the Sukhothai Provincial Administrative Organization area. A simple random sampling method was used to select 384 individuals, while 8 key informants were selected using purposive sampling. The research instruments included questionnaires and interviews. Data were analyzed using means, standard deviations, correlation coefficient analysis, multiple regression analysis, hypothesis testing, and content analysis. The research results revealed that (1) the level of political awareness among citizens was high; (2) the level of political participation among citizens was high; and (3) the correlation between political awareness and political participation among citizens was very high (rxy = .960). Multiple regression analysis of the influence of political awareness (β) showed that the variables related to the interests of the majority (X4), political attitudes (X5), respect for majority opinion (X2), faith in democracy (X1), and justice and equality (X3) could collectively predict 92.10% of the variance in political participation among citizens (R^2 = .921). The hypothesis testing results showed that political awareness had a positive effect on political participation among citizens at the .01 level of statistical significance. (4) Developing political participation among citizens in the Sukhothai Provincial Administrative Organization area requires cooperation from all sectors to promote knowledge of rights, duties, and democratic principles. This includes providing citizens with access to comprehensive political information and enabling free participation, coupled with promoting the critical use of media and digital technology, developing transparent communication systems, and continuously fostering a democratic culture. The goal is to build high-quality and sustainable political participation in the future.

Keywords: Political Awareness, Participation, Citizens

Received: 2 July 2026;
Revised: 10 October 2026;
Accepted: 25 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

การตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

วัทธิกร ขวัญจริง[1*] ธีรพล กาญจนากาศ[1] และ กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต[1]

[1] *คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: wattikhon08@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการตื่นตัวทางการเมือง และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 2) อิทธิพลของการตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และ 3) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยวิธีบังเอิญ จำนวน 384 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบสมการถดถอยพหุคูณ การทดสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับมาก 2) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ของการตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับสูงมาก (r_{xy}=.960) เมื่อทดสอบถดถอยพหุคูณอิทธิพลการตื่นตัวทางการเมือง (β) แสดงว่าตัวแปรด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (X_4) ด้านทัศนคติทางการเมือง (X_5) ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก (X_2) ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย (X_1) และด้านความยุติธรรมและเสมอภาค (X_3) สามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้ร้อยละ 92.10 (R^2=.921) และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การตื่นตัวทางการเมืองผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า ควรอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิ หน้าที่และหลักประชาธิปไตย พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองอย่างรอบด้านและมีส่วนร่วมอย่างเสรี ควบคู่กับการส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงการพัฒนาระบบสื่อสารที่โปร่งใสและการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีคุณภาพและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: การตื่นตัวทางการเมือง, การมีส่วนร่วม, ประชาชน

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับฐานราก โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างใกล้ชิด ทั้งการเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง การเสนอความคิดเห็น และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ การมีส่วนร่วมดังกล่าวไม่เพียงเป็นการใช้สิทธิทางการเมือง แต่ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะการเลือกตั้งท้องถิ่นซึ่งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุด เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนพิจารณานโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้สมัครก่อนตัดสินใจเลือกผู้แทน ส่งผลให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีส่วนในการพัฒนาประชาธิปไตย (เอกชัย พรนิคม, 2563) ซึ่งในอดีตประชาชนไทยมีบทบาทในการปกครองท้องถิ่นค่อนข้างจำกัด แต่การกระจายอำนาจผ่านการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนการใช้สิทธิและความเป็นเจ้าของอำนาจของประชาชน อย่างไรก็ตาม หลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมักลดลง เนื่องจากขาดช่องทางและโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคประชาชน ความสนใจต่อการเมืองท้องถิ่นลดน้อยลง และอาจกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน รวมถึงการพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาวได้ (พระเมธาวินัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา), 2563) ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน โดยบัญญัติให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลากหลายรูปแบบ เช่น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การถอดถอนผู้บริหาร การออกเสียงประชามติ และการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการท้องถิ่น ดังนั้น การเปิดช่องทางและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นระบบ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน และเป็นกลไกพื้นฐานในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทยให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืนในระยะยาว (สถาบันพระปกเกล้า, 2562)

การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนถึงคุณภาพของระบอบประชาธิปไตยในสังคม เนื่องจากประชาชนถือเป็นศูนย์กลางของการเมืองการปกครอง การที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนเองในกระบวนการทางการเมือง ย่อมส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความชอบธรรมของอำนาจรัฐและการบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตย (Dahl, 1989) ในสังคมประชาธิปไตย การตื่นตัวทางการเมืองมิได้จำกัดอยู่เพียงการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการติดตามข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นสาธารณะ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะในระดับต่าง ๆ (Verba, Schlozman, & Brady, 1995) ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนจึงสะท้อนถึงระดับการพัฒนาทางการเมืองของสังคมนั้น ๆ หากประชาชนขาดความตื่นตัวหรือขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง อาจนำไปสู่ปัญหาการเมืองแบบอำนาจนิยม การทุจริต และการขาดการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ บริบททางการเมืองในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ข่าวสารและการสื่อสารทางการเมืองของประชาชน สื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายและบางครั้งขาดการตรวจสอบ อาจส่งผลต่อความเข้าใจและทัศนคติทางการเมืองของประชาชนทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ (Norris, 2011)

หนึ่งในปัจจัยเชิงโครงสร้างที่นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์และการเมืองการปกครองท้องถิ่นให้ความสำคัญอย่างยิ่ง คือ ทัศนคติของผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อระดับการตื่นตัวและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ ทัศนคติในที่นี้หมายถึงชุดของความเชื่อ ความคิดเห็น ค่านิยม และการรับรู้ของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีต่อบทบาทของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะ (โกวิทย์ พวงงาม, 2550) และแนวคิดเรื่องทัศนคติเชิงสถาบันท้องถิ่น (local institutional attitude) สามารถอธิบายผ่านบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างกลไกและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างโปร่งใส การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การส่งเสริมการสื่อสารสองทางระหว่างผู้บริหารกับประชาชน และการสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการหรือกระบวนการตัดสินใจในระดับพื้นที่ (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, 2556) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ในบริบทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยยังพบข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประการแรก ประชาชนจำนวนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และการตระหนักถึงบทบาทของตนทางการเมือง โดยมองว่าการเมืองท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของนักการเมืองหรือข้าราชการ ทำให้การมีส่วนร่วมจำกัดอยู่เพียงการเลือกตั้ง ประการที่สอง กลไกและช่องทางการมีส่วนร่วมที่มีอยู่ยังขาดความต่อเนื่องและประสิทธิผล ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกว่าความคิดเห็นของตนไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม ประการที่สาม ทัศนคติของผู้บริหารและบุคลากรบางส่วนยังไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทำให้การสื่อสารเป็นไปในลักษณะทางเดียว และประการสุดท้าย ความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาชนและทุนทางสังคมยังมีจำกัด ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วม

ได้ไม่ทั่วถึง (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554)

จากที่กล่าวมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญของการกระจายอำนาจและการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับพื้นที่ โดยมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นยังคงมีข้อจำกัดในเชิงวิชาการ โดยเฉพาะหลังการเลือกตั้งที่ประชาชนมักลดบทบาทการมีส่วนร่วมลง สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างหลักการประชาธิปไตยกับการปฏิบัติจริงในสังคมไทย และประเด็นสำคัญที่พบ ได้แก่ ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่ยังไม่สูงพอ ทำให้การมีส่วนร่วมจำกัดอยู่เพียงการใช้สิทธิเลือกตั้ง ขาดการติดตาม ตรวจสอบ และร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ ทัศนคติของผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นบางส่วนยังไม่เอื้อต่อการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลต่อความไว้วางใจและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะเดียวกัน กลไกและช่องทางการมีส่วนร่วมที่มีอยู่ยังขาดประสิทธิภาพและความต่อเนื่อง ไม่สามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยอย่างเป็นระบบและเชิงประจักษ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมือง และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมือง

การศึกษาการตื่นตัวทางการเมืองจำเป็นต้องพิจารณาทั้งความสนใจต่อกิจการบ้านเมืองและบริบทด้านความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง งานของอนุชา พละกุล และคณะ (2565) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองในบริบทองค์การบริหารส่วนตำบล โดยครอบคลุมประเด็นการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย การเคารพมติเสียงส่วนมาก ความยุติธรรม และการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ขณะที่กฤษชพลณ์ บุญครอง และศิวัช ศรีโภคางกุล (2562) ศึกษาความตื่นตัวทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นควบคู่กับทัศนคติทางการเมืองที่มีต่อการเลือกตั้ง งานเหล่านี้จึงใช้ประกอบการอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตการวิจัยทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย พิจารณาความเชื่อมั่นและการยอมรับคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย โดยอนุชา พละกุล และคณะ (2565) ศึกษาความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยในฐานะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมือง ทั้งนี้ ความเชื่อมั่นต่อระบอบประชาธิปไตยควรแยกจากความพึงพอใจต่อรัฐบาลหรือผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งในช่วงเวลาหนึ่ง

(2) ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก พิจารณาการยอมรับหลักเสียงส่วนมากในการตัดสินใจร่วมกัน โดยคำนึงถึงสิทธิของเสียงส่วนน้อยประกอบด้วย อนุชา พละกุล และคณะ (2565) ระบุประเด็นการตัดสินด้วยเสียงส่วนใหญ่ว่าต้องไม่จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของเสียงส่วนน้อย จึงมิใช่การยอมรับมติเสียงส่วนมากโดยปราศจากเงื่อนไข

(3) ด้านความยุติธรรมและเสมอภาค พิจารณาการให้ความสำคัญกับความเป็นธรรม การไม่ลำเอียง และความเท่าเทียมของประชาชน โดยอนุชา พละกุล และคณะ (2565) ศึกษาประเด็นความยุติธรรมและอภิปรายเชื่อมโยงกับความเสมอภาค ทั้งนี้ ชื่อด้านในงานต้นฉบับใช้คำว่า “ความยุติธรรม” ส่วนการใช้ชื่อ “ความยุติธรรมและเสมอภาค” เป็นขอบเขตที่กำหนดสำหรับการวิจัยนี้

(4) ด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ พิจารณาการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมในการตัดสินใจทางการเมือง โดยอนุชา พละกุล และคณะ (2565) ศึกษาประเด็นการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ซึ่งครอบคลุมการใช้สิทธิเลือกตั้งหรือออกเสียงประชามติโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ

(5) ด้านทัศนคติทางการเมือง พิจารณาความคิดเห็นและการประเมินของประชาชนต่อประเด็นทางการเมือง โดยงานของกฤษชพลณ์ บุญครอง และศิวัช ศรีโภคางกุล (2562) เป็นตัวอย่างของการศึกษาทัศนคติที่มีต่อการเลือกตั้งควบคู่กับความตื่นตัวทางการเมือง อย่างไรก็ตาม การศึกษาตัวแปรทั้งสองร่วมกันมิได้หมายความว่าทัศนคติทางการเมืองเป็นองค์ประกอบของการตื่นตัวทางการเมืองโดยอัตโนมัติ

วรรณกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องของความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองกับการตื่นตัวของประชาชน ผู้วิจัยจึงนำประเด็นดังกล่าวมาสังเคราะห์เป็นขอบเขตการตื่นตัวทางการเมืองทั้ง 5 ด้าน และกำหนดเป็นตัวแปรอิสระ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอำนาจในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยการจัดกลุ่มนี้เป็นกรอบที่กำหนดสำหรับการวิจัยครั้งนี้จากการพิจารณาวรรณกรรมหลายแหล่งร่วมกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองครอบคลุมกิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมเพื่อแสดงเจตจำนงหรือมีบทบาทต่อการตัดสินใจทางการเมืองและกิจการสาธารณะ โดยอาจแสดงออกผ่านการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ และการเข้าร่วมประชาพิจารณ์ (สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2563) ขณะเดียวกัน การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและช่องทางการแสดงออกของประชาชน งานของวสันต์ ลิ่มรัตนภัทรกุล และธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ (2558) ศึกษาการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง ส่วนศราวุธ ขันธวิชัย และคณะ (2565) อภิปรายความเกี่ยวข้องระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และธนพล ห้วยหงษ์ทอง และณภัทร ชัยมงคล (2568) ศึกษาการพัฒนาแบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์สำหรับเยาวชนไทย สำหรับการวิจัยนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ด้านสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ด้านสังคม เครือข่าย และทุนทางสังคม ด้านวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม และด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล โดยใช้วรรณกรรมข้างต้นประกอบการอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้อง แต่ละด้านมีขอบเขตดังต่อไปนี้

(1) ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง พิจารณาการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ (2563) จัดการใช้สิทธิเลือกตั้งไว้ในรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ

(2) ด้านสิทธิ เสรีภาพทางการเมือง ในการวิจัยนี้มุ่งพิจารณาการใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การแสดงความคิดเห็นและการเสนอความคิดเห็นต่อกิจการสาธารณะ โดยแยกจากการมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิหรือการรับรู้ว่าตนมีเสรีภาพ ซึ่งมิใช่พฤติกรรมการมีส่วนร่วมโดยตัวมันเอง การกำหนดขอบเขตดังกล่าวสอดคล้องกับการพิจารณาสิทธิพื้นฐานควบคู่กับช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ปรากฏในงานของสุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ (2563)

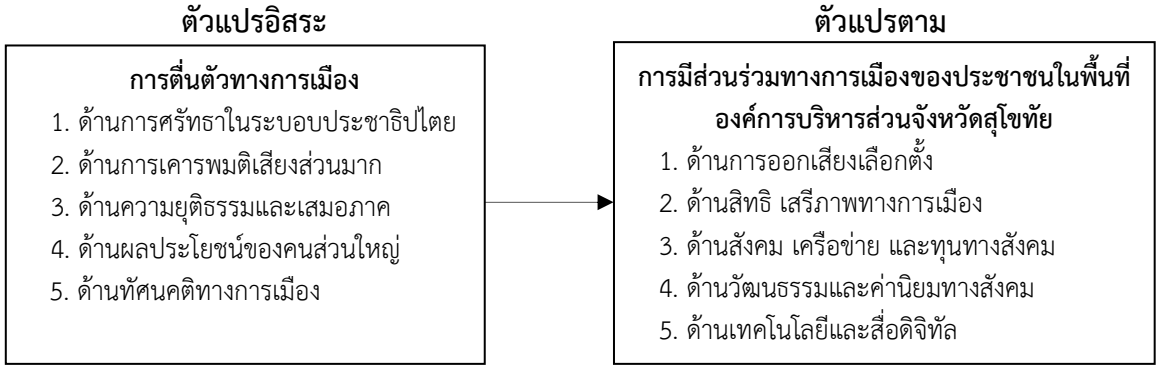
(3) ด้านสังคม เครือข่าย และทุนทางสังคม ในการวิจัยนี้มุ่งพิจารณาการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองหรือกิจการสาธารณะผ่านกลุ่ม องค์กรชุมชน และเครือข่ายของประชาชน งานของวสันต์ ลิ่มรัตนภัทรกุล และธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ (2558) ใช้ประกอบการอธิบายบทบาทของความสัมพันธ์และเครือข่ายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง อย่างไรก็ตาม ต้องแยกการมีเครือข่ายหรือทุนทางสังคมออกจากการใช้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

(4) ด้านวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม ในการวิจัยนี้มุ่งพิจารณาการแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ โดยใช้การอภิปรายเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของศราวุธ ขันธวิชัย และคณะ (2565) ประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ การมีค่านิยมหรือทัศนคติทางการเมืองเพียงอย่างเดียวไม่ถือเป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วม จึงต้องระบุการแสดงออกที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้ให้ชัดเจน

(5) ด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล ในการวิจัยนี้มุ่งพิจารณาการใช้ช่องทางดิจิทัลเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การแสดงความคิดเห็นหรือเผยแพร่เนื้อหาทางการเมือง โดยงานพัฒนาแบบวัดของธนพล ห้วยหงษ์ทอง และณภัทร ชัยมงคล (2568) ใช้ประกอบการอธิบายการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ งานดังกล่าวศึกษาในกลุ่มเยาวชนไทย จึงมิใช่หลักฐานยืนยันความเหมาะสมของเครื่องมือสำหรับประชากรในการวิจัยนี้โดยตรง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสามารถศึกษาได้ผ่านการใช้สิทธิ การเข้าร่วมกิจกรรม และการแสดงออกในบริบททางสังคมและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ประเด็นจากวรรณกรรมข้างต้นเป็นขอบเขตการศึกษาทั้ง 5 ด้าน และกำหนดเป็นตัวแปรตาม โดยมุ่งพิจารณาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน เพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์กับการตื่นตัวทางการเมืองตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนและสังเคราะห์วรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดให้การตื่นตัวทางการเมืองเป็นตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย การเคารพมติเสียงส่วนมาก ความยุติธรรมและเสมอภาค ผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และทัศนคติทางการเมือง ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นตัวแปรตาม ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การออกเสียงเลือกตั้ง สิทธิ เสรีภาพทางการเมือง สังคม เครือข่าย และทุนทางสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมทางสังคม และเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอำนาจในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ได้แก่ วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 482,778 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดสุโขทัย, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่เก็บข้อมูลในแต่ละอำเภอ และเลือกผู้ตอบแบบสอบถามที่พบในพื้นที่และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จนครบจำนวนที่กำหนด โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสุโขทัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเสนอแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้นำชุมชน สื่อมวลชนท้องถิ่น และประชาชนที่มีบทบาททางการเมืองในพื้นที่ จำนวน 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือทั้งสองประเภทจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

2.2 การพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนไปถึงความชัดเจนและการใช้ภาษาที่เหมาะสมของข้อคำถาม นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ จำนวน 30 ชุด และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .963 และนำแบบสัมภาษณ์ไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 384 ชุดมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจำนวนชุดแบบสอบถามเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างพร้อมอธิบายวิธีการกรอกแบบสอบถามอย่างถูกต้อง รวมถึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจ

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ระหว่างเดือนเดือนมกราคม ถึง มีนาคม พ.ศ. 2569 เพื่อให้มั่นใจว่าได้แบบสอบถามครบตามจำนวนและตรงตามกำหนดเวลา

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับและนับจำนวนให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่าง หากพบว่าแบบสอบถามฉบับใดไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ จะมีการแจกแบบสอบถามทดแทนเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน และจัดเตรียมแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยจะทำการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีเค้าโครงในการซักถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น ซึ่งผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีข้อคำถามสัมภาษณ์ในรูปแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) ที่มีคำถามแบบเดียวกันในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีวิธีดำเนินการตามขั้นส่วนดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจในเนื้อหาที่จะใช้ในการสัมภาษณ์

2) ติดต่อและนัดหมายวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลทราบ พร้อมทั้งจัดเตรียมแบบสัมภาษณ์และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล เพื่อปรับวิธีการสื่อสารและใช้ภาษาที่เหมาะสมระหว่างการสัมภาษณ์

3) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์ และขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล หลังการสัมภาษณ์ ได้ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่าครอบคลุมประเด็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการทดสอบสมมติฐาน

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด ทั้งจากการจดบันทึกและการบันทึกเสียง จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยจัดหมวดหมู่และแยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2) นำข้อมูลที่จัดแยกเป็นประเด็นแล้วมาเปรียบเทียบคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์เชิงลึก

3) ผู้วิจัยตรวจสอบ ข้อมูลแบบสามเส้า โดยเปรียบเทียบผลจากแบบสอบถาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อค้นพบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย	$\bar{x}$	*S.D.*	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย	*3.96*	*.659*	มาก	3
2. ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก	*3.82*	*.716*	มาก	5
3. ด้านความยุติธรรมและเสมอภาค	*4.05*	*.581*	มาก	1
4. ด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่	*3.89*	*.796*	มาก	4
5. ด้านทัศนคติทางการเมือง	*4.01*	*.761*	มาก	2
รวม	***3.92***	***.668***	**มาก**	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความยุติธรรมและเสมอภาค รองลงมา คือ ด้านทัศนคติทางการเมือง ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก

2. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย	$\bar{x}$	*S.D.*	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง	*3.91*	*.609*	มาก	3
2. ด้านสิทธิ เสรีภาพทางการเมือง	*3.96*	*.668*	มาก	1
3. ด้านสังคม เครือข่ายและทุนทางสังคม	*3.93*	*.661*	มาก	2
4. ด้านวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม	*3.90*	*.551*	มาก	4
5. ด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล	*3.86*	*.675*	มาก	5
รวม	***3.91***	***.597***	**มาก**	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสิทธิ เสรีภาพทางการเมือง รองลงมา คือ ด้านสังคม เครือข่ายและทุนทางสังคม ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ด้านวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม และอันดับสุดท้าย คือ ด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล

3. อิทธิพลของการตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

3.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน (Correlation Matrix) เพื่อหาความสัมพันธ์การตื่นตัวทางการเมือง พบว่า ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย เท่ากับ 0.947** 0.956** 0.963** 0.938** และ 0.951** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์การตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

การตื่นตัวทางการเมือง	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	
	Pearson's Correlation	Sig. (2-tailed)
1. ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย (X_1)	0.947**	0.000
2. ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก (X_2)	0.956**	0.000
3. ด้านความยุติธรรมและเสมอภาค (X_3)	0.963**	0.000
4. ด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (X_4)	0.938**	0.000
5. ด้านทัศนคติทางการเมือง (X_5)	0.951**	0.000

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลการตื่นตัวทางการเมือง (β) แสดงว่าตัวแปร ด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (X_4) ด้านทัศนคติทางการเมือง (X_5) ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก (X_2) ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย (X_1) และด้านความยุติธรรมและเสมอภาค (X_3) สามารถร่วมกันพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .748 .559 .695 .734 และ .470 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .238 .228 .214 .197 และ .174 มีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ 92.10 (R^2=.921) และค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .167 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์การตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	Sig.
1. ด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (X_4)	.748	..013	.238	21.852	.000**
2. ด้านทัศนคติทางการเมือง (X_5)	.559	.018	.228	13.153	.000**
3. ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก (X_2)	.695	.025	.214	18.867	.000**
4. ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย (X_1)	.734	.015	.197	21.019	.000**
5. ด้านความยุติธรรมและเสมอภาค (X_3)	.470	..036	.174	10.376	.000**
a=.336, R=.960, R^2=.921, Adj R^2= .921, SEE=.167, F=4474.886, Sig=0.000					

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การตื่นตัวทางการเมือง มีประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย (0.197) ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก (0.214) ด้านความยุติธรรมและเสมอภาค (0.174) ด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (0.238) และด้านทัศนคติทางการเมือง (0.228) มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยต้องอาศัยทั้งความรู้ ความตระหนักทางการเมือง และการสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและการบริหารภาครัฐ โดยประชาชนควรศึกษาข้อมูลผู้สมัคร นโยบาย และแนวทางการบริหารงานอย่างรอบด้านก่อนการตัดสินใจเลือกตั้ง เพื่อให้การใช้สิทธิเป็นไปอย่างมีเหตุผลและนำไปสู่การคัดเลือกผู้แทนที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ การเปิดพื้นที่และเสรีภาพทางการเมืองให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น รวมกลุ่ม และเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะได้อย่างเสรี ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความตื่นตัวทางการเมืองและเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตย ขณะเดียวกัน เครือข่ายชุมชน องค์กรภาคประชาชน และสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร กระตุ้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยควรคำนึงถึงการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลควบคู่กันไป

ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า การปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตยและการส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เป็นรากฐานสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่ยั่งยืน ขณะที่เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารทางการเมือง แต่ประชาชนจำเป็นต้องมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อและใช้สื่ออย่างรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม ยังพบอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การขาดความรู้ทางการเมือง ความไม่เชื่อมั่นต่อภาครัฐ การเข้าถึงข้อมูลที่ไม่ทั่วถึง และปัญหาข่าวสารที่บิดเบือน ดังนั้น การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืนควรอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคสื่อ และเครือข่ายชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตย พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงทุกกลุ่ม และสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยึดหลักการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคสื่อ และเครือข่ายชุมชน โดยประชาชนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และหลักประชาธิปไตย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนมีโอกาสที่จะติดตาม ตรวจสอบ หรือแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เมื่อเห็นว่าการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่นขาดความยุติธรรมหรือไม่เสมอภาค และมีความยุติธรรมและความเสมอภาคในการบริหารงานท้องถิ่นช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนต่อระบบการปกครองและนโยบายของพรรคการเมืองในการหาเสียง ซึ่งสอดคล้องกับ สมนึก สอนเนย และคณะ (2568) พบว่า ระดับการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการศึกษาสะท้อนว่า ประชาชนในเขตอำเภอเมืองปทุมธานีมีความสนใจ ตระหนักรู้ และให้ความสำคัญต่อบทบาททางการเมืองท้องถิ่นในระดับสูง ส่งผลให้การตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงถึงการรับรู้สิทธิหน้าที่พลเมืองและความพร้อมในการมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตยท้องถิ่นอย่างชัดเจน ยังสอดคล้องกับ ภัทรานิษฐ์ เกสรสุมล และพระมหาชินกร สุจิตฺโต (2568) พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดสามลำดับ คือ ด้านการหาเสียง ด้านพรรคการเมือง และด้านนโยบาย

จากผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนเชื่อมั่นว่าระบบและกลไกทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจสาธารณะ และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร นโยบาย และการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยได้อย่างเพียงพอและโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับ ธิติวุฒิ หมั่นมี และคณะ (2567) พบว่า การตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจทางการเมืองด้วยการร่วมปฏิเสธกฎหมายเลือกตั้งที่ไม่ยุติธรรมด้วยวาจาที่ไพเราะ อุทิศตนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐภน ลิมปิเจริญ (2567) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชน มีติดตามข่าวสารทางการเมือง ข่าวสารเกี่ยวกับพรรคการเมือง นโยบายพรรคการเมือง กิจกรรมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการเมือง ขับเคลื่อนกิจกรรมทางเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการตื่นตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ผลดังกล่าวสะท้อนว่าประชาชนมีความสนใจติดตามข่าวสาร และตระหนักถึงบทบาททางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการแสดงออกผ่านกิจกรรมทางการเมืองในระดับสูง ทั้งการเลือกตั้ง การตรวจสอบภาครัฐ และการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ ณฐมน หมวกฉิม (2568) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการตื่นตัวทางการเมืองกับความเป็นพลเมืองดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ พัฒน์ศิณ สำเริงรัมย์ และตะติยาวัฒน์ สุวรรณศรี (2569) พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง ด้านบทบาทตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และด้านการชุมนุมทางการเมือง และปัจจัยด้านผลตอบแทนจากกลุ่มทางการเมือง ปัจจัยด้านการดำเนินงานของภาครัฐ และปัจจัยด้านความสำนึกทางการเมือง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลการตื่นตัวทางการเมือง (β) พบว่า ทุกตัว สามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 92.10 (R^2=.921) ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนเกิดจากการบูรณาการหลายมิติ ทั้งค่านิยมประชาธิปไตย ทัศนคติ การยึดประโยชน์ส่วนรวม และความเชื่อมั่นในความเสมอภาค ส่งผลให้สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง แสดงถึงความสำคัญของการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองอย่างรอบด้านเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่น สอดคล้องกับ พระณัฐวุฒิ พันทะลี และคณะ (2568) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน (X2) ด้านสถาบันการศึกษา (X3) และด้านสถาบันสื่อมวลชน (X4) และสอดคล้องกับ ไชยวรรธน์ จันทร์เติบ และคณะ (2569) พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจำนวน 8 ปัจจัย สามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งได้ร้อยละ 74.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การตื่นตัวทางการเมือง มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.197, 0.214, 0.174, 0.238, และ 0.228 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยสะท้อนว่า การตื่นตัวทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าสัมประสิทธิ์เชิงบวกทุกด้านชี้ให้เห็นว่า เมื่อประชาชนมีความรู้ ความสนใจ และความตระหนักทางการเมืองเพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา กิตฺติญาโณ) (2567) พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ผลการวิจัยชี้ว่า การพัฒนาอย่างเหมาะสมช่วยเสริมสร้างความรู้ ความตระหนัก และโอกาสทางการเมือง ส่งผลให้

ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับ ภัทรานิษฐ์ เกสรสุมล และพระมหาชินกร สุจิตฺโต (2568) พบว่า มีการตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะการตื่นตัวทางการเมืองส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักต่อสิทธิหน้าที่ของตนเองมากขึ้น จึงกระตุ้นการตัดสินใจเข้าร่วมใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคสื่อ และเครือข่ายชุมชน โดยประชาชนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และหลักประชาธิปไตย ตลอดจนสามารถศึกษาข้อมูลทางการเมืองอย่างรอบด้านก่อนการตัดสินใจ นอกจากนี้ การเปิดพื้นที่ทางการเมืองอย่างเสรี การส่งเสริมบทบาทของเครือข่ายทางสังคม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ขณะเดียวกัน ควรมีการพัฒนาระบบการสื่อสารที่โปร่งใส ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เข้มแข็งและยั่งยืนในอนาคต สอดคล้องกับ ฉัตรชัย เพ็งสุวรรณ์ และคณะ (2569) พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังวน ได้แก่ (1) ควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการเลือกตั้งท้องถิ่น (2) ควรส่งเสริมให้มีการเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (3) ควรส่งเสริมให้มีการปลูกฝังการมีส่วนร่วมทุกระดับ (4) ควรสนับสนุนให้มีการจัดเวทีรับฟังปัญหา และ (5) ควรสนับสนุนให้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และสอดคล้องกับ วัฒนะ แหลมคม และคณะ (2569) พบว่า ความโปร่งใสด้วยการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงนโยบายและงบประมาณต่อสาธารณะ การรับผิดชอบต่อสังคมต้องพร้อมรับฟังข้อวิจารณ์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การเคารพสิทธิเสรีภาพและกฎหมายด้วยการให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง การมีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลต้องมีระบบการตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเป็นระบบ ปัจจัยที่ได้กล่าวมานี้จะเป็นกรอบในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นค่านิยมที่ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย

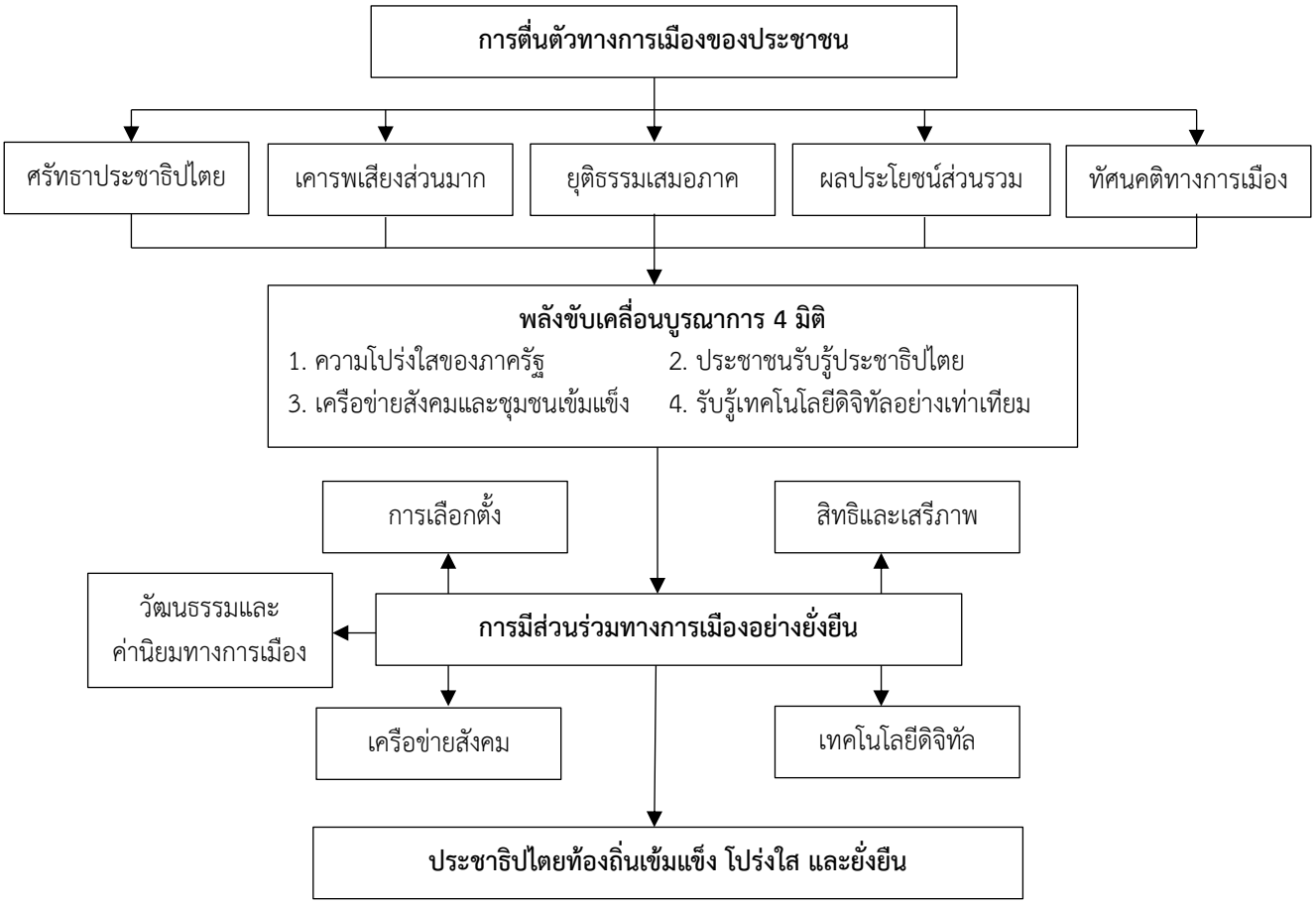
องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนอย่างชัดเจนว่า การตื่นตัวทางการเมืองเป็นกลไกหลักเชิงโครงสร้างที่ส่งผลโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยอย่างมีนัยสำคัญสูง โดยพบว่าประชาชนมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางการเมืองของประชาชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งมากขึ้นภายใต้บริบทประชาธิปไตยท้องถิ่น ทั้งนี้ ปัจจัยด้านความยุติธรรมและเสมอภาคเป็นองค์ประกอบสำคัญสูงสุดของการตื่นตัวทางการเมือง สะท้อนว่าประชาชนให้ความสำคัญกับความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการตรวจสอบการบริหารงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นมากกว่าปัจจัยด้านอื่น ขณะที่ด้านสิทธิ เสรีภาพทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเปิดพื้นที่ทางการเมืองอย่างเสรีและปลอดภัยเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติยังยืนยันว่า การตื่นตัวทางการเมืองทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย การเคารพมติเสียงส่วนมาก ความยุติธรรมและเสมอภาค ผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และทัศนคติทางการเมือง สามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้สูง ซึ่งถือเป็นข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญ โดยเฉพาะผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่เป็นตัวพยากรณ์สูงสุด แสดงว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเมื่อรับรู้ว่านโยบายสาธารณะตอบสนองประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ยังพบองค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติมว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยระบบบูรณาการ 4 พลัง ได้แก่ (1) ภาครัฐที่โปร่งใสและเปิดพื้นที่ (2) ภาคประชาชนที่มีความรู้ประชาธิปไตย (3) เครือข่ายสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง และ (4) เทคโนโลยีดิจิทัลที่ใช้อย่างรู้เท่าทันสื่อ โดยทั้ง 4 พลังนี้จะทำหน้าที่เป็นตัวเสริมสร้างการตื่นตัวทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น งานวิจัยนี้ได้นำเสนอโมเดลการพัฒนาการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองเชิงบูรณาการ ซึ่งอธิบายว่า หากประชาชนมีความเชื่อมั่นในประชาธิปไตย เคารพเสียงส่วนรวม ตระหนักถึงความยุติธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวม และมีทัศนคติทางการเมืองที่เหมาะสม ภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายสังคมวัฒนธรรมประชาธิปไตย และเทคโนโลยีดิจิทัล จะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เข้มแข็ง โปร่งใส และยั่งยืนได้ในระดับท้องถิ่น องค์ความรู้นี้สามารถใช้เป็นกรอบเชิงนโยบายในการพัฒนาประชาธิปไตยฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในภาพรวมพบว่า ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความตระหนักรู้ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย และพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยด้านการตื่นตัวทางการเมืองที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความยุติธรรมและเสมอภาค รองลงมาคือ ด้านทัศนคติทางการเมือง ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก ตามลำดับ ขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ด้านสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสังคม เครือข่ายและทุนทางสังคม ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ด้านวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม และด้านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทุกองค์ประกอบของการตื่นตัวทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะด้านความยุติธรรมและเสมอภาคซึ่งมีความสัมพันธ์สูงที่สุด นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ตัวแปรการตื่นตัวทางการเมืองทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วม

ทางการเมืองได้ร้อยละ 92.10 โดยด้านผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ด้านทัศนคติทางการเมือง ด้านการเคารพมติเสียงส่วนมาก ด้านการศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย และด้านความยุติธรรมและเสมอภาค ตามลำดับ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองควรส่งเสริมการศึกษาข้อมูลทางการเมืองอย่างรอบด้าน การเปิดพื้นที่ทางการเมืองอย่างเสรี การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม การปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรู้เท่าทัน และการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เข้มแข็ง โปร่งใส และยั่งยืนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและค่านิยมประชาธิปไตยแก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเน้นการสร้างความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย การเคารพมติเสียงส่วนมาก และการพัฒนาทัศนคติทางการเมืองเชิงบวก ผ่านกิจกรรมทางวิชาการ เวทีสาธารณะ และหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน และพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรยกระดับการบริหารงานตามหลักนิติธรรม ความโปร่งใส ความเสมอภาค และความรับผิดชอบ โดยมุ่งตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ พร้อมเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและกระบวนการตัดสินใจอย่างตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบการเมืองท้องถิ่น และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของภาครัฐ

1.3 หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพทางการเมืองของประชาชน พร้อมสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรภาคประชาสังคม สถานศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเป็นกลไกในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การรับฟังข้อเสนอแนะ และการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลและช่องทางสื่อสารสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย โปร่งใส และครอบคลุมทุกกลุ่มประชาชน ควบคู่กับการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรับผิดชอบ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองที่ถูกต้อง มีวิจารณญาณในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตาม แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่แตกต่างกัน เพื่อวิเคราะห์ระดับการตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในมิติต่าง ๆ อาทิ การศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย การเคารพมติเสียงส่วนมาก ความยุติธรรม เสมอภาค และสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ซึ่งจะช่วยให้สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงพื้นที่และพัฒนาแนวทางเชิงนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรขยายกรอบการวิจัยโดยบูรณาการตัวแปรใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการตื่นตัวและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น บทบาทของสื่อดิจิทัล การสื่อสารทางการเมืองออนไลน์ ทุนทางสังคม วัฒนธรรมทางการเมือง และเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อให้สามารถอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2.3 ควรส่งเสริมการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผสานการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เชิงนโยบาย เพื่อให้สามารถอธิบายทั้งระดับความสัมพันธ์เชิงสถิติและมิติด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมของประชาชน

ได้อย่างลึกซึ้ง อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ที่มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กฤษชพลณ์ บุญครอง และ ศิวัช ศรีโภคางกุล. (2562). นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นกับความตื่นตัวทางการเมือง. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 8*(3), 94–119.

โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ฉัตรชัย เพ็งสุวรรณ์, กันตภณ หนูทองแก้ว และ พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะซิ่ม). (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลวังวน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 9*(1), 488-502.

ไชยวรรธน์ จันทร์เติบ, ธนกฤต โพธิ์เงิน และ วิทยา สุจริตธนารักษ์. (2569). การมีส่วนร่วมทางการเมืองและความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตสายไหมกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4*(1), 1384-1401.

ณฐมน หมวกฉิม. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างการตื่นตัวทางการเมืองกับความเป็นพลเมืองดิจิทัลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารรัชต์ภาคย์, 19*(64), 297-311.

ณัฐภน ลิมปิเจริญ. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามการรับรู้ของประชาชน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7*(2), 54–69.

ธนพล ห้วยหงษ์ทอง และ ณภัทร ชัยมงคล. (2568). การพัฒนาแบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์สำหรับเยาวชนไทย. *วารสารครุศาสตร์, 53*(4), 1–14.

ธิติวุฒิ หมั่นมี, เติมศักดิ์ ทองอินทร์ และ สุรพล สุยะพรหม. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7*(5), 192–203.

พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา กิตฺติญาโณ). (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดอ่างทอง. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 6*(2), 103–113.

พระณัฐวุฒิ พันทะลี, พระครูวินัยธร วุฒิไกรอภิรกฺโข, พระเดชานามวงษา, พระมหาชัชวาลจารย์คุณ และ วิญญู เถาถาวงษ์. (2568). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยยุครัฐธรรมนูญ 2560 ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์, 5*(1), 221-231.

พระเมธาวินัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา). (2563). การเมืองภาคพลเมือง: การมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย . *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 3*(2), 67–72.

พัฒน์ศิณ สำเริงรัมย์ และ ตะติยาวัฒน์ สุวรรณศรี. (2569). ปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 2569*(1), 197–206.

ภัทรานิษฐ์ เกสรสุมล และพระมหาชินกร สุจิตฺโต. (2568). การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ในปี พ.ศ. 2566 เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3*(4), 298-320.

วสันต์ ลิ่มรัตนภัทรกุล และ ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ. (2558). รูปแบบการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts), 8*(2), 1019–1035.

วัฒนะ แหลมคม, คุณกานต์ ขันคำนันต๊ะ และ พัชรีญา ฟองจันตา. (2569). ความเชื่อมั่น : วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 2569*(1), 1–8.

ศราวุธ ขันธวิชัย, พระมหาคำพันธ์ ปภากโร, พระครูจินดาสารานุกูล และ ศรีอรุณ คำโท. (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6*(2), 566–578.

สถาบันพระปกเกล้า. (2562). *ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน.* สืบค้นจาก https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A1%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%99.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, ปกป้อง จันวิทย์, ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์, ภาวิน ศิริประภานุกูล, ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค, วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ ศุภณัฏฐ์ ศศิวุฒิวัฒน์. (2556). *การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ* (รายงานฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สมนึก สอนเนย, ไพฑูรย์ โพธิสว่าง, ธนกฤต โพธิ์เงิน, การุณลักษณ์ พหลโยธิน และ ภูนท สลัดทุกข์.(2568). การตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3*(3), 409-428.

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในระบอบประชาธิปไตยไทย. ใน *รายงานสืบเนื่องการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10* (น. 23–33). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อนุชา พละกุล, พระสมุห์อาคม อาคมธีโร และ ปกรณ์ เนตรขำ. (2565). *การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เอกชัย พรนิคม. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเทศบาล ตำบลเหมืองแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 3*(2), 1–11.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). *การเมืองภาคพลเมือง.* (พิมพ์ครังที่ 3). กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing.* (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its critics*. New Haven: Yale University Press.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607-610.

Norris, P. (2001). *Digital divide: Civic engagement, information poverty, and the Internet worldwide*. Massachusetts: Cambridge University Press.

Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Massachusetts: Harvard University Press.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

Factors Associated with Passenger Electric Vehicle Registrations by Technology Type in Thailand

Suphawit Siriruxwongsa[1*] and Woradee Jongadsayakul[2]

[1] *Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: sbankk.si@gmail.com*

ABSTRACT

This study aimed to: 1) analyze the current situation and competitive structure of Thailand's passenger electric vehicle (EV) market for vehicles with no more than seven seats, and by EV type; and 2) examine and compare factors associated with EV market growth. Monthly secondary time-series data from January 2020 to December 2024 were obtained from the Department of Land Transport, the Bank of Thailand, the Energy Policy and Planning Office, the Electric Vehicle Association of Thailand, and other relevant agencies. Non-stationary variables were transformed into logarithmic first differences (**Δ**ln), resulting in 59 observations used for estimation. The data were analyzed using descriptive statistics, Porter's Five Forces as an analytical framework, and regression models. Ordinary Least Squares (OLS) was applied, while Prais–Winsten AR(1) estimation was used for models in which serial correlation was detected. The results showed that: 1) competitive structures differed across EV technologies. Battery Electric Vehicles (BEVs) faced high levels of industry rivalry and supplier bargaining power; Hybrid Electric Vehicles (HEVs) faced a high threat of substitutes; and Plug-in Hybrid Electric Vehicles (PHEVs) had high barriers to entry, resulting in a relatively low threat of new entrants. 2) At the individual-coefficient level, the Used Internal Combustion Engine Vehicle Price Index (UCI) was positively and statistically significantly associated with EV registrations in the overall model (**β** = 2.182, p = 0.003), the HEV model (**β** = 1.125, p = 0.032), and the PHEV model (**β** = 2.087, p = 0.015), whereas no statistically significant association was found in the BEV model (**β** = 1.103, p = 0.317). However, the PHEV model as a whole was not statistically significant at the 0.05 level (p = 0.069). Based on these findings, this study proposes the Resale-Value Bridge Proposition, suggesting that the resale value of existing vehicles may serve as a financial bridge supporting the transition to EVs; this proposition requires further empirical testing.

Keywords: Electric Vehicle Market, Porter's Five Forces, Used Vehicle Price Index

Received: 30 June 2026;
Revised: 22 October 2026;
Accepted: 26 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคล จำแนกตามประเภทเทคโนโลยีในประเทศไทย

ศุภวิชญ์ ศิริรักวงษา[1] และ วรดี จงอัศญากุล[2]

[1] นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

[2] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: sbankk.si@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สถานการณ์และโครงสร้างการแข่งขันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย จำแนกตามประเภทรถยนต์ไฟฟ้า และ 2) ศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้า การวิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลารายเดือน ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 จากกรมการขนส่งทางบก ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน สมาคมยานยนต์ไฟฟ้าไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยตัวแปรที่ไม่คงที่ได้รับการแปลงเป็นผลต่างลอการิทึม (Δln) และมีข้อมูลที่ใช้ในการประมาณค่า 59 ค่าสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา กรอบการวิเคราะห์แรงกดดันทั้ง 5 ของ Porter และแบบจำลองถดถอย โดยใช้วิธี Ordinary Least Squares (OLS) และปรับแก้ปัญหาสหสัมพันธ์ของค่าคลาดเคลื่อนด้วยวิธี Prais–Winsten AR(1) ในแบบจำลองที่ตรวจพบปัญหา ผลการศึกษาพบว่า 1) โครงสร้างการแข่งขันแตกต่างกันตามประเภทรถยนต์ไฟฟ้า โดย BEV เผชิญแรงกดดันด้านการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมและอำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ในระดับสูง HEV เผชิญแรงกดดันจากสินค้าทดแทนในระดับสูง และ PHEV มีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดสูง ส่งผลให้ภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่อยู่ในระดับต่ำ และ 2) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์รายตัว ดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (UCI) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าในแบบจำลองภาพรวม (β = 2.182, p = 0.003) HEV (β = 1.125, p = 0.032) และ PHEV (β = 2.087, p = 0.015) ขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญใน BEV (β = 1.103, p = 0.317) ทั้งนี้ แบบจำลอง PHEV โดยรวมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p = 0.069) ผลการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอเชิงแนวคิดว่า มูลค่าขายต่อของรถยนต์เดิมอาจทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมทางการเงินที่สนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่รถยนต์ไฟฟ้า ซึ่งควรได้รับการทดสอบเพิ่มเติมในการวิจัยในอนาคต

คำสำคัญ: ตลาดรถยนต์ไฟฟ้า, แรงกดดันทั้ง 5, ดัชนีราคารถยนต์มือสอง

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคการขนส่งเป็นความท้าทายต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั่วโลก หลายประเทศจึงเร่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและผลักดันยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle: EV) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสำคัญของอุตสาหกรรมยานยนต์ในรอบศตวรรษ เนื่องจากภาคการขนส่งเป็นแหล่งสำคัญของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากการใช้พลังงานทั่วโลก ยานยนต์ไฟฟ้าจึงเป็นแนวทางลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคนี้ (International Energy Agency [IEA], 2024) รัฐบาลหลายประเทศใช้มาตรการภาษี เงินอุดหนุนการซื้อ และขยายโครงสร้างพื้นฐานการชาร์จไฟฟ้า ด้านการแข่งขัน การเปลี่ยนผ่านนี้วิเคราะห์ได้ด้วยกรอบแรงกดดันทั้ง 5 (Five Forces Model) ของ Porter (1980) ได้แก่ การแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการ อำนาจต่อรองของผู้ซื้อและซัพพลายเออร์ ภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่ และสินค้าทดแทน โดยรถยนต์ไฟฟ้าสะท้อนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการแข่งขันและเป็นสินค้าทดแทนรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายใน (Internal Combustion Engine Vehicle: ICEV) Zaino et al. (2024) พบว่า การยอมรับรถยนต์ไฟฟ้าได้รับอิทธิพลร่วมจากเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม

องค์กร และนโยบายภาครัฐ โดยเฉพาะแบตเตอรี่ที่มีความหนาแน่นพลังงานเพิ่มขึ้นและต้นทุนลดลงต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Rahman & Thill (2024) ที่ระบุว่า ระยะทางการขับขี่ ความปลอดภัย เทคโนโลยี สิ่งจูงใจทางการเงิน และความพร้อมของสถานีชาร์จเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ ขณะที่ Opplysningsrådet for veitrafikken (2025) ระบุว่า ปี ค.ศ. 2024 รถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) มีสัดส่วนร้อยละ 88.9 ของการจดทะเบียนรถยนต์นั่งส่วนบุคคลใหม่ทั้งหมดในนอร์เวย์ เพิ่มจากร้อยละ 82.4 ในปี ค.ศ. 2023 สะท้อนความก้าวหน้าของการเปลี่ยนผ่านสู่รถยนต์ไฟฟ้าและความสำคัญของมาตรการสนับสนุนเชิงนโยบายต่อการขยายตัวของตลาด

ในประเทศไทย ข้อมูลกรมการขนส่งทางบก (2566) แสดงทิศทางที่แตกต่างกันของรถยนต์สองกลุ่ม โดยยอดจดทะเบียนรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายในลดลงต่อเนื่องจาก 694,812 คัน ในปี พ.ศ. 2562 เหลือ 480,600 คัน ในปี พ.ศ. 2566 หรือลดลงกว่าร้อยละ 30 ภายใน 5 ปี ขณะที่รถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภทเพิ่มขึ้นจาก 27,023 คัน เป็น 171,512 คัน ในช่วงเดียวกัน โดยปี พ.ศ. 2566 เติบโตร้อยละ 103.73 จากปี พ.ศ. 2565 และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) เติบโตสูงที่สุด มียอดจดทะเบียนเพิ่มขึ้น 66,123 คัน การขยายตัวนี้เกิดขึ้นในช่วงที่ภาครัฐเริ่มสนับสนุนยานยนต์ไฟฟ้าอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ พ.ศ. 2565 ผ่านเงินอุดหนุน การลดอากรนำเข้า และการลดภาษีสรรพสามิตรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) จากร้อยละ 8 เหลือร้อยละ 2 เพื่อส่งเสริมการใช้และจูงใจการผลิตในประเทศ (กระทรวงการคลัง, 2565) การเพิ่มขึ้นของยอดจดทะเบียนควบคู่กับมาตรการภาครัฐสะท้อนความสำคัญของการศึกษาปัจจัยด้านนโยบายร่วมกับเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และพฤติกรรมผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในไทยยังมุ่งศึกษากฎหมายและกลยุทธ์ธุรกิจมากกว่าการวิเคราะห์เชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ เช่น นิรันดร์ วสันติอุปโภคากร และคณะ (2566) ชี้ว่า มาตรการทางกฎหมายและอัตราภาษีนำเข้ารถยนต์ไฟฟ้ายังไม่สอดคล้องกับหลัก “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” และอรฤดา คำเลิศลักษณ์ (2567) พบว่า ข้อตกลงเขตการค้าเสรีจีน–อาเซียนอาจเป็นอุปสรรคต่อนโยบายส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ ขณะที่วันชนก บุญแสน (2567) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อปริมาณการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าด้วยวิธีพาแนลเฉพาะภาพรวมตลาด โดยไม่จำแนกประเภท BEV, HEV และ PHEV ซึ่งมีเทคโนโลยี ราคา และกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายต่างกัน อีกทั้งผลการศึกษาต่างประเทศอาจอธิบายบริบทไทยไม่ได้โดยตรง เนื่องจากความแตกต่างด้านโครงสร้างตลาด มาตรการภาครัฐ และพฤติกรรมผู้บริโภคจากประเทศพัฒนาแล้ว อาจทำให้ปัจจัยกำหนดการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าแตกต่างกันตามบริบทประเทศ

ตลาดรถยนต์ไฟฟ้าไทยเติบโตอย่างก้าวกระโดดภายใต้โครงสร้างการแข่งขันตามกรอบแรงกดดันทั้ง 5 ของ Porter และบริบทที่ต่างจากต่างประเทศด้านโครงสร้างตลาด มาตรการสนับสนุน และพฤติกรรมผู้บริโภค การศึกษานี้จำแนกรถยนต์ไฟฟ้าเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทแบตเตอรี่ (Battery Electric Vehicle: BEV) ใช้ไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ขับเคลื่อน ประเภทไฮบริด (Hybrid Electric Vehicle: HEV) ใช้เครื่องยนต์สันดาปภายในร่วมกับมอเตอร์ไฟฟ้า และประเภทปลั๊กอินไฮบริด (Plug-in Hybrid Electric Vehicle: PHEV) ใช้ระบบขับเคลื่อนแบบผสมและชาร์จไฟจากภายนอกได้ จึงนำสู่คำถามว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและตลาด โครงสร้างพื้นฐาน กิจกรรมทางการตลาด และนโยบายภาครัฐใดสัมพันธ์กับจำนวนจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลในประเทศไทย และสัมพันธ์แตกต่างกันตามประเภทรถยนต์ไฟฟ้าหรือไม่ นอกจากนี้ ตลาดรถยนต์มือสองและมูลค่าขายต่ออาจเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนรถ เพราะมูลค่าจากการขายหรือแลกเปลี่ยนรถเดิม (trade-in value) ช่วยลดต้นทุนซื้อรถใหม่และมีส่วนต่อการตัดสินใจเปลี่ยนรถ (vehicle replacement) (Gavazza & Lanteri, 2021) การศึกษานี้จึงใช้ดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (Used Internal Combustion Engine Vehicle Price Index: UCI) เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจในการวิเคราะห์ โดยช่วงศึกษา พ.ศ. 2563–2567 ครอบคลุมมาตรการ EV 3.0 และ EV 3.5 ที่ให้เงินอุดหนุนและสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อสนับสนุนการใช้และผลิตยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2566) การศึกษาปัจจัยกำหนด (determinants) ด้วยข้อมูลอนุกรมเวลานี้สอดคล้องกับข้อเสนอของกุลวดี จันทร์วิเชียร และคณะ (2566) ที่ชี้ถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเวลาต่อการวางแผนกลยุทธ์การแข่งขันในตลาดรถยนต์ไฟฟ้า การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลารายเดือนจำแนกตามรถยนต์ไฟฟ้าทั้ง 3 ประเภท เพื่อให้ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมกับรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภท และการวางแผนกลยุทธ์ของผู้ประกอบการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และโครงสร้างการแข่งขันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย โดยจำแนกตามประเภทรถยนต์ไฟฟ้า ได้แก่ รถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) รถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (HEV) และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV)

2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย ทั้งในภาพรวมและจำแนกตามประเภทรถยนต์ไฟฟ้า

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

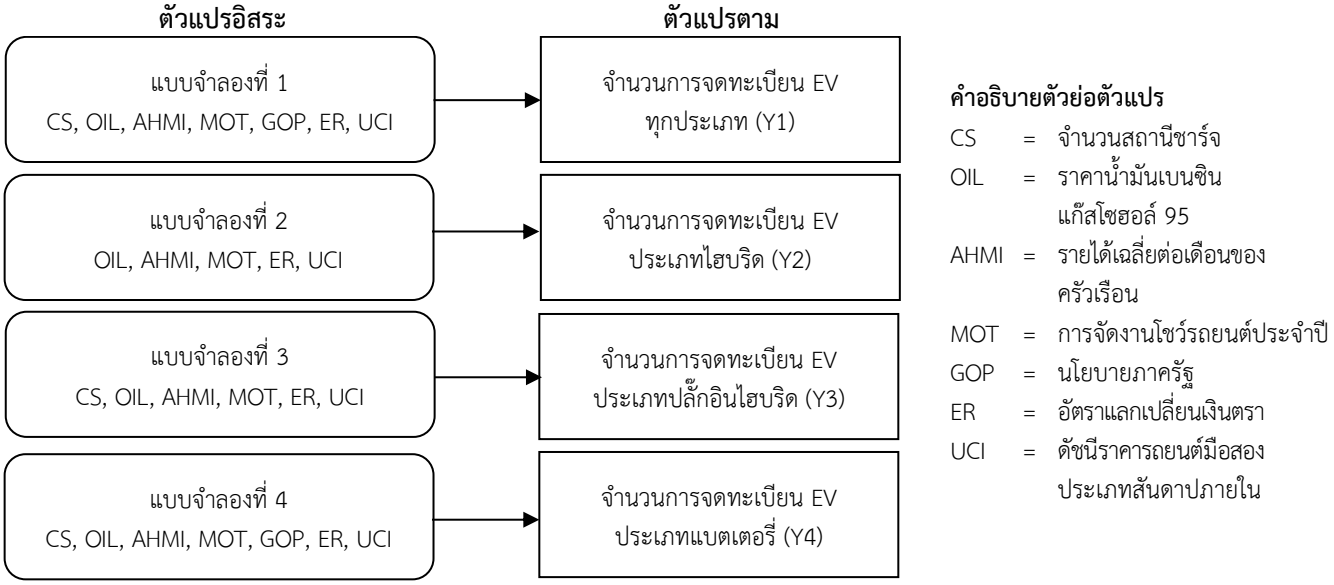
การศึกษานี้แบ่งกรอบการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้า และ การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า สำหรับส่วนแรก ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดแรงกดดันทั้ง 5 (Five Forces Model) ของ Porter (1980) ประกอบด้วย การแข่งขันภายในอุตสาหกรรม อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ ภัยคุกคามจากสินค้าทดแทน และภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของโครงสร้างการแข่งขันระหว่างตลาด BEV, HEV และ PHEV

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า ตัวแปรในแบบจำลองถดถอยไม่ได้กำหนดจาก Five Forces โดยตรง แต่สังเคราะห์จากแนวคิดและงานวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับและการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า งานของ Rahman & Thill (2024), Shah (2024) และ Zaino et al. (2024) ชี้ให้เห็นบทบาทของรายได้ ต้นทุนเชื้อเพลิง โครงสร้างพื้นฐานด้านสถานีอัดประจุไฟฟ้า และมาตรการภาครัฐ ขณะที่ วันชนก บุญแสน (2567) พบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย นอกจากนี้ การศึกษานี้ให้ความสำคัญกับ มูลค่ารถยนต์มือสอง เนื่องจากตลาดรถยนต์ใหม่และรถยนต์มือสองเชื่อมโยงกันผ่านกระบวนการเปลี่ยนรถ โดย Gavazza & Lanteri (2021) แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของราคารถยนต์มือสองสามารถเปลี่ยนต้นทุนในการเปลี่ยนรถและเชื่อมโยงกับการซื้อรถยนต์ใหม่ ขณะที่ Zaman & Zaccour (2020) ชี้ให้เห็นบทบาทของมูลค่าจากการแลกเปลี่ยนรถยนต์เดิม (trade-in valuation) ต่อการตัดสินใจเปลี่ยนรถ แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานในการนำดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (UCI) มาใช้ในการศึกษา

จากการสังเคราะห์วรรณกรรม กำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ จำนวนสถานีอัดประจุไฟฟ้า (CS) ราคาน้ำมันเบนซินแก๊สโซฮอล์ 95 (OIL) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (AHMI) การจัดงานแสดงรถยนต์ (MOT) นโยบายภาครัฐ (GOP) อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (ER) และดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (UCI) ส่วนตัวแปรตามคือจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง แบ่งเป็น 4 แบบจำลอง ได้แก่ ภาพรวมทุกประเภท (Y1) HEV (Y2) PHEV (Y3) และ BEV (Y4) โดยตัวแปรที่ใช้ในแต่ละแบบจำลองแตกต่างกันตามกรอบแบบจำลองและนิยามเชิงปฏิบัติการของการศึกษา

สำหรับตัวแปรนโยบายภาครัฐ (GOP) กำหนดเป็นตัวแปรหุ่นเพื่อสะท้อนช่วงเวลาของมาตรการส่งเสริมรถยนต์ไฟฟ้า โดยกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2565 ตามเกณฑ์ที่ใช้ในการศึกษา ทั้งนี้ มาตรการ EV 3.0 และ EV 3.5 มุ่งสนับสนุนรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) ผ่านการให้เงินอุดหนุน การลดอัตราอากรขาเข้า และการลดภาษีสรรพสามิตตามเงื่อนไขที่กำหนด (กรมสรรพสามิต, 2565, 2567) จึงกำหนดให้ตัวแปร GOP อยู่ในแบบจำลองภาพรวม (Y1) ซึ่งครอบคลุมรถยนต์ BEV และแบบจำลอง BEV (Y4) โดยไม่รวมในแบบจำลอง HEV และ PHEV เนื่องจากรถยนต์ทั้งสองประเภทไม่ได้รับสิทธิประโยชน์โดยตรงภายใต้มาตรการ EV 3.0 และ EV 3.5 ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดตัวแปร GOP ของการศึกษานี้ อย่างไรก็ตาม การไม่รวมตัวแปรดังกล่าวไม่ได้หมายความว่ารถยนต์ HEV และ PHEV ไม่ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐในรูปแบบอื่น

นอกจากนี้ สำหรับตัวแปรจำนวนสถานีชาร์จ (CS) ไม่ได้นำมาใช้ในแบบจำลอง HEV เนื่องจากรถยนต์ประเภทดังกล่าวใช้พลังงานจากเครื่องยนต์สันดาปภายในและระบบเบรกแบบสร้างพลังงานกลับคืนในการชาร์จแบตเตอรี่ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยสถานีชาร์จไฟฟ้าภายนอก ต่างจากรถยนต์ BEV และ PHEV ที่สามารถชาร์จไฟฟ้าจากแหล่งจ่ายภายนอกได้ (U.S. Department of Energy, n.d.) รายละเอียดของแนวคิดแสดงดังภาพที่ 1

หมายเหตุ: แบบจำลองที่ 1 และ 4 กำหนดให้มีตัวแปรนโยบายภาครัฐ (GOP) เนื่องจากมาตรการ EV 3.0 และ EV 3.5 ที่ใช้ในการศึกษามุ่งให้สิทธิประโยชน์โดยตรงแก่รถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) จึงไม่รวมตัวแปรดังกล่าวในแบบจำลอง HEV และ PHEV ส่วนแบบจำลองที่ 2 ไม่รวมตัวแปรจำนวนสถานีชาร์จ (CS) เนื่องจากรถยนต์ HEV ไม่จำเป็นต้องชาร์จไฟฟ้าจากแหล่งจ่ายภายนอก แตกต่างจากรถยนต์ BEV และ PHEV ที่สามารถชาร์จไฟฟ้าจากภายนอกได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัยพัฒนาจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา (Time-Series Data) วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาภายใต้กรอบแนวคิดแรงกดดันทั้ง 5 (Five Forces Model) ร่วมกับสถิติเชิงอนุมานด้วยแบบจำลองสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลารายเดือน (Monthly Time-Series Data) ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 รวม 60 เดือน โดยเลือกช่วงเวลาดังกล่าวเนื่องจากเป็นช่วงที่สามารถรวบรวมข้อมูลรายเดือนของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกันจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมทั้งช่วงก่อนและหลังการดำเนินมาตรการส่งเสริมรถยนต์ไฟฟ้าที่เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2565 จึงเหมาะสำหรับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าในช่วงเวลาดังกล่าว ส่วนข้อมูลตัวแปรตามเป็นจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง (รย.1) ในประเทศไทย จำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ รถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (HEV) รถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) ทั้งนี้ ภายหลังการแปลงข้อมูลด้วยผลต่างอันดับหนึ่ง (First Difference) ข้อมูลที่ใช้ในการประมาณค่าแบบจำลองมีจำนวน 59 ค่าสังเกต

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบจำลองทางเศรษฐมิติและการทดสอบทางสถิติ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาประมาณค่าด้วยแบบจำลองสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณจำนวน 4 แบบจำลอง ประกอบด้วย ภาพรวมรถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภท รถยนต์ประเภทไฮบริด รถยนต์ประเภทปลั๊กอินไฮบริด และรถยนต์ประเภทแบตเตอรี่ ด้วยวิธี OLS ก่อนการประมาณค่าได้ทำการทดสอบคุณสมบัติของข้อมูลและแบบจำลองเพื่อให้ผลการประมาณค่ามีความน่าเชื่อถือ ได้แก่ การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit Root Test) ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) การทดสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) การทดสอบปัญหา

ความสัมพันธ์ของค่าคลาดเคลื่อนตามช่วงเวลา (Autocorrelation) ด้วยวิธี Breusch-Godfrey LM Test และการทดสอบความแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนที่ไม่คงที่ (Heteroskedasticity) ด้วยวิธี White Test

3. สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้กำหนดสมมติฐานเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่กำหนดในการศึกษากับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย ทั้งในภาพรวมและจำแนกตามประเภทรถยนต์ไฟฟ้า ได้แก่ รถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (HEV) รถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) โดยกำหนดสมมติฐานทางสถิติสำหรับค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว ดังนี้

$H_0 : \beta_i = 0$ หมายถึง ปัจจัยที่ศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า

$H_1 : \beta_i \neq 0$ หมายถึง ปัจจัยที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า

จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คาดว่าจำนวนสถานีอัดประจุไฟฟ้า (CS) ราคาน้ำมันเบนซินแก๊สโซฮอล์ 95 (OIL) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (AHMI) การจัดงานแสดงรถยนต์ (MOT) และนโยบายภาครัฐ (GOP) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า เนื่องจากปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ต้นทุนเชื้อเพลิง กำลังซื้อ สิ่งจูงใจทางการตลาด และมาตรการสนับสนุนภาครัฐอาจเอื้อต่อการยอมรับและการใช้รถยนต์ไฟฟ้า (Rahman & Thill, 2024; Shah, 2024; Zaino et al., 2024) นอกจากนี้ ดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (UCI) คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก เนื่องจากมูลค่าของรถยนต์เดิมอาจช่วยลดภาระทางการเงินในการเปลี่ยนรถและเพิ่มความสามารถในการซื้อรถยนต์คันใหม่ (Gavazza & Lanteri, 2021; Zaman & Zaccour, 2020) ส่วนอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (ER) คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบ เนื่องจากการอ่อนค่าของเงินบาทอาจเพิ่มต้นทุนของรถยนต์และชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า

การศึกษานี้กำหนดแบบจำลองสำหรับการทดสอบสมมติฐานจำนวน 4 แบบจำลอง ได้แก่ แบบจำลองที่ 1 การจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภทในภาพรวม แบบจำลองที่ 2 การจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (HEV) แบบจำลองที่ 3 การจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) และแบบจำลองที่ 4 การจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) โดยจำนวนและชนิดของตัวแปรอิสระในแต่ละแบบจำลองแตกต่างกันตามกรอบแนวคิดและนิยามเชิงปฏิบัติการของการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) แบบอนุกรมเวลารายเดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 รวม 60 เดือน โดยรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การกำหนดตัวแปรอิสระพิจารณาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยตัวแปรด้านโครงสร้างพื้นฐานการชาร์จรถยนต์ไฟฟ้า (CS) และปัจจัยด้านรายได้ (AHMI) มีพื้นฐานจากการศึกษาของ Xue et al. (2021) และ Rahman & Thill (2024) ขณะที่ตัวแปรราคาน้ำมัน (OIL) สอดคล้องกับการศึกษาของ Kettanurak & Arkadumnuay (2025) ส่วนตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยน (ER) พิจารณาจากกลไกการส่งผ่านอัตราแลกเปลี่ยนไปยังราคาสินค้านำเข้าตามการศึกษาของ Apaitan et al. (2024) สำหรับข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานการชาร์จรถยนต์ไฟฟ้า (CS) ที่ไม่มีการรายงานอย่างต่อเนื่องเป็นรายเดือน ผู้วิจัยใช้วิธีการแทรกค่าเชิงเส้น (Linear Interpolation) เพื่อประมาณค่าข้อมูลในช่วงเวลาที่ขาดหายและจัดทำชุดข้อมูลรายเดือนให้มีความต่อเนื่องสำหรับการวิเคราะห์ นอกจากนี้ การกำหนดช่วงเวลา 4 เดือนหลังการจัดงานแสดงรถยนต์ (MOT) เป็นข้อสมมติในการกำหนดค่าตัวแปร เพื่อครอบคลุมระยะเวลาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการจองซื้อ การส่งมอบ และการจดทะเบียนรถยนต์ โดยรายละเอียดนิยามเชิงปฏิบัติการ หน่วยวัด การกำหนดค่า และแหล่งข้อมูลของตัวแปรแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 นิยามเชิงปฏิบัติการ หน่วยวัด และแหล่งข้อมูลของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	นิยามเชิงปฏิบัติการ	หน่วย/การกำหนดค่า	แหล่งข้อมูล
Y1	จำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง (HEV, PHEV และ BEV)	คัน/เดือน	กรมการขนส่งทางบก
Y2	จำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลประเภทไฮบริด (HEV)	คัน/เดือน	กรมการขนส่งทางบก
Y3	จำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV)	คัน/เดือน	กรมการขนส่งทางบก
Y4	จำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลประเภทแบตเตอรี่ (BEV)	คัน/เดือน	กรมการขนส่งทางบก
CS	จำนวนสถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าสาธารณะสะสมในประเทศไทย ณ เดือนที่ศึกษา โดยประมาณค่าข้อมูลรายเดือนที่ขาดหายด้วยวิธีการแทรกค่าเชิงเส้น (Linear Interpolation)	สถานี (จำนวนสะสมรายเดือน)	สมาคมยานยนต์ไฟฟ้าไทย (EVAT)
OIL	ราคาเฉลี่ยรายเดือนของน้ำมันเบนซินแก๊สโซฮอล์ 95	บาท/ลิตร	สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน
AHMI	ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยต่อเดือนในประเทศไทย ใช้เป็นตัวแทนปัจจัยด้านรายได้	บาท/เดือน	ธนาคารแห่งประเทศไทย: ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยจำแนกตามประเภทธุรกิจ (ISIC Rev.4) รหัสตาราง EC_RL_014_S2 (รายการยอดรวม)
MOT	การจัดงานบางกอก อินเตอร์เนชั่นแนล มอเตอร์โชว์ (Bangkok International Motor Show) ประจำปี	Dummy: 1 = ช่วง 4 เดือนหลังการจัดงาน; 0 = เดือนที่จัดงานและช่วงเวลาอื่น	บริษัท กรังด์ปรีซ์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน)
GOP	ช่วงเวลามาตรการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าของภาครัฐ (EV 3.0 และ EV 3.5)	Dummy: 1 = ตั้งแต่มกราคม 2565 เป็นต้นไป; 0 = ก่อนมกราคม 2565	กรมสรรพสามิต; กระทรวงการคลัง; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)
ER	อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ	บาท/ดอลลาร์สหรัฐ (THB/USD)	ธนาคารแห่งประเทศไทย
UCI	ดัชนีราคารถยนต์นั่งมือสองในประเทศไทย ใช้เป็นตัวแทนระดับราคาขายต่อของรถยนต์เดิม	ดัชนี (ปีฐาน พ.ศ. 2558 = 100)	ธนาคารแห่งประเทศไทย: ดัชนีราคารถยนต์นั่งมือสอง (ตาราง EC_EI_040)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์และโครงสร้างการแข่งขันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้า และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้า โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 การวิเคราะห์สถานการณ์และโครงสร้างการแข่งขันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้า ผู้วิจัยวิเคราะห์สถานการณ์ของตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง จำแนกเป็นรถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (HEV) รถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบการพิจารณาข้อมูลตลาด และวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันตามกรอบแนวคิดแรงกดดันทั้ง 5 (Five Forces Model) ของ Porter (1980) ได้แก่ การแข่งขันภายในอุตสาหกรรม (Industry Rivalry) อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ (Bargaining Power of Buyers) อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ (Bargaining Power of Suppliers) ภัยคุกคามจากสินค้าทดแทน (Threat of Substitutes) และภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่ (Threat of New Entrants) โดยเปรียบเทียบลักษณะและระดับแรงกดดันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภทจากข้อมูลและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับสภาพการแข่งขันของตลาด

5.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่กำหนดในการศึกษากับจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 4 แบบจำลอง ได้แก่ ภาพรวมรถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภท (Y1) รถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (Y2) รถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (Y3) และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (Y4) ก่อนการประมาณค่า ผู้วิจัยตรวจสอบคุณสมบัติของข้อมูลและแบบจำลอง ได้แก่ การทดสอบความนิ่งของข้อมูล การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ การตรวจสอบสหสัมพันธ์อัตโนมัติของค่าความคลาดเคลื่อน และการตรวจสอบความแปรปรวนไม่คงที่ของค่าความคลาดเคลื่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การทดสอบความนิ่งของข้อมูลอนุกรมเวลา ผู้วิจัยทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit Root Test) ด้วยวิธี Augmented Dickey–Fuller (ADF) Test โดยกำหนดจำนวนความล่าช้า (Lag Length) ด้วยเกณฑ์ Schwarz Bayesian Information Criterion (SBIC) ผลการทดสอบพบว่าตัวแปรบางส่วนไม่มีความนิ่งที่ระดับ Level จึงดำเนินการแปลงข้อมูลด้วยลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm) และหาผลต่างอันดับหนึ่ง (First Difference) ก่อนนำไปใช้ในการประมาณค่า ทั้งนี้ ผลการทดสอบ ADF ที่ระดับ Level และ First Difference แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี Augmented Dickey–Fuller (ADF) Test

ตัวแปร	Level: ADF Statistic	p-value	ผลการทดสอบ	First Difference: ADF Statistic	p-value	ผลการทดสอบ
lnY1	-3.060	0.1160	Not Stationary	-6.165	0.0000***	Stationary (99%)
lnY2	-3.578	0.0318**	Stationary (95%)	–	–	–
lnY3	-1.728	0.7384	Not Stationary	-7.485	0.0000***	Stationary (99%)
lnY4	-2.004	0.5995	Not Stationary	-6.018	0.0000***	Stationary (99%)
lnCS	-2.341	0.4113	Not Stationary	-3.041	0.0018***	Stationary (99%)
lnOIL	-2.369	0.3960	Not Stationary	-6.485	0.0000***	Stationary (99%)
lnAHMI	-1.346	0.0922*	Stationary (90%)	-3.724	0.0002***	Stationary (99%)
lnER	-1.557	0.0627*	Stationary (90%)	-5.642	0.0000***	Stationary (99%)
lnUCI	-1.792	0.0393**	Stationary (95%)	-7.492	0.0000***	Stationary (99%)

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01; MOT และ GOP เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) จึงไม่นำมาทดสอบความนิ่งด้วย ADF Test

2) การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ ผู้วิจัยตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) โดยพิจารณาว่าค่า VIF ที่ต่ำกว่า 10 แสดงว่าไม่พบปัญหา Multicollinearity ในระดับรุนแรง (Hair et al., 2010) ผลการทดสอบพบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระในแบบจำลองทั้ง 4 อยู่ระหว่าง 1.02–1.37 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จึงไม่พบปัญหา Multicollinearity ที่อาจส่งผลกระทบต่อการประมาณค่าแบบจำลอง

3) ผู้วิจัยตรวจสอบปัญหา Autocorrelation ด้วย Breusch–Godfrey Serial Correlation LM Test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 พบว่าแบบจำลองที่ 1 และ 4 มีค่า p-value เท่ากับ 0.1091 และ 0.1350 จึงไม่พบปัญหา Autocorrelation ขณะที่แบบจำลองที่ 2 และ 3 มีค่า p-value เท่ากับ 0.0000 และ 0.0708 จึงดำเนินการปรับแก้ด้วยวิธี Prais–Winsten AR(1) ภายหลังการปรับแก้ ค่า Durbin–Watson เปลี่ยนจาก 0.216 เป็น 2.229 และจาก 2.577 เป็น 2.111 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในช่วง 1.5–2.5 ที่ใช้เป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการพิจารณาค่าที่ยอมรับได้ (Pallant, 2010) จึงสะท้อนว่าปัญหา Autocorrelation ได้รับการปรับแก้ก่อนนำผลการประมาณค่าไปวิเคราะห์ต่อไป

4) การตรวจสอบความแปรปรวนไม่คงที่ของค่าความคลาดเคลื่อน ผู้วิจัยตรวจสอบปัญหาความแปรปรวนไม่คงที่ของค่าความคลาดเคลื่อน (Heteroskedasticity) ด้วย White Test ผลการทดสอบพบว่าแบบจำลองที่ 1–4 มีค่า p-

value เท่ากับ 0.9575, 0.6918, 0.6205 และ 0.7672 ตามลำดับ ซึ่งไม่พบหลักฐานเพียงพอที่จะปฏิเสธสมมติฐานว่างเกี่ยวกับความแปรปรวนคงที่ของค่าความคลาดเคลื่อน จึงไม่พบปัญหา Heteroskedasticity ในแบบจำลองทั้ง 4

เพื่อให้การนำเสนอผลการตรวจสอบแบบจำลองมีความกระชับและสามารถตรวจสอบได้ สรุปผลการทดสอบ VIF, Breusch–Godfrey LM Test, White Test และการปรับแก้ Autocorrelation แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการตรวจสอบคุณสมบัติของแบบจำลอง

รายการทดสอบ	แบบจำลองที่ 1	แบบจำลองที่ 2	แบบจำลองที่ 3	แบบจำลองที่ 4
VIF	1.02–1.37	1.02–1.35	1.02–1.36	1.02–1.37
Breusch–Godfrey LM Test (p-value)	0.1091	0.0000***	0.0708*	0.1350
White Test (p-value)	0.9575	0.6918	0.6205	0.7672
การปรับแก้ด้วย Prais–Winsten AR(1)	–	ปรับแก้	ปรับแก้	–
Durbin–Watson ก่อนปรับแก้	–	0.216	2.577	–
Durbin–Watson หลังปรับแก้	–	2.229	2.111	–

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 และ *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01;
เครื่องหมาย – หมายถึงไม่มีการปรับแก้ด้วยวิธี Prais–Winsten AR(1)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สถานการณ์ปัจจุบันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย ทั้งในภาพรวมและแยกตามประเภท ได้แก่ รถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) รถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (HEV) และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV)

ผลการศึกษาสถานการณ์ตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง พบว่า ตลาดมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภทเพิ่มขึ้นจาก 27,023 คัน ในปี พ.ศ. 2562 เป็น 171,512 คัน ในปี พ.ศ. 2566 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 103.73 จากปี พ.ศ. 2565 (กรมการขนส่งทางบก, 2566) สำหรับข้อมูลรายเดือนในช่วง พ.ศ. 2563–2567 พบว่า จำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภทมีค่าเฉลี่ย 8,888.13 คันต่อเดือน โดยมีค่าต่ำสุด 1,478 คัน และสูงสุด 28,341 คันต่อเดือน ขณะที่ HEV, PHEV และ BEV มีจำนวนการจดทะเบียนเฉลี่ย 5,589.90, 689.62 และ 2,608.62 คันต่อเดือน ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันตามกรอบแนวคิดแรงกดดันทั้ง 5 (Five Forces Model) สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 การแข่งขันภายในอุตสาหกรรม ตลาดรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) มีการแข่งขันในระดับสูงที่สุด โดยจำนวนการจดทะเบียน BEV เพิ่มจาก 9,584 คัน ในปี พ.ศ. 2565 เป็น 75,707 คัน ในปี พ.ศ. 2566 และมีจำนวนจดทะเบียนสูงสุดถึง 13,321 คันต่อเดือนในเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 สะท้อนการขยายตัวอย่างรวดเร็วของตลาด ประกอบกับการเข้าสู่ตลาดของทั้งผู้ผลิตรถยนต์เดิมและผู้ผลิตที่มุ่งเน้นรถยนต์ไฟฟ้าโดยเฉพาะ ตลาด HEV มีการแข่งขันระดับปานกลางถึงสูง โดยมีฐานตลาดขนาดใหญ่กว่าและมีจำนวนจดทะเบียนเฉลี่ย 5,589.90 คันต่อเดือน ส่วน PHEV มีการแข่งขันระดับปานกลาง โดยมีจำนวนจดทะเบียนเฉลี่ย 689.62 คันต่อเดือนและสูงสุด 1,290 คันต่อเดือน แสดงถึงตลาดที่มีขนาดเล็กกว่าอีกสองประเภทอย่างชัดเจน

1.2 อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ ตลาด BEV มีอำนาจต่อรองของผู้ซื้อระดับปานกลางถึงสูง เนื่องจากจำนวนรุ่นและทางเลือกในตลาดเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันข้อจำกัดด้านการชาร์จมีแนวโน้มลดลง โดยข้อมูลจากสมาคมยานยนต์ไฟฟ้าไทย (2568) ระบุว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 ประเทศไทยมีสถานีชาร์จรถยนต์ไฟฟ้าสาธารณะจำนวน 3,429 สถานี รวม 11,467 หัวจ่าย อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคยังคำนึงถึงระยะทางวิ่ง ระยะเวลาการชาร์จ และมูลค่าขายต่อ ตลาด HEV มีอำนาจต่อรองระดับปานกลาง เนื่องจากมีตัวเลือกหลายรุ่นและไม่ต้องพึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานการชาร์จ ส่วน PHEV มีอำนาจต่อรองระดับปานกลางเช่นกัน แต่ผู้บริโภคมีตัวเลือกจำกัดกว่า HEV และมีความอ่อนไหวด้านราคา เนื่องจากรถยนต์ PHEV มีราคาสูงกว่า HEV และรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในในเซกเมนต์เดียวกัน

1.3 อำนาจการต่อรองของซัพพลายเออร์ ตลาด BEV มีอำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์อยู่ในระดับสูงมาก เนื่องจากแบตเตอรี่คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 30–40 ของต้นทุนรถยนต์ BEV (Cepnik et al., 2026) และตลาดยังพึ่งพาผู้ผลิตแบตเตอรี่รายสำคัญ เช่น CATL, LG Energy Solution, Panasonic, Samsung SDI และ BYD (IEA, 2024) รวมถึงวัตถุดิบสำคัญ เช่น ลิเธียม นิกเกิล และโคบอลต์ ตลาด HEV มีอำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ระดับปานกลาง เนื่องจากใช้แบตเตอรี่ขนาดเล็กกว่า BEV ขณะที่ PHEV มีอำนาจต่อรองระดับปานกลางถึงสูง เนื่องจากใช้แบตเตอรี่ขนาดเล็กกว่า BEV โดยในปี ค.ศ. 2024 รถยนต์ PHEV มีขนาดความจุแบตเตอรี่เฉลี่ยทั่วโลกประมาณ 20 kWh (IEA, 2025) และต้องพึ่งพาทั้งระบบแบตเตอรี่ ระบบเครื่องยนต์สันดาปภายใน และระบบควบคุมที่มีความซับซ้อน

1.4 การคุกคามจากสินค้าทดแทน ตลาด HEV เผชิญภัยคุกคามจากสินค้าทดแทนในระดับสูง โดยเฉพาะจาก BEV ซึ่งมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดังเห็นได้จากจำนวนการจดทะเบียน BEV ที่เพิ่มจาก 9,584 คันในปี พ.ศ. 2565 เป็น 75,707 คันในปี พ.ศ. 2566 ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของโครงสร้างพื้นฐานการชาร์จ จึงทำให้ BEV เป็นทางเลือกที่สามารถทดแทน HEV ได้มากขึ้น ตลาด BEV เผชิญภัยคุกคามระดับปานกลาง โดยมีรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายใน HEV และ PHEV เป็นทางเลือกทดแทน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่โครงสร้างพื้นฐานการชาร์จยังไม่ครอบคลุม ส่วน PHEV มีภัยคุกคามระดับปานกลางจากทั้ง BEV ที่มีระยะทางวิ่งเพิ่มขึ้นและ HEV ที่ไม่ต้องพึ่งพาการชาร์จ

1.5 การคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่ ตลาด BEV มีภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่ในระดับปานกลางถึงสูง เนื่องจากโครงสร้างรถยนต์มีชิ้นส่วนน้อยกว่าและไม่จำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญด้านเครื่องยนต์สันดาปภายในในระดับเดียวกับ HEV และ PHEV ทำให้อุปสรรคด้านเทคโนโลยีในการเข้าสู่ตลาดต่ำกว่า ตลาด HEV มีภัยคุกคามระดับต่ำถึงปานกลาง เนื่องจากต้องใช้ความเชี่ยวชาญทั้งระบบเครื่องยนต์สันดาปภายในและระบบไฟฟ้า รวมถึงมีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและสิทธิบัตร ส่วน PHEV มีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดสูงที่สุด จึงมีภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่ในระดับต่ำที่สุด เนื่องจากต้องบูรณาการเครื่องยนต์สันดาปภายใน มอเตอร์ไฟฟ้า แบตเตอรี่ และระบบควบคุมให้ทำงานร่วมกัน อีกทั้งมีต้นทุนการพัฒนาและความต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสูง

โดยสรุป ตลาด BEV เผชิญแรงกดดันด้านการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมและอำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ในระดับสูง และมีภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่สูงกว่า HEV และ PHEV ขณะที่ HEV เผชิญแรงกดดันสำคัญจากสินค้าทดแทน โดยเฉพาะการขยายตัวของ BEV ส่วน PHEV มีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดสูงที่สุด ส่งผลให้ภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่อยู่ในระดับต่ำที่สุด แม้ว่าจะยังเผชิญแรงกดดันจากซัพพลายเออร์และสินค้าทดแทนในระดับปานกลางถึงสูง ทั้งนี้ สามารถสรุปเปรียบเทียบระดับแรงกดดันของแต่ละประเภทรถยนต์ไฟฟ้าได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปสถานการณ์ตลาดรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภทภายใต้กรอบแรงกดดันทั้ง 5

แรงกดดัน	แบตเตอรี่ (BEV)	ไฮบริด (HEV)	ปลั๊กอินไฮบริด (PHEV)	ตัวชี้วัด/หลักฐานที่ใช้พิจารณา
การแข่งขันภายในอุตสาหกรรม	สูงมาก ผู้ผลิตรายเดิมและรายใหม่เข้าสู่ตลาดต่อเนื่อง	ปานกลางถึงสูง มีผู้ผลิตดั้งเดิมเป็นผู้นำตลาด	ปานกลาง ตลาดมีขนาดเล็กกว่าและแข่งขันด้านประสิทธิภาพระบบขับเคลื่อน	จำนวนผู้เล่นและการขยายตัวของตลาด โดย BEV มียอดจดทะเบียนเพิ่มจาก 9,584 คัน ในปี 2565 เป็น 75,707 คัน ในปี 2566 ขณะที่ HEV และ PHEV มีจำนวนจดทะเบียนเฉลี่ย 5,589.90 และ 689.62 คันต่อเดือน ตามลำดับ
อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ	ปานกลางถึงสูง มีทางเลือกด้านแบรนด์และรุ่นมากขึ้น	ปานกลาง ต้นทุนการเปลี่ยนแบรนด์ต่ำและไม่ต้องใช้โครงสร้างพื้นฐานการชาร์จ	ปานกลาง มีตัวเลือกจำกัดกว่าและมีความอ่อนไหวด้านราคา	จำนวนทางเลือกของผลิตภัณฑ์ ต้นทุนในการเปลี่ยนแบรนด์ ราคา และข้อจำกัดการใช้งาน โดย BEV ยังมีข้อกังวลด้านระยะทางและการชาร์จ ขณะที่ PHEV มีราคาสูงกว่า HEV และรถยนต์สันดาปภายในในเซกเมนต์เดียวกัน

ตารางที่ 4 สรุปสถานการณ์ตลาดรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภทภายใต้กรอบแรงกดดันทั้ง 5 (ต่อ)

แรงกดดัน	แบตเตอรี่ (BEV)	ไฮบริด (HEV)	ปลั๊กอินไฮบริด (PHEV)	ตัวชี้วัด/หลักฐานที่ใช้พิจารณา
อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์	สูงมาก พึ่งพาผู้ผลิตแบตเตอรี่และวัตถุดิบสำคัญ	ปานกลาง ใช้แบตเตอรี่ขนาดเล็กกว่า	ปานกลางถึงสูง ต้องพึ่งพาทั้งระบบแบตเตอรี่และระบบเครื่องยนต์สันดาปภายใน	สัดส่วนต้นทุนและการพึ่งพาซัพพลายเออร์ โดยแบตเตอรี่คิดเป็นประมาณ 30–40% ของต้นทุน BEV ส่วน PHEV ใช้แบตเตอรี่ประมาณ 10–20 kWh และมีระบบขับเคลื่อนที่ซับซ้อน
การคุกคามจากสินค้าทดแทน	ปานกลาง มี ICE, HEV และ PHEV เป็นทางเลือก	สูง เผชิญการทดแทนจาก BEV ที่ขยายตัวรวดเร็ว	ปานกลาง มีทั้ง BEV และ HEV เป็นทางเลือก	จำนวนและความสามารถของสินค้าทดแทน โดย HEV เผชิญแรงกดดันจาก BEV ที่มีจำนวนการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานการชาร์จ ขณะที่ BEV และ PHEV ยังมีรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในและรถยนต์ไฟฟ้าประเภทอื่นเป็นทางเลือกทดแทน
ภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่	ปานกลางถึงสูง อุปสรรคด้านเทคโนโลยีต่ำกว่า HEV และ PHEV	ต่ำถึงปานกลาง เทคโนโลยีซับซ้อนและมีข้อจำกัดด้านสิทธิบัตร	ต่ำ มีอุปสรรคการเข้าสู่ตลาดสูงที่สุด	ระดับความซับซ้อนของเทคโนโลยี เงินลงทุน ความเชี่ยวชาญและสิทธิบัตร โดย PHEV ต้องบูรณาการเครื่องยนต์สันดาปภายใน มอเตอร์ไฟฟ้า แบตเตอรี่ และระบบควบคุม ทำให้ผู้เล่นรายใหม่เข้าสู่ตลาดได้ยาก

หมายเหตุ: การจัดระดับแรงกดดันพิจารณาจากข้อมูลทุติยภูมิด้านการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า โครงสร้างตลาด ลักษณะเทคโนโลยี ต้นทุน และข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดที่รวบรวมในการศึกษา

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างแรงกดดันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันตามลักษณะเทคโนโลยี โครงสร้างต้นทุน การแข่งขัน และอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด

2. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย ทั้งในภาพรวมและแยกตามประเภทรถยนต์ไฟฟ้า

ผลการประมาณค่าแบบจำลองเพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง แบ่งเป็น 4 แบบจำลอง โดยแบบจำลองที่ 1 และ 4 ประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) ส่วนแบบจำลองที่ 2 และ 3 ซึ่งตรวจพบปัญหา Autocorrelation ได้รับการปรับแก้ด้วยวิธี Prais–Winsten AR(1) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประมาณค่าแบบจำลองปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง

ตัวแปร	แบบจำลองที่ 1 ภาพรวม ΔlnY1 (OLS)	แบบจำลองที่ 2 HEV lnY2 (Prais–Winsten AR(1))	แบบจำลองที่ 3 PHEV ΔlnY3 (Prais–Winsten AR(1))	แบบจำลองที่ 4 BEV ΔlnY4 (OLS)
C	-0.028 (0.071)	8.382 (0.330)***	-0.010 (0.050)	-0.039 (0.111)
ΔlnCS	-0.284 (0.659)	–	-0.235 (0.634)	-0.871 (1.031)
ΔlnOIL	-0.090 (0.674)	0.049 (0.611)	0.286 (0.734)	0.798 (1.054)
ΔlnAHMI	-0.294 (1.200)	-0.064 (0.781)	0.351 (1.603)	-1.890 (1.876)
MOT	0.108 (0.073)	0.139 (0.092)	0.115 (0.073)	0.180 (0.113)
GOP	0.057 (0.071)	–	–	0.124 (0.111)
ΔlnER	-1.308 (1.656)	0.736 (1.541)	-0.298 (1.759)	-2.539 (2.588)

ตารางที่ 5 ผลการประมาณค่าแบบจำลองปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่ง (ต่อ)

ตัวแปร	แบบจำลองที่ 1 ภาพรวม **Δ**lnY1 (OLS)	แบบจำลองที่ 2 HEV lnY2 (Prais–Winsten AR(1))	แบบจำลองที่ 3 PHEV **Δ**lnY3 (Prais–Winsten AR(1))	แบบจำลองที่ 4 BEV **Δ**lnY4 (OLS)
ΔlnUCI	**2.182*** (0.698)**	**1.125** (0.510)**	**2.087** (0.833)**	1.103 (1.091)
Adjusted R^2	0.1404	0.6040	0.1021	0.0478
F-statistic (p-value)	2.35 (0.0367)	18.69 (0.0000)	2.10 (0.0690)	1.42 (0.2194)
n	59	59	59	59
Durbin–Watson	–	2.229	2.111	–
ρ (AR(1))	–	NR	NR	–

หมายเหตุ: ค่าในวงเล็บของค่าสัมประสิทธิ์คือ Standard Error; *, ** และ *** หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ; NR หมายถึงไม่ปรากฏค่าในผลการวิเคราะห์ต้นฉบับ

จากตารางที่ 5 พบว่า แบบจำลองที่ 1 (ภาพรวม) และแบบจำลองที่ 2 (HEV) มีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวม โดยมีค่า p-value ของ F-statistic เท่ากับ 0.0367 และ 0.0000 ตามลำดับ ทั้งนี้ ดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (UCI) เป็นตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในแบบจำลองที่ 1 มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 2.182 (p = 0.003) และในแบบจำลองที่ 2 มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 1.125 (p = 0.032)

เมื่อพิจารณาขนาดของค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า ในแบบจำลองภาพรวม การเพิ่มขึ้นของ UCI ร้อยละ 1 จากเดือนก่อนหน้ามีความสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของอัตราการเปลี่ยนแปลงของการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภทประมาณร้อยละ 2.18 โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ ส่วนแบบจำลอง HEV การเพิ่มขึ้นของ UCI ร้อยละ 1 จากเดือนก่อนหน้ามีความสัมพันธ์กับจำนวนการจดทะเบียน HEV ที่เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 1.13 โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายในมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า โดยเฉพาะในตลาดภาพรวมและ HEV ทั้งนี้ การตีความดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ทางสถิติและไม่ควรตีความเป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลโดยตรง ผลการวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์ฉบับเต็มรายงานค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวไว้ที่ 2.182 และ 1.125 ตามลำดับ

สำหรับแบบจำลองที่ 3 (PHEV) พบว่า UCI มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 2.087, p = 0.015) โดยการเพิ่มขึ้นของ UCI ร้อยละ 1 จากเดือนก่อนหน้ามีความสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของอัตราการเปลี่ยนแปลงของการจดทะเบียน PHEV ประมาณร้อยละ 2.09 อย่างไรก็ตาม แบบจำลองโดยรวมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F = 2.10, p = 0.0690) และมีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.1021 จึงควรตีความความสัมพันธ์ของ UCI ในแบบจำลองนี้ด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรนำไปสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

เมื่อพิจารณาความสามารถในการอธิบายของแบบจำลอง พบว่า แบบจำลอง HEV มีค่า Adjusted R^2 สูงที่สุดเท่ากับ 0.6040 แสดงว่าตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียน HEV ได้ประมาณร้อยละ 60.40 ขณะที่แบบจำลองภาพรวมมีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.1404 หรือประมาณร้อยละ 14.04 ส่วนแบบจำลอง PHEV และ BEV มีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.1021 และ 0.0478 หรือประมาณร้อยละ 10.21 และ 4.78 ตามลำดับ โดยแบบจำลอง PHEV โดยรวมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F = 2.10, p = 0.0690) และแบบจำลอง BEV ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวม (F = 1.42, p = 0.2194) อีกทั้งไม่พบตัวแปรอิสระใด รวมถึง UCI (β = 1.103, p = 0.317) ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลอง BEV จึงสะท้อนว่าแบบจำลองภาพรวม PHEV และโดยเฉพาะ BEV ยังมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรของการจดทะเบียนค่อนข้างจำกัด และอาจมีปัจจัยอื่นนอกเหนือจากตัวแปรที่นำมาศึกษาซึ่งสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้า ขณะที่ตัวแปรอื่น ได้แก่ จำนวนสถานีอัดประจุ

ไฟฟ้า ราคาน้ำมัน รายได้ครัวเรือน การจัดงานแสดงรถยนต์ นโยบายภาครัฐ และอัตราแลกเปลี่ยน ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองที่มีการกำหนดตัวแปรดังกล่าวไว้

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย ทั้งในภาพรวมและแยกตามประเภท ได้แก่ รถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) รถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (HEV) และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างการแข่งขันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทยมีความแตกต่างกันในแต่ละประเภทของรถยนต์ไฟฟ้า ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามกรอบแนวคิด Five Forces Model ของ Porter กล่าวคือ ระดับความรุนแรงของแรงกดดันทั้ง 5 ด้านไม่ได้เกิดขึ้นในระดับเดียวกัน แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะของเทคโนโลยี โครงสร้างต้นทุน และอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภท

ในด้านการแข่งขันภายในอุตสาหกรรม (Industry Rivalry) และอำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ (Bargaining Power of Suppliers) ผลการศึกษาพบว่า รถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) เผชิญแรงกดดันในระดับสูง โดยเฉพาะจากการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตและการพึ่งพาซัพพลายเออร์แบตเตอรี่ ทั้งนี้ เนื่องจากแบตเตอรี่เป็นองค์ประกอบสำคัญของรถยนต์ไฟฟ้าและมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 40 ของต้นทุนรถยนต์ทั้งคัน ขณะที่ผู้ผลิตรถยนต์จำนวนมากยังต้องพึ่งพาผู้ผลิตแบตเตอรี่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้การบริหารความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์และการลดต้นทุนแบตเตอรี่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับ Feng et al. (2024) ที่ศึกษาการแข่งขันระหว่างห่วงโซ่อุปทานรถยนต์ไฟฟ้า และพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้ากับผู้ผลิตแบตเตอรี่มีบทบาทสำคัญต่อการลดต้นทุนและเสริมความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้ PwC (2024) ระบุว่า อุตสาหกรรมรถยนต์กำลังเผชิญการแข่งขันจากผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้ารายใหม่ โดยเฉพาะผู้ผลิตจากจีนที่มีความได้เปรียบด้านต้นทุน ส่งผลให้ผู้ผลิตเดิมต้องเร่งพัฒนาเทคโนโลยีและลดต้นทุนเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน

ในด้านอุปสรรคต่อการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่ (Threat of New Entrants) ผลการศึกษาพบว่า ตลาดรถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) มีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดสูงที่สุด ส่งผลให้ภัยคุกคามจากผู้เล่นรายใหม่อยู่ในระดับต่ำที่สุด เนื่องจากผู้ประกอบการต้องมีความเชี่ยวชาญทั้งเทคโนโลยีเครื่องยนต์สันดาปภายในและระบบขับเคลื่อนไฟฟ้า รวมถึงต้องใช้เงินลงทุนในการพัฒนาระบบขับเคลื่อน แบตเตอรี่ ระบบควบคุม และการบูรณาการระบบให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ Santos et al. (2025) ที่ระบุว่า PHEV เป็นระบบขับเคลื่อนที่มีความซับซ้อนสูง ต้องใช้การลงทุนในการพัฒนาสถาปัตยกรรมรถยนต์ การจัดการความร้อน การติดตั้งแบตเตอรี่ และการปรับเทียบการทำงานร่วมกันระหว่างเครื่องยนต์สันดาปภายในกับระบบไฟฟ้า อีกทั้งยังมีความซับซ้อนด้านการผลิตและห่วงโซ่อุปทานมากขึ้น นอกจากนี้ Preedakorn et al. (2023) ยังพบว่าอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยเผชิญข้อจำกัดด้านขีดความสามารถทางเทคโนโลยี บุคลากรที่มีทักษะ ความร่วมมือด้านเทคโนโลยี และการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นปัจจัยที่เพิ่มข้อจำกัดในการพัฒนาอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศ

ขณะที่รถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (HEV) ผลการศึกษาพบว่าเผชิญแรงกดดันด้านการคุกคามจากสินค้าทดแทน (Threat of Substitutes) สูงที่สุดในบรรดารถยนต์ไฟฟ้าทั้ง 3 ประเภท เนื่องจากมีแนวโน้มถูกทดแทนด้วยรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) ที่มีความสามารถในการแข่งขันด้านราคาสูงขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากมาตรการภาครัฐทั้งในด้านเงินอุดหนุนและสิทธิประโยชน์ทางภาษี ส่งผลให้รถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่สามารถแข่งขันกับรถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริดได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Porter (1980) ที่เสนอว่า ภัยคุกคามจากสินค้าทดแทนจะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อสินค้าทดแทนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดีกว่าเดิม ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ต้นทุน และคุณค่าที่ได้รับ อีกทั้งยังสอดคล้องกับรายงาน Global EV Outlook 2025 ของ International Energy Agency (IEA, 2025) ที่ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2567 ยอดขายรถยนต์ไฟฟ้าทั่วโลก ซึ่งครอบคลุมรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) มีจำนวนมากกว่า 17 ล้านคัน คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 20 ของยอดขายรถยนต์ใหม่ทั้งหมดทั่วโลก ประกอบกับราคาเฉลี่ยของรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ที่ปรับลดลงในปีดังกล่าว แม้จะมีความแตกต่างกันระหว่างประเทศ สะท้อนถึงการขยายตัว

ของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าและความสามารถในการแข่งขันด้านราคาที่เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจทำให้รถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่กลายเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพในการทดแทนรถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริดมากยิ่งขึ้น ขณะที่ในด้านการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมและอำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ รถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริดมีระดับแรงกดดันอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายเดิมที่มีประสบการณ์และความได้เปรียบด้านเทคโนโลยีจากการพัฒนารถยนต์ไฮบริดมาอย่างต่อเนื่อง

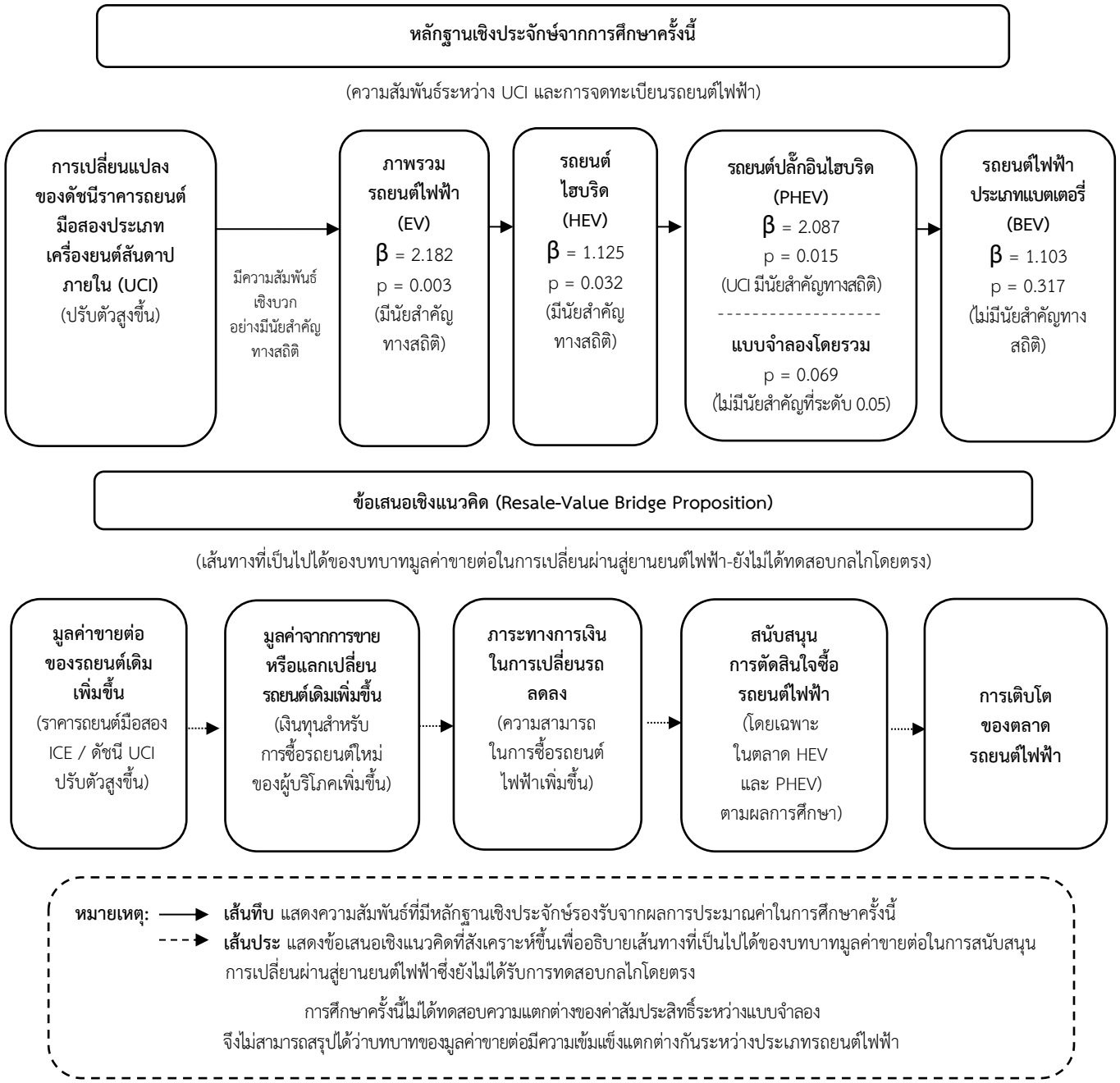
ผลการศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย พบว่า เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์รายตัว ดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (UCI) เป็นตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองที่ 1–3 กลไกหนึ่งที่อาจอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ว่า เมื่อมูลค่าของรถยนต์เดิมอยู่ในระดับสูง ผู้บริโภคสามารถนำมูลค่าจากการขายหรือแลกเปลี่ยนรถยนต์เดิมมาเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการซื้อรถยนต์คันใหม่ ซึ่งช่วยลดต้นทุนสุทธิของการเปลี่ยนรถและอาจสนับสนุนการตัดสินใจเปลี่ยนไปใช้รถยนต์ไฟฟ้า แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ He et al. (2017) ซึ่งศึกษาการตัดสินใจเปลี่ยนจากรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในไปใช้รถยนต์ไฮบริด และชี้ให้เห็นว่ามูลค่าจากการแลกเปลี่ยนรถยนต์เดิม (trade-in value) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของต้นทุนในการเปลี่ยนรถและมีบทบาทต่อช่วงเวลาในการตัดสินใจเปลี่ยนรถ นอกจากนี้ Zaman & Zaccour (2020) ยังพบว่า มูลค่าสุทธิจากการแลกเปลี่ยนรถยนต์เดิมมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและช่วงเวลาในการเปลี่ยนรถของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่าง UCI กับจำนวนการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยร่วมอื่นในช่วงเวลาที่ศึกษา เช่น ภาวะขาดแคลนเซมิคอนดักเตอร์ในช่วง พ.ศ. 2564–2565 ซึ่งส่งผลกระทบต่อการผลิตและอุปทานรถยนต์ใหม่ และอาจเชื่อมโยงกับการปรับตัวของตลาดรถยนต์มือสอง โดย Krolikowski & Naggert (2021) พบว่า การขาดแคลนเซมิคอนดักเตอร์ส่งผลให้การผลิตรถยนต์ใหม่และสินค้าคงคลังลดลง ขณะที่ราคารถยนต์ใหม่และรถยนต์มือสองปรับตัวสูงขึ้น ดังนั้น การตีความผลของ UCI จึงควรพิจารณาร่วมกับบริบทของตลาดในช่วงเวลาดังกล่าว

เมื่อพิจารณาหลักฐานจากต่างประเทศ Cox Automotive (2025) ซึ่งรายงานข้อมูลจากตลาดรถยนต์ในยุโรป พบว่ารถยนต์ไฟฟ้ามีแนวโน้มเสื่อมราคาสูงกว่ารถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายใน โดยมีปัจจัยเกี่ยวข้องกับความกังวลด้านอายุการใช้งานแบตเตอรี่และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า มูลค่าขายต่อของรถยนต์อาจมีบทบาทต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในสองลักษณะ กล่าวคือ ในด้านหนึ่ง มูลค่าขายต่อของรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในที่อยู่ในระดับสูงอาจช่วยเพิ่มทรัพยากรทางการเงินสำหรับการเปลี่ยนไปใช้รถยนต์ไฟฟ้า ขณะที่อีกด้านหนึ่ง ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับมูลค่าขายต่อของรถยนต์ไฟฟ้าเองอาจลดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าคันใหม่ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ Zaino et al. (2024) ที่อธิบายว่า ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีแบตเตอรี่และความกังวลเกี่ยวกับอายุการใช้งานแบตเตอรี่ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าในระยะยาว อย่างไรก็ดี เนื่องจากหลักฐานของ Cox Automotive (2025) อยู่ในบริบทตลาดยุโรป การนำมาอธิบายตลาดประเทศไทยจึงควรพิจารณาควบคู่กับความแตกต่างด้านโครงสร้างตลาด นโยบายสนับสนุน ระดับราคา และพฤติกรรมผู้บริโภค

สำหรับตัวแปรอิสระอื่น ได้แก่ จำนวนสถานีอัดประจุไฟฟ้า ราคาน้ำมัน รายได้ครัวเรือน ช่วงการจัดงานแสดงรถยนต์ นโยบายภาครัฐ และอัตราแลกเปลี่ยน ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองที่กำหนดตัวแปรดังกล่าวไว้ ซึ่งแตกต่างจากข้อค้นพบของ Shah (2024) ที่ระบุว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านสถานีอัดประจุไฟฟ้าและมาตรการสนับสนุนของภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับรถยนต์ไฟฟ้าในหลายประเทศ ความแตกต่างของผลการศึกษาอาจเกี่ยวข้องทั้งกับบริบทของตลาดประเทศไทยและลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยแม้ว่าตลาดรถยนต์ไฟฟ้าของไทยจะมีการเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาที่ศึกษา แต่ตัวแปรบางประการอาจมีข้อจำกัดด้านความแปรผันและรูปแบบการวัด ตัวอย่างเช่น ตัวแปรนโยบายภาครัฐ (GOP) กำหนดเป็นตัวแปรหุ่นที่มีค่า 0 ก่อนเดือนมกราคม พ.ศ. 2565 และค่า 1 ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป จึงสะท้อนเพียงการเปลี่ยนแปลงของสถานะนโยบายในช่วงเวลาหนึ่ง ขณะที่ข้อมูลจำนวนสถานีอัดประจุไฟฟ้าบางช่วงไม่มีการรายงานเป็นรายเดือนและต้องประมาณค่าระหว่างช่วงข้อมูลที่มีอยู่ ซึ่งอาจลดความผันผวนของข้อมูลรายเดือนและส่งผลต่อความสามารถในการตรวจพบความสัมพันธ์ทางสถิติ นอกจากนี้ แบบจำลองยังไม่ได้พิจารณาผลกระทบแบบล่าช้า (lagged effects) ของตัวแปรดังกล่าวหรือควบคุมความผันผวนตามฤดูกาลโดยตรง จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในช่วงเวลาที่ศึกษา สำหรับแบบจำลองที่ 4 ซึ่งเป็นรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) ไม่พบตัวแปร

อิสระใดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวอาจสะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงของการจดทะเบียน BEV ยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่นที่ไม่ได้รวมอยู่ในแบบจำลอง โดยเฉพาะคุณลักษณะและสมรรถนะของรถยนต์ ซึ่งสอดคล้องกับ Champahom et al. (2024) ที่ศึกษาปัจจัยอุปสรรคต่อการยอมรับ BEV ในประเทศไทย และพบว่าปัจจัยด้านคุณลักษณะของรถยนต์ เช่น ประสิทธิภาพระยะทางวิ่ง และความน่าเชื่อถือ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการยอมรับรถยนต์ไฟฟ้าของทั้งผู้ใช้ BEV และผู้ใช้รถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายใน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 ข้อเสนอเชิงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของมูลค่าขายต่อในการเปลี่ยนผ่านสู่ยานยนต์ไฟฟ้า

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสังเคราะห์เป็น ข้อเสนอเชิงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของมูลค่าขายต่อในการเปลี่ยนผ่านสู่ยานยนต์ไฟฟ้า (Resale-Value Bridge Proposition) ดังภาพที่ 2 โดยมีพื้นฐานจากผลการศึกษาที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (UCI) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กับการจดทะเบียนรถยนต์ไฟฟ้าในแบบจำลองภาพรวม แบบจำลองรถยนต์ไฮบริด (HEV) และแบบจำลองรถยนต์ปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) ผลดังกล่าวนำไปสู่ข้อเสนอว่า มูลค่าขายต่อของรถยนต์เดิมอาจเป็นปัจจัยเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจที่สนับสนุนการเปลี่ยนผ่านไปสู่รถยนต์ไฟฟ้า

ประการแรก ข้อเสนอเชิงแนวคิดดังกล่าวเสนอว่า มูลค่าขายต่อของรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในอาจทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อมทางการเงิน” (Resale-Value Bridge) ระหว่างการถือครองรถยนต์เดิมกับการตัดสินใจเปลี่ยนไปใช้รถยนต์ไฟฟ้า กล่าวคือ เมื่อมูลค่าของรถยนต์เดิมเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคอาจสามารถนำมูลค่าจากการขายหรือแลกเปลี่ยนรถมาเป็นส่วนหนึ่งของเงินทุนสำหรับการซื้อรถยนต์คันใหม่ ซึ่งอาจช่วยลดภาระทางการเงินในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ยานยนต์ไฟฟ้า

ประการที่สอง เมื่อพิจารณาผลการประมาณค่าแยกตามประเภทรถยนต์ พบว่า UCI มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลอง HEV และ PHEV ขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลอง BEV อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างแบบจำลองโดยตรง จึงยังไม่สามารถสรุปได้ว่าบทบาทของมูลค่าขายต่อแตกต่างกันระหว่างประเภทรถยนต์ ผลดังกล่าวจึงควรพิจารณาเป็นข้อสังเกตเชิงประจักษ์สำหรับการทดสอบเพิ่มเติมในอนาคต

ทั้งนี้ ข้อเสนอดังกล่าวเป็นการสังเคราะห์เชิงแนวคิดจากความสัมพันธ์ที่พบในการศึกษา มิได้เป็นการยืนยันกลไกเชิงเหตุและผลโดยตรง เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาข้อมูลการขายหรือแลกเปลี่ยนรถยนต์เดิม (trade-in) และพฤติกรรมการเปลี่ยนรถของผู้บริโภคโดยตรง การศึกษาในอนาคตจึงควรทดสอบข้อเสนอนี้ด้วยข้อมูลระดับผู้บริโภค ข้อมูลการ trade-in และการเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างประเภทรถยนต์เพิ่มเติม

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ 2 ประการ ดังนี้

1. ด้านสถานการณ์และโครงสร้างการแข่งขันของตลาดรถยนต์ไฟฟ้า ตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทยมีโครงสร้างการแข่งขันแตกต่างกันตามประเภทของเทคโนโลยี โดยรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) เผชิญแรงกดดันด้านการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมและอำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ในระดับสูง ขณะที่รถยนต์ไฮบริด (HEV) เผชิญแรงกดดันจากสินค้าทดแทนมากกว่า ส่วนรถยนต์ปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) มีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดสูง ส่งผลให้ภัยคุกคามจากผู้ประกอบการรายใหม่อยู่ในระดับต่ำ ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การกำหนดกลยุทธ์ของผู้ประกอบการและมาตรการสนับสนุนของภาครัฐควรพิจารณาความแตกต่างของเทคโนโลยีและโครงสร้างการแข่งขันในแต่ละตลาดมากกว่าการใช้แนวทางเดียวกันกับรถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภท

2. ด้านปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้า เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านเศรษฐกิจและตลาด ได้แก่ ราคาน้ำมัน รายได้ครัวเรือน อัตราแลกเปลี่ยน และดัชนีราคารถยนต์มือสอง ร่วมกับปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ จำนวนสถานีอัดประจุไฟฟ้า ปัจจัยด้านกิจกรรมทางการตลาด ได้แก่ การจัดงานแสดงรถยนต์ และปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ พบว่าดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (UCI) เป็นตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองภาพรวม HEV และ PHEV ขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในแบบจำลอง BEV ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของมูลค่ารถยนต์เดิมในฐานะปัจจัยทางเศรษฐกิจที่อาจเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่รถยนต์ไฟฟ้า ขณะเดียวกัน การพัฒนานโยบายส่งเสริมตลาดรถยนต์ไฟฟ้าควรพิจารณาร่วมกันทั้งด้านต้นทุนการเปลี่ยนรถ โครงสร้างพื้นฐาน และลักษณะเฉพาะของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภท

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ตลาดรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทยยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านจากรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในสู่รถยนต์ไฟฟ้า โดยมีโครงสร้างการแข่งขันที่แตกต่างกันตามประเภทรถยนต์ไฟฟ้า ขณะที่ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับจำนวนการจดทะเบียนแสดงรูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่เหมือนกันในแต่ละแบบจำลอง การทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภทจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจและการออกแบบนโยบายส่งเสริมที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ข้อจำกัดด้านข้อมูลและการวัดตัวแปร ข้อมูลที่ใช้เป็นอนุกรมเวลารายเดือนช่วง พ.ศ. 2563–2567 รวม 60 เดือน โดยตัวแปรบางรายการ เช่น นโยบายภาครัฐ ใช้ในรูปตัวแปรหุ่น และข้อมูลจำนวนสถานีอัดประจุไฟฟ้าบางช่วงต้องประมาณค่าระหว่างเดือน จึงอาจไม่สะท้อนความผันแปรของข้อมูลได้อย่างละเอียดครบถ้วน

2. ข้อจำกัดด้านแบบจำลอง แบบจำลองยังไม่ได้พิจารณาผลแบบล่าช้า (lagged effects) ฤดูกาล และความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลโดยตรง จึงควรตีความผลในลักษณะของความสัมพันธ์ทางสถิติ นอกจากนี้ ยังไม่ได้ทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง HEV, PHEV และ BEV โดยตรง

3. ข้อจำกัดด้านขอบเขตการศึกษา การศึกษาครอบคลุมเฉพาะรถยนต์ไฟฟ้านั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 ที่นั่งในประเทศไทย และไม่ได้เก็บข้อมูลระดับผู้บริโภคหรือข้อมูลการแลกเปลี่ยนรถยนต์เดิม (trade-in) โดยตรง จึงยังไม่สามารถยืนยันข้อเสนอเชิงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของมูลค่าขายต่อได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรพิจารณาบทบาทของมูลค่ารถยนต์มือสองในการออกแบบมาตรการสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่รถยนต์ไฟฟ้า เนื่องจากเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์รายตัว ผลการศึกษาพบว่า ดัชนีราคารถยนต์มือสองประเภทเครื่องยนต์สันดาปภายใน (UCI) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการจดทะเบียนรถยนต์ประเภทไฮบริด (HEV) และปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) ขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในแบบจำลองรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) ทั้งนี้ แบบจำลอง PHEV โดยรวมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงควรตีความผลดังกล่าวในระดับของความสัมพันธ์รายตัวมากกว่าการสรุปผลเชิงเหตุและผลโดยตรง ประเด็นนี้มีความน่าสนใจเชิงนโยบาย เนื่องจากมาตรการส่งเสริมรถยนต์ไฟฟ้าในช่วงที่ศึกษามุ่งให้ความสำคัญกับ BEV เป็นสำคัญ ขณะที่ผลการศึกษากลับสะท้อนความสัมพันธ์ของมูลค่ารถยนต์เดิมกับ HEV และ PHEV จึงอาจพิจารณาศึกษาความเป็นไปได้ของมาตรการที่เชื่อมโยงมูลค่ารถยนต์เดิมกับการเปลี่ยนรถ เช่น โครงการแลกเปลี่ยนรถยนต์เดิม (trade-in) หรือมาตรการสนับสนุนการเปลี่ยนรถที่คำนึงถึงมูลค่ารถยนต์เดิม อย่างไรก็ตาม ควรมีการศึกษาประสิทธิผลและผลกระทบของมาตรการดังกล่าวเพิ่มเติมก่อนนำไปใช้จริง

1.2 หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดมาตรการส่งเสริมตลาดรถยนต์ไฟฟ้าให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภท มากกว่าการใช้มาตรการเดียวกับรถยนต์ไฟฟ้าทั้งหมด เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าโครงสร้างการแข่งขันของรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ (BEV) รถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด (HEV) และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทปลั๊กอินไฮบริด (PHEV) มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน จึงควรออกแบบมาตรการส่งเสริมให้เหมาะสมกับข้อจำกัดและศักยภาพของแต่ละเทคโนโลยี เพื่อให้การสนับสนุนเกิดประสิทธิผลสูงสุด

1.3 สำหรับตลาด BEV ผลการศึกษายังไม่พบว่าแบบจำลองโดยรวมและตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยังไม่มีหลักฐานเพียงพอจากการศึกษาครั้งนี้ที่จะระบุว่าปัจจัยใดเป็นตัวกำหนดการเติบโตของตลาด BEV โดยตรง อย่างไรก็ตาม ภาครัฐอาจใช้ผลดังกล่าวเป็นข้อมูลประกอบในการทบทวนว่ามาตรการส่งเสริมที่มุ่งเน้นด้านราคา โครงสร้างพื้นฐาน และสิทธิประโยชน์ทางนโยบายเพียงอย่างเดียวเพียงพอหรือไม่ รวมทั้งสนับสนุนการศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจเกี่ยวข้องกับการยอมรับ BEV เช่น คุณลักษณะของเทคโนโลยีแบตเตอรี่ ระยะทางวิ่ง ระบบรับประกัน และมูลค่าขายต่อ เพื่อใช้ประกอบการออกแบบมาตรการในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการ

2.1 ผู้ประกอบการในตลาด BEV ควรให้ความสำคัญกับการบริหารต้นทุนและห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะแบตเตอรี่และชิ้นส่วนสำคัญ เนื่องจากผลการวิเคราะห์ Five Forces พบว่า BEV เผชิญแรงกดดันจากการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมและอำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ในระดับสูง การสร้างความร่วมมือระยะยาวกับซัพพลายเออร์ การกระจายแหล่งจัดหา และการพัฒนาประสิทธิภาพด้านต้นทุนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการรักษาความสามารถในการแข่งขัน

2.2 ผู้ประกอบการ HEV ควรสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และเน้นคุณค่าที่ตอบโจทย์การใช้งานในช่วงเปลี่ยนผ่าน เนื่องจากตลาด HEV เผชิญแรงกดดันจากสินค้าทดแทนในระดับสูง ทั้งจากรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายใน PHEV และ BEV การสื่อสารด้านความประหยัดเชื้อเพลิง ความสะดวกในการใช้งาน และต้นทุนการถือครองจึงอาจช่วยเสริมความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์

2.3 สำหรับตลาด PHEV ซึ่งมีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดสูง ผู้ประกอบการควรใช้ความได้เปรียบด้านความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยี การบูรณาการระบบเครื่องยนต์สันดาปภายในและระบบไฟฟ้า รวมถึงเครือข่ายบริการหลังการขายในการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาและมูลค่าขายต่อ เนื่องจากผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ระหว่าง UCI กับการจดทะเบียน PHEV ในระดับรายตัว

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายตัวแปรอิสระให้ครอบคลุมปัจจัยเชิงคุณภาพที่อาจมีความสัมพันธ์กับการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้า โดยเฉพาะรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ เช่น ความเชื่อมั่นต่อเทคโนโลยีแบตเตอรี่ ระยะทางวิ่งต่อการชาร์จหนึ่งครั้ง ความพร้อมของบริการหลังการขาย และการรับรู้มูลค่าขายต่อของรถยนต์ไฟฟ้า เพื่อให้สามารถอธิบายพฤติกรรมของตลาดได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

3.2 การศึกษาครั้งต่อไปควรพัฒนาแบบจำลองที่รวมปัจจัยด้านเศรษฐกิจและตลาดกับปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคเข้าด้วยกัน เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งสองกลุ่มกับการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าในแต่ละประเภท ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเติบโตของตลาดได้ครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3.3 ควรใช้ข้อมูลในระดับพื้นที่ เช่น ข้อมูลรายจังหวัดหรือรายภูมิภาค และพัฒนาแบบจำลองข้อมูลพาเนล (Panel Data) เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านโครงสร้างพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ รายได้ และการยอมรับรถยนต์ไฟฟ้าระหว่างพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์มิติทางพื้นที่ของการเติบโตของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.4 ควรเก็บข้อมูลระดับผู้ซื้อหรือครัวเรือน เพื่อทดสอบข้อเสนอเชิงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของมูลค่าขายต่อ (Resale-Value Bridge Proposition) โดยตรง เช่น ข้อมูลการขายหรือแลกเปลี่ยนรถยนต์เดิม (trade-in) มูลค่าที่ได้รับจากรถยนต์เดิมแหล่งเงินทุนในการซื้อรถยนต์ใหม่ และพฤติกรรมการตัดสินใจเปลี่ยนรถ ซึ่งจะช่วยตรวจสอบว่ามูลค่ารถยนต์เดิมมีบทบาทต่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่รถยนต์ไฟฟ้าผ่านช่องทางทางการเงินจริงหรือไม่

3.5 การศึกษาครั้งต่อไปอาจขยายขอบเขตไปยังยานยนต์ไฟฟ้าประเภทอื่น เช่น รถยนต์เพื่อการพาณิชย์ รถโดยสารไฟฟ้า รถบรรทุกไฟฟ้า และรถจักรยานยนต์ไฟฟ้า รวมทั้งเปรียบเทียบกับประเทศที่มีระดับการพัฒนาตลาดรถยนต์ไฟฟ้าแตกต่างจากประเทศไทย เพื่อศึกษาความแตกต่างของโครงสร้างการแข่งขัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายภาครัฐในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กรมการขนส่งทางบก. (2566). *สถิติการจดทะเบียนรถ*. สืบค้นจาก https://web.dlt.go.th/statistics/.

กรมสรรพสามิต. (2565). *พิธีลงนามข้อตกลงระหว่างกรมสรรพสามิตกับผู้ประกอบอุตสาหกรรมรถยนต์ตามมาตรการสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า*. สืบค้นจาก https://webdev.excise.go.th/act2560/files/secretary/ข่าวฉบับที่13-65ลงนามmousรถไฟฟ้า.pdf.

_____. (2567). *สรรพสามิตส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าตามมาตรการ EV3.5 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ ผลักดันไทยเป็นศูนย์กลางผลิตอีวีในภูมิภาค ประเดิมบันทึกข้อตกลงตามมาตรการ EV 3.5 กับ ฉางอาน เอสเอไอซี และ เกรท วอลล์ มอเตอร์*. สืบค้นจาก https://webdev.excise.go.th/act2560/files/secretary/press3-2567.pdf.

กระทรวงการคลัง. (2565). *คณะรัฐมนตรีเห็นชอบมาตรการภาษีศุลกากรและภาษีสรรพสามิต เพื่อส่งเสริมนโยบายสนับสนุนยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย และการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ CO_2*. สืบค้นจาก https://www.mof.go.th/wp-content/uploads/2025/01/s3iZisA4tFVUQ8pse3Ot63PIljBaMFAcuBoEtu9R.pdf.

กุลวดี จันทร์วิเชียร, พัทธนันท์ อธิตัง และ วาสนา สุวรรณวิจิตร. (2566). การพยากรณ์ยอดขายรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยเพื่อวางกลยุทธ์ในการเพิ่มยอดขายภายใต้ภาวะการแข่งขันสูง. *วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, 12*, 1-16.

นิรันดร์ วสันติอุปโภคากร, ตระกูล จิตวัฒนากร และ เกียรติ บุญยโพ. (2566). แนวโน้มและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7*(5), 199-210.

วันชนก บุญแสน. (2567). ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา, 8*(1), 107-114.

สมาคมยานยนต์ไฟฟ้าไทย. (2568). *EVAT Directory 2025*. สืบค้นจาก https://evat.or.th/wp-content/uploads/2025/04/EVAT-Directory-2025-1.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2566). *ครม. ไฟเขียวมาตรการ EV 3.5 เริ่มใช้ 2 ม.ค. 2567 ให้เงินอุดหนุนสูงสุด 1 แสนบาท/คัน บีโอไอผนึกกำลัง 4 หน่วยงาน แจงมาตรการยานยนต์ 22 ธ.ค. นี้*. สืบค้นจาก https://www.boi.go.th/index.php?_module=news&from_page=press_releases2&language=th&page=press_releases_detail&topic_id=134859.

อรฤดา คำเลิศลักษณ์. (2567). *การศึกษาผลกระทบของความตกลงเขตการค้าเสรีจีน – อาเซียนต่อมาตรการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ในประเทศไทย.* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

Cepnik, C., Linder, M., Haunreiter, A., & Buscaglione, L. (2026). *The future of affordable EVs: Breakthroughs in battery pack costs*. McKinsey & Company. Retrieved from https://www.mckinsey.com/features/mckinsey-center-for-future-mobility/our-insights/the-future-of-affordable-evs-breakthroughs-in-battery-pack-costs.

Champahom, T., Chonsalasin, D., Jomnonkwao, S., Phupatt, C., & Ratanavaraha, V. (2024). Comparative Analysis of barriers to Battery electric vehicle adoption between BEV and ICE Users: A case study of Thailand. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives, 28*, 101264.

Cox Automotive. (2025). EV vs. ICE: Depreciation and residual values explained. Retrieved from https://www.coxautoinc.eu/ev-hub/industry-ev-hub/resources/ev-vs-ice-depreciation-and-residual-values-explained/.

Feng, Z., Li, F., & Tan, C. (2024). Supplier development or supplier integration? Equilibrium analysis in competing electric vehicle supply chains with power battery recycling. *Expert Systems with Applications, 238*, 121519.

Gavazza, A., & Lanteri, A. (2021). Credit shocks and equilibrium dynamics in consumer durable goods markets. *The Review of Economic Studies, 88*(6), 2935-2969.

Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis.* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

He, H., Fan, J., Li, Y., & Li, J. (2017). When to switch to a hybrid electric vehicle: A replacement optimisation decision. *Journal of cleaner production, 148*, 295-303.

International Energy Agency. (2024). *Global EV outlook 2024: Moving towards increased affordability*. Retrieved from https://www.iea.org/reports/global-ev-outlook-2024.

_____. (2025). *Global EV Outlook 2025: Trends in electric car markets.* Retrieved from https://www.iea.org/reports/global-ev-outlook-2025/trends-in-electric-car-markets-2.

Krolikowski, P. M., & Naggert, K. N. (2021). *Semiconductor shortages and vehicle production and prices*. Retrieved from https://www.clevelandfed.org/people/profiles/n/naggert-kristoph/ec-202117-semiconductor-shortages-vehicle-production-prices.

Opplysningsrådet for veitrafikken. (2025). *Nybilsalget i 2024: 9 av 10 nye personbiler var elbiler*. Retrieved from https://ofv.no/aktuelt/nybilsalget-i-2024-9-av-10-nye-personbiler-var-elbiler.

Pallant, J. (2010). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS*. (4th ed.). Maidenhead, England: McGraw-Hill.

Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. New York: Free Press.

Preedakorn, K., Butler, D., & Mehnen, J. (2023). Challenges for the adoption of electric vehicles in Thailand: potential impacts, barriers, and public policy recommendations. *Sustainability, 15*(12), 9470.

PwC. (2024). *Passenger EV adoption: Revving up or slowing down? Four key factors to watch*. Retrieved from https://www.pwc.com/us/en/industries/industrial-products/library/ev-adoption.html.

Rahman, M. M., & Thill, J. C. (2024). A comprehensive survey of the key determinants of electric vehicle adoption: Challenges and opportunities in the smart city context. *World Electric Vehicle Journal, 15*(12), 588.

Santos, C., Neto, M. K., Kanieski, J. M., Júnior, C. A. R., Schweiger, H. G., & Zanin, H. (2025). A multidimensional assessment of electrification in automotive powertrains: Technical, operational, and strategic perspectives. *Results in Engineering, 28*, 107377.

Shah, M. A. (2024). A systematic review of electric vehicle innovations and implementation barriers. *Journal of Engineering and Computational Intelligence Review, 2*(1), 18-26.

U.S. Department of Energy. (n.d.). *How do hybrid electric cars work?*. Retrieved from https://afdc.energy.gov/vehicles/how-do-hybrid-electric-cars-work.html.

Zaino, R., Ahmed, V., Alhammadi, A. M., & Alghoush, M. (2024). Electric vehicle adoption: A comprehensive systematic review of technological, environmental, organizational and policy impacts. World electric vehicle journal, 15(8), 375.

Zaman, H., & Zaccour, G. (2020). Vehicle scrappage incentives to accelerate the replacement decision of heterogeneous consumers. *Omega, 91*, 102016.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

The Influence of Profitability Free Cash Flow and Capital Structure on Economic Value Added and Market Value Added of Companies Listed on The Market for Alternative Investment (MAI) in Thailand

Ratchaphon Jiratthachai[1*] Nuengruetai Daradas[1] and Mao Akanann[1]

[1] *Independent Researcher, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: jiratthachai.r@gmail.com*

ABSTRACT

This research article aimed to 1) study the profitability, free cash flow, capital structure, Economic Value Added, and Market Value Added of companies listed on the Market for Alternative Investment; 2) examine the influence of profitability, free cash flow, and capital structure on Economic Value Added; and 3) examine the influence of profitability, free cash flow, and capital structure on Market Value Added. The study used secondary data from financial statements, annual reports, annual registration statements, and stock price data of companies listed on the Market for Alternative Investment (MAI) in Thailand during 2021–2025. The sample consisted of 458 firm-year observations selected by purposive sampling. The research instrument used for data collection was a data collection form. The statistics used for data analysis included Descriptive Statistics, Pearson Correlation, Multicollinearity Testing, and Multiple Regression Analysis. The results revealed that 1) the sample companies had a negative average Economic Value Added, while the average Market Value Added was positive, and the profitability variables also had positive average values; 2) free cash flow, return on equity, and return on assets had a positive influence on Economic Value Added, whereas debt-to-equity ratio had a negative influence, while gross profit margin had no statistically significant influence; and 3) free cash flow, debt-to-equity ratio, and return on assets had a positive influence on Market Value Added, while gross profit margin and return on equity had no statistically significant influence.

Keywords: Profitability, Free Cash Flow, Capital Structure, Economic Value Added, Market Value Added

Received: 18 July 2026;
Revised: 15 September 2026;
Accepted: 11 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

อิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุน ต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

รัชพล จิรัฐชัย[1*] หนึ่งฤทัย ดารดาษ[1] และ Mao Akanann[1]

[1] *นักวิจัยอิสระ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: jiratthachai.r@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระ โครงสร้างเงินทุน มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ 2) ศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระ และโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ และ 3) ศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงิน รายงานประจำปี แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี และข้อมูลราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2564–2568กลุ่มตัวอย่างจำนวน 458 ข้อมูลบริษัท-ปี ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ (Multicollinearity) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า 1) บริษัทในกลุ่มตัวอย่างมีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์เฉลี่ยเป็นลบ ขณะที่มูลค่าเพิ่มทางการตลาดเฉลี่ยเป็นบวกและตัวแปรด้านความสามารถในการทำกำไรมีค่าเฉลี่ยเป็นบวก 2) กระแสเงินสดอิสระ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลเชิงลบ ส่วนอัตรากำไรขั้นต้นไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) กระแสเงินสดอิสระ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาด ส่วนอัตรากำไรขั้นต้นและอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความสามารถในการทำกำไร, กระแสเงินสดอิสระ, โครงสร้างเงินทุน, มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์, มูลค่าเพิ่มทางการตลาด

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

การประเมินผลการดำเนินงานของกิจการในปัจจุบันไม่ได้พิจารณาเฉพาะกำไรทางบัญชีเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กิจการและผู้ถือหุ้น เนื่องจากกำไรสุทธิหรืออัตราส่วนทางการเงินแบบดั้งเดิมอาจไม่สะท้อนต้นทุนเงินทุน ความเสี่ยงและความคาดหวังของนักลงทุนได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Value Added: EVA) และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด (Market Value Added: MVA) จึงถูกนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดเชิงมูลค่าเพื่อประเมินความสามารถของกิจการในการสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าต้นทุนเงินทุนและเพิ่มความมั่งคั่งให้แก่ผู้ถือหุ้น (Lassi et al., 2024)

มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนผลการดำเนินงานภายในกิจการ โดยพิจารณากำไรจากการดำเนินงานหลังหักต้นทุนเงินทุนทั้งหมด หากมีค่าเป็นบวกย่อมสะท้อนว่ากิจการสามารถสร้างผลตอบแทนได้สูงกว่าต้นทุนเงินทุน ขณะที่มูลค่าเพิ่มทางการตลาดสะท้อนมุมมองของตลาดทุนต่อกิจการ โดยพิจารณาจากส่วนต่างระหว่างมูลค่า

ตลาดของกิจการกับเงินทุนที่ผู้ลงทุนได้ลงทุนไว้ หากมีค่าเป็นบวกย่อมสะท้อนว่าตลาดประเมินว่ากิจการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ (Dhani Laksana & Mayasari, 2020)

สำหรับบริบทของประเทศไทยตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment: MAI) เป็นตลาดทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นช่องทางให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงกิจการที่มีศักยภาพในการเติบโต สามารถระดมทุนผ่านตลาดทุนและเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการขยายกิจการได้มากขึ้น จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคธุรกิจและตลาดทุนไทย ทั้งนี้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาด MAI มีลักษณะด้านขนาดกิจการและโครงสร้างเงินทุนที่แตกต่างจากกิจการขนาดใหญ่ การศึกษาความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนจึงมีความสำคัญต่อการอธิบายความสามารถในการสร้างมูลค่าของกิจการในบริบทของตลาดดังกล่าว (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2569)

ความสามารถในการทำกำไรเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนศักยภาพของกิจการในการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างผลตอบแทนและอาจส่งผลต่อทั้งมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด เนื่องจากนักลงทุนใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการคาดการณ์ผลประกอบการและมูลค่ากิจการในอนาคต (Yaman & Topal, 2024) ขณะที่กระแสเงินสดอิสระสะท้อนเงินสดคงเหลือหลังการลงทุนในสินทรัพย์ที่จำเป็น ซึ่งช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นทางการเงิน แต่หากนำไปใช้ในโครงการที่ไม่สร้างผลตอบแทนสูงกว่าต้นทุนเงินทุน อาจลดมูลค่ากิจการได้

นอกจากนี้โครงสร้างเงินทุนของผู้ถือหุ้นเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนเงินทุน ความเสี่ยงทางการเงินและความสามารถในการสร้างผลตอบแทน การใช้เงินทุนในสัดส่วนที่เหมาะสมอาจสนับสนุนการเติบโตของกิจการ แต่หากมีโครงสร้างเงินทุนที่ไม่เหมาะสมอาจเพิ่มความเสี่ยงและกระทบต่อมูลค่ากิจการได้ โดยงานวิจัยที่ผ่านมาให้ผลแตกต่างกันตามลักษณะของตลาด ขนาดกิจการ และบริบทของอุตสาหกรรม (Dhani Laksana & Mayasari, 2020; Niresh & Alfred, 2014) ดังนั้น การศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระ และโครงสร้างเงินทุนของผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ จึงมีความสำคัญต่อการอธิบายการสร้างมูลค่ากิจการในบริบทของบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อมในตลาดทุนไทย รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร นักลงทุน เจ้าหนี้ และผู้มีส่วนได้เสียในการประเมินความสามารถของกิจการในการสร้างมูลค่าอย่างรอบด้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุน มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของกิจการ แนวคิดความสามารถในการทำกำไร แนวคิดกระแสเงินสดอิสระและแนวคิดโครงสร้างเงินทุน โดยมุ่งอธิบายว่าปัจจัยทางการเงินของกิจการมีอิทธิพลต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ทั้งในมุมมองภายในกิจการและมุมมองของตลาดทุนอย่างไร

1. แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของกิจการ (Value Creation Theory) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความสามารถของกิจการในการสร้างผลตอบแทนให้สูงกว่าต้นทุนของเงินทุน มิใช่พิจารณาเพียงกำไรทางบัญชี เนื่องจากกำไรทางบัญชีอาจไม่สะท้อนต้นทุนเงินทุนทั้งหมด การสร้างมูลค่าเพิ่มจึงเกิดขึ้นเมื่อกิจการสามารถใช้ทรัพยากร เงินทุนและสินทรัพย์ให้เกิดผลตอบแทนเกินกว่าต้นทุนที่ผู้ลงทุนคาดหวัง โดยแนวคิดนี้สอดคล้องกับการประเมินผลการดำเนินงานที่เน้นการสร้าง

ความมั่งคั่งให้แก่ผู้ถือหุ้นมากกว่าการพิจารณากำไรสุทธิหรืออัตราส่วนทางบัญชีแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว (O'Hanlon & Peasnell, 1998)

จากแนวคิดดังกล่าวมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Value Added: EVA) เป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานเชิงมูลค่าที่พิจารณากำไรจากการดำเนินงานภายหลังหักต้นทุนของเงินทุนที่กิจการนำมาใช้ จึงแตกต่างจากตัวชี้วัดทางบัญชีแบบดั้งเดิมที่มุ่งพิจารณากำไรหรืออัตราผลตอบแทนโดยมิได้คำนึงถึงต้นทุนเงินทุนทั้งหมด ทั้งนี้ EVA ที่มีค่าเป็นบวกสะท้อนว่ากิจการสามารถสร้างผลตอบแทนได้สูงกว่าต้นทุนเงินทุนและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้ถือหุ้น ขณะที่ EVA ที่มีค่าเป็นลบสะท้อนว่าผลตอบแทนที่กิจการสร้างขึ้นยังไม่เพียงพอต่อการชดเชยต้นทุนของเงินทุน (Lassi et al., 2024) งานของ Faiteh & Aasri (2023) พบว่า EVA สามารถอธิบาย MVA ได้ดีกว่าตัวชี้วัดทางบัญชีแบบดั้งเดิมในกลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์คาซาบลังกา

ในอีกมิติหนึ่งมูลค่าเพิ่มทางการตลาด (Market Value Added: MVA) เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนมูลค่าที่ตลาดทุนประเมินให้แก่กิจการเมื่อเปรียบเทียบกับเงินทุนที่ผู้ลงทุนได้ลงทุนไว้ จึงสะท้อนทั้งผลการดำเนินงานในปัจจุบันและความคาดหวังของนักลงทุนเกี่ยวกับศักยภาพในการสร้างผลตอบแทนในอนาคต งานของ Dhani Laksana & Mayasari (2020) พบว่า EVA มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าของผู้ถือหุ้นที่วัดด้วย MVA ซึ่งสนับสนุนแนวคิดว่าความสามารถในการสร้างผลตอบแทนเหนือกว่าต้นทุนเงินทุนสามารถนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าในมุมมองของตลาดได้ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกบริบท โดย Niresh & Alfred (2014) ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่าง EVA กับ MVA ในกลุ่มธนาคารเอกชนจดทะเบียนในประเทศศรีลังกา และ Agustin & Rochmawati (2025) พบว่า MVA ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q ในกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมยานยนต์ของประเทศอินโดนีเซีย แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดเชิงมูลค่าอาจแตกต่างกันตามบริบทของตลาด ลักษณะอุตสาหกรรมและกลุ่มกิจการที่ศึกษา จึงถูกนำมาใช้ประเมินความสามารถของกิจการในการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้นโดยมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์สะท้อนกำไรทางเศรษฐศาสตร์หลังหักต้นทุนเงินทุนทั้งหมด ส่วนมูลค่าเพิ่มทางการตลาดสะท้อนมุมมองของตลาดทุนต่อมูลค่าที่กิจการสร้างขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับเงินทุนที่ผู้ลงทุนได้ลงทุนไว้ ทั้งนี้ตัวชี้วัดเชิงมูลค่าสามารถเชื่อมโยงผลการดำเนินงานกับต้นทุนเงินทุนและความคาดหวังของตลาดได้ดีกว่าตัวชี้วัดทางบัญชีบางประเภท (Faiteh & Aasri, 2023)

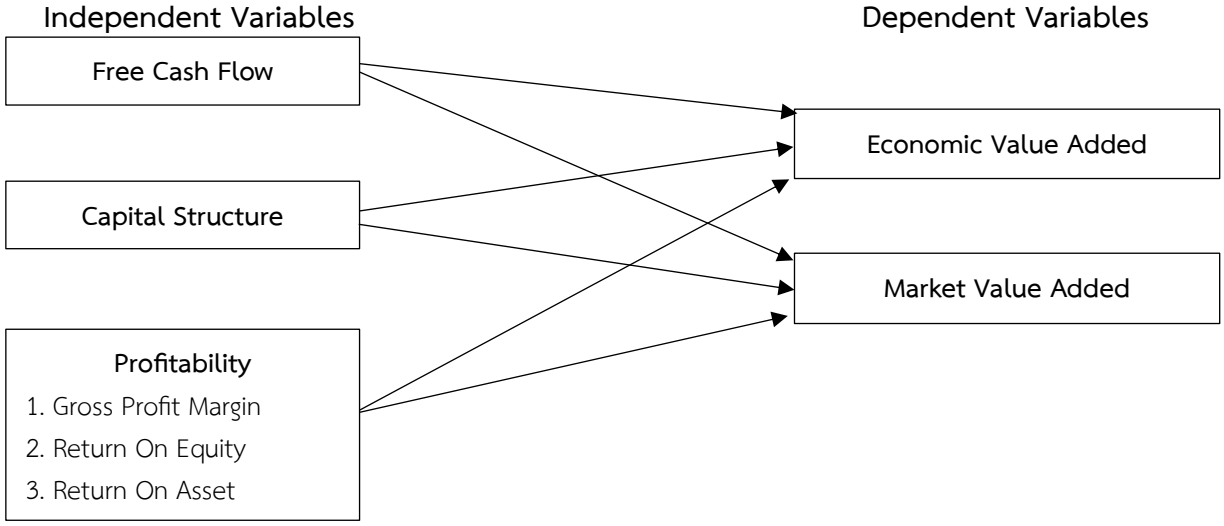
2. แนวคิดความสามารถในการทำกำไร (Profitability) หมายถึง ความสามารถของกิจการในการสร้างกำไรจากการดำเนินงาน การใช้สินทรัพย์ และเงินทุนของผู้ถือหุ้น โดยสะท้อนประสิทธิภาพของผู้บริหารในการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างผลตอบแทน รวมถึงศักยภาพในการแข่งขันและการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น ตัวชี้วัดที่นิยมใช้ ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น (Gross Profit Margin: GPM) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพทางการเงินของกิจการ (Hendra et al., 2025) ในเชิงทฤษฎีความสามารถในการทำกำไรมีความเชื่อมโยงกับการสร้างมูลค่ากิจการเนื่องจากกิจการที่มีผลกำไรสูงสามารถส่งสัญญาณเชิงบวกต่อผู้ลงทุนเกี่ยวกับความมั่นคง ความสามารถในการแข่งขัน และแนวโน้มผลประกอบการในอนาคต ซึ่งอาจส่งผลต่อการประเมินมูลค่ากิจการในตลาดทุน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีต พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดยังแตกต่างกันตามประเทศ อุตสาหกรรม ขนาดกิจการ และตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินมูลค่า (Agustin & Rochmawati, 2025)

3. แนวคิดโครงสร้างเงินทุน (Capital Structure) อธิบายการจัดสัดส่วนระหว่างเงินทุนจากหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นที่กิจการใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนระยะยาว ซึ่งส่งผลต่อต้นทุนเงินทุน ความเสี่ยงทางการเงิน และมูลค่ากิจการในทางทฤษฎี การใช้หนี้สินอาจช่วยเพิ่มมูลค่ากิจการจากประโยชน์ของโล่ภาษี แต่หากกิจการมีภาระหนี้สินสูงเกินไปอาจเพิ่มต้นทุนความล้มเหลวทางการเงินและความเสี่ยงทางการเงินได้ (Bui et al., 2023; Khan et al., 2021) งานวิจัยส่วนใหญ่นิยมวัดโครงสร้างเงินทุนด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt-to-Equity Ratio: DER) เนื่องจากสะท้อนระดับการพึ่งพาเงินทุนจากเจ้าหนี้เมื่อเทียบกับเงินทุนของผู้ถือหุ้นได้ชัดเจน โครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมอาจช่วยสนับสนุนการเติบโตและเพิ่มมูลค่ากิจการ แต่หากมีหนี้สินสูงเกินไปอาจเพิ่มความเสี่ยงและต้นทุนทางการเงิน ทั้งนี้ ความสัมพันธ์

ระหว่างโครงสร้างเงินทุนกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดยังมีผลการศึกษาที่แตกต่างกันในแต่ละบริบท (Purswani & Raj, 2018)

4. แนวคิดกระแสเงินสดอิสระ (Free Cash Flow) หมายถึง เงินสดคงเหลือจากการดำเนินงานหลังหักค่าใช้จ่ายและเงินลงทุนที่จำเป็นต่อการดำรงหรือขยายกิจการ โดยสะท้อนความสามารถในการสร้างเงินสด ความยืดหยุ่นทางการเงิน และศักยภาพในการชำระหนี้ จ่ายเงินปันผล หรือลงทุนในโครงการที่สร้างมูลค่าเพิ่ม (Muzakki & Gandakusuma, 2023) ในเชิงทฤษฎี กระแสเงินสดอิสระอาจส่งผลต่อมูลค่ากิจการทั้งเชิงบวกและเชิงลบ หากกิจการนำไปลงทุนในโครงการที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าต้นทุนเงินทุนย่อมช่วยเพิ่มมูลค่า แต่หากผู้บริหารใช้เงินสดส่วนเกินอย่างไม่มีประสิทธิภาพ อาจก่อให้เกิดปัญหาตัวแทนและลดมูลค่ากิจการได้ (Dewi et al., 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มของกิจการสามารถอธิบายได้จากปัจจัยทางการเงินสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระ และโครงสร้างเงินทุน โดยแต่ละปัจจัยมีบทบาทต่อการสร้างมูลค่ากิจการแตกต่างกัน ทั้งในมุมมองภายในกิจการผ่านมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมุมมองของตลาดทุนผ่านมูลค่าเพิ่มทางการตลาด ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยทางการเงินดังกล่าวที่มีต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เพื่ออธิบายการสร้างมูลค่ากิจการในบริบทของตลาดทุนไทย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ในลักษณะข้อมูลข้อมูลบริษัท-ปีเพื่อศึกษาอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนกับตัวแปรตาม ได้แก่ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Value Added: EVA) และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด (Market Value Added: MVA) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ศึกษา คือ ข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2564–2568 โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบริษัทที่มีข้อมูลทางการเงินครบถ้วนและสามารถนำมาคำนวณตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้จากข้อมูลบริษัท-ปีทั้งหมด 1,034 ข้อมูล ผู้วิจัยคัดออกกรณีที่ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลงบการเงินครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนด รวมถึงกรณีที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างสุดท้ายมีจำนวน 458 ข้อมูลบริษัท-ปี (firm-year observations)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบบันทึกข้อมูล (Data Collection Form) ซึ่งผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงิน รายงานประจำปี แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี และข้อมูลราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ โดยข้อมูลที่รวบรวมประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตรากำไรขั้นต้น กระแสเงินสดอิสระและอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ส่วนตัวแปรตามได้แก่มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนและคำนวณค่าตัวแปรตามสูตรที่กำหนด เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติ การศึกษาครั้งนี้กำหนดนิยามของตัวแปรจากข้อมูลทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ดังนี้

ตารางที่ 1 นิยามของตัวแปร

ตัวแปร	คำนิยาม	สูตรการคำนวณ	อ้างอิง
Economic Value Added (EVA)	มูลค่าเชิงเศรษฐกิจที่กิจการสร้างขึ้นภายหลังหักต้นทุนของเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงาน	EVA = NOPAT – (WACC × Invested Capital)	Faiteh & Aasri (2023); Lassi et al. (2024)
Market Value Added (MVA)	ส่วนต่างระหว่างมูลค่าตลาดของกิจการกับเงินทุนที่ผู้ลงทุนได้ลงทุนไว้ สะท้อนมูลค่าที่ตลาดประเมินว่ากิจการสร้างเพิ่มขึ้น	MVA = Total Market Value – Total Invested Capital	Dhani Laksana & Mayasari (2020); Lassi et al. (2024)
Free Cash Flow (FCF)	กระแสเงินสดที่เหลือจากการดำเนินงานหลังหักรายจ่ายลงทุนที่จำเป็น	FCF = Operating Cash Flow – Capital Expenditure	Dewi et al. (2019); Muzakki & Gandakusuma (2023)
Debt to Equity Ratio (DER)	สัดส่วนการใช้เงินทุนจากหนี้สินเมื่อเทียบกับเงินทุนของผู้ถือหุ้น สะท้อนระดับการพึ่งพาหนี้และความเสี่ยงทางการเงิน	DER = (Total Liabilities / Total Shareholders' Equity) × 100	Bui et al. (2023); Khan et al. (2021)
Gross Profit Margin (GPM)	ความสามารถของกิจการในการสร้างกำไรขั้นต้นจากรายได้จากการขายหรือบริการ	GPM = (Gross Profit / Net Sales) × 100	Hendra et al. (2025);
Return on Equity (ROE)	ความสามารถของกิจการในการสร้างกำไรจากเงินทุนของผู้ถือหุ้น	ROE = (Net Income / Average Shareholders' Equity) × 100	Hendra et al. (2025);
Return on Assets (ROA)	ความสามารถของกิจการในการใช้สินทรัพย์เพื่อสร้างกำไร	ROA = (Net Income / Average Total Assets) × 100	Hendra et al. (2025);

3. สมมติฐานการวิจัย

จากแนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของกิจการ มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนความสามารถของกิจการในการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น โดยมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์สะท้อนผลตอบแทนหลังหักต้นทุนเงินทุน ขณะที่มูลค่าเพิ่มทางการตลาดสะท้อนมุมมองของตลาดทุนต่อศักยภาพของกิจการ (Lassi et al., 2024) ดังนั้น ปัจจัยทางการเงินของกิจการจึงมีบทบาทสำคัญต่อการอธิบายการสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งสองมิติ

กระแสเงินสดอิสระเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนความสามารถของกิจการในการสร้างเงินสดหลังหักเงินลงทุนที่จำเป็น หากกิจการสามารถนำกระแสเงินสดอิสระไปใช้ลงทุนในโครงการที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าต้นทุนเงินทุน ย่อมมีแนวโน้มช่วยเพิ่มมูลค่ากิจการได้ (Muzakki & Gandakusuma, 2023) ดังนั้น จึงกำหนดสมมติฐานว่า

1. สมมติฐานที่ 1 (H1) กระแสเงินสดอิสระมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

2. สมมติฐานที่ 2 (H2) กระแสเงินสดอิสระมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

โครงสร้างเงินทุนสะท้อนระดับการใช้หนี้สินเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งมีผลต่อต้นทุนเงินทุน ความเสี่ยงทางการเงิน และมูลค่ากิจการ หากกิจการมีภาระหนี้สินสูง อาจทำให้ต้นทุนทางการเงินเพิ่มขึ้นและกระทบต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของตลาดทุน การใช้หนี้สินในระดับที่เหมาะสมอาจถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการเติบโตของกิจการ (Bui et al., 2023; Khan et al., 2021) ดังนั้น จึงกำหนดสมมติฐานว่า

1. สมมติฐานที่ 3 (H3) โครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลเชิงลบต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

2. สมมติฐานที่ 4 (H4) โครงสร้างเงินทุนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

ความสามารถในการทำกำไรสะท้อนประสิทธิภาพของกิจการในการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างผลตอบแทน โดยตัวชี้วัด เช่น อัตรากำไรขั้นต้น อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ สามารถสะท้อนศักยภาพของกิจการในการดำเนินงานและการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ (Hendra et al., 2025) อีกทั้งกิจการที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงยังสามารถส่งสัญญาณเชิงบวกต่อผู้ลงทุนเกี่ยวกับแนวโน้มผลการดำเนินงานในอนาคต (Agustin & Rochmawati, 2025) ดังนั้นจึงกำหนดสมมติฐานว่า

1. สมมติฐานที่ 5 (H5) ความสามารถในการทำกำไรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

2. สมมติฐานที่ 6 (H6) ความสามารถในการทำกำไรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยรวบรวมข้อมูลจากงบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด หมายเหตุประกอบงบการเงิน รายงานประจำปีและแบบ 56-1 One Report ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) ที่เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และแหล่งข้อมูลทางการเงินที่เชื่อถือได้ จากนั้นผู้วิจัยทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาคำนวณค่าตัวแปรแต่ละตัวตามนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติในขั้นตอนต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เบื้องต้นระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (3) การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ (Multicollinearity) โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance และ (4) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด (MVA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตัวแบบ (Model) ดังนี้

ตัวแบบที่ 1 (Model1)

$$EVA_{i,t}=\beta_{0+}\beta_1 FCF_{i,t}+\beta_2 DER_{i,t}+\beta_3 GPM_{i,t}+\beta_4 ROE_{i,t}+\beta_5 ROA_{i,t}+\varepsilon_{i,t}$$

ตัวแบบที่ 2 (Model2)

$$MVA_{i,t}=\beta_{0+}\beta_1 FCF_{i,t}+\beta_2 DER_{i,t}+\beta_3 GPM_{i,t}+\beta_4 ROE_{i,t}+\beta_5 ROA_{i,t}+\varepsilon_{i,t}$$

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุน มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

Variables	Maximum	Minimum	Mean	Std. Deviation
Economic Value Added	914021777.20	-924382080.00	-48977325.46	167276182.50
Market Value Added	16638435710.00	-5433327568.00	1084416850.00	2174733267.00
Free cash Flow	991245509.00	-1077578544.00	53742867.51	198099437.00
Debt to Equity	1050.17	0.00	47.44	70.95
Gross Profit Margin	84.40	-234.99	24.68	22.99
Return On Equity	134.93	-156.46	3.17	23.30
Return On Asset	94.39	-82.81	2.98	12.89

หมายเหตุ: n = 458; EVA, MVA และ FCF มีหน่วยเป็นบาท ส่วน DER, GPM, ROE และ ROA มีหน่วยเป็นร้อยละ (%).

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาพบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ -48,977,325.46 บาท สะท้อนว่าบริษัทในกลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ยยังมีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ติดลบ ขณะที่มูลค่าเพิ่มทางการตลาดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,084,416,850.00 ล้านบาท แสดงให้เห็นว่าตลาดยังประเมินมูลค่ากิจการโดยเฉลี่ยเป็นบวก สำหรับตัวแปรอิสระ พบว่า กระแสเงินสดอิสระมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 53,742,867.51 ล้านบาท อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 47.44 อัตรากำไรขั้นต้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 24.68 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 3.17 และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 2.98 แสดงให้เห็นว่าบริษัทในกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการทำกำไรโดยเฉลี่ยเป็นบวก แต่ยังมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากระหว่างบริษัท พิจารณาจากค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละตัวแปร

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation)

Correlations

	EVA	MVA	FCF	DER	GPM	ROE	ROA
EVA	1	.339**	.349**	-.200**	.234**	.563**	.678**
MVA		1	.326**	.173**	.237**	.327**	.408**
FCF			1	0.008	.263**	.310**	.323**
DER				1	-0.038	-.097*	-.129**
GPM					1	.232**	.325**
ROE						1	.723**
ROA							1

หมายเหตุ: **. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันพบว่ามูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับมูลค่าเพิ่มทางการตลาด กระแสเงินสดอิสระ อัตรากำไรขั้นต้น อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .339, .349, .234, .563 และ .678 ตามลำดับ ขณะที่มีความสัมพันธ์

เชิงลบกับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเท่ากับ -.200 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนมูลค่าเพิ่มทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกระแสเงินสดอิสระ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตรากำไรขั้นต้น อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางการเงินส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับมูลค่าเพิ่มของกิจการ ทั้งในมิติของมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด โดยเฉพาะอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ที่มีความสัมพันธ์กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์สูงที่สุด

2. ผลการศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์

Variables	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-Value	Tolerance	VIF
	B	Std. Error	β				
(Constant)	-63460891.690	9059286.904	-	-7.005	0.000		-
Free cash Flow	0.121	0.030	0.143	3.980	0.000***	0.887	1.172
Debt to Equity	-286193.615	79115.201	-0.121	-3.617	0.000***	0.864	1.02
Gross Profit Margin	-69053.025	259773.741	-0.009	-0.266	0.790	0.897	1.155
Return On Equity	920353.410	347604.371	0.128	2.648	0.008**	0.595	2.123
Return On Asset	6832728.305	648027.077	0.526	10.544	0.000***	0.589	2.258
R = .708, R^2 = .501, Adjusted R^2 = .496, SEE = 118,806,603.664, F (5, 452) = 90.790, p < .001, Durbin–Watson = 1.989, n = 458							

หมายเหตุ: * p<.05, ** p<.01, *** p<.001

ผลการศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า ความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนสามารถร่วมกันอธิบายมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองมีค่า R เท่ากับ .708 ค่า R^2 เท่ากับ .501 และค่า Adjusted R^2 เท่ากับ .496 แสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ได้ร้อยละ 49.60 ภายหลังปรับค่าตามจำนวนตัวแปรอิสระ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์พบว่า กระแสเงินสดอิสระมีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ส่วนอัตรากำไรขั้นต้นไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

ผลการศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า ความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนสามารถร่วมกันอธิบายมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองมีค่า R เท่ากับ .512 ค่า R^2 เท่ากับ .262 และค่า Adjusted R^2 เท่ากับ .254 แสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเพิ่มทางการตลาดได้ร้อยละ 25.40 ภายหลังปรับค่าตามจำนวนตัวแปรอิสระ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์พบว่า กระแสเงินสดอิสระ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอัตราผลตอบแทนต่อ

สินทรัพย์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และกระแสเงินสดอิสระ ส่วนอัตรากำไรขั้นต้นและอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงทางการตลาด

Variables	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-Value	Tolerance	VIF
	B	Std. Error					
(Constant)	288346816.000	143253400.300	-	2.013	0.045		-
Free cash Flow	2.045	0.480	0.186	4.256	0.000***	0.887	1.172
Debt to Equity	6744351.651	1251039.035	0.220	5.391	0.000***	0.864	1.02
Gross Profit Margin	7843061.130	4107770.526	0.083	1.909	0.057	0.897	1.155
Return On Equity	3756035.570	5496625.575	0.040	0.683	0.495	0.595	2.123
Return On Asset	53972955.200	10247173.240	0.320	5.267	0.000***	0.589	2.258
$R = .512$, $R^2 = .262$, Adjusted $R^2 = .254$, SEE = 1,878,674,352, $F(5, 452) = 32.077$, $p < .001$, Durbin–Watson = .897, n = 458							

หมายเหตุ: * p<.05, ** p<.01, *** p<.001

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์โดยเฉลี่ยเป็นลบ ขณะที่มูลค่าเพิ่มทางการตลาดโดยเฉลี่ยเป็นบวก สะท้อนให้เห็นว่าแม้ผลการดำเนินงานภายในกิจการเมื่อพิจารณาหลังหักต้นทุนเงินทุนทั้งหมดยังไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ได้อย่างชัดเจน แต่ตลาดทุนยังคงประเมินมูลค่ากิจการในเชิงบวกจากศักยภาพในการเติบโตและความคาดหวังในอนาคต ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของกิจการที่ Lassi et al. (2024) อธิบายว่า มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนผลตอบแทนหลังหักต้นทุนเงินทุน ส่วนมูลค่าเพิ่มทางการตลาดสะท้อนมุมมองของตลาดทุนต่อมูลค่าที่กิจการสามารถสร้างให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ นอกจากนี้ ค่าเฉลี่ยของอัตรากำไรขั้นต้น อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์อยู่ในระดับบวก แสดงให้เห็นว่าบริษัทในกลุ่มตัวอย่างยังมีความสามารถในการทำกำไรโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความสามารถในการทำกำไร Hendra et al. (2025) ที่มองว่า กำไรและผลตอบแทนจากสินทรัพย์หรือส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นตัวชี้วัดสำคัญของประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของกิจการ

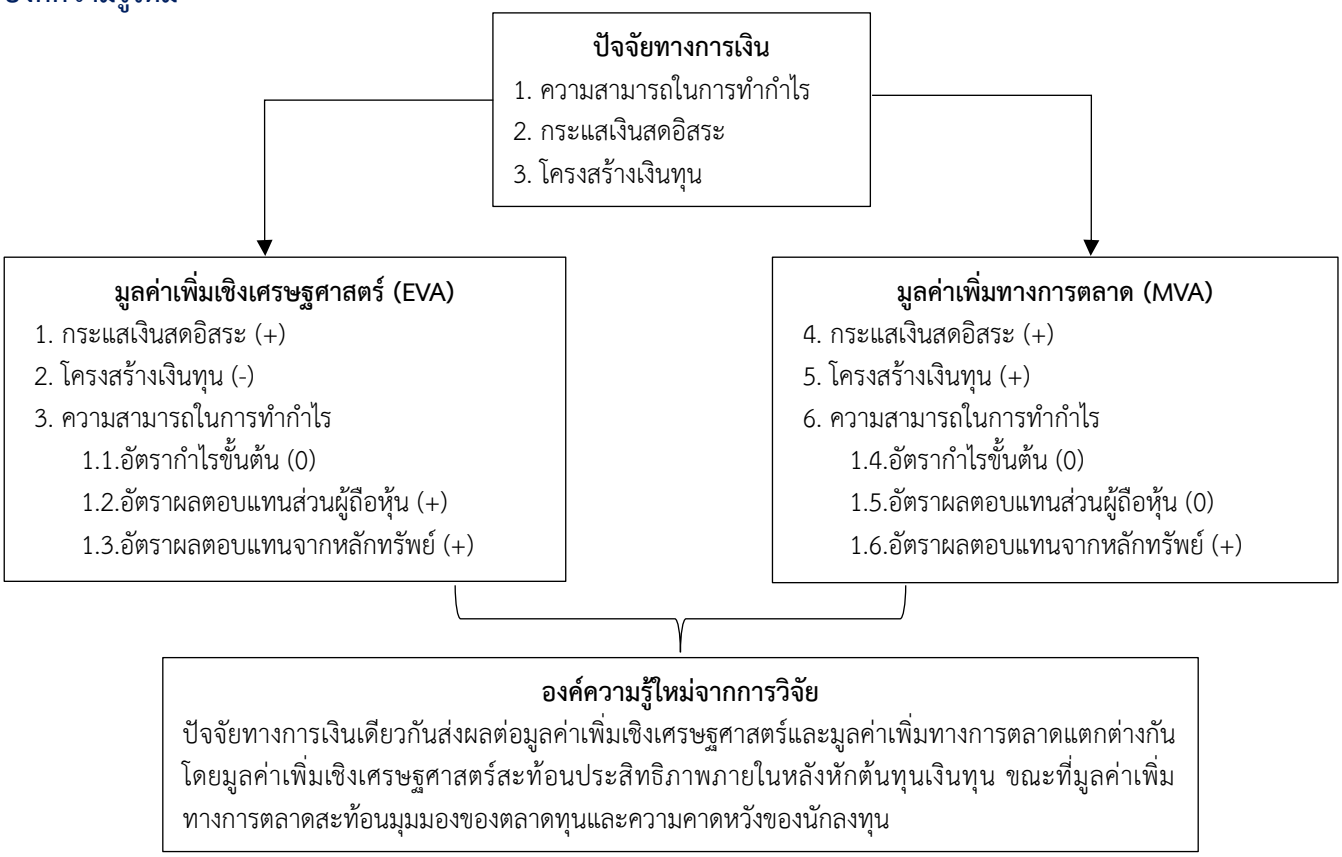
เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่ามูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระแสเงินสดอิสระ อัตรากำไรขั้นต้น อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น แสดงให้เห็นว่า กิจการที่มีความสามารถในการสร้างเงินสดและทำกำไรได้ดีมีแนวโน้มสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ได้สูงขึ้น ขณะที่การใช้หนี้สินในระดับสูงอาจเพิ่มต้นทุนเงินทุนและความเสี่ยงทางการเงิน ซึ่งอาจลดความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มภายในกิจการได้ สอดคล้องกับแนวคิดกระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนที่ Bui et al. (2023) ระบุว่า กระแสเงินสดอิสระช่วยสะท้อนศักยภาพในการสร้างมูลค่า ขณะที่โครงสร้างเงินทุนมีผลต่อต้นทุนเงินทุนและความเสี่ยงของกิจการ ส่วนมูลค่าเพิ่มทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระแสเงินสดอิสระ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และตัวชี้วัดความสามารถในการทำกำไรทุกตัว แสดงให้เห็นว่าตลาดทุนให้ความสำคัญกับศักยภาพในการสร้างเงินสด ความสามารถในการทำกำไร และการใช้โครงสร้างเงินทุนเพื่อสนับสนุนการเติบโตของกิจการ

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Faiteh & Aasri (2023) ที่ว่า มูลค่าเพิ่มทางการตลาดสะท้อนความคาดหวังของนักลงทุนต่อความสามารถในการสร้างมูลค่าในอนาคตของกิจการ

2. ผลการศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า ความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระ และโครงสร้างเงินทุนสามารถร่วมกันอธิบายมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ได้ร้อยละ 49.60 ทั้งนี้ กระแสเงินสดอิสระ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด สะท้อนว่าบริษัทที่สามารถใช้สินทรัพย์และเงินทุนของผู้ถือหุ้นเพื่อสร้างผลตอบแทนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมมีโอกาสสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความสามารถในการทำกำไรที่ Hendra et al. (2025) อธิบายว่า ผลตอบแทนจากสินทรัพย์และส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นตัวชี้วัดสำคัญของประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างมูลค่าให้แก่กิจการ นอกจากนี้ผลของกระแสเงินสดอิสระที่มีอิทธิพลเชิงบวก แสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีเงินสดคงเหลือจากการดำเนินงานสามารถนำไปใช้ลงทุนหรือบริหารกิจการเพื่อสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าต้นทุนเงินทุนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระแสเงินสดอิสระที่ Muzakki & Gandakusuma (2023) มองว่า เงินสดส่วนเกินสามารถสนับสนุนการลงทุนและการสร้างมูลค่ากิจการได้ หากถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลเชิงลบต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ แสดงว่าการใช้หนี้สินในระดับสูงอาจเพิ่มต้นทุนทางการเงินและความเสี่ยงของกิจการ ส่งผลให้ความสามารถในการสร้างผลตอบแทนหลังหักต้นทุนเงินทุนลดลง สอดคล้องกับแนวคิดโครงสร้างเงินทุนที่ Bui et al. (2023); Khan et al. (2021) ระบุว่า แม้หนี้สินอาจช่วยสนับสนุนการเติบโต แต่หากมีภาระหนี้สินสูงเกินไปย่อมกระทบต่อต้นทุนเงินทุนและมูลค่ากิจการได้ ส่วนอัตรากำไรขั้นต้นไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะอัตรากำไรขั้นต้นสะท้อนเพียงความสามารถในการทำกำไรจากยอดขายก่อนพิจารณาค่าใช้จ่ายอื่นและต้นทุนเงินทุนทั้งหมด จึงอาจยังไม่เพียงพอในการอธิบายมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ให้ความสำคัญกับผลตอบแทนหลังหักต้นทุนเงินทุนโดยตรง

3. ผลการศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า ความสามารถในการทำกำไร กระแสเงินสดอิสระและโครงสร้างเงินทุนสามารถร่วมกันอธิบายมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองมีค่า R เท่ากับ .512 ค่า R^2 เท่ากับ .262 และค่า Adjusted R^2 เท่ากับ .254 แสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเพิ่มทางการตลาดได้ร้อยละ 25.40 ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์พบว่า กระแสเงินสดอิสระ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด สะท้อนว่าตลาดทุนให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์เพื่อสร้างผลตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความสามารถในการทำกำไร Hendra et al. (2025) (2022) ที่อธิบายว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นตัวชี้วัดสำคัญของประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของกิจการและการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น ขณะที่กระแสเงินสดอิสระที่มีอิทธิพลเชิงบวก แสดงให้เห็นว่ากิจการที่มีเงินสดคงเหลือจากการดำเนินงานมีศักยภาพในการลงทุน ชำระหนี้ หรือสนับสนุนการเติบโต ซึ่งอาจส่งผลให้ตลาดประเมินมูลค่ากิจการสูงขึ้น ส่วนอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นที่มีอิทธิพลเชิงบวก อาจสะท้อนว่าตลาดมองการใช้หนี้สินในระดับที่เหมาะสมว่าเป็นเครื่องมือสนับสนุนการขยายกิจการและเพิ่มผลตอบแทนในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดโครงสร้างเงินทุนที่ Bui et al. (2023) อธิบายว่า โครงสร้างเงินทุนมีบทบาทต่อต้นทุนเงินทุน ความเสี่ยง และมูลค่ากิจการ อย่างไรก็ตาม อัตรากำไรขั้นต้นและอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีอิทธิพลต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องจากตลาดทุนพิจารณาศักยภาพของกิจการจากประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์ กระแสเงินสด และแนวโน้มการเติบโตมากกว่าผลกำไรเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง โดยมูลค่าเพิ่มทางการตลาดเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนมุมมองและความคาดหวังของนักลงทุนต่อการสร้างมูลค่าในอนาคตของกิจการ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การค้นพบว่าปัจจัยทางการเงินเดียวกันสามารถส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มของกิจการแตกต่างกันตามมุมมองของการวัดมูลค่า โดยมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์สะท้อนประสิทธิภาพภายในของกิจการหลังหักต้นทุนเงินทุนทั้งหมด ขณะที่มูลค่าเพิ่มทางการตลาดสะท้อนมุมมองและความคาดหวังของนักลงทุนในตลาดทุน ผลการวิจัยพบว่ากระแสเงินสดอิสระมีบทบาทสำคัญต่อทั้งมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการสร้างเงินสดจากการดำเนินงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างมูลค่ากิจการ

นอกจากนี้โครงสร้างเงินทุนมีผลต่อมูลค่าเพิ่มทั้งสองมิติแตกต่างกัน โดยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นส่งผลเชิงลบต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ แต่ส่งผลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาด สะท้อนให้เห็นว่า ภายในกิจการการใช้หนี้สินอาจเพิ่มภาระต้นทุนเงินทุนและลดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ในขณะที่ตลาดทุนอาจมองการใช้หนี้สินเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเติบโตและเพิ่มโอกาสในการสร้างผลตอบแทนในอนาคต

องค์ความรู้ดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่า การประเมินมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ไม่ควรพิจารณาจากตัวชี้วัดใดตัวชี้วัดหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาทั้งมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาดควบคู่กัน เพื่อให้เห็นทั้งประสิทธิภาพภายในกิจการและการรับรู้มูลค่าจากมุมมองของตลาดทุนอย่างรอบด้าน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอมีลักษณะทางการเงินที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์มีค่าเฉลี่ยเป็นลบ แสดงให้เห็นว่าบริษัทส่วนหนึ่งยังไม่สามารถสร้างผลตอบแทนได้สูงกว่าต้นทุนเงินทุนทั้งหมด ขณะที่มูลค่าเพิ่มทางการตลาดมีค่าเฉลี่ยเป็นบวก สะท้อนว่าตลาดทุนยังคงให้มูลค่ากับศักยภาพของกิจการในอนาคต นอกจากนี้ตัวแปรด้านความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยเป็นบวก แสดงให้เห็นว่าบริษัทในกลุ่มตัวอย่างยังมีความสามารถในการสร้างผลตอบแทนจากการดำเนินงานในระดับหนึ่ง

2. กระแสเงินสดอิสระ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มภายในกิจการ ขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลเชิงลบ สะท้อนว่าการใช้หนี้สินในระดับสูงอาจเพิ่มภาระต้นทุนเงินทุนและกระทบต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์

3. กระแสเงินสดอิสระ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาด โดยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ยังคงเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าตลาดทุนให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ ความสามารถในการสร้างเงินสดและการใช้โครงสร้างเงินทุนเพื่อสนับสนุนการเติบโตของกิจการ ดังนั้น ผลการวิจัยโดยรวมชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางการเงินมีบทบาทต่อการสร้างมูลค่ากิจการทั้งในมุมมองภายในและมุมมองของตลาดทุน แต่ผลของแต่ละปัจจัยอาจแตกต่างกันตามตัวชี้วัดมูลค่าที่ใช้ในการประเมิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ควรให้ความสำคัญกับการบริหารกระแสเงินสดอิสระอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่ากระแสเงินสดอิสระมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทั้งมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์และมูลค่าเพิ่มทางการตลาด ดังนั้นบริษัทควรวางแผนการใช้กระแสเงินสดอิสระให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานและการลงทุนที่สามารถสร้างผลตอบแทนและเพิ่มมูลค่าให้แก่กิจการได้อย่างเหมาะสม

1.2 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ควรบริหารโครงสร้างเงินทุนอย่างสมดุลและระมัดระวังระดับการใช้หนี้สิน เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลเชิงลบต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ แต่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาด แสดงให้เห็นว่าการใช้หนี้อาจให้ผลต่อการสร้างมูลค่าของกิจการแตกต่างกันในแต่ละมิติ ดังนั้น การกำหนดสัดส่วนหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นควรพิจารณาทั้งต้นทุนทางการเงิน ความสามารถในการสร้างผลตอบแทนและการตอบสนองของตลาดควบคู่กันไป

1.3 ผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนว่าความสามารถของกิจการในการใช้สินทรัพย์เพื่อสร้างผลตอบแทนอาจมีส่วนสำคัญต่อการประเมินมูลค่าของกิจการในตลาดทุน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือเปรียบเทียบระหว่างบริษัทในตลาด SET และตลาด MAI เพื่อพิจารณาว่าขนาดกิจการและลักษณะของตลาดทำให้อิทธิพลของปัจจัยทางการเงินที่มีต่อ EVA และ MVA แตกต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2569). *ภาพรวมตลาดหลักทรัพย์กับความยั่งยืน*. สืบค้นจาก https://www.set.or.th/th/about/sustainability-development/overview.

Agustin, R., & Rochmawati, R. (2025). Market value added (MVA), financial ratios and value of manufacturing companies in the automotive and component sub-sectors. *Journal of Management: Small and Medium Enterprises, 18*(1), 713-728.

Bui, T. N., Nguyen, X. H., & Pham, K. T. (2023). The effect of capital structure on firm value: A study of companies listed on the Vietnamese stock market. *International journal of financial studies, 11*(3), 100.

Dewi, I. A. M. C., Sari, M. M. R., Budiasih, I. G. A. N., & Suprasto, H. B. (2019). Free cash flow effect towards firm value. *International research journal of management, IT and social sciences, 6*(3), 108-116.

Dhani Laksana, R., & Mayasari, V. (2020). The impact of market value added to shareholder value: Evidence from Indonesia firms. *SHS Web of Conferences, 86*, 01029.

Faiteh, A., & Aasri, M. R. (2023). Economic value added: The best indicator for measuring value creation or just an illusion. *Investment Management and Financial Innovations, 20*(1), 138-150.

Hendra, J., Wulandari, T., Ramadhani, S., & Aprilia, N. I. (2025). Analisis profitabilitas atau rentabilitas. *Jurnal Ekonomi Bisnis Dan Akuntansi, 5*(1), 114-126.

Khan, M. A., Rehan, R., Chhapra, I. U., & Sohail, A. B. (2021). Capital structure theories: A comprehensive review. *Revista Geintec-Gestao Inovacao E Tecnologias, 11*(3), 1562-1574.

Lassi, L. R., Teltumbade, G., Deore, K. N., & Pawar, V. S. (2024). A Theoretical Exploration of Economic Value Added (EVA) And Market Value Added (MVA) As Measures of Corporate Performance. *ShodhKosh: Journal of Visual and Performing Arts, 5*(6), 2898–2907.

Muzakki, M. R., & Gandakusuma, I. (2023). The Impacts of Free Cash Flow and Agency Cost on Firm Performance. *Wiga: Jurnal Penelitian Ilmu Ekonomi, 13*(2), 282-295.

Niresh, A. J., & Alfred, M. (2014). The association between economic value added, market value added and leverage. *International Journal of Business and Management, 9*(10), 126-133.

O'Hanlon, J., & Peasnell, K. (1998). Wall Street's contribution to management accounting: the Stern Stewart EVA® financial management system. *Management Accounting Research, 9*(4), 421-444.

Purswani, G., & Raj, A. (2018). Determining the impact of Capital Structure on Economic Value Added with reference to select Pharmaceutical companies listed in National Stock Exchange. *Asian Journal of Management, 9*(1), 347-350.

Yaman, K., & Topal, S. (2024). Effect of EVA, CFROI, MVA and CVA methods on shareholders value maximization and financial performance estimation: An empirical study. *Journal of Applied and Theoretical Social Sciences, 6*(3), 247-263.

PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSDP
Journal of Spatial Development and Policy
https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/index

Research Article

Factors Affecting the Decision to Use the Services of the Members of Cooperative Government Officials Co-op Limited

Chutirat Sungkaew[1*] and Phat Pisitkasem[2]

[1] *Student in the Master of Arts Program in Cooperative Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Cooperative, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: chutirat.sun@ku.th*

ABSTRACT

This research aimed to (1) examine the attitudinal factors and marketing strategy factors (4Es) affecting the decision to use the services of the members of Cooperative Government Officials Co-op Limited, (2) study the attitude factors related to the decision to use the services of the members of Cooperative Government Officials Co-op Limited, and (3) study the marketing strategy factors (4Es) related to the decision to use the services of the members of Cooperative Government Officials Co-op Limited. This study employed a quantitative research methodology. The population consisted of 8,046 members of Cooperative Government Officials Co-op Limited, with a sample of 428 respondents selected using non-probability sampling through accidental sampling. Data were collected using an online questionnaire. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested using Pearson's correlation coefficient and Multiple regression analysis. The results revealed that (1) Exchange, Evangelism and Behavior factors significantly affected members' decisions to use the services of Cooperative Government Officials Co-op Limited at the 0.05 significance level. The coefficient of determination (R^2) was 0.779. The standardized regression coefficients (β) were 0.155 for behavior, 0.360 for exchange, and 0.339 for evangelism. (2) Attitude factors were positively correlated with members decisions to use the services of Cooperative Government Officials Co-op Limited and (3) The marketing strategy factors (4Es) were positively correlated with members decisions to use the services of Cooperative Government Officials Co-op Limited.

Keywords: Decision to Use Services, Attitude, 4Es Marketing Strategy, Saving Cooperative

Received: 13 August 2026;
Revised: 24 October 2026;
Accepted: 26 October 2026

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy
ISSN: 2985-220X (Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

ชุติรัตน์ สังข์แก้ว[1*] และ พัฒน์ พิสิษฐเกษม[2]

[1] *นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: chutirat.sun@ku.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยทัศนคติและปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด (2) ศึกษาปัจจัยทัศนคติที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด และ (3) ศึกษาปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด จำนวน 8,046 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 428 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) แบบเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) ในการเก็บแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยด้านพฤติกรรม การสร้างคุณค่า และการเผยแพร่ มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.779 ซึ่งด้านพฤติกรรม มีค่า β = 0.155 การสร้างคุณค่า มีค่า β = 0.360 และการเผยแพร่ มีค่า β = 0.339 (2) ปัจจัยทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด และ (3) ปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

คำสำคัญ: การตัดสินใจเลือกใช้บริการ, ทัศนคติ, กลยุทธ์การตลาด 4Es, สหกรณ์ออมทรัพย์

© 2026 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

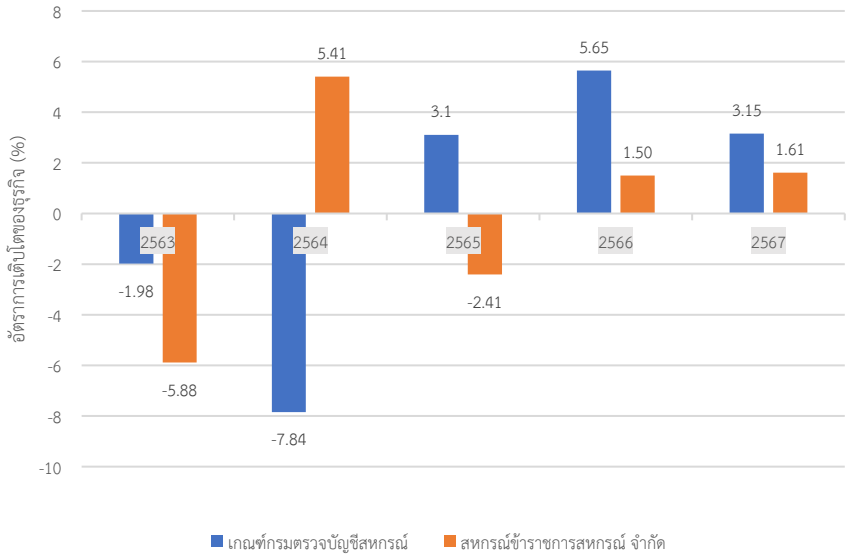
บทนำ

สหกรณ์ คือ องค์การของบรรดาบุคคล ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตยเพื่อสนองความต้องการ (อันจำเป็น) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Co-operative Alliance) กฎกระทรวงกำหนดประเภทของสหกรณ์ที่รับจดทะเบียน พ.ศ. 2548 กำหนดประเภทสหกรณ์ไว้ 7 ประเภท ดังนี้ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2548) ซึ่งสหกรณ์ทุกประเภทมีจุดหมายเดียวกัน คือเพื่อดำเนินการให้สมาชิกมีเงินออม มีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อให้สมาชิกและครอบครัวสมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ การดำเนินงานของสหกรณ์จะประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืนได้ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกเป็นปัจจัยสำคัญ

สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด สหกรณ์ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2492 นับว่าเป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์สหกรณ์แรกในประเทศไทย (สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด, 2568) มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหาด้านการเงิน เมื่อสิ้นปีบัญชี 31 ธันวาคม 2567 สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์

จำกัด มีทุนเรือนหุ้น จำนวน 3,308.376 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อน จำนวน 97.395 ล้านบาท มีทรัพย์สินทั้งสิ้น 6,959.985 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากสิ้นปีบัญชี 31 ธันวาคม 2566 จำนวน 326.456 ล้านบาท โดยสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นมาก คือ เงินให้กู้แก่สมาชิก (สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด, 2567) ซึ่งทางสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีบทบาทสำคัญในการให้บริการทางการเงินแก่สมาชิก ทั้งด้านเงินฝาก เงินกู้ และการให้สวัสดิการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินแก่สมาชิก แม้ว่าสหกรณ์จะมีฐานะทางการเงินที่มั่นคง แต่การดำเนินงานของสหกรณ์ยังคงได้รับผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้บริการทางการเงินของสมาชิกเปลี่ยนแปลงไป สถาบันการเงินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ รวมถึงผู้ให้บริการทางการเงินดิจิทัล ต่างพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่มีความหลากหลาย สะดวก รวดเร็ว และตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคลมากขึ้น ส่งผลให้สมาชิกสหกรณ์มีทางเลือกในการใช้บริการทางการเงินเพิ่มขึ้น

แม้ว่าสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด จะมีข้อได้เปรียบในด้านความเป็นองค์กรของสมาชิก โดยสมาชิกเป็นทั้งเจ้าของและผู้ใช้บริการ มีการให้บริการแก่สมาชิกและมีอัตราผลตอบแทนที่เอื้อต่อสมาชิก แต่ยังพบว่าสมาชิกบางส่วนเลือกใช้บริการไม่ครบถ้วนหรือหันไปใช้บริการจากสถาบันการเงินอื่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสหกรณ์ในระยะยาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการรักษาฐานสมาชิกและการพัฒนาการให้บริการของสหกรณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการดังกล่าวอาจเกิดจากลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิก ทัศนคติที่มีต่อสหกรณ์ รวมถึงกลยุทธ์การตลาดและประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้บริการ โดยได้นำข้อมูลกลุ่มเทียบเคียง (Peer Group) ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ย้อนหลังระหว่างปี พ.ศ. 2563–2567 จากสูตรอัตราส่วนทางการเงิน มิติที่ 3 ขีดความสามารถในการบริหาร (Management Ability) อัตราการเติบโตของธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่พิเศษ ในปี 2565 – 2567 อัตราการเติบโตของธุรกิจมีความผันผวน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2568) ทั้งนี้ อัตราการเติบโตของธุรกิจเป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าธุรกิจรวมของสหกรณ์ โดยเปรียบเทียบมูลค่าธุรกิจรวมในปีปัจจุบันกับปีก่อนซึ่งสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของปริมาณธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินการ สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์มูลค่าธุรกิจรวมประกอบด้วยปริมาณธุรกิจรับฝากเงินและธุรกิจให้เงินกู้เป็นหลัก

ภาพที่ 1 อัตราการเติบโตของธุรกิจของสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์จำกัด เมื่อเทียบกับเกณฑ์กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

จากภาพที่ 1 ในช่วงปี 2563–2567 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์อัตราการเติบโตเฉลี่ยของสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่พิเศษ ตามข้อมูลของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พบว่าอัตราการเติบโตของธุรกิจมีความผันผวนและโดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย ถึงแม้บางปีสหกรณ์จะมีอัตราการเติบโตเป็นบวก แต่ยังคงต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย จากภาพสะท้อนให้เห็นว่าสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ยังมีข้อจำกัดด้านการขยายตัวของธุรกิจ

ดังนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์จำกัด ผลการศึกษาจะช่วยให้สหกรณ์สามารถวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมดังกล่าว และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการการให้บริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้สหกรณ์มีความมั่นคง เข้มแข็ง และสนับสนุนการเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยทัศนคติและปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทัศนคติที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์จำกัด
3. เพื่อศึกษาปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

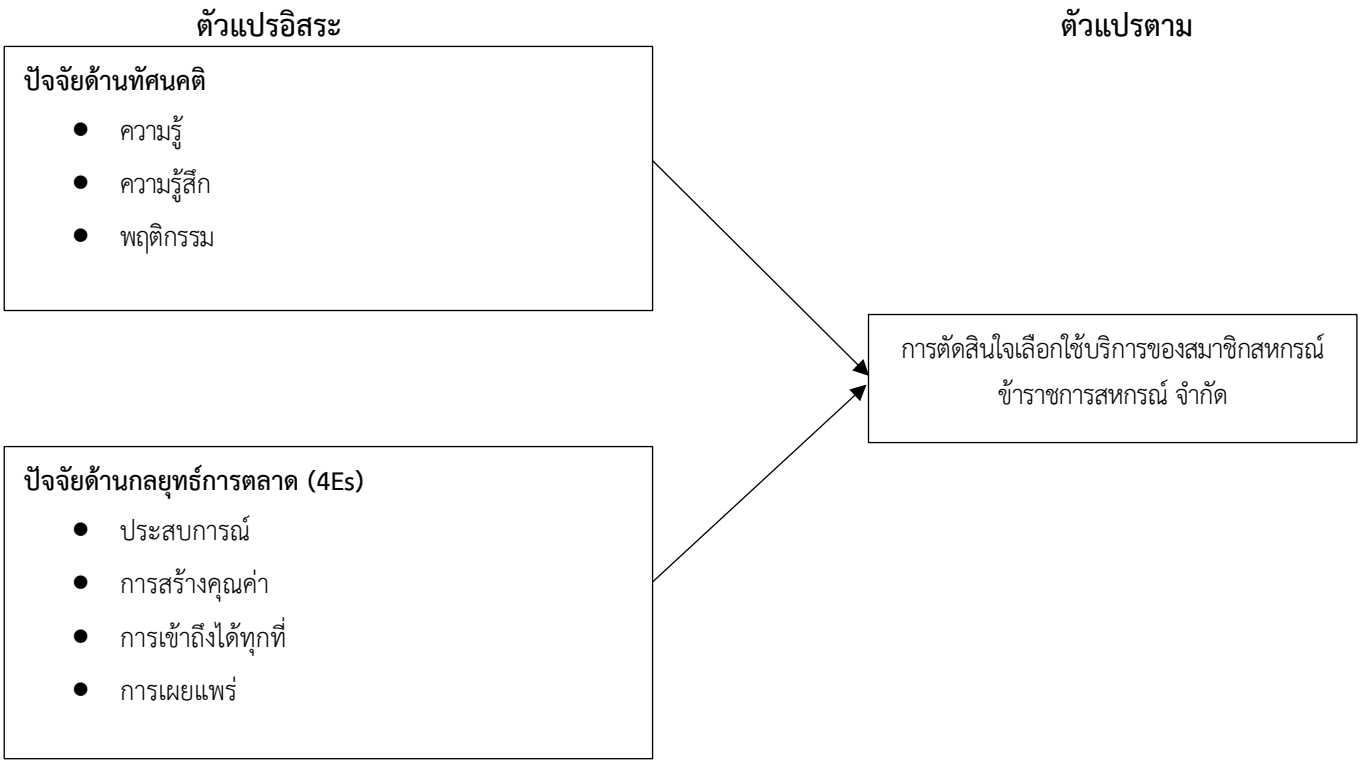
การวิจัยครั้งนี้พัฒนากรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยด้านทัศนคติของ Gibson et al. (2000) และ Schermerhorn et al. (2002) ทัศนคติประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านความคิด (Cognitive Component) เป็นผลมาจากส่วนประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ การรับรู้ของแต่ละคน รวมถึงกระบวนการทางความคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากบุคคลมีความรู้และความเข้าใจอย่างถูกต้อง ก็มีแนวโน้มที่จะก่อเกิดทัศนคติในเชิงบวก และในทางกลับกัน หากขาดการรับรู้หรือเกิดความไม่เข้าใจ ก็อาจจะนำไปสู่ทัศนคติในเชิงลบต่อสิ่งนั้นได้ 2. ด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นสภาวะทางอารมณ์ เป็นผลกระทบส่วนบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า หากเกิดความชอบความรู้สึกดีก็จะเกิดทัศนคติที่ดีแต่ถ้าไม่ชอบ ไม่พอใจ ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น และ 3. ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) ความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมใด ๆ นั้นมีรากฐานมาจากความคิดและความรู้สึกของแต่ละบุคคล ซึ่งในบริบทของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทัศนคติทั้งสามด้านนี้มีบทบาทต่อการประเมินค่าและการรับรู้คุณค่าของสมาชิก จนนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้หรือไม่เลือกใช้บริการของสหกรณ์

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด (4Es) กลยุทธ์การตลาด 4E Marketing คือ หลักการตลาดที่เน้นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า ซึ่งต่อยอดมาจาก 4P และ 4C เพื่อให้สอดรับกับโลกยุคดิจิทัล โดยให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและเข้าถึงผู้บริโภคให้มากที่สุด ซึ่งการพัฒนาต่อยอดจาก 4P กับ 4C มาเป็น 4E Marketing เกิดจากการตลาดที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา มีเทคโนโลยีล้ำสมัย การใช้โซเชียลมีเดีย หรือการทำธุรกรรมออนไลน์ที่หลากหลายมากขึ้น Fetherstonhaugh (2008) อธิบายว่า ปัจจุบันผู้บริโภคไม่ได้ตัดสินใจซื้อจากตัวสินค้าหรือราคาเพียงอย่างเดียว แต่ประสบการณ์และความประทับใจก็มีผลต่อการตัดสินใจของลูกค้าเช่นเดียวกัน กลยุทธ์ 4Es จึงเปลี่ยนจุดศูนย์กลางจากการมุ่งเน้นที่ตัวผลิตภัณฑ์หรือการขาย มาเป็นการมุ่งสร้างประสบการณ์ลูกค้าและความผูกพันในระยะยาว หลักการตลาด 4E จะประกอบไปด้วย 1. Experience: การสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ลูกค้า 2. Exchange: การสร้างความคุ้มค่าในมุมของผู้บริโภค 3. Everywhere: การทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงง่ายและสะดวก และ 4. Evangelism: การเปลี่ยนผู้บริโภคทั่วไปให้เป็นลูกค้าประจำ ซึ่งผลิตภัณฑ์ทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ (เช่น เงินฝาก เงินกู้ และสวัสดิการ) โดยแนวคิดกลยุทธ์การตลาด 4Es จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายการตัดสินใจของสมาชิก เนื่องจากความผูกพันและคะแนนความพึงพอใจของสมาชิกไม่ได้ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการได้รับประสบการณ์ที่ดีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ความสะดวกรวดเร็วในการทำธุรกรรมผ่านช่องทางต่าง ๆ ตลอดจนเกิดการบอกต่อและชักชวนให้สมาชิกรายอื่นเลือกใช้บริการของสหกรณ์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กลยุทธ์การตลาด (4Es) อาทิ การศึกษาของ วีรสิทธิ์ จันทนา (2564) ผู้บริโภคสั่งอาหารประเภทชาบูผ่านโมบายแอปพลิเคชัน Food Delivery, วีรพร สุรนันทน์ และบุญญาดา นาสมบูรณ์ (2565) ในการใช้บริการร้านกาแฟ, อุมาวรรณ วาทกิจ (2566) การตัดสินใจซื้อสินค้าในกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคของผู้บริโภคผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตลอดจนบุษยมาศ วงศ์เรียน (2564) การตัดสินใจใช้บริการโรงแรม แม้ว่างานวิจัยดังกล่าวจะทำการศึกษาในบริบทของธุรกิจอาหาร ค้าปลีก และโรงแรมมีการแข่งขันสูง แต่ผู้วิจัยเห็นว่า องค์ความรู้และปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด (4Es) จากภาคธุรกิจเหล่านั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายพฤติกรรมและการตัดสินใจของสมาชิกในบริบทของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ เนื่องจากผลิตภัณฑ์และการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ มีบริการทางการเงินของสหกรณ์ เช่น เงินฝาก เงินกู้ และการจัดสวัสดิการ มีลักษณะที่จับต้องไม่ได้ เช่นเดียวกับธุรกิจโรงแรม สมาชิกจึงต้องอาศัยการรับรู้ผ่านประสบการณ์ (Experience) และความรู้สึกคุ้มค่าด้านสิทธิประโยชน์หรือผลตอบแทนเมื่อเทียบกับสถาบันการเงินอื่น (Exchange) มาเป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณาเลือกใช้บริการ หรือความคุ้นชินของผู้บริโภคยุคปัจจุบันในการสั่งอาหารหรือซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านโมบายแอปพลิเคชันและสื่อสังคมออนไลน์ ได้ทำให้เกิดความคาดหวังว่าการทำธุรกรรมกับสหกรณ์จะต้องเข้าถึงง่าย ได้ทุกที่ ทุกเวลา (Everywhere) โดยเฉพาะสมาชิกที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคที่ต้องการความสะดวกรวดเร็วในการบริการไม่ต่างจากการใช้บริการในชีวิตประจำวัน และโครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสมาชิกมีสถานะร่วมเป็นทั้งเจ้าของและผู้ใช้บริการ ยิ่งมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับการเผยแพร่ (Evangelism) เพราะเมื่อสมาชิกได้รับประสบการณ์ทางการเงินและการดูแลที่ดีจนเกิดความพึงพอใจสูงสุดจะยกระดับสู่ความจงรักภักดี (Brand Loyalty) และพร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงในการบอกต่อ ชักชวนข้าราชการหรือเพื่อนร่วมงานรายอื่นให้เข้ามาใช้บริการของสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษา แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม ดังกรอบแนวคิดการวิจัยในภาพที่ 1

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด โดยมีประชากรจำนวน 8,046 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 5% ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ต้องไม่ต่ำกว่า 382 คน อย่างไรก็ตามจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ได้รับแบบสอบถามที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 428 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 428 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) แบบเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) ในการเก็บแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการสร้างแบบสอบถาม แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้นแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่ (1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีข้อคำถามทั้งหมด 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check-list) โดยให้เลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว (2) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีคำถามทั้งหมด 15 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ได้แก่ ความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม (3) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีคำถามทั้งหมด 24 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ด้านละ 6 ข้อ ได้แก่ ประสบการณ์ การสร้างคุณค่า การเข้าถึงได้ทุกที่ และการเผยแพร่ และ (4) แบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีคำถามทั้งหมด 7 ข้อ

แบบสอบถามในส่วนที่ 2, 3 และ 4 มีลักษณะเป็นคำถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในรูปแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) (Likert, 1932) ที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

สำหรับการใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบดังนี้

ระดับความสำคัญมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับความสำคัญมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับความสำคัญปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับความสำคัญน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับความสำคัญน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.50–1.00 และได้ทดสอบแบบสอบถาม (Try-out) กับสมาชิกสหกรณ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าค่า Cronbach's Alpha ของแต่ละตัวแปรอยู่ในช่วง 0.888 ถึง 0.957 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.70 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเชื่อมั่นสูงและสามารถใช้ในการศึกษาได้อย่างเชื่อถือได้

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ความรู้ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

3.2 ความรู้สึกส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

3.3 พฤติกรรมส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

3.4 ประสบการณ์ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

3.5 การสร้างคุณค่าส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

3.6 การเข้าถึงได้ทุกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

3.7 การเผยแพร่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 428 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม 2568 เป็นระยะเวลา 2 เดือน ช่องทางในการส่งแบบสอบถามผู้วิจัยกระจายแบบสอบถามผ่านแอปพลิเคชัน Line กลุ่มของสมาชิกสหกรณ์ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมคุณภาพข้อมูล โดยป้องกันการตอบซ้ำด้วยการตั้งค่าระบบให้จำกัดการตอบได้เพียง 1 ครั้งต่อ 1 บัญชีผู้ใช้ ร่วมกับการตรวจสอบเวลาส่งข้อมูลในฐานข้อมูล และป้องกันข้อมูลขาดหายโดยตั้งค่าบังคับตอบในทุกข้อคำถาม ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและระดับของปัจจัยที่ศึกษา โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ (2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ตารางที่ 1 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ความรู้	1.000							
2. ความรู้สึก	.730*	1.000						
3. พฤติกรรม	.550*	.774*	1.000					
4. ประสบการณ์	.598*	.773*	.728*	1.000				
5. การสร้างคุณค่า	.573*	.743*	.716*	.841*	1.000			
6. การเข้าถึงได้ทุกที่	.532*	.744*	.721*	.853*	.829*	1.000		
7. การเผยแพร่	.532*	.717*	.733*	.844*	.859*	.866*	1.000	
8.การตัดสินใจเลือกใช้บริการ	.541*	.729*	.743*	.782*	.839*	.791*	.839*	1.000

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		β	t	P-value	Collinearity Statistics	
	b	Std. err.				VIF	1/VIF
ค่าคงที่ (Constant)	.237	.112	-	2.11	0.035	-	-
1. ความรู้ (X_1)	.013	.060	.013	0.23	0.816	2.19	0.456
2. ความรู้สึก (X_2)	.084	.048	.084	1.73	0.084	4.48	0.223
3. พฤติกรรม (X_3)	.155	.038	.162	4.08	0.001*	3.02	0.331
4. ประสบการณ์ (X_4)	.034	.055	.053	0.85	0.394	5.39	0.185
5. การสร้างคุณค่า (X_5)	.360	.053	.348	6.80	0.001*	4.98	0.200
6. การเข้าถึงได้ทุกที่ (X_6)	.050	.051	.052	0.98	0.328	5.41	0.184
7. การเผยแพร่ (X_7)	.339	.056	.331	5.98	0.001*	5.85	0.170
R = .882, R^2 = .779, Adjusted R^2 = .775, SEE=.307, F = 211.43, Sig = 0.001*<0.05							

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยทัศนคติและปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทัศนคติและปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ความรู้ ความรู้สึก พฤติกรรม ประสบการณ์ การสร้างคุณค่า การเข้าถึงได้ทุกที่ และการเผยแพร่ มีความสัมพันธ์เชิงพหุคูณกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.882 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ มีค่าเท่ากับ 0.779 ซึ่งหมายความว่าตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัว สามารถอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คิดเป็นร้อยละ 77.9 (R^2 = 0.779) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างคุณค่า การเผยแพร่ และพฤติกรรม โดยการสร้างคุณค่า มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยสูงที่สุด β = 0.348 รองลงมาคือ การเผยแพร่ β = 0.331 และพฤติกรรม β = 0.162 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านความรู้ ความรู้สึก ประสบการณ์ และการเข้าถึงได้ทุกที่ ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยพหุคูณได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.237 + 0.013x_1 + 0.084x_2 + 0.155x_3 + 0.034x_4 + 0.360x_5 + 0.050x_6 + 00.339x_7$$

จากผลการทดสอบปัญหา Multicollinearity ด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวในทุกแบบจำลอง พบว่าค่า VIF อยู่ในช่วง 2.19 ถึง 5.85 โดยตัวแปรทุกตัวมีค่า VIF ต่ำกว่า 10 และค่า Durbin-Watson เท่ากับ 2.068 จึงสรุปได้ว่าไม่ปรากฏปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ และค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กันเอง

2. ปัจจัยทัศนคติที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทัศนคติกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด โดยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความรู้ ความรู้สึก พฤติกรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายแยกแต่ละด้าน ได้ดังนี้

2.1 ความรู้มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงว่าความรู้กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.2 ความรู้สึกมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงว่าความรู้สึกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.3 พฤติกรรมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงว่าพฤติกรรมกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. ปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด โดยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประสบการณ์ การสร้างคุณค่า การเข้าถึงได้ทุกที่ และการเผยแพร่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายแยกแต่ละด้าน ได้ดังนี้

3.1 ประสบการณ์มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงว่าประสบการณ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.2 การสร้างคุณค่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงว่าการสร้างคุณค่ากับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.3 การเข้าถึงได้ทุกที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงว่าการเข้าถึงได้ทุกที่กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.4 การเผยแพร่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สรุปได้ว่ายอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงว่าการเผยแพร่กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยทัศนคติและปัจจัยกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างคุณค่า การเผยแพร่ และพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วีรพร สุวนันทรัตน์ และบุญญาดา นาสมบูรณ์ (2565) และ อุมาวรรณ วาทกิจ (2566) ที่พบว่าปัจจัยการสร้างคุณค่ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมักเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ได้รับจริงกับต้นทุนที่ต้องเสียไปอย่างคุ้มค่า ขณะที่ด้านการเผยแพร่ (Evangelism) ในบริบทของงานวิจัยนี้ถูกใช้ในความหมายของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือและทั่วถึงจากสหกรณ์ ซึ่งช่วยลดความไม่แน่นอนในกระบวนการตัดสินใจ และกระตุ้นความไว้วางใจของสมาชิกร สอดคล้องกับข้อค้นพบของ ปฐมพงศ์ กุกแก้ว และทิพากร ทรัพย์ส่งเสริม (2564) ที่ระบุว่า การสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่โปร่งใสและน่าเชื่อถือขององค์กรเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ธุรกรรมทางการเงิน และด้านพฤติกรรมบ่งชี้ว่าแนวโน้มและพฤติกรรมความคุ้นเคยเดิมในการใช้บริการมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สำหรับปัจจัยด้านความรู้ความรู้สึก ประสบการณ์ และการเข้าถึงได้ทุกที่ ไม่พบหลักฐานความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแบบจำลองนี้ อาจเป็นเพราะบริบทของสมาชิกที่เป็นข้าราชการ มักได้รับการอำนวยความสะดวกผ่านกลไกการชำระหรือหักเงิน ณ ที่จ่าย ทำให้ความแตกต่างด้านช่องทางการเข้าถึง (Everywhere) หรือประสบการณ์ (Experience) การบริการรายบุคคล ไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพล แตกต่างจากธุรกิจค้าปลีกทั่วไปหรือธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งในการศึกษาของ กานต์ ภักดีสุข (2560) ที่ปัจจัยแวดล้อมด้านประสบการณ์และการเข้าถึงยังคงมีอิทธิพลสูงเนื่องจากเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคต้องเปรียบเทียบเชิงกายภาพและช่องทางการบริการจัดจำหน่ายอย่างชัดเจน

จากศึกษาปัจจัยทัศนคติที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติ ได้แก่ ความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์เกิดจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และประสบการณ์ที่สมาชิกมีต่อการให้บริการของสหกรณ์ เมื่อสมาชิกมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบริการของสหกรณ์ มีความรู้สึกที่ดีและเกิดความเชื่อมั่นต่อสหกรณ์ ย่อมส่งผลให้เกิดแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมหรือเลือกใช้บริการมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ปฐมพงศ์ กุกแก้ว และทิพากร ทรัพย์ส่งเสริม (2564) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกรรมทางการเงินของลูกค้าบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด กรณีศึกษาที่ทำการไปรษณีย์ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติ ได้แก่ ด้านความรู้และความเข้าใจและด้านความเชื่อถือและไว้วางใจ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการ

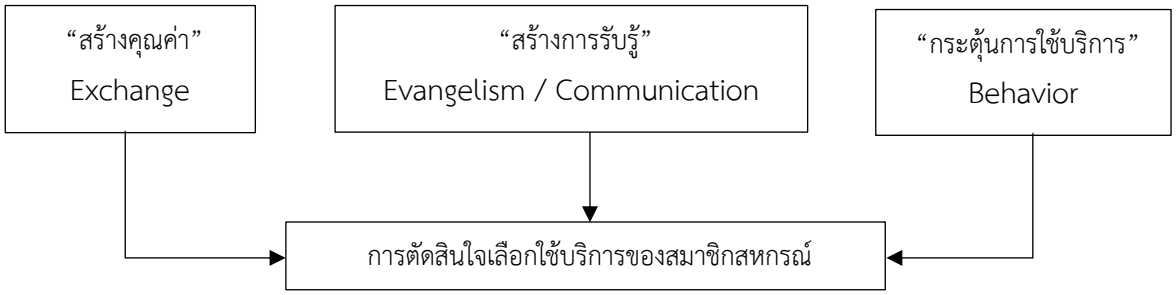
จากศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด (4Es) ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด (4Es) ได้แก่ ประสบการณ์ การสร้างคุณค่า การเข้าถึงได้ทุกที่ และการเผยแพร่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นเพราะสมาชิกให้ความสำคัญกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้บริการของสหกรณ์ รวมทั้งการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอและน่าเชื่อถือ ซึ่งช่วยให้สมาชิกเกิดการรับรู้และความเชื่อมั่นต่อบริการของสหกรณ์ นอกจากนี้ การที่สมาชิกสามารถเข้าถึงบริการได้สะดวก และได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการใช้บริการ ย่อมช่วยสร้างความประทับใจและส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจเลือกใช้บริการมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ บุษยมาศ วงศ์เรียน (2564) ศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด 4E's ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาด 4E's ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อุมาวรรณ วาทกิจ (2566) ศึกษาส่วนประสมทางการตลาด 4Es ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของผู้บริโภคผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาด 4Es มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า การสร้างคุณค่าและการเผยแพร่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกลยุทธ์การตลาด 4Es มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นการเปรียบเทียบเพื่อชี้ให้เห็นว่าแม้บริบทของประเภทธุรกิจจะแตกต่างกัน (บริการทางการเงิน

ของสหกรณ์ออมทรัพย์เทียบกับธุรกิจบริการอื่น) แต่ปัจจัยกลยุทธ์การตลาด 4Es ก็ยังคงมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการของกลุ่มเป้าหมายในลักษณะเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่อันเป็นผลมาจากการวิจัย สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วมในการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ การสร้างคุณค่า (Exchange) เมื่อสมาชิกรับรู้ว่าสหกรณ์สามารถสร้างคุณค่าและประโยชน์จากการใช้บริการได้เพิ่มขึ้น การเผยแพร่ (Evangelism) ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการ สิทธิประโยชน์ ข่าวประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมของสหกรณ์อย่างถูกต้อง เมื่อสมาชิกได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา จะสามารถประเมินประโยชน์ของบริการและตัดสินใจเลือกใช้บริการได้อย่างเหมาะสม และพฤติกรรม (Behavior) สมาชิกที่มีพฤติกรรมในการติดตามข่าวสาร ปฏิบัติตามเงื่อนไขของสหกรณ์ และใช้บริการของสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเลือกใช้บริการของสหกรณ์เพิ่มขึ้นเนื่องจากเกิดความคุ้นเคย และความไว้วางใจต่อสหกรณ์ โดยการสร้างคุณค่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือการเผยแพร่และพฤติกรรม ตามลำดับ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการสังเคราะห์ดังกล่าวภายใต้แนวคิด “Exchange–Communication–Behavior Model” ซึ่งเหตุผลในการนำคำว่า “การสื่อสาร (Communication)” มาใช้ควบคู่และเป็นตัวแทนของ “Evangelism” ในกรอบแนวคิดนี้นั้น เนื่องมาจากบริบทเฉพาะของสหกรณ์ข้าราชการ ซึ่งเป็นองค์กรสวัสดิการภายในหน่วยงานรัฐ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและทรงพลังที่สุดในการขับเคลื่อนการตัดสินใจของสมาชิก มิใช่การโฆษณาประชาสัมพันธ์ทั่วไป แต่เป็นการสื่อสารที่เกิดจากพลังการบอกต่อด้วยความเชื่อมั่นระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกันเอง (Evangelism) กรอบแนวคิดนี้จึงสะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะตัวของระบบสหกรณ์ที่มุ่งเน้นการสร้างคุณค่าร่วมกันมากกว่าการตลาดเชิงพาณิชย์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาบริการเพื่อตอบสนองสมาชิกได้อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 3 Exchange–Communication–Behavior Model

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ได้แก่ พฤติกรรม การสร้างคุณค่า และการเผยแพร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งสามปัจจัยเป็นความสัมพันธ์เมื่อควบคุมตัวอื่นแล้ว โดยการสร้างคุณค่า มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยสูงที่สุด β = 0.348 รองลงมาคือ การเผยแพร่ β = 0.331 และพฤติกรรม β = 0.162 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านความรู้ ความรู้สึก ประสบการณ์ และการเข้าถึงได้ทุกที่ ไม่พบหลักฐานความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในแบบจำลองนี้

2. ปัจจัยด้านทัศนคติ ได้แก่ ความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด (4Es) ได้แก่ ประสบการณ์ การสร้างคุณค่า การเข้าถึงได้ทุกที่ และการเผยแพร่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจเพียงครั้งเดียว ซึ่งอาจไม่สามารถยืนยันความสัมพันธ์และผลระหว่างตัวแปรได้อย่างชัดเจน ประกอบกับการเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ชุดเดียว และจำกัดวงศึกษาอยู่เพียงสหกรณ์แห่งเดียวเท่านั้น ไม่สามารถนำผลการศึกษาไปสรุปรวมถึงสมาชิกสหกรณ์ทั้งหมดได้ เนื่องจากกระบวนการเลือกกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ใช้การสุ่มที่รองรับการเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สหกรณ์ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการโดยมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าและประโยชน์ให้แก่สมาชิกเป็นสำคัญ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เงินฝากและเงินกู้ ซึ่งเป็นบริการสำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งนี้ ควรพิจารณาพัฒนาผลิตภัณฑ์เงินฝากให้มีทางเลือกที่หลากหลาย เช่น เงินฝากสำหรับสมาชิกที่ต้องการออมระยะสั้นและเงินฝากเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว ตลอดจนทบทวนเงื่อนไขการให้บริการเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย วงเงินกู้ และระยะเวลาการชำระหนี้ให้เหมาะสมและความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิก

1.2 สหกรณ์ควรกำหนดนโยบายด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เงินฝาก ผลิตภัณฑ์เงินกู้ สิทธิประโยชน์ และหลักเกณฑ์การใช้บริการให้สมาชิกได้รับทราบอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม เช่น เว็บไซต์ของสหกรณ์ กลุ่ม LINE Official Account ของสหกรณ์ พร้อมจัดทำสื่อที่สรุปเงื่อนไขสำคัญของแต่ละผลิตภัณฑ์ให้เข้าใจง่าย เช่น อัตราดอกเบี้ย คุณสมบัติผู้ใช้บริการ วงเงิน เงื่อนไขการสมัคร และเอกสารประกอบการขอใช้บริการ เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นต่อผลิตภัณฑ์และบริการของสหกรณ์

1.3 สหกรณ์ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการของสมาชิกมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ บริการ เพื่อนำไปกำหนดแนวทางส่งเสริมการใช้บริการที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการออม และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับบริการเงินกู้ตามหลักเกณฑ์ของสหกรณ์

1.4 สหกรณ์ควรกำหนดนโยบายการบริหารจัดการที่ใช้ข้อมูลและความคิดเห็นของสมาชิกเป็นฐานในการตัดสินใจ โดยมีการสำรวจความต้องการและประเมินความพึงพอใจของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบริการ

1.5 สหกรณ์ควรจัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินนโยบายด้านผลิตภัณฑ์ การสร้างคุณค่าและการสื่อสารกับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของสมาชิกได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากับสหกรณ์ประเภทอื่น เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน สหกรณ์การเกษตร รวมทั้งเปรียบเทียบหลายสหกรณ์ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิกในแต่ละประเภทของสหกรณ์ และทำให้ผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมโดยขยายขอบเขตตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาให้ครอบคลุมปัจจัยอื่นที่อาจเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของสมาชิก เช่น คุณภาพการให้บริการ ความพึงพอใจ ความไว้วางใจ และความผูกพันต่อสหกรณ์

2.3 ควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มกับสมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเหตุผล ความต้องการ และปัญหาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์และสามารถอธิบายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2568). *Peer Group*. สืบค้นจาก https://www.cad.go.th/peer-group/.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2548). *กฎกระทรวง กำหนดประเภทของสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ.2548. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 122(63 ก), 1-2*. สืบค้นจาก https://regist.cpd.go.th/coop/files/docs/%E0%B8%81%E0%B8%8E%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%87-59.pdf.

กานต์ ภักดีสุข. (2560). *ปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด และการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อ การตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

บุษยมาศ วงศ์เรียน. (2564). *กลยุทธ์ทางการตลาด 4E's ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

ปฐมพงศ์ กุกแก้ว และ ทิพากร ทรัพย์ส่งเสริม. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกรรมทางการเงินของลูกค้าบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด กรณีศึกษาที่ทำการไปรษณีย์ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 7*(3), 210-224.

วีรพร สุวนันทรัตน์ และ บุญญาดา นาสมบูรณ์. (2565). ปัจจัยส่วนผสมการตลาด 4Ps และ4Es ที่ส่งผลต่อการใช้บริการร้านกาแฟ คุณภาพพิเศษ (Specialty Coffee) อย่างต่อเนื่อง. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ, 5*(2), 285-299.

วีรสิทธิ์ จันทนา. (2564). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4Es ที่ส่งผลให้ผู้บริโภคสั่งอาหารประเภทชาบูผ่านโมบายแอปพลิเคชัน Food Delivery*. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด. (2567). *รายงานกิจการสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ประจำปี 2567*. กรุงเทพฯ: สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด.

_____. (2568). *ประวัติสหกรณ์*. สืบค้นจาก https://cgdwebcoop.thaicoop.co/about/history.

อุมาวรรณ วาทกิจ. (2566). ส่วนประสมทางการตลาด 4Es ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของผู้บริโภคผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 13*(1), 31-45.

Fetherstonhaugh, B. (2008). *OgilvyOne Viewpoint #11—The 4Ps are out, the 4Es are in.* Retrieved from https://www.warc.com/content/article/atticus/ogilvyone-viewpoint-11---the-4ps-are-out-the-4es-are-in/en-gb/90376.

Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., & Donnelly, J. H., Jr. (2000). *Organizations: Behavior, structure, processes*. (10th ed.). New York: Irwin/McGraw-Hill.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology, 22*(140), 1–55.

Schermerhorn, J. R., Jr., Hunt, J. G., & Osborn, R. N. (2002). *Organizational behavior*. (7th ed.). New Jersey: John Wiley & Sons.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis.* (2nd ed.). New York: Harper & Row.